

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЛЕСІ УКРАЇНКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

Кваліфікаційна наукова

праця на правах рукопису

ВЕРБИЦЬКА АННА ЕДУАРДІВНА

УДК 811.111-11'42:316.77(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**КОНЦЕПТ *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* В АНГЛОМОВНОМУ
МЕДІА-ДИСКУРСІ: КОГНІТИВНО–КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. Е. Вербицька

Науковий керівник: Крисанова Тетяна Анатоліївна, канд. філол. наук, доцент

Луцьк – 2018

АНОТАЦІЯ

Вербицька А. Е. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа-дискурсі: когнітивно-комунікативний аспект. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 «Германські мови». – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2018.

Дисертаційне дослідження відтворює структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у свідомості носія англійської мови та особливості його об'єктивації в англомовному медіа-дискурсі в лінгвокогнітивному і дискурсивному вимірах.

Актуальність роботи зумовлена застосуванням новітнього комунікативного підходу у дослідженні психоемоційної сфери мовця через ментальний та мовний простори. Актуальності набувають розвідки репрезентації емоцій у взаємодії із системою сприйняття, представлення й продукування інформації в англомовному медіа-дискурсі, що є засобом впливу на масову свідомість. Дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС як лінгвокультурного явища, притаманного англомовній картині світу, і його когнітивно-комунікативних характеристик сприяє розробці інвентаризації системи емоційних концептів у концептосфері й робить внесок у загальну теорію лінгвокультурних лакун.

Матеріал дослідження становлять понад 3000 вживань ключового слова *distress* в контексті із секцій «Newspapers» та «Magazines» в англомовних корпусах the Corpus of Global Web-Based English (GloWbE), the British National Corpus (BYU-BNC), the Corpus of Contemporary American English (COCA). Корпус медіа-текстів складає 47 000 слововживань із 17 різножанрових електронних видань письмового англомовного медіа-дискурсу за 2006–2017 рр.

Наукова новизна отриманих результатів і висновків полягає в тому, що уперше виопрацьовано природу концепту DISTRESS / ДИСТРЕС як культурно-специфічного утворення в англомовному медіа-дискурсі. Змодельовано когнітивну структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС із залученням фреймового

й польового підходів та відтворено діапазон його концептуальних метафор в англomовному медіа-дискурсі. Здійснено типологію соціально орієнтованих комунікативних ситуацій дистресу; визначено їхніх учасників та домінантні соціокультурні цінності в англomовному медіа-дискурсі за допомогою програмного забезпечення Textanz. Схарактеризовано комунікативні тактики й стратегії актуалізації досліджуваного концепту в англomовному медіа-дискурсі за їхньою регулятивною функцією та мовною формою в кожній комунікативній ситуації дистресу. Уперше на базі програми SentiStrength 2.2. розроблено методику статистичного контент-аналізу для встановлення тональності лексичних засобів об'єктивації і ситуативної актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що виявляє емоційно-аскіологічну та змістово-інформаційну організацію мовлення, їх вплив на ілюкутивну силу медіа-повідомлення.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання її результатів у викладанні нормативних курсів «Теорія мовної комунікації» (розділи «Масовий вплив як комунікаційний процес», «Технологія масовокомунікаційного впливу»), «Стилістика» (розділи «Лексична стилістика», «Стилістична диференціація англійської мови»), у розробленні та впровадженні спецкурсів з медіа-лінгвістики, теорії дискурсу, когнітивної лінгвістики, політичної лінгвістики, лінгвістики емоцій, психолінгвістики; у навчально-методичній роботі для укладання навчально-методичних посібників; у науково-дослідній роботі студентів й аспірантів.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі» обґрунтовано релевантність дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у контексті теоретичних засад когнітивної та комунікативної лінгвістики; висвітлено термінологічний апарат дослідження; критично узагальнено набутки науковців щодо дистресу в гуманітарних науках; окреслено принципи лінгвальної об'єктивації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та тактико-стратегічного планування в англomовному медіа-дискурсі; запропоновано алгоритм

застосування методів дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС і його мовної актуалізації в англomовному медіа-дискурсі, який складається з чотирьох етапів.

У другому розділі «**Лінгвокогнітивні ознаки концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі**» здійснено аналіз поняттєво- та образно-ціннісної складників концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Побудовано лексико-семантичне поле вербалізаторів концепту, які об'єднуються у два мікрополя, задані іменем концепту *distress* (n.), його дериватами та синонімами, а саме: мікрополе «Suffering» / «Страждання» з розширеннями «Psychological / Mental Suffering» / «Психологічне / психічне страждання» та «Physical Pain» / «Фізичний біль» та мікрополе «Adversity» / «Несприятливі обставини» з розширеннями «Danger» / «Стан небезпеки» й «Need» / «Скрутна ситуація». У розділі побудовано діапазон концептуальних метафор концепту (23), окреслених образ-схемами КОНТЕЙНЕР, БАЛАНС, СИЛА, БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС, ВЕРТИКАЛЬ і доменами ПРОСТІР, ФІЗИЧНА СИЛА, ІСТОТА, ЗВУК, ЗБРОЯ, КОЛІР, ХВОРОБА, ДІЯЛЬНІСТЬ, та встановлено їхню метонімічну основу. Метонімічний перенос здійснюється за схемою ЧАСТИНА→ЦІЛЕ, що лежить в основі метафтонімії. Крім того, у розділі побудовано фреймову структуру концепту у складі слотів та розширень. Наповненням є 16 концептуальних ознак, що формують досліджуваний концепт як ментальну одиницю: «причинність», «раптовість», «каскадність», «тривалість», «часова локалізованість», «фазовість», «інтенсивність», «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою», «зв'язок емоції з перцептивною сферою», «оцінність», «неспостережуваність», «приховування дистресу», «відсутність контролю», «втрата контролю», «вольові / свідомі дії суб'єкта», «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу».

У третьому розділі «**Комунікативний аспект дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі**» запропоновано класифікацію комунікативних ситуацій дистресу: «Втрата», «Розлука матері з дитиною», «Фрустрація», «Хвороба, недуга чи поранення», «Скрутне становище», «Фізичне насильство», «Моральне насильство», «Небезпечна ситуація». Комунікативні ситуації деталізовано за допомогою визначення 26

контекстуальних уточнень: «Втрата домівки», «Втрата цінностей», «Втрата ролі», «Нездійснена ціль або не виправдані очікування», «Комунікативні провали», «Нагромадження стресових ситуацій», «Каліцтво / шкода для здоров'я», «хвороба (смертельна, психічна), недуга», «Нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння», «Нестача їжі: голод», «Нестача життєво необхідного: домівки», «Вбивство / самогубство», «Тероризм», «Ув'язнення», «Війна», «Погане поводження, жорстокість», «Порушення душевної рівноваги зовнішньою агресією», «Втручання у приватне життя», «Знущення, лейбеллінг», «Прийиження, дискримінація», «Переслідування, залякування», «Самокатування», «Байдужість або недбале ставлення», «Обман, містифікація», «Пожежа», «Пастка». У розділі також охарактеризовано соціальний контекст, у якому відбуваються комунікативні ситуації дистресу, а саме соціальні ролі мовців (члени сім'ї й друзі, діти, працівники судової та охоронної систем, представники медіа, знаменитості тощо, які виступають суб'єктами, об'єктами й / або індукторами дистресу) та соціально-культурні цінності («сім'я», «смерть», «життя», «свобода», «справедливість», «підтримка», «надія», «правда», «час») і їхнє відношення до комунікативної ситуації дистресу. Визначено два типи комунікативних стратегій в англomовному медіа-дискурсі: за їхньою регулятивною функцією (аргументація, агітація, формування емоційного настрою, дискредитація) й за мовним матеріалом. Для дослідження другого типу комунікативних стратегій виопрацьовано терміни наративно-репрезентативної і наративно-комунікативної стратегій. Установлено лінгвальні засоби втілення комунікативних тактик кожного з двох типів комунікативних стратегій та з'ясовано концептуальні метафори концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, якими послуговується автор для втілення стратегій в англomовному медіа-дискурсі. У підсумку визначено тональність лексичних засобів утілення комунікативних стратегій та емоційно-оцінне ставлення автора до комунікативних ситуацій дистресу.

Ключові слова: комунікативна ситуація, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, медіа-дискурс, стратегія, тактика, тональність, фреймова структура.

ABSTRACT

Verbytska A. E. The Concept DISTRESS in English Media Discourse: Cognitive and Communicative Aspects. – Manuscript.

Dissertation for a Candidate Degree in Philology: Speciality 10.02.04 «Germanic Languages». – Lesya Ukrainka Eastern European National University; V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2018.

The application of the communicative approach to the study of the speaker's psycho-emotional sphere through the realms of mind and language defines the topicality of this paper. The investigation is directed towards the representation of emotions in interaction with the systems of perception, representation and production of information in English media discourse.

The research material consists of more than 3,000 occurrences of key word *distress* in context from the sections 'Newspapers' and 'Magazines' in the Corpus of Global Web-Based English, the British National Corpus, and the Corpus of Contemporary American English. The corpus of media texts constitutes more than 47,000 word uses from 17 electronic editions of written English media discourse of different genres for the period of 2006–2017.

The scientific novelty of findings is to clarify the importance of applying linguistic theories and methods for the study of emotions. Frame and field analyses offered tools to build the cognitive structure of the concept DISTRESS. The classification of socially oriented communicative situations of distress, determination of their participants and dominant socio-cultural values add to the research novelty. The paper analyzes the communication tactics and strategies by their regulatory function and language form in certain communicative situations of distress. The terms 'narrative-representative strategy' and 'narrative-communicative strategy' were proposed to denote the strategies by their language form. Content analysis by SentiStrength 2.2 software was first applied in this paper to define the tone of the lexical means that represent the concept DISTRESS in the communicative situations. Such sentiment and opinion mining analysis reveals the emotional, axiological, and content organization of

the addresser's narration, which affects the addressee, and the illocutionary force of the media message.

The first chapter 'Theoretical Foundations of the Concept DISTRESS in English Media Discourse' covers the terminological apparatus of the research; critically summarizes the academic achievements on distress studies in humanities; outlines the principles of lingual objectification of the concept DISTRESS and its actualization in English media discourse. A four-step algorithm for studying the concept DISTRESS in English media discourse has been proposed here.

The second chapter 'Lingual and Cognitive Features of the Concept DISTRESS in English Media Discourse' analyzes interconnected conceptual, figurative, and value constituents of the concept DISTRESS. The concept is represented by a lexico-semantic field of nominations, grouped into two microfields: 1) 'Suffering': extensions 'Psychological / Mental Suffering' and 'Physical Pain'; 2) 'Adversity': extensions: 'Danger' and 'Need'. Comparing to other parts of speech, the frequency of a lexeme *distress* (n) in such corpora as COCA and the BNC is the highest. Conceptual metaphors (23), metonymies, and metaphonymies figuratively represent the concept DISTRESS. Metaphors are contoured by image schemas CONTAINER, BALANCE, FORCE, BLOCKAGE / CONSTRAINT, VERTICALITY and domains SPACE, PHYSICAL FORCE, LIVING BEING, SOUND, COLOUR, WEAPON, ILLNESS, ACTIVITIES. PART FOR WHOLE type of metonymic transfer underlies the metaphonymy. The concept frame structure consists of slots, extensions, and fillers. Frame structure contains essential typical information for the concept DISTRESS in such slots as CAUSE / SOURCE OF DISTRESS, DISTRESS EVENT / SITUATION (extensions: THREAT, PRESSURE, RISK, and DANGER), DISTRESS EMOTION / STATE, ACTANT (extensions: EXPERIENCER, AGENT, PATIENT), INFLUENCE, REACTION (extensions: EXTERNAL EXPRESSION, INTERNAL SENSATIONS, EVALUATION, ACTION). Fillers are the following conceptual features that form the investigated concept as a mental unit: 'causality', 'suddenness', 'cascade', 'duration', 'time localization', 'phase', 'intensity', 'the connection of emotion with the intellectual / mental sphere', 'the connection of emotion with the perceptive sphere', 'evaluation',

‘unobservability’, ‘concealment of distress’, ‘lack of control’, ‘loss of control’, ‘volitional / conscious actions of the subject’, and ‘volitional / conscious actions on the subject of distress’.

The third chapter ‘The Communicative Aspect of the Concept DISTRESS in English Media Discourse’ represents a classification of *communicative situations of distress*: ‘Loss’, ‘Maternal and childbirth separation’, ‘Frustration’, ‘Illness, disorder, or injury’, ‘Difficult situation’, ‘Physical violence’, ‘Moral violence’, ‘Dangerous situation’. Communicative situations have been expanded with 26 *contextual specifications*: ‘Loss of a home’, ‘Loss of possessions’, ‘Loss of a role’, ‘Unfulfilled goals or unjustified expectations’, ‘Communication failures’, ‘Accumulation of stressful life events’, ‘Damage / harm to health’, ‘Illness (mortal, mental), disorder’, ‘Lack of money: poverty, bankruptcy’, ‘Lack of food: hunger’, ‘Lack of vital things: home’, ‘Killings / Suicide’, ‘Terrorism’, ‘Imprisonment’, ‘War’, ‘Bad behavior, cruelty’, ‘Violation of the emotional balance by external aggression’, ‘Intervention into private life’, ‘Abuse, Labelling’, ‘Humiliation, Discrimination’, ‘Stalking, Harassment’, ‘Self-torture’, ‘Indifference or Negligent Attitude’, ‘Cheating, Mystification’, ‘Fire’, ‘Trap’.

The chapter describes a social context in which communicative situations of distress arise. Most frequently, speakers play social roles of family members and friends, children, judicial and security system representatives, media representatives, celebrities and others. They can also appear as distress experiencer, object of distress, and / or distress inducer. Such social cultural values as ‘family’, ‘death’, ‘life’, ‘freedom’, ‘justice’, ‘support’, ‘hope’, ‘truth’, ‘time’ have been retrieved from English media discourse by Textanz software and analysed in relation to the communicative situations of distress. They reflect circumstances, which relieve, aggravate, or define experiencer’s distress state. Two types of communication strategies have been identified: according to their regulatory function (argumentation, agitation, emotional state formation, discreditation) and language form. Communicative tactics of appeal to authorities, opposition, exemplification, and reasoning embody the argumentation strategy into media discourse. Communicative tactics of emotional state recognition, permission, persuasion, provocation, appeal to values, and emotional setting realize the

agitation strategy. Communicative tactics of building tension, inducing empathy, emotional self-expression, expression of empathy, restriction or absence of choice embody the emotional state formation strategy. Communicative tactics of irony, indirect assessment or criticism, disagreement, authority leveling, condemnation, criticism, reproach, distrust, sarcasm help to realize discreditation strategy in a certain communicative situation of distress. To study the second type of communicative strategies, the terms of *narrative-representative* and *narrative-communicative strategies* were developed. Lingual means and predominant conceptual metaphors, with which the concept DISTRESS is incorporated into the discourse, were defined in this chapter. As a result, a sentiment and opinion mining analysis of lexical means enabled us to define the tone of addresser's message and his / her attitude to the communicative situations of distress.

Key Words: communicative situation, concept DISTRESS, frame structure, media discourse, strategy, tactic, tonality.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Вербицька А. Е. Психологічне підґрунтя мовної передачі емоції дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2014. № 4 (281). С. 19–24.
2. Вербицька А. Е. Статусно-рольові характеристики учасників комунікації у медіа-дискурсі. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: зб. наук. праць / укладачі: І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. Острог: вид-во нац. ун-ту «Острозька академія». 2015. Вип. 53. С. 37–40.
3. Вербицька А. Е. Лінгвістичні аспекти дослідження дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2015. № 4 (305). С. 243–248.
4. Вербицька А. Е. Фреймові моделі емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: зб. наук. праць / відп. ред. Фабіан М. П. Ужгород: ПП «Аутдор-Шарк». 2017. Вип. 15. С. 23–32.
5. Вербицька А. Е. Комунікативні стратегії реалізації емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов; редкол.: О. М. Ільченко (голов. ред.) та ін. Київ. 2017. С. 40–50.
6. Verbytska A. Metaphorical Profile of Distress in English Media Discourse. *Topics in Linguistics*. The Department of English and American Studies, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra. Slovakia: De Gruyter Open, 2017. Vol. 18. Issue 2. P. 48–62 (наукометричні бази *Scopus*, *Erih Plus*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Вербицька А. Е. Лексичні засоби вербалізації емоції дистресу. *Нове у філології сучасного світу*: матеріали міжнар. наук.-практич. конф.

(27 черв. 2014 р.). Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС». 2014. С. 99–102.

8. Вербицька А. Е. Ідентифікація дистресу у медіа-дискурсі. *Каразінські читання. Людина. Мова. Комунікація: тези доп. XIV наук. конф. з міжнар. участю* (27 берез. 2015 р.). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2015. С. 32–33.
9. Вербицька А. Е. Актуалізація категорійних ознак дистресу в англомовному медіа-дискурсі. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали IX Міжнар. наук.-практич. конф. студентів і аспірантів* (12–13 трав. 2015 р.). Луцьк: СНУ імені Лесі Українки. 2015. Т. 1. С. 322–325.
10. Вербицька А. Е. Метафорична концептуалізація дистресу у сучасному англомовному медіа-дискурсі. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наук. праць за матеріалами XIII Міжнар. наук.-практич. конф. (29–30 груд. 2016 р.). Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. Монреаль: СРМ «ASF». 2016. С. 52–55.*
11. Вербицька А. Е. Метод сентимент-аналізу для визначення перлокутивного ефекту у комунікативній ситуації дистресу. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали XI Міжнар. наук.-практич. конф. аспірантів і студентів* (16–17 трав. 2017 р.). Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2017. С. 984–986.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Verbytska A. Cognitive Approaches to the Study of Distress in English Media Discourse. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн. / редкол.: І. П. Біскуб (голов. ред.) та ін. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки. 2015. № 3. С. 23–29.*

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i> В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	25
1.1. Емоції як об'єкт дослідження в гуманітарних науках	25
1.1.1. Філософські та лінгвопсихологічні засади дослідження концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i>	26
1.1.2. Лінгвістичні засади дослідження концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i>	37
1.2. Передумови дослідження концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i> у дискурсивному вимірі	52
1.2.1. Структурно-функціональні особливості англomовного медіа-дискурсу	52
1.2.2. Комунікативні особливості англomовного медіа-дискурсу.....	56
1.3. Методи та алгоритм дослідження концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i> в англomовному медіа-дискурсі.....	69
Висновки до першого розділу	77
РОЗДІЛ II. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i> В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	79
2.1. Поняттєво-ціннісний складник концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i>	79
2.2. Образно-ціннісний складник концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i>	100
2.3. Фреймова структура концепту <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i>	115
Висновки до другого розділу	132
РОЗДІЛ III. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>DISTRESS</i> / <i>ДИСТРЕС</i> В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ	134
3.1. Комунікативна ситуація <i>ДИСТРЕСУ</i> в соціальному контексті англomовного медіа-дискурсу.....	134

3.2. Тактико-стратегічна організація комунікативної ситуації ДИСТРЕСУ	150
3.2.1. Комунікативна стратегія аргументації	153
3.2.2. Комунікативна стратегія агітації	159
3.2.3. Комунікативна стратегія формування емоційного настрою	170
3.2.4. Комунікативна стратегія дискредитації	181
Висновки до третього розділу	202
ВИСНОВКИ	206
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	208
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	208
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	238
СПИСОК ПРОГРАМНИХ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ	247
ДОДАТКИ	258

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ЕК – емоційний концепт

ІД – індуктор дистресу

КА – концептуальний аналіз

КО – концептуальна ознака

КС – комунікативна стратегія

КСД – комунікативна ситуація дистресу

КТ – комунікативна тактика

КУ – контекстуальне уточнення

ЛСВ – лексико-семантичний варіант

ЛСП – лексико-семантичне поле

НКС – наративно-комунікативна стратегія

НП – номінативне поле

НРС – наративно-репрезентативна стратегія

ОД – об’єкт дистресу

СД – суб’єкт дистресу

BNC – The British National Corpus

COCA – The Corpus of Contemporary American English

GloWbE – The Corpus of Global Web-Based English

ВСТУП

У дисертації досліджено концептуальну структуру, мовну репрезентацію та дискурсивну актуалізацію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, який становить єдність біологічних, психофізіологічних, культурних, соціальних, поведінкових ознак, в англomовному медіа-дискурсі. Цей концепт закладений у свідомості носіїв англійської мови як складне культурно-специфічне утворення.

Розгляд емоцій в когнітивно-дискурсивній парадигмі зумовлений антропоцентричним спрямуванням лінгвістичної науки. В її фокусі перебуває мовна особистість (*homo lingualis*), комунікативна діяльність якої ускладнена емоційним фоном (*homo sentiens*) [162; 166; 173; 238; 246; 254; 256 та ін]. Емоції суб'єкта відображено в мові відповідно до концептуальної та мовної картин світу певної лінгвокультури.

Застосування у дослідженні дистресу когнітивної парадигми лінгвістики аргументовано продуктивністю вивчення емоцій через «мову мозку» (*lingua mentalis*), оскільки афективна й інтелектуальна сфери людини є взаємопов'язаними [87; 97; 172; 199; 227 та ін.]. Продукований розумом дистрес потрібний, у свою чергу, для масштабних змін паттернів мислення [268, с. 213]. У лінгвокогнітивній царині предметом особливої уваги є когнітивні репрезентації емоцій – концепти, котрі досліджуються через реконструкцію ментальних структур (прототипи, фрейми, сценарії, тощо) [248; 249; 267; 268; 304 та ін.].

У дискурсивній площині репрезентація емоцій на вербальному й концептуальному / когнітивно-ідеологічному рівнях зазнає модифікацій залежно від комунікативної ситуації, що визначає передумови для діяльнісного підходу [85; 86; 87; 97, 98, 166, 167, 176; 201; 202; 211; 212 та ін.] до дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

Фрагментарність та різноаспектність лінгвістичних досліджень концепту DISTRESS / ДИСТРЕС на матеріалі івриту, англійської, німецької, російської, української мов [51; 95; 140; 174; 175; 209; 235; 275; 304] мотивують необхідність детальної реконструкції цілісної когнітивної структури знання про емоцію у

свідомості носія англійської мови – концепту DISTRESS / ДИСТРЕС й особливостей його об'єктивації в англомовному медіа-дискурсі.

Актуальність роботи зумовлена застосуванням новітнього комунікативного підходу у дослідженні психоемоційної сфери мовця через ментальний та мовний простори. Актуальності набувають розвідки репрезентації емоцій у взаємодії із системою сприйняття, представлення й продукування інформації в англомовному медіа-дискурсі, що є засобом впливу на масову свідомість. Дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС як лінгвокультурного явища, притаманного англомовній картині світу, і його когнітивно-комунікативних характеристик сприяє розробці інвентаризації системи емоційних концептів у концептосфері й робить внесок у загальну теорію лінгвокультурних лакун.

Як **гіпотезу** висуваємо припущення про те, що концепт DISTRESS / ДИСТРЕС є дискретною одиницею свідомості носіїв англійської мови, структура якого має нерозривно пов'язані поняттєвий, ціннісний та образний компоненти. Актуалізація концепту зумовлена комунікативною ситуацією дистресу у межах соціального контексту медіа-дискурсу. Тональність лексичних засобів актуалізації концепту в певній комунікативній ситуації дистресу визначає емоційно-сміслову організацію обраної адресантом комунікативної стратегії і тактики.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри практики англійської мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Системні та функціональні характеристики одиниць мови різних рівнів», затвердженої вченою радою СНУ імені Лесі Українки (протокол № 2 від 25 вересня 2014 р.).

Метою дослідження є виявлення та опис мовних засобів вербалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС і його актуалізація в англомовному медіа-дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- обґрунтувати принципи і деталізувати термінологічний апарат дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у контексті когнітивно-дискурсивної парадигми;

- розкрити передконцептуальну основу (етимологічний шар й архетип) концепту DISTRESS / ДИСТРЕС;
- структурувати номінативний простір концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у вигляді відповідного ЛСП;
- реконструювати образно-ціннісний компонент концепту у вигляді діапазону концептуальних метафор;
- змодельовати когнітивну структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС;
- здійснити типологію комунікативних ситуацій дистресу в соціальному контексті англomовного медіа-дискурсу;
- визначити тактико-стратегічне планування мовлення адресанта в комунікативній ситуації дистресу;
- установити тональність лексичних засобів актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у певній комунікативній ситуації дистресу.

Об’єктом дослідження є концепт DISTRESS / ДИСТРЕС та засоби його мовної репрезентації в англomовному медіа-дискурсі.

Предмет дослідження – лінгвокогнітивні й комунікативні характеристики концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в сучасному англomовному медіа-дискурсі.

Матеріал дослідження становлять понад 3000 вживань ключового слова *distress* в контексті (формат KWIC – key word in context) із секцій «Newspapers» та «Magazines» в англomовних корпусах the Corpus of Global Web-Based English (GloWbE), the British National Corpus (BYU-BNC), the Corpus of Contemporary American English (COCA). Корпус медіа-текстів складає 47 000 слововживань із 17 різножанрових електронних видань писемного англomовного медіа-дискурсу за 2006–2017 рр. (часовий проміжок – 11 років): газет і журналів, а саме таблоїди, інформаційно-розважальна преса (Daily Express, Daily Mirror), якісна преса (The Guardian, The Independent, The Observer, The Telegraph, The Wall Street Journal, The Seattle Times, Evening Standard, Metro, Dunfermline Press), та медіа-платформ (BBC News, CBC News, Salon, NewsFix, openDemocracy, European Jewish Congress).

Теоретико-методологічною основою дослідження є загальні засади антропоцентричної когнітивно-дискурсивної парадигми, що з інтегруванням

мовознавчих підходів, надає системності та комплексності дослідженню емоцій у сучасній англійській мові. Дисертація опирається на досягнення в галузі *лінгвістики емоцій* (О. В. Ваховська [297; 298; 299], М. О. Красавський [80], Т. А. Крисанова [82; 83; 84], О. Е. Філімонова [147], В. І. Шаховський [161; 162; 163], Ch. Bally [172], F. Danes [199], D. Goleman [227] та ін.), *когнітивної лінгвістики* (Є. В. Бондаренко [23], С. А. Жаботинська [58; 59; 60; 61; 62; 63; 64], О. С. Кубрякова [85; 86; 87], З. Д. Попова, Й. А. Стернін [112], W. Croft [193; 194], Ch. Fillmore [217; 218], M. Johnson [238], Z. Kövecses [245; 247; 248; 249; 250], G. Lakoff [253; 254; 255; 256], R. Langacker [257], A. Wierzbicka [304] й ін.), *дискурсології* (Н. Д. Арутюнова [7], І. П. Біскуб [19, 20], В. А. Ущина [144], І. Є. Фролова [154], І. С. Шевченко [166], N. Fairclough [211; 212] та ін.), *комунікативної лінгвістики* (Л. Р. Безугла [14; 15], А. Д. Бєлова [18], О. С. Іссєрс [72], В. О. Самохіна [121], Л. В. Солощук [135], P. Brown & S. C. Levinson [182], T. A. Van Dijk [201; 202; 203] й ін.), а дослідження складної структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зумовлює застосування таких теорій, як лінгвістична теорія емоцій, теорія семантичних полів, фреймова семантика Ч. Філлмора, теорія концептуальної метафори.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань використано низку лінгвістичних **методів**: метод *контекстуального аналізу* – для визначення мовних засобів репрезентації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі; *концептуальний аналіз* – установлення когнітивної структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, засобів його вербалізації, а також у взаємодії з *когнітивно-дискурсивною інтерпретацією* – для ідентифікації дискурсивного фрагмента як реалізації тієї чи іншої комунікативної стратегії; елементи *кількісного й статистичного аналізу* – на етапах підрахунку ваги компонентів синонімічних рядів в тлумаченні лексеми *distress* для побудови ЛСП концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, для визначення гіперсем із залученням програмного забезпечення Voyant Tools; *дискурсивного аналізу та контент-аналізу* – для встановлення якісних і кількісних характеристик медіа-дискурсу, а саме соціального контексту, у який занурена комунікативна ситуація дистресу, за

допомогою програмного забезпечення Textanz; виявлення комунікативних стратегій і тактик та визначення тональності лексичних засобів актуалізації концепту за допомогою програмного забезпечення SentiStrength 2.2.

Наукова новизна отриманих результатів і висновків полягає в тому, що:

- уперше виопрацьовано природу концепту DISTRESS / ДИСТРЕС як культурно-специфічного утворення в англomовному медіа-дискурсі;
- реконструйовано когнітивну структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС із залученням фреймового й польового підходів та відтворено діапазон його концептуальних метафор в англomовному медіа-дискурсі;
- здійснено типологію соціально орієнтованих комунікативних ситуацій дистресу; визначено їхніх учасників та домінантні соціокультурні цінності в англomовному медіа-дискурсі за допомогою програмного забезпечення Textanz;
- схарактеризовано комунікативні тактики й стратегії актуалізації досліджуваного концепту в англomовному медіа-дискурсі за їхньою регулятивною функцією та мовною формою в кожній комунікативній ситуації дистресу;
- уперше на базі програми SentiStrength 2.2. розроблено методику статистичного контент-аналізу для встановлення тональності лексичних засобів об'єктивації і ситуативної актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що виявляє емоційно-аскіологічну та змістово-інформаційну організацію мовлення, їх вплив на іллокутивну силу медіа-повідомлення.

Наукову новизну роботи узагальнено у положеннях, що виносяться на захист:

1. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС – це складний культурно-специфічний структурно-смысловий конструкт, який зберігає соціокультурні й індивідуальні знання про психічний стан емоційної напруги. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС є емоційно-когнітивним комплексом, який уміщує *gore* як антецедент і суб'єктивне переживання й *страждання* як реакцію актанта на подію.

2. Лінгвальні засоби об'єктивації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС угруповано в ЛСП із двома мікрополями, заданими іменем концепту *distress* (n.), його дериватами й синонімами: мікрополе «Suffering» / «Страждання» з розширеннями «Psychological / Mental Suffering» / «Психологічне / психічне страждання, горе» і «Physical Pain» / «Фізичний біль» та мікрополе «Adversity» / «Несприятливі обставини» з розширеннями «Danger» / «Стан небезпеки» і «Need» / «Скрутна ситуація».

3. Образно-ціннісний складник концепту DISTRESS / ДИСТРЕС відтворено у формі діапазону концептуальних метафор, окреслених структурними контурами образ-схем КОНТЕЙНЕР (шість метафор), БАЛАНС (три метафори), СИЛА (дві метафори), БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС (дві метафори), ВЕРТИКАЛЬ (одна метафора) та доменами – контурами нижчого рівня схематизації – ПРОСТІР (14 метафор), ФІЗИЧНА СИЛА (дві метафори), ІСТОТА (дві метафори), ЗВУК (одна метафора), ЗБРОЯ (одна метафора), КОЛІР (ТЕМНИЙ, ЧОРНИЙ) (одна метафора), ХВОРОБА (одна метафора), ДІЯЛЬНІСТЬ (фрейм ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ) (одна метафора). Підґрунтям метафоричної концептуалізації власне дистресу та суб'єкта дистресу в англomовному медіа-дискурсі є метонімії, які вказують на фізіологічні та поведінкові реакції на емоцію. Джерелами метафтонімії виступають тіло, звуки та насильницькі дії, а інтеграція досвіду про емоцію та суб'єкт дистресу відбувається за типом «метафора з метонімії». Застосування образних асоціацій концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зумовлене стратегічним плануванням комунікативної діяльності адресанта в певній комунікативній ситуації дистресу.

4. Когнітивна структура концепту DISTRESS / ДИСТРЕС утворює фреймову модель, де стереотипні елементи ситуації дистресу подані як слоти та їх розширення й наповнені концептуальними ознаками. Процесуальна природа концепту виявляється у чотирьох фазах: «запобігання / попередження дистресу», «входження в стан дистресу», «процес переживання дистресу», «подолання дистресу».

5. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС актуалізовано в англомовному медіа-дискурсі в домінантних темах та у комунікативних ситуаціях дистресу і контекстуальних уточненнях, пов'язаних між собою родо-видовими відношеннями. Складовими частинами соціально орієнтованої комунікативної ситуації дистресу в медіа-дискурсі є учасники та їхні ролі та соціально-культурні цінності, котрі пропагує адресант.

6. Кожній з комунікативних ситуацій дистресу відповідають окремі типи дискурсивних стратегій. Серед них за регулятивною функцією вирізняються стратегії аргументації, агітації, формування емоційного настрою, дискредитації, за мовною реалізацією – наративно-репрезентативна та наративно-комунікативна, які здатні одночасно втілюватись в англомовному медіа-дискурсі як результат часткового перетину комунікативних тактик.

7. Комунікативну ситуацію дистресу реалізовано в нейтральній, позитивній та негативній для свідомості адресата тональності. Емоційно-аскіологічна й змістово-інформаційна організація комунікативних стратегій аргументації та формування негативного настрою здійснює найагресивніший вплив на аудиторію. Лексична організація комунікативних стратегій агітації й дискредитації інтегрує концепт DISTRESS / ДИСТРЕС у медіа-середовище в найбільш екологічному для аудиторії руслі.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження визначається тим, що його положення й висновки є внеском у розвиток таких галузей спеціальності «Германські мови», як дискурсологія (аналіз медіа-дискурсу), медіа-лінгвістика (мова засобів масової інформації), когнітивна лінгвістика (об'єктивація концептів), лінгвістика емоцій / емотіологія (методика дослідження емоцій та емоційних концептів).

Практична цінність роботи полягає в можливості використання її результатів у викладанні нормативних курсів «Теорія мовної комунікації» (розділи «Масовий вплив як комунікаційний процес», «Технологія масовокомунікаційного впливу»), «Стилістика» (розділи «Лексична стилістика», «Стилістична диференціація англійської мови»), у розробленні та впровадженні

спецкурсів з медіа-лінгвістики, теорії дискурсу, когнітивної лінгвістики, політичної лінгвістики, лінгвістики емоцій, психолінгвістики; у навчально-методичній роботі для укладання навчально-методичних посібників; у науково-дослідній роботі студентів й аспірантів.

Апробація результатів дослідження здійснена в доповідях на наукових і науково-практичних *вітчизняних* та *міжнародних* конференціях: «Пріоритети романського та германського мовознавства» (м. Луцьк–Світязь, 2014–2016), «Нове у філології сучасного світу» (м. Львів, 2014); «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (м. Острог 2015), «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація» (м. Харків, 2015), «Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада, 2016), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2015, 2017), «Наукова спадщина В. В. Акуленка та сучасне мовознавство» (м. Київ, 2017); науково-практичному *семінарі* «Лінгвістика і методика: сучасний вимір» (м. Луцьк, 2017); на *засіданнях* кафедри практики англійської мови СНУ імені Лесі Українки (м. Луцьк, 2014–2017), а також упродовж навчання в літній школі «Vienna Summer School on Digital Humanities», Віденський технічний університет, Австрія (6–10 липня 2015) та дослідницької програми для аспірантів з семантики і лексикології Erasmus+ в університеті Фехта (Німеччина) (15 березня – 30 вересня 2016).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 12 одноосібних публікаціях (загальний обсяг – 5, 99 авт. арк.), із них статті: 5 – у фахових виданнях України, 1 – у науковому журналі України, 1 – у міжнародному виданні за спеціальністю (Словаччина), що індексовано в Scopus, Erih Plus, та 5 тез конференцій.

Обсяг і структура роботи складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (наукових – 306 найменувань, лексикографічних – 29, ілюстративного матеріалу – 78, програмного забезпечення – 3). Загальний обсяг роботи 12,51 авт. арк.,

основний текст – 12,07 авт. арк., дисертація містить 1 таблицю, 3 зображення, 12 схем, 17 додатків.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, актуальність дослідження, указано мету й завдання дисертації, визначено гіпотезу, розкрито наукову новизну, основні положення на захист, теоретичне та практичне значення результатів роботи, описано матеріал, теоретико-методологічні основи та методи дослідження.

У **першому розділі** обґрунтовано релевантність дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у контексті теоретичних засад когнітивної й комунікативної лінгвістики; висвітлено термінологічний апарат дослідження; надано визначення таких понять, як «комунікативна ситуація дистресу»; прояснено визначення понять «текст» :: «медіа-текст», «дискурс» :: «медіа-дискурс», «комунікація» :: «медіа-комунікація»; критично узагальнено набутки науковців щодо дистресу у гуманітарних науках; окреслено принципи лінгвальної об'єктивації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та тактико-стратегічного планування в англомовному медіа-дискурсі; запропоновано алгоритм застосування методів дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС і його мовної репрезентації в англомовному медіа-дискурсі, який складається з чотирьох етапів.

У **другому розділі** здійснено аналіз поняттєво- та образно-ціннісної складових частин концепту DISTRESS / ДИСТРЕС; побудовано лексико-семантичне поле вербалізаторів концепту; його метафоричний діапазон; встановлено метонімічну основу концептуальних метафор і фреймову структуру концепту.

У **третьому розділі** запропоновано класифікацію комунікативних ситуацій дистресу й деталізовано за допомогою контекстуальних уточнень кожної із ситуацій; охарактеризовано соціальний контекст, у якому відбуваються комунікативні ситуації дистресу; визначено два типи комунікативних стратегій в англомовному медіа-дискурсі: за їхньою регулятивною функцією та за мовним матеріалом, для характеристики якого введено поняття наративно-репрезентативної і наративно-комунікативної стратегій; встановлено лінгвальні засоби втілення комунікативних тактик кожного з двох типів комунікативних

стратегій; з'ясовано метафоричні репрезентації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, якими послуговується автор для втілення стратегій в англomовному медіа-дискурсі; визначено тональність лексичних засобів утілення комунікативних стратегій і, відповідно, емоційно-оцінне ставлення автора щодо комунікативних ситуацій дистресу.

У **висновках** сформульовано теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження; окреслено можливі перспективи подальших досліджень з обраної проблематики.

У **додатках** уміщено схеми та таблиці, які узагальнюють й унаочнюють результати дослідження та специфіку аналізу й зображують застосовані опції програмних забезпечень для аналізу концепту.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

1.1. Емоції як об'єкт дослідження в гуманітарних науках

Актуальність диференціації та опису емоцій визначається вагомістю системи емоцій в ієрархії від найменш до найбільш складної з семи систем людини: сприйняття (органами чуття); фізіологія (тіло в цілому); моторика (частини тіла); бажання (воля); інтелект (розум); емоції (душа); мовлення (мова). Система емоцій відіграє важливу роль, оскільки активує всі інші системи [4]. Саме тому дослідження емоційної сфери людини вимагає міждисциплінарності та залучення комплексних підходів. Синтез наукових розвідок психологічного й нейрофізіологічного підходів до опису емоцій становить фундамент для подальших досліджень у галузі лінгвістики. Методологічна база останньої дає змогу дослідити свідомість через мовний код, а саме, через розкриття структури смислів і значень [143], а соціальна орієнтованість і розкриття моральних цінностей за допомогою емоцій свідчить про потребу звернення до конкретної культури, у якій реалізовується емоційний концепт. Так, культура, когніція, емоція та мова є узгодженою цілісністю. Оскільки емоції є одними з довербальних інформаційних структур свідомості (В. І. Шаховский [162]) / підсистемою свідомості (К. Izard [236]) / довербальним компонентом когніції (D. Goleman [227]), мова й емоції становлять нерозривну єдність та виступають одним з п'яти пріоритетних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень, що має антропоцентричний характер.

Вивчення емоцій має витоки в галузі психології [69; 70; 93; 236 та ін.]. Експансія проблематики в мовознавство започатковує нову галузь – лінгвістику емоцій / емотіологію. Емоції досліджують у межах структурно-семантичного та функціонального підходів [6; 7; 161; 162 й ін.], у лінгвокогнітивному аспекті [97; 98; 248; 249; 253 та ін.], у галузі концептології (горе [95]; радість [160]; страх [24; 48]; гнів [140]; сум [141] й ін.) Також увагу приділено вивченню емоційних концептосфер і концептосистем [117; 140 й ін.] у російській, англійській, німецькій, українській мовних картинах світу тощо. Слово наділене емоційним

компонентом, адже виражає певну емоцію чи почуття [120, с. 513]. Однією з функцій мови є емотивна, адже саме мовними засобами людина може передати широкий спектр почуттів, ставлення до навколишнього середовища, провокує емоційну реакцію співрозмовника.

1.1.1. Філософські та лінгвopsихологічні засади дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Положення про концептуалізацію емоцій у свідомості та їх вербалізацію в мовленні заснувала філософська думка про існування глибоко індивідуального в мові. Згідно з постулатом В. фон Гумбольдта про те, що мова – це «діяльність духу і мислення» [13], засобами мови можна передати як логічну думку, так і емоційне переживання. У формі хвилювання емоції відображають усю значимість / смисл ситуацій і явищ. Філософські теорії в поєднанні зі знаннями інших дисциплін (психології, нейрофізіології) відомі намаганням пояснити функціонування емоцій у формі схеми, яка відтворює ланцюжок подій: 1) ситуація, що генерує емоцію; 2) сприйняття події суб'єктом та емоція у відповідь; 3) поведінка суб'єкта як наслідок емоції; 4) опис події суб'єктом [242]. Так, сприйняття дійсності проходить крізь призму суб'єктивності й емоційності, а наше мовлення керується оцінюванням ситуацій, у яких породжуються емоції та які в подальшому створюють нові комунікативні ситуації. За теорією Л. Вітгештайна, ситуації й породжені ними навіть найбільш очевидні семантичні концепти виражаються та контролюються мовою [305].

Поняття «емоція» походить від латинського *emoveo* – «хвилюю, вражаю». Арістотель розглядав емоцію як особливий вид пізнання. І. Кант уважав емоцію суб'єктивним явищем і наслідком пізнавальної діяльності. У філософській думці простежуємо такі дихотомії: духовне :: матеріальне, позитивне :: негативне, задоволення :: страждання, внутрішнє :: зовнішнє. Емоції впливають на зміст і динаміку сприйняття дійсності, увагу, уяву, пам'ять, мислення й, отже, поєднують два екзистенційні прояви буття – матеріальне та духовне. Визнання Декартом дуальності мислення (*mind*) і тіла у твердженні про те, що пристрасті або емоційні процеси можна здолати інтелектуально завдяки особливим внутрішнім емоціям

душі, скерованим на «нематеріальні предмети», стало початком сучасного вивчення емоцій та їхнього зв'язку з мисленням [242]. Дихотомія позитивне :: негативне відображає вплив емоцій на людину, тобто здатність підвищувати життєдіяльність організму (стенічні) та знижувати активність організму (астенічні).

Сучасне філософське тлумачення емоцій зазначає їхню здатність досягатися розумом (intelligibility) і бути інтенціональними, тобто спрямованими (intentionality). Мислення залучене в переживання емоцій та вчинки через емоції («action out of emotion») [226, с. 12]. «Інтенціональність емоцій означає спрямованість думок і почуттів на об'єкт» [192; 226, с. 16] – «конкретну річ чи людину, подію або дію, стан справ» [192; 226, с. 16–17]. Філософи визначають також такі характерні риси емоцій, як «комплексність, епізодичність, динамічність та структурність» [226, с. 12–13].

Дихотомію задоволення :: страждання («pleasure or distress» – [226, с. 19]) розрізняли ще за часів античної філософії й диференціювали залежно від уявлень про наближення блага чи лиха. Основу філософії буддизму складають чотири «благородні істини», які свідчать про те, що: 1) життя сповнене страждань; 2) причина цих страждань – у прив'язаності до земного; 3) страждання можна припинити, усунувши умови їх породження; 4) існує шлях до припинення страждань. Згідно з філософською концепцією екзистенціалізму, категорія сутності супроводжується категорією страждання, однією з десяти філософських категорій. Західнофілософська думка ототожнює дистрес із дивом буття («wondrous distress» [263, с. 387]). М. Гайдегер уважав відчуття дистресу методом гармонізації, оскільки воно сприяє фокусуванню уваги та мотивує мислення [263, с. 386]. Ідею про те, що життя – це страждання, розвивав С. К'єркегор, який уважав емоцію невід'ємною частиною екзистенції. Ф. Ніцше високо оцінював страждання й уважав цю емоцію необхідною умовою росту величі духу та формування особистості. Суб'єкт страждання у філософії за С. К'єркегором – людина покинута й самотня, а характеристикою емоції є глобальність / фундаментальність, тобто, за словами Е. Фромма, страждання – чи не єдина

емоція, загальна для всіх людей [222].

Причини страждання вбачали в неспроможності досягнути ідеалу, що зумовлює виникнення емоції (за А. Шопенгауером). Також причинами є умови земного життя, які людина не спроможна досягнути чи змінити. Джерелом страждання та інших негативних реакцій є суперечності між зовнішнім і внутрішнім світом людини, що мали витoki з суб'єктивної оцінки впливу внутрішніх або зовнішніх подразників на людину (за Г. В. Лейбніцом і Г. В. Ф. Гегелем). Страждання може мати духовне й матеріальне походження залежно від ситуацій, що їх викликали. Духовне страждання виникає від почуття незадоволення (цілі не досягнуто). Страждання має метафоричну ознаку – відчуття болю від стискування в кулаці чогось цінного переноситься на емоційне переживання прив'язаності до цінностей, близької людини та ін. Метафорична ознака притаманна мисленню, що підтверджує уявлення про концептуалізацію емоції у свідомості мовця.

Тип джерела емоції визначає подальшу здатність суб'єкта зменшити або припинити її дію. М. Бердяєв розподіляє страждання на два типи: 1) страждання, спричинені соціальними явищами, що піддаються змінам; 2) страждання, спричинені трагедією життя, що є незмінною [16]. У першому випадку вплив явища та тривалість дії емоції можна скоротити вольовими зусиллями суб'єкта. У другому випадку обставини є незмінними, а можливість уникнути деструктивного впливу залежить від суб'єктивного ставлення людини.

Отже, філософські засади слугують витокami дослідження афективного у зв'язку з інтелектуальним; визначають дистрес як невід'ємну частину екзистенції; зазначають його можливий позитивний вплив на особистість; ситуативність, суб'єктивність та інтенціональність. Результати розвідок зумовлюють напрям наших лінгвістичних розвідок на виявлення концептуальних ознак концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, установлення ситуацій його виникнення й відтворення причинно-наслідкового ланцюжка функціонування дистресу.

Лінгвопсихологічні розвідки також стверджують про зв'язок емоційного та інтелектуального як двох форм свідомості (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн,

О. М. Леонтьєв й ін.). Наявність емоційного інтелекту (Emotional Intelligence – EQ) та раціонального інтелекту, що вимірюється рівнем IQ (Intelligence Quotient), обґрунтована теорією Н. Чомського про вроджені універсальні глибинні структури й у подальшому розвинена положенням Д. Гоулмана про емоційну домінанту цих структур як компонент вродженого емоційного інтелекту [189; 227]. Останній відіграє важливу роль у процесі соціалізації індивідууму. Завдяки наявності емоційного інтелекту людина здатна розпізнавати свої та чужі емоції й знаходити для них мовне вираження, розуміти причини, що викликали емоції, і наслідки; контролювати інтенсивність емоцій та їх зовнішнє вираження, за необхідності – викликати ту чи іншу емоцію (тест Д. В. Люсіна на EQ [94]). В основу нашого дослідження покладено такі положення: 1) єдність мислення та емоції, раціонального й емоційного, адже така дуальність відкриває нові можливості для виявлення взаємозв'язку емоції й думки; 2) здатність людини до розпізнавання, вербалізації та контролю емоцій.

Переосмислення суто психологічних критеріїв диференціації емоцій та залучення когнітивної парадигми відобразилось у теорії диференційних емоцій, що становлять мотиваційну систему людини. Дистрес як одну з фундаментальних / базових / дискретних емоцій визначають у класифікаціях К. Ізарда й С. Томкінса [236; 294]. Серед десяти фундаментальних емоцій – *fear* / страх, *anger* / гнів, *shame* / сором, *contempt* / презирство, *disgust* / відраза, *guilt* / провина, *interest* / інтерес, *surprise* / подив, *joy* / радість, *distress* / дистрес (горе-страждання) [69] (українські відповідники – за М. Й. Варієм [27]). Критеріями диференціації послужили такі ознаки базових емоцій, які безпосередньо притаманні досліджуваному концепту DISTRESS / ДИСТРЕС: 1) базові емоції завжди мають чіткі й специфічні нервові субстрати; 2) базова емоція проявляє себе за допомогою виразної та специфічної конфігурації м'язових рухів обличчя (міміки); 3) базова емоція супроводжується чітким і специфічним переживанням, яке усвідомлює людина; 4) базові емоції виникли в результаті еволюційно-біологічних процесів; 5) базова емоція організовує й мотивує людину, слугує її адаптації [69, с. 115–116]. Отже, дистрес – закладена вродженими нейронними

програмами емоція, яка заряджає енергією і є самотійним мотиваційним процесом, що впливає на когнітивну сферу й на поведінку людини [69, с. 41, 93]. Приналежність дистресу до низки фундаментальних емоцій дає підставу для висновку, що йому притаманне біологічне походження, емоція проявляється як вербально, так і невербально. Дистрес як дискретну емоцію визначено в класифікації С. Томкінса (*anger, interest, contempt, disgust, distress, fear, joy, shame, surprise*) у межах теорії мімічної експресії емоцій [274]. С. Томкінс висунув теорію про соціалізацію дистресу, де розміє цю емоцію як «фізичне та ментальне страждання» (*bodily and mental suffering*) [236, с. 193]. Г. Сельє розглядає дистрес як негативну форму стресу на протилежності юстресу – його позитивній формі. Науковець визначає дистрес як *психічний стан емоційної напруги, що характеризується високим ступенем вираженості, інтенсивності й тривалості*. Наявність збудження, напруження чи протилежних станів призводить до розбіжностей емоції [120; 126; 287]. Зважаючи на референцію до дистресу як до емоції («*emotion*» – К. Izard [236], С. Tomkins [294], А. Wierzbicka [304]; «*distress emotion*» – J. Hobbs & A. Gordon [235]; «*emotional distress*» – С. Bouchez [179]; «*a feeling of extreme unhappiness*» [323]) та як до стану («*emotion state*» – J. Kagan [240]; «*the state of being distressed*» – COBUILD, Am [318]), застосовуємо обидві назви у роботі. Є. П. Ільїн зазначав: «емоції та стани є невід’ємними» [70, с. 37].

Дистрес розглядають у кореляції *distress-anguish*, що включає в себе концепцію печалі [69]. Це дає нам змогу розглядати дистрес як емоцію, що має **кластерну** структуру – «емоційно-когнітивний комплекс» [70, с. 251], представлений такими основними складниками як горе та страждання. В основу *горя* покладено *печаль*, породжену втратою близької людини, матеріальних цінностей, нестачею грошей, крахом сподівань, докорами зі сторони. *Страждання* має характер астенічної емоції (знижує життєдіяльність людини) і найчастіше проявляється у формі емоційного стресу. *Горе* – глибока печаль із приводу втрати цінного, розглядається як фруструюче переживання та має чотири фази протікання: 1) стадія шоку, заціпеніння, заперечення; 2) активне переживання, що має яскравий фізіологічний вияв: плач, голосіння; 3) відчай,

депресія; 4) відхід від пригніченого й депресивного стану. *Страждання* спонукає до активних дій [70, с. 170–176]. В. О. Леонтьєв розглядає термін «горе» як негативну, скеровану на себе емоцію, що виникає у зв'язку з особистісними потребами, а «страждання» – як емоційний тон відчуттів, викликаний надмірною стимуляцією зовнішніх подразників, наприклад холодом [93]. У взаємодії емоційних станів усередині кластера дистресу прослідковуємо причинно-наслідкові зв'язки: горе співвідноситься з антецедентом-причиною (термін N. Frijda [221]) і з суб'єктивним переживанням, а страждання – із реакцією, фізичним вираженням емоції.

Дистрес, будучи базовою емоцією, має особливість взаємодіяти з іншими дискретними емоціями, такими як страх, гнів і почуття провини [69; 70, с. 175; 71]. Отже, емоційний стан характеризується здатністю до **комбінаторики**:

*<...> having to face the prospect of caring for your child for the rest of your life is extremely daunting and **distressing**. <...>. I feel very **angry** that this situation, which appears to have been totally avoidable, has robbed my son of a normal, independent life. (The Guardian, 14 April 2011)*

*In Manchester they have a skyscraper that accidentally shrieks pure sonic **fear** into your soul whenever there's a strong wind. <...>. We have got to address that because it's causing **distress** (Independent, 30 November 2015)*

*Saldanha <...> expressed her **distress**, writing: "It's all my **fault** <...>." (The Guardian, 11 September 2014)*

Параметр «скерованість / спрямованість емоції» на суб'єкт визначає вектор уваги людини на власний внутрішній світ або на емоції інших осіб. Пропонуємо ідентифікувати дистрес у термінах *інтроверсії* й *екстраверсії* (за К. Г. Юнгом). Інтроверсійна ідентифікація відображає спрямованість пізнавальної діяльності на розпізнавання власних внутрішніх переживань горя-страждання, а екстраверсійна ідентифікація спрямована на розпізнавання дистресу інших людей. У першому випадку суб'єкт переживання називає, описує або виражає власні емоції в типі «я»-речення згідно з класифікацією речень за характером суб'єкта [137]:

'I don't know if I will ever overcome this. The pain is never-ending. Every day, I

*ask God to give **me** the strength and courage to face another day,' a distressed Bousignac said (The Guardian, December 02, 2014).*

Я-мовець може розщеплюватись на «Я»-суб'єкт мовлення та «Я»-внутрішнє Его [137, с. 30], що спрямовує аналіз суб'єкта емоційного стану в русло прагматичної інтерпретації. У другому випадку суб'єкт дистресу виступає в ролі спостерігача й квазіспостерігача (терміни Вольф [41]) відповідно до таких типів речень, як «він [вона]-речення» та «воно-речення». Суб'єкт-спостерігач оцінює емоційний стан суб'єкта переживання й може висловлювати співпереживання і співчуття – *емпатію* (*empathia* – *em-* + грец. *pathos* відчуття, переживання) людині у стані дистресу:

*'Her life was really tough. We felt sorry for **her**, but there was nothing we could have done,' Williams said. (The Guardian, December 02, 2014).*

Емпатія реалізовує афективний рівень людини (співпереживання й співчуття), а також когнітивний (розуміння емоційного стану іншого) та поведінковий (активна помічна поведінка) рівні індивідуума [207]. Ментальні та перцептивні зони суб'єкта-спостерігача та суб'єкта переживання перетинаються та утворюють тип квазіспостерігач, який виступає на підтримку поглядів суб'єкта дистресу.

Дистрес також є об'єктно орієнтованою емоцією. Емоція може притягуватися до об'єкта або відштовхуватися від нього, залежно від його оцінки як хорошого чи поганого. Об'єктом виступають різні події / ситуації, що зумовлюють появу емоцій [285, с. 393]. Ментальний образ події, представлений у свідомості суб'єкта, отримує емоційне забарвлення внаслідок оцінки наслідків цієї події для суб'єкта. Правильність / адекватність перцепції події суб'єктом забезпечує обізнаність у ситуації, розвиток відособленості й здатність виявити та зменшити вплив емоцій [288, с. 91].

Емоції зазвичай відрізняються «*полярністю*», тобто наділені позитивним або негативним знаком, наприклад задоволення :: незадоволення, веселощі :: сум, радість :: печаль. «Дистрес» пов'язаний із негативними емоційними реакціями, на противагу «стресу», пов'язаному з позитивними емоційними реакціями [126,

с. 252]. Стрес під впливом деструктивних емоційних факторів, таких як виснажлива реадaptaція, фрустрація, незадоволення життям, стає надмірним і перетворюється в дистрес. Аксіологічний вектор спрямований на зовнішні обставини та суб'єктивну інтерпретацію (*construal frames*) цих подій індивідумом [209]. У термінах соціальної психології, конструал (від англ. *construal* – інтерпретація) – це спосіб сприйняття, осмислення й інтерпретації соціального світу. У процесуальній моделі саме індивідуальна інтерпретація є визначальним фактором емоційного стану (радості чи дистресу) за однакових умов емоціогенної ситуації. Суб'єкт інтерпретує ситуацію дистресу як таку, що блокує досягнення його мети, тому є небажаною (*undesirable*) [209]. Дистрес схематизують як валентну реакцію на наслідки подій, котрими суб'єкт незадоволений. Так, емоція виникає в результаті негативних реакцій на події й відображає внутрішню нерівновагу індивіда. При цьому суб'єкт фокусується на наслідках для себе [275].

Ступінь *інтенсивності* переживання дистресу дитиною при розлуці з матір'ю є прямо пропорційним його *тривалості* [180]. Головним фактором зміни інтенсивності дистресу є ступінь небажаності події (імпліцитне вираження в контексті), а глобальними факторами, тобто такими, що впливають на емоції всередині кластера, – неочікуваність і наближеність події (високий ступінь наближеності збільшує реалістичність події для суб'єкта, який у зв'язку з малою кількістю часу для психологічної підготовки може частково або повністю втратити контроль над ситуацією) [275]. Згідно з фактором *раптовості* розрізняють антиципаторне горе, менше за інтенсивністю внаслідок передбачуваності, наприклад смерті близької людини від хвороби. Отже, інтенсивність дистресу змінюється залежно від тривалості впливу емоціогенного чинника, відносно фактора небажаності ситуації, її раптовості й наближеності, вольового впливу суб'єкта переживання.

У підсумку, визначаємо дистрес як кластерну емоцію або емоційний стан, що характеризується негативним оцінним знаком, суб'єктно-об'єктною спрямованістю, комбінаторикою з іншими дискретними емоціями й відповідно до

стимуляції може змінюватися за інтенсивністю, тривалістю, ступенем впливу на організм і поведінку індивідуума.

Розвідки когнітологів [181; 221; 236; 259; 275; 285 та ін.] щодо розробки теорій спрямовано на пояснення причин виникнення емоцій і їх взаємозв'язок з фізіологічними реакціями й когнітивними процесами. Здобутки свідчать про те, що виникнення емоцій неодмінно пов'язане з аналізом ситуації, у якій з'явилась емоція, із процесом і результатом пізнавальної діяльності суб'єкта, що провокує утворення емоційної оцінки, а також із вербальним фактором, що слугує важливою ланкою в процесі виникнення емоції. Зокрема, згідно із запропонованою Ч. Брокманом когнітивною теорією, емоції – це складні когнітивні стани, які охоплюють репрезентацію тіла й репрезентацію ситуації, що викликає емоцію [181, с. 24].

Необхідність аналізу ситуацій / подій, за яких виникає дистрес, зумовлена твердженням М. Мінського про те, що процеси мислення під час переживання емоцій уможливають їхнє розрізнення й номінацію [268]. Так, лексема «*pain* / біль» уживається для відчуттів, які одразу виникають після враження, лексема «*hurting* / відчуття болю» використовується тоді, коли виникає ціль позбутися болю, а стан, за якого біль накочується у великомасштабний каскад (*large-scale cascade*) та перешкоджає звичному ходу думок, номінується лексемою «*suffering* / страждання». Страждання від втрати близької людини сприймається мозком як сигнал неможливості отримати репліку у відповідь на обмін думками, мріями та може номінуватися лексемою «*grief*». М. Мінський розрізняє фізичний біль – «*physical pain*» та душевний біль – *mental «pain» / distress*. Два види болю викликані різними типами подій, однак, як зазначає науковець, однаково впливають на мислення [268, с. 73]. Перед нами постає завдання, аби виокремити типи ситуацій чи подій, які викликають дистрес, адже емоціогенна ситуація й психологічні засади виникнення емоції передують комунікативній ситуації.

Визначення з психологічних словників вказують на *екзогенне (зовнішнє) походження* (термін за Р. J. Mobius, 1892) дистресу в результаті негативного впливу стресів і стресових ситуацій на діяльність аж до її повного руйнування

[310]; та *ендогенне (внутрішнє) походження*, оскільки дистрес – «негативний емоційний стан людини, що викликається надто довготривалим чи надміру сильним психофізіологічним напруженням» [311].

Прототипним *внутрішнім чинником* дистресу з позиції еволюційної теорії емоцій є втрата внутрішнього балансу, а відновлення еквілібріуму є кінцевою ланкою переживання дистресу та слугує адаптивною функцією [276, с. 347]. Особливості емоціогенної ситуації, яка зумовлює виникнення емоцій, можуть слугувати чинниками дистресу. Така ситуація залежить від балансу або дисбалансу мотивації й відношення суб'єкта до ситуації, що є критерієм розподілу ситуацій на такі категорії: 1) недостатність можливостей пристосування (новизна, незвичність ситуації, раптовість); 2) надлишковість мотивації: мотивація не має застосування; в соціальній поведінці (через присутність іншого), через конфлікт, через фрустрацію [153].

Дистрес належить до групи фрустраційних емоцій (від лат. *frustratio* – розлад (планів), крах (здумів, надій). Фрустрація має значення емоційного стану людини, який виникає після невдачі, незадоволення будь-якою сильною потребою, докорами зі сторони, внутрішніми конфліктами, блокуванням досягнення поставленої цілі [70, с. 164]. За критерієм залежності об'єкта дистресу від внутрішніх чинників виокремлюємо групу *фрустраційні ситуації* дистресу – сукупність умов та обставин внутрішнього світу людини, що блокують або переривають поведінку, спрямовану на досягнення значимої цілі, та створюють становище, за якого неможливо контролювати чи змінити ситуацію або досягнути мети.

Прототипним *зовнішнім чинником* появи дистресу є *розлука матері з дитиною* у тварин та людей [180]. Також базовим каузатором переживання дистресу є *втрата* [69]. Втрачаючи будь-що, людина відчуває горе, адже звикла до усталеного оточення, стосунків, обов'язків. І. П. Ільїн зазначає, що горе може виникнути внаслідок тривалої розлуки чи втрати (смерть, руйнування любовних стосунків) людини, до якої є сильна прив'язаність [70, с. 174]. Головний психологічний фактор горя – це втрата близької людини й, відповідно, ролі

(батька, матері, чоловіка, дружини). Утрата може бути тимчасовою (розлука) чи постійною (смерть), дійсною або уявною, фізичною й психологічною, однак, вона в будь-якому випадку викликає сильні переживання. За критерієм залежності об'єкта дистресу від зовнішніх чинників, пропонуємо розрізняти групу *екстремальних ситуацій* дистресу – сукупність умов й обставин зовнішнього світу, що чинять агресивний вплив на внутрішній світ суб'єкта. Екстремальні ситуації мають каузальну атрибуцію, тобто несприятливі ситуації, що є небезпечними для життя, здоров'я, душевної стабільності, активують сценарії поведінки й репертуар реакцій (за Р. Р. Лазарусом [259]).

Прототипним *вираженням* дистресу є плач під час народження дитини [240]. Під впливом сильних стрес-факторів у ситуаціях дистресу, емоція виявляється в змінах, які розподіляють на такі групи: 1) академічні (низька концентрація уваги, утрата мотивації, нехтування обов'язками); 2) фізичні (блідий вираз обличчя, надмірні потовиділення, утруднене дихання, утрата свідомості, м'язовий тремор, очевидний сильний біль, сильна втома, порушення сну, хворобливість); 3) психоемоційні (сльозливість, часті зітхання, стиснуте, пришвидшене, сплутане мовлення, уживання виразів з негативним значенням, високий рівень тривоги, панічні атаки, дратівливість, непередбачувані вибухи гніву, стійкий низький настрій); 4) поведінкові (відчуження, нехтування доглядом за собою; надмірна вимогливість до інших, імпульсивність, жорстоке поводження з собою та іншими, розмови про суїцид) [179; 289; 322].

Початкова афективна реакція на ситуацію дистресу змінюється інтелектуальним усвідомленням потреби виходу з-під впливу негативних факторів. Відтак етап реакції на емоцію змінюється на етап подолання, що реалізується у функціональному аспекті дистресу, необхідному для життєдіяльності та соціологізації людини. Перевага в первинності й важливості негативних емоцій над позитивними полягає в біологічній функції виживання та адаптації до змін у середовищі (Б. І. Додонов і О. Г. Макарова). Оцінна функція дистресу відображає ставлення суб'єкта до ситуації; адаптивна – слугує психічному та емоційному розвитку людини; мотиваційна / соціальна – сприяє

соціальному згуртуванню й мотивує до розв'язання проблеми; біологічна / сигнальна – діє як сигнал тривоги про небезпеку для організму або дисгармонію (*distress signal, distress call*); емпатійна – пробуджує «благородні» негативні емоції як тривога за долю іншого, співчуття, обурення несправедливістю (*This is a monstrous injustice*); комунікативна – виражається в зовнішніх проявах, наприклад міміка, які беруть участь у встановленні контакту; координаційна / регулятивна – полягає в тому, що у взаємодії з перцептивною, когнітивною та руховою системами емоція регулює поведінку людини; сутєсивна – чинить маніпулятивний вплив на реципієнта [27, с. 480–487; 69; 70, с. 175–177).

Психологічні основи дистресу та його фундаментальний характер становлять підґрунтя для лінгвістичного аналізу реконструкції індивідуального досвіду переживання емоційного стану. Дистрес – емоція, або емоційний стан, що має кластерну структуру, ознаки комбінаторики, спрямованості, оцінного знаку, причинності, вираженості й функціональності. Дистрес зумовлений внутрішніми та зовнішніми чинниками виникнення (фрустраційні й екстремальні ситуації) і має набір фізіологічних реакцій, що екстеріоризують емоцію. Зазначені результати психологічних експериментів та наявність визначених прототипних ознак покладено в основу реконструкції структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що відображатиме концептуалізовані знання особистісних переживань емоції в англomовній лінгвокультурі.

1.1.2. Лінгвістичні засади дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Вихід емоцій на лінгвістичну арену зумовив розвідки лексики емоцій, що в наукових колах викликало низку суміжних та контраверсивних відкриттів С. Філленбаум й А. Рапопорт стверджували, що дослідженню емоційного досвіду в лінгвістиці перешкоджає суб'єктивність предмету [216]. А. Вежбицька відновила інтерес до теми емоцій, здійснивши їх концептуалізацію [304]. Альтернативу відображенню емоцій у лексичних концептах запропонували Дж. Лакофф і М. Джонсон, показавши, що метафори є асоціативним засобом маніфестації емоцій та їх невербальних виражень [175, с. 7; 253]. Науковці Празької лінгвістичної школи, погляди яких здійснили парадигматичний зсув від

мови-як-форми до мови-як-функції (R. Jakobson, F. Daneš), визнали емотивність як невід'ємну частину комунікативних потреб, а згідно з постулатами Матезіуса, реципієнт повідомлення став активним учасником мовленнєвої інтеракції. Ф. Данеш виступив на захист інтерактивного підходу до емоцій, виражених у дискурсі, зазначаючи, що дослідження емоцій у комунікації повинні включати тріаду *мовець–слухач–ситуація* [199, с. 169; 266, с. 24]. Трнка, заперечуючи погляди Ш. Баллі на лише емоційну сторону мови, зазначив важливість афективного та інтелектуального мовного досвіду як взаємодоповнювальних елементів. Р. Джекендорф, Р. Ленекер, Ф. Данеш здійснили спробу пояснити, як сприйняття фізичної реальності мозком відображається в мові. На думку Ф. Данеша, емоції присутні в будь-якому висловленні, бо є всюдисущими (omnipresent) [199].

Розвиток теорії емоцій потребує дослідження емоційних станів крізь призму використання природної мови, що вербалізує емоції, у взаємодії з вивченням когнітивних факторів як передумови їх виникнення в причинно-наслідковому ланцюжку. Як зазначила О. С. Кубрякова, «в когніції усе нерозривно пов'язане з емоціями, оцінками» [87, с. 518].

Знання з гуманітарних наук скеровують розглядати дистрес у комунікації як модель комунікативної ситуації, що відображає динамічний сценарій переживання емоції. Так, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС становить єдність біологічних, психофізіологічних, культурних, соціальних, поведінкових концептуальних ознак.

Знання про емоції, сформовані на доментальному рівні в процесі емоційного й перцептивного сприйняття дійсності, становлять картину світу індивідуума (КС). Інформація, що проходить через систему мислення, творить поняттєву сферу, що має ядерний характер у мовній картині світу (МКС). Концептуальна картина світу (ККС) «членує КС та є стрижнем МКС» [103, с. 17]. Системність ККС установлена категоризованими свідомістю знаннями про об'єктивний світ, а ментальні репрезентації формують угруповання концептів у єдину *концептосферу*.

Концепти ідеальні й кодуються у свідомості одиницями універсального предметного коду (термін УПК за М. І. Жинкіним) – індивідуальними чуттєвими образами, які формуються на базі особистого досвіду [66; 99, с. 60]. А. Н. Приходько виокремив дефініційні моделі, які компресують уявлення науковців про концепт як епістемічне, (психо)ментальне, утворення, (етно)культурне, (прагма)регулятивне та аксіологічне утворення [117, с. 13–15].

Концепт є об'єктом дослідження лінгвокогнітології [85; 86; 87; 88; 112; 113; 264; 297; 298; 299 й ін.], лінгвокультурології [75; 136 та ін.], психолінгвістики [67; 68 й ін.]. Із позиції лінгвокогнітивного підходу, О. С. Кубрякова визначає концепти як різносубстратні одиниці оперативної свідомості, а саме: уявлення, образи, поняття [86]. Із позиції когнітивно-семантичного підходу, З. Д. Попова та Й. А. Стернін визначають концепт як дискретне ментальне утворення, що має внутрішню структуру й представляє результат пізнавальної діяльності людини та суспільства, несе енциклопедичну інформацію про явище, інтерпретацію цієї інформації суспільством і ставлення колективного свідомого до явища [112, с. 24]. Так, прийнято вважати концепт ідеальною сутністю, формування якої охоплює різні галузі внутрішньої та зовнішньої взаємодії людини з довкіллям. Концепт являє собою «сукупність конкретно-образних, понятійних, прототипних, гештальтних, фреймових, сценарних елементів у свідомості людини» [111, с. 215]. Із позиції лінгвокультурного підходу, концепт характеризують як ментальне утворення, що несе в собі значимі усвідомлювані типізовані фрагменти досвіду, збережені в пам'яті людини [110; с. 59; 112, с. 22]. Емоціями вважаємо глибоко індивідуалізовані сутності, тому в дослідженні доцільно обрати напрям від індивідуальної до культурної / колективної свідомості [111, с. 215]. Звернення до когнітивної науки дасть змогу описати та пояснити механізми взаємодії стимулю-реакції, дослідити явища внутрішньої ментальної природи, акцентувати суб'єкт як ініціатора дій, думок, емоцій і специфікувати когнітивні процеси, порівняно з афектами [54; 99, с. 33].

Емоції – результат чуттєвого досвіду людини – належать до абстрактного світу переживань суб'єкта (за О. П. Бабушкіним), що піддається когнітивним

процесам концептуалізації й категоризації [8]. М. Мінський стверджує, що кожен емоційний стан – це дещо інший вид мислення [267, с. 622]. Кожен із фундаментальних емоційних станів виникає внаслідок уключення / активації одних ресурсів / фреймів і виключення / деактивації інших, змінюючи спосіб мислення [267, с. 620; 268]. *Емоційний концепт* (ЕК), за М. О. Красавським, – «когнітивно-лінгвокультурний конструкт», зумовлене культурою складне структурно-сміслове й ментальне утворення, що має здебільшого лексичну або фразеологічну об'єктивацію в мові, спирається на понятійну основу та включає, окрім поняття, образ і культурну цінність [80]. У процесі комунікації емоційний концепт функціонально замінює предмети світу, які викликають емоційне ставлення людини. Так, ЕК коливається між предметною та абстрактною сферами [42; 80], тобто внутрішня формація емоції має фізичний вияв (лінгвальний, поведінковий, фізіологічний).

Знання й уявлення варіюють залежно від культури та етносу, тому емоційні концепти стали об'єктом досліджень у лінгвокультурному й етнографічному аспектах [43; 80; 132; 304 та ін.]. Як і в будь-якому концепті, в ЕК існує «культурний ген» (за Н. Д. Арутюною [7]), що відносить емоції до культурного феномену. Сукупність емоцій певної лінгвокультури складає «емоційний генотип культури» (виведений на основі терміну Н. Д. Арутюнової «генотип культури» [7]). «Культура формує мислення і почуття» у вигляді культурних скриптів (cultural scripts), які імпліцитно диктують людині, що не / відчувати й що при цьому не / говорити і не / робити [304, с. 5, 34]. За Ю. С. Степановим, «культура детермінує концепт» [136, с. 40]. Емоції – культурно зумовлений та, водночас особистісний конструкт. Референцію до певної емоційної ситуації регулює видовий когнітивний досвід конкретного етносу й модифікує індивідуальний когнітивний досвід [162, с. 22]. Отже, вербалізація емоцій варіюється згідно з культурними кодами, закладеними у свідомості носіїв мови. Досвід визначення способів регуляції горя в різних лінгвокультурах показує, що етап «подолання горя» в емоційному сценарії може розгортатись у двох напрямках: деструктивному (смерть, самогубство) та конструктивному (слухання співу – українська

лінгвокультура, молитва – німецька лінгвокультура, допомога іншим, звернення до природи, превентивні стратегії – дві лінгвокультури) [51, с. 46]. Відповідно, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС і складові частини його сценарію є культурно залежними.

Концепти, що репрезентують негативні емоції в англійській та українській лінгвокультурах, об'єднуються в групи концептів базового концепту [140]. Фразеологічна репрезентація концептосфери негативних емоцій в англійській мові включає вісім груп концептів, три серед яких становлять її ядро: ANGER, SADNESS, FEAR. Концепт DISTRESS входить у групу базового концепту SADNESS разом із концептами UNHAPPINESS, SUFFERING, MISERY, SORROW, DEPRESSION [140, с. 585]. Так, у лінгвістичних працях піднімається питання базовості чи похідності концепту DISTRESS, яке досі залишається відкритим через фокусування дослідження концептосфери негативних емоцій лише на фразеологічному рівні мови та постулювання концепту DISTRESS як відокремленого від інших за виокремленими ознаками в роботі А. Вежицької [304].

Кластерність емоції елімінує лакунарність – «категорію відсутності» (термін за С. О. Швачко [164]), тобто відсутність еквіваленту на позначення емоційного стану *distress* в україномовній культурі, що вказує на екзоетнічну (міжмовну) лакуну (за Ф. С. Бацевичем [12]) – «відсутність лексичної одиниці (слова) в одній із мов при наявності відповідної одиниці для позначення тієї ж реалії в іншій мові», та обґрунтовує термін «дистрес», введений прийомом перекладу – транскодування. Термін «лакуна» (від франц. *lacune* – розрив, пустота, пропуск, пусте місце) був вперше введений науковцями Ж. Віне та Ж. Дарбельне [39]. Це національно-специфічний елемент, котрий в процесі комунікації не розуміють взагалі, або носії іншої лінгвокультури розуміють його недостатньо. У словникових статтях зафіксовано лише значення «респіраторний дистрес-синдром» [314] або лексична одиниця відсутня взагалі [309]. Так, семантична лакунарність, результатом якої є лише часткове уявлення про дистрес в

неангломовних лінгвокультурах, дає підстави вважати концепт екзоетнічною лакуною.

Отже, культурну специфічність концепту DISTRESS / ДИСТРЕС визначає його сутність як емоційного, а також особливості його об'єктивації, що детермінує етнокультурне забарвлення комунікативної ситуації дистресу в англомовному медіа-дискурсі. *Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС – це складний культурно-специфічний структурно-смісловий конструкт, який зберігає соціокультурні й індивідуальні знання про психічний стан емоційної напруги. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС є емоційно-когнітивним комплексом, який уміщує горе як антецедент і суб'єктивне переживання й страждання як реакцію актанта на подію.*

Сукупність емоційних концептів, що є ментальними одиницями лінгвокультури та мають національне маркування, становлять *емоційну концептосферу / емоціоконцептосферу* [83; 145 й ін.]. Емоційна концептосфера – це «світобачення, спроектоване емоційною сферою свідомості індивіда» [145, с. 65]; Місце концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в емоційній концептосфері має невизначений статус. Перед установленням базовості чи похідності концепту потрібно реконструювати його структуру.

Усередині ЕКС концепти організовані асоціативними зв'язками. Інакше кажучи, емоції здатні у взаємодії з мисленням викликати в пам'яті інформацію про події, із якими пов'язані переживання індивідуума. Неоднорідність семіотичної системи світу емоцій передбачає можливість реконструкції ситуацій у вигляді «наочно-чуттєвих образів» (З. Д. Попова, І. А. Стернін [113]), «мисленнєвих картинок» (О. П. Бабушкін [8]), що свідчить про чуттєве мислення емоцій та образність ядра ЕК. Науковці вбачають головну відмінність між ККС і МКС у різних рівнях абстрагування, а також із представленням інформації у ККС у вигляді понять, а в МКС – значень [139, с. 19]. Поняттєві категорії об'єктивні та універсальні й становлять ядро ККС, у той час як значення слів (полісемія) указують на додаткові ознаки, які формують периферійну ділянку та віднесені до МКС.

У загальній архітектоніці концепту поняття є обов'язковим ядерним компонентом структурно-сміслового утворення [80, с. 38]. Тобто концепт – це явище ширше, ніж поняття, адже, окрім понятійно-диференційного, концепт наділений, конотативними, образними, оцінними, асоціативними характеристиками [99]. Його структуру й зміст концепту характеризують із позицій лінгвокогнітивного підходу як сукупність структурних компонентів різної когнітивної природи, перелік концептуальних ознак, що відображають властивості концептуалізованого явища чи об'єкта [113, с. 58–65, 80]. Структура концепту як багат шарового ментального утворення, що виступає посередником між культурою й мовою, складається з понятійного, образно-перцептивного та ціннісного компонентів [43; 75; 80].

Понятійний компонент концепту містить лексичну об'єктивацію, що складається з імені концепту, зазвичай субстантивного – назва емоції є назвою концепту. У понятійному складнику виділяють дистинктивні / прототипні ознаки, що відображають сутність емоції, та додаткові, котрі специфікують прототипні ознаки [24, с. 54]. Понятійний субстрат відображає сумарне знання про емоцію (причини, час протікання, інтенсивність, контроль) [117, с. 32].

Образно-перцептивний компонент емоційного концепту – це уявлення про емоцію, асоціації, які складають у сумі асоціативний адстрат концепту [117]. Дж. Лакофф і М. Джонсон виокремлюють перцептивний та асоціативний образи. Преший формується в результаті чуттєвої реакції на емоціогенну ситуацію. Концепти мають властивість «обростати» в мовній свідомості образно-метафоричними та метонімічними асоціаціями [253, с. 85], формуючи метафоричний профіль концепту в різних типах дискурсу. В. Ю. Апресян і Ю. Д. Апресян убачають плідним пошук мотивувальних образів для класів метафоричних висловлень емоцій, що додають семантичну ланку, пов'язують метафоричний опис із смисловим і відтак виключають необґрунтованість та випадковість результатів [4].

Ціннісний компонент емоційного концепту містить універсальну оцінку емоції в ядрі й нехарактерну оцінку на периферії. Дистрес має загальноприйняту

психологами негативну оцінку на шкалі позитивний :: негативний (*appalling*), а концепт DISTRESS / ДИСТРЕС входить до концептосфери негативних емоцій. Однак периферійну зону концептуальної структури формують додаткові ознаки, набуті в процесі комунікації, а приналежність емоції до базових визначає його мотиваційні та адаптивні функції. Тому зміна знаку емоції можлива відповідно до комунікативної ситуації.

Суб'єктивний характер та культурна специфіка дистресу зумовлюють дослідження структури й змісту концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у синергетичному руслі, що забезпечує інструментарій методів лінгвістичних теорій для багатогранного опису концепту. Логіко-психологічний [113; та ін.] та семантико-когнітивний [21; 61; 87; 217; 254 та ін.] підходи, які становлять пріоритетну теоретико-методологічну базу сучасних концептуальних студій, опираються на спільне припущення, що в концепті відображено властивості об'єкта пізнання як онтологічної сутності. Абстрактність концепту DISTRESS / ДИСТРЕС вимагає поєднання зазначених підходів для досягнення глибшого розуміння. Отже, лінгвістичне дослідження, зокрема процесів концептуалізації емоцій у їх мовному вираженні потребує комбінування різних теорій: *теорії семантичних полів* (J. Trier [295]; L. Weisgerber [302]), *фреймової семантики* (Ch. Fillmore [217]), *теорії концептуальної метафори* (R. Langacker [257]; W. Croft [194], G. Lakoff & M. Johnson [253]).

Смисловий / сценарійний / ситуативний підхід ґрунтується на вивченні емоцій через прототипні сценарії, які включають емоцію, причину її виникнення та наслідки (вираження). Такий прототипний сценарій З. Кевечеш розглядає як «скелетний» варіант емоційного сценарію, сформований базовими компонентами за два етапи: причина→емоція; емоція→реакція. Згідно з теорією силової динаміки, коли причина перетинається з раціональним «Я» суб'єкта, тоді виникає емоція. Коли суб'єкт, котрий контролює емоції, знову ж піддається силі психічної енергії, то він утрачає контроль і, отже, виникає емоційна реакція [249]. Концепт може включати подійний, оцінний та емотивний компоненти, реконструкція якого передбачає встановлення емотивно-подійного сценарію, що включає три події:

1) подія, що викликала емоцію; 2) власне емоція; 3) реакція. Сценарій може розгортатися 1) повністю: *подія–емоція–реакція*; 2) частково: *подія–емоція, емоція–реакція, емоція* [95].

Прототипний сценарій концепту DISTRESS визначено А. Вежбицькою, котра здійснила категоризацію всіх емоційних концептів згідно з критерієм темпоральності їхніх сценаріїв: 1) концепти, які позначають реальні події (минулий і теперішній часи); 2) концепти, які маркують гіпотетичні події (майбутній час). Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, згідно з теорією А. Вежбицької, належить до першої категорії поряд із такими емоціями, як *sadness, unhappiness, sorrow, grief, and despair*, однак, якісно відрізняється від них за такими ознаками: 1) спрямованістю на події, що відбуваються в цей момент (the present orientation): «something bad is happening NOW» – *distress* VS. «something bad happened» – *sadness*; 2) особистісним ставленням до ситуації (personal concern): «something bad is happening TO ME»; 3) активним і менш покірним ставленням (active and less resigned attitude): «I don't want this to be happening to me» та 4) твердим рішенням діяти (*call for help*): «because of this I want to do something». Розгортання когнітивного сценарію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС виявляє такі значення:

Distressed (X was distressed):

(a) X ***felt*** something because X ***thought*** something

(b) sometimes a person ***thinks***:

(c) ‘something bad is happening to me now

(d) I ***don't want*** this to be happening

(e) because of this I ***want*** to do something if I can

(f) I ***don't know*** what I can do

(g) I ***want*** someone ***to do*** something’

(h) when this person ***thinks*** this person ***feels*** something bad

(i) X ***felt*** something like this

(j) because X ***thought*** something like this [розрядка моя – А. Е.] [304, с. 64].

Дистрес, що спершу використовувався як синонім суму / печалі (*sadness*) у працях К. Ізарда, набув нового значення в ході лінгвістичних розвідок

А. Вежбицької, котра порівняла прототипні сценарії концептів DISTRESS та SADNESS. Підхід, запропонований науковцем, дає підставу зробити висновок про те, що суб'єкт дистресу має активний і вольовий характер (X wants / doesn't want to do), причинність закладена в мисленнєвих процесах (X thinks/knows), а сам емоційний стан може бути неспостережуваним (X felt), тобто переживається на психофізіологічному рівні.

В основі сценарійного складника емотивно-подійного концепту «горе, беда, несчастье» в російській мові покладено схему ситуації, яка включає уявлення про дійсність, її оцінку суб'єктом і стан душі суб'єкта, каузованого нею. У подійному сценарії на першому плані значення лексеми *горе* як події, обставини, що викликає глибоке душевне страждання, нещастя, біду. Емотивний сценарій переживання горя містить інформацію про його причини, виникнення (момент, коли суб'єкт дізнається про подію й оцінює її як гірку/болісну), переживання (горе не статична емоція, а процес, однак вона не має градації за інтенсивністю та глибиною), безпосередню реакцію (неконтрольованість і всеосяжність, велика трата сил як наслідок), довготривалий вплив на людину (має негативний вплив на організм), способи подолання гірких почуттів (уживання спиртних напоїв, утішання) [95].

Отже, дослідження концептуалізації дистресу в англomовній лінгвокультурі зумовлене застосуванням ситуативного підходу, у межах якого когнітивним сценарієм виступає схема ситуації, що включає уявлення про *причину–виникнення–переживання–реакцію–вплив–подолання / неподолання*.

У дослідженні інтегруємо процедуру та інструменти аналізу **теорії семантичних полів** і **фреймової семантики Ч. Філлмора** задля виявлення структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що відображає образи емоційного стану, його тригерів і поведінки людини в стані дистресу в однойменній комунікативній ситуації.

Семантична структура концепту відображається в номінативних просторах та полях, що складають структуру МКС. Належність лексичної одиниці до певної частини мови має концептуальну сутність, оскільки відображає процеси

категоризації світу [87, с. 181]. Вибір мовної форми зумовлений осмисленням позначуваного і його когнітивною структурою [257, с. 5]. Аналіз субстантивного / іменникового номінативного простору концепту DISTRESS / ДИСТРЕС визначений категоріальним статусом емоцій, зокрема дистресу. У ядрі – типовий образ емоційного стану, а формування прототипу відбувається завдяки категоризації [279, с. 97], під час якої людина відносить до різних категорій класи сутностей, речей, видів діяльності тощо. За О. С. Кубряковою, *категоризація* – це процес формування й виокремлення самих категорій за встановленими в проаналізованих явищах подібними сутнісними ознаками чи властивостями [87, с. 307]. За допомогою категоризації простір зовнішнього та внутрішнього світу людини стає впорядкованим.

Дж. Лакофф зазначає, що значна частина категорій мислення відноситься до категорій абстрактних сутностей: події, дії, емоції, просторові й соціальні відношення та ін. [256]. Класична теорія про те, що категорії існують незалежно від людського інтелекту й тіла, трансформується під впливом нового положення, що «властива людині ментальна процедура категоризації опирається на людський досвід і уяву та властивості метафори, метонімії і ментальної образності», а чуттєвий досвід, власне, становить джерело всіх категорій [89, с. 147]. Перцептивний, а, отже, й емоційний досвід категоризує / структурує зазначений ще Е. Сепіром і Б. Л. Уорфом «калейдоскопічний потік вражень» мовною системою, збереженою у свідомості [283; 303]. Згідно з трансформованими постулатами, емоції наділені концептуальним змістом і формуються під впливом когнітивних моделей [89, с. 147–148], а відтак піддаються категоризації. Концепція П. Екмана про те, що міміка та прояви нервової системи сигналізують про конкретні універсальні базові емоції, що становлять базовий рівень понять та вказують на центральність, поклала початок розвитку категоризації емоцій [208; 241].

У межах когнітивно-семантичної парадигми простежуємо, що фокус уваги науковців спрямовано на категоризацію емоційного лексикону – сукупності назв емоцій / емоційних термінів, які, за словами З. Кевечеша, є набагато ширшою

категорією, ніж одиниці експресії емоцій [246]. Дистрес як категорію (category label) виокремили в рамках когнітивної структури емоцій [275], в процесуальній моделі емоцій [209], у руслі когнітивної семантики [174; 235]. Категорія – дискретна одиниця мислення, що кодується у свідомості у вигляді прототипу та пов'язана з формуванням концепту [280, с. 213; 22, с. 3–4]. Категорія «distress emotion» (за J. Hobbs і A. Gordon [235]) віддзеркалює ідеї Л. Вітгенштайна про сімейну подібність, центральність та градацію, котрі розвинули теорію категоризації [305].

Основним положенням когнітивної структури емоцій є те, що особистість певним чином концептуалізує / кодує ситуацію, у якій виникає емоція, а, отже, породжує можливість існування типів емоцій [275]. У термінах цієї теорії, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС належить до категорії «Well-being» / Здоров'я (психо-емоційне, фізичне) і має негативну маркованість [275, с. 19]. DISTRESS / ДИСТРЕС вербалізує низка лексичних одиниць (tokens), значення яких специфікують тип емоції, тобто уточнюють конкретний вид небажаної події – умови виявлення емоції, наприклад *grief* – болісна реакція на безповоротну втрату коханої людини. Отже, дистрес – структурована парадигматична емоція, концептуальну сутність якої доцільно досліджувати через засоби її номінації із застосуванням методів *польового підходу*. Сукупність мовних засобів, різнотипних ментальних одиниць, що вербалізують концепт усередині поля [6] та мають синтагматичне, парадигматичне й епідигматичне спрямування [77], складає номінативне поле.

Емоції здатні утворювати концептуальні кластери – гібридні простори, які виникли в результаті злиття ментальних – динамічно модифікованих когнітивних конструктів. Відповідно, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС наділений складною когнітивною структурою, репрезентованою «архіконцептом» / «парасольковим» концептом (термін за О. С. Кубряковою [87, с. 15], С. Воркачовим [42]), що охоплює низку інших концептів [42]. Ментальні простори в теорії Ж. Фоконьє й М. Тернера структуровані фреймами або сценаріями та виникають лише в ході безпосередньої дискурсивної діяльності [213; 214]. Через таку особливість

досліджуваного концепту значення мовних засобів вербалізації всередині мікрополів і розширень представлятимемо у формі концептуальних / пропозиціональних схем. Схеми є універсальним інструментарієм побудови мережевих моделей та входять у склад п'яти базових фреймів: предметного – квантитативна, квалітативна, локативна, темпоральна й схема способу буття; акціонального – схеми каузації, контактної дії, стану / процесу; посесивного – схеми партитивності, інклюзивності та власності; ідентифікаційного – схеми персоніфікації, класифікації, специфікації; компаративного – тотожності або метаморфози, схожості чи аналогії, подібності або метафори [58; 59; 60; 61; 62; 63].

За Ч. Філмором, фрейм являє собою систему концептів, які взаємодіють у такий спосіб, що для розуміння одного з них потрібно збагнути всю систему в цілому, а активація одного концепту в контексті автоматично відкриває доступ до всіх інших [218, с. 111]. Отже, фрейми – структури організації значення слів у свідомості. Елементами семантичної схеми виступають універсальні семантичні / тематичні (thematic roles) / тета-ролі (theta-grids) учасників ситуації у рамках *фреймової семантики Ч. Філмора* [150; 218; 226]. Інвентар ролей уключає «агенс» (agent), «пацієнс» (patient), «бенефактив» (benefactive), «експірієнцер» (experiencer), «інструмент» (instrument), «джерело» (source) і «ціль» (goal), «тема» (theme), «стимул» (stimulus) тощо [171, с. 88; 218; 237; 326].

У руслі зазначених теорій завданням дослідження постає встановлення ядрено-периферійного ладу структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та визначення його концептуальних ознак. З'ясування семантичних ролей та пропозицій концептуальних схем лексичних вербалізаторів уможливить реконструкцію фреймової моделі досліджуваного концепту.

Конститутивну роль у побудові когнітивного сценарію відіграє, за З. Кевечешем, метафоричне проектування (metaphorical mapping). Для встановлення прототипного сценарію, що репрезентує емоції в дискурсі, застосовують аналіз концептуальних метафор. Вони можуть виявляти як категоріальні, так і додаткові асоціативні ознаки емоційного стану Зокрема,

непрототипними випадками у сценарії гніву є успішний контроль емоції або нездоланий гнів [84]. Конвенційні образні засоби становлять джерело прототипних ефектів, типових прикладів і соціальних стереотипів [256]. Конвенційні метафори (conventional metaphors) складають понятійну систему культури, відображену в мовленні. Експірієнційні гешталти можуть набувати нового змісту й, відповідно, утворювати неконвенційні метафори (new metaphors), що надають нового значення знанням та віруванням [253, с. 139].

Образно-ціннісні характеристики концепту встановлено завдяки положенням *теорії концептуальної метафори* (R. Langacker [257]; G. Lakoff [253]; M. Johnson [238]; G. Lakoff and M. Turner [254]; T. Clausner and W. Croft [191]; В. Намре [233]). Її розробники обґрунтували валідність та важливість дослідження такого абстрактного явища, як емоційний концепт [246; 253]. Дж. Лакофф стверджує, що емоційний концепт має досить чіткі підвалини для фізичного вираження, надзвичайно складну концептуальну структуру, котра породжує широке розмаїття інференцій / смислів [256, с. 380] – складників, що безпосередньо не присутні в метафорі, але можуть бути виведені з неї [60, с. 4]. Наприклад, на зв'язок дистресу з фізичним вираженням указує просторове поняття «down-ness». Асоціації емоції з поняттям «низ» пов'язані з фізичними рухами тіла людини в емоційному стані – *look down* (подивитись униз), *the corners of our mouths turn down* (кутики губ опускаються), *our bodies seem to move earthwards* (тіло ніби до землі притягує) [174]. Метафора являє собою когнітивну операцію осмислення нечітких абстрактних понять за допомогою конкретних [247, с. 20; 253, с. 19; 261; 265]. Згідно з теорією концептуальної метафори, цільовий домен, або концептуальний референт, який складніше піддається концептуалізації, може бути осмисленим через вихідний домен, або концептуальний корелят, що уособлює фізичний контакт людини із зовнішнім світом. Між метафорою і метонімією існує зв'язок на лінгвістичному, когнітивному та фізичному рівнях, тобто концептуальні метоніми репрезентують фізичні прояви тіла (поведінкові та фізіологічні), що екстеріоризують емоцію і мотивують появу метафори [246, с. 6].

Образно-схемна структура (image-schematic structure) встановлює / конститує спектр метафоричних проєкцій (the mapping scope), що, зі свого боку, визначає прийнятність / можливість проєкції тієї чи іншої відповідності з концепту-джерела на обраний концепт-ціль [296, с. 119–120]. Образ-схема визначений однією з п'яти теоретичних конструктів, що становлять підвалини всіх лінгвістичних когнітивних теорій («концепти» / concepts, «домени» / domains, «інтерпретація» або «конструал» / construal, «категорія» / category structure та «образ-схема» / image schema) [191]. Образи-схеми є матеріалізованими / втіленими доконцептуальними структурами, які концентрують отриманий нами перцептивний і руховий досвід [233, с. 1]. Структура образів-схем концепту включає фізичний та емоційний досвід людини, а також структурні елементи й базову логіку [17]. Абстрактні образи-схеми – це схематичні патерни, які витікають з доменів, що структурують фізичний досвід та містять образи (imagistic domains) контейнеру, шляху, сили, балансу [191, с. 14; 238, с. 29; 251]. У новітній теорії про рівні метафори З. Кевечеша образ-схема є корелятом найвищого рівня схематизації, нижчими – домени, фрейми й ментальні схеми. В ієрархії образ-схеми – найбільш схематизовані когнітивні структури, а ментальні простори є структурами найнижчого рівня схематизації, однак найбільш інформаційно насиченими [245].

Дослідження метафоричної концептуалізації дистресу здійснено на матеріалі релігійних текстів івриту [243; 244]. У Псалмах, книзі «Плач Єремії», гімнах Кумрану виявлено, що концепт DISTRESS як корелят концептуальної метафори містить такі образи-схеми, які беруть участь у перехресному мапуванні світу: VERTICALITY, CONSTRAINT, FORCE, VISION (DARKNESS), TASTE. Зокрема, науковець указує на те, що концептуальна метафора BEING IN DISTRESS IS BEING DOWN з домену VERTICALITY більш характерна для позначення емоції саме в англomовній лінгвокультурі [243, с. 17, 21]. Звертаючись до релігійних джерел, Л. С. Тімайєр (Tiemeyer) досліджує жалібні пісні (laments) та молитви покаєння (penitential prayers) як засоби вираження ДИСТРЕСУ. К. П. Джименез (Jimenez) звертається до метафоричного вираження ДИСТРЕСУ

Йова в Біблії (Книга Йова), який концептуалізує своє страждання (suffering) в організованих актах жорстокості від імені Бога, наприклад: LIFE IN DISTRESS IS A WAR ZONE [178, с. 54, 105]. Метонімічною основою концептуальної метафори EXPERIENCING DISTRESS IS PHYSIOLOGICAL CONSTRICTION слугують внутрішні тілесні переживання дистресу, зокрема стиснення в грудях (*walls of the heart*) [244, с. 149].

Образно-ціннісний компонент концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зумовлює застосування теорії концептуальної метафори для побудови діапазону метафор концепту в англomовному медіа-дискурсі, що дасть змогу простежувати образи, котрими оперують автори медіа-текстів під час передачі інформації про дистрес та їхні інтенції.

Як результат, дослідження процесу концептуалізації культурно зумовленого дистресу в його мовному вираженні вимагає комбінування теорій, семантичних полів, фреймової семантики, концептуальної метафори.

1.2. Передумови дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у дискурсивному вимірі

Дискурсивний характер емоцій та емоційного мислення [162, с. 131] передбачає виведення раціонального й емоційного знань про типові ситуації, за яких виникають емоції, у комунікативний простір, де відбувається генерація нових контекстуальних понять на основі ментальних образів у пам'яті носіїв культури.

Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС актуалізовано у комунікативній ситуації ДИСТРЕСУ, де адресант застосовує комунікативні стратегії й тактики подання подій, ситуацій, аргументів задля ефективного досягнення цілей у межах медіа-дискурсу.

1.2.1. Структурно-функціональні особливості англomовного медіа-дискурсу

Завдяки стрімкому розвитку інформаційно-комунікативних технологій медіа-середовище стало однією з найпріоритетніших сфер функціонування та розвитку мови. Кількісний приріст корпусів медіа-текстів привернув увагу

дослідників-лінгвістів до вивчення структури, параметрів і законів застосування мовних засобів для трансляції інформації від автора (журналіста, кореспондента, редакційного колективу) до реципієнта (читача), а також до дослідження комунікативної ситуації, яка в медіа-дискурсі має унікальні характеристики [55; 56; 78; 119; 134; 176; 211; 212; 220 та ін.]. Зазначене «функціонування мови в медіа стало предметом нової дисципліни, що об'єднала у собі два компоненти – медіа та лінгвістику». Одна з ключових тем медіа-лінгвістики спрямована на визначення внутрішньолінгвістичного статусу мови ЗМІ, його опис із погляду базової парадигми мова-мовлення, текст-дискурс [56, с. 36], яка формує нову похідну парадигму *медіа-мова :: медіа-мовлення, медіа-текст :: медіа-дискурс*.

Дискусії зарубіжних та вітчизняних лінгвістів ґрунтуються на розмежуванні понять «текст» і «дискурс», які протиставляються за лініями «динаміка :: статика», «функція :: структура», «актуальне :: віртуальне» [25; 129; 166 та ін.]. У той час як тексту притаманні статичність, чітка структура й віртуальний характер, дискурс виступає як динамічне утворення, що функціонує в певній сфері мовлення та має актуальний характер. Згідно з Є. В. Сидоровим, *онтологія дискурсу* ґрунтується на онтології мовленнєвої комунікації, у фокусі якої перебуває діяльність комунікантів, та онтології тексту, що розглядає функції тексту в процесі комунікації [131].

У межах *діяльнісного підходу* [53; 201; 203 та ін.] науковці визначають *дискурс* як сукупність екстралінгвальних і лінгвальних факторів (пресупозиція та прагматичний, соціальний і когнітивний контексти), «сукупність процесу й результату, інтегральний феномен, мислекомунікативну діяльність» [166]. Дискурс – текст в аспекті подій, мовлення – як цілеспрямоване соціальне явище, дія – як зв'язний компонент взаємодії людей та їхньої свідомості. «Дискурс – мовлення, занурене в життя» [6]. Т. ван Дейк у широкому значенні розуміє дискурс як єдність мовної форми, значення й дії (комунікативна подія / комунікативний акт) [53, с. 122–123]. П. Шародо визначає дискурс як сукупність висловлення та комунікативної ситуації [188, с. 28].

Діяльнісний підхід широко застосовують для аналізу медіа-дискурсу [55; 56; 115; 116; 165; 166; 167; 176; 211; 212 й ін.]. «Тематично сфокусовану, соціокультурно обумовлену мовленнєво-мисленнєву діяльність у медіа-просторі, де існують стійкі правила формування, інтерпретації та трансляції масової інформації» визначають як *медіа-дискурс* [78, с. 16].

Медіа-дискурс є одним із «синтетичних» дискурсів ('nodal' discourses), які включають інші види, наприклад, технічний, політичний, а також дискурс «соціальної ексклюзивності / виключення» ('social exclusion') та «соціальної інклюзивності / включення» ('social inclusion') й інші, реалізовані в інформаційному полі засобами ЗМІ [211, с. 130]. Типології дискурсів засновані на дискурсивних параметрах, що визначають їх структуру. Процес мислемовленнєвої діяльності у сфері масової комунікації виокремлюють як *медіа-дискурс* із позиції критичного дискурс-аналізу [203, с. 361], *масово-інформаційний дискурс* із соціолінгвістичної позиції [75, с. 194], *масовий дискурс* за типом відносин між учасниками комунікативного діалогу [128, с. 52], *медійний дискурс (засобів масової інформації)* за соціально-ситуативним параметром [166]. Поряд із терміном медіа-дискурс також застосовують поняття *мас-медійного дискурсу* [50; 64; 65]. Уважаємо розбіжності в термінології результатом акцентуації уваги на функціях комунікації (інформаційний), її учасниках (масовий), середовищі (медійний / медіа). Ці терміни почасти використовують синонімічно, однак ми послуговуватимемося поняттям ***медіа-дискурс***, який розуміємо як *мислекомунікативну діяльність учасників комунікації в єдиному інформаційному середовищі – медіа-просторі, у якому відбуваються концептуалізація, трансформація й трансляція даних відповідно до встановлених параметрів та мети комунікації*.

Медіа-дискурс вважаємо самостійним типом дискурсу, адже в ньому наявні всі конститутивні ознаки його загальної архітекτονіки (учасники, хронотоп, цілі, цінності, тематика) [57; 74]. У структурі медіа-дискурсу простежуємо загальні ознаки, притаманні іншим типам дискурсів, на рівні каналу зв'язку (опосередковане технічними засобами спілкування – комп'ютерний дискурс),

функцій (інформативність, пропаганда, аргументація – політичний дискурс), поєднання кодів (полікодовість – кінодискурс), взаємодії інтерактантів та ін.

Оскільки медіа-дискурс є типом інституційного, то йому притаманні три ознаки: конститутивні, інституційні й нейтральні [74]. Конститутивні визначають учасників спілкування в статусно-рольових і ситуативно-комунікативних амплуа. Інституційні ознаки характеризують клішоване спілкування, типові хронотопи, фіксовані ролі й ін. Специфіка розкривається в ключових концептах медіа-дискурсу – *інформація* та *знання* [57, с. 134]. Нейтральні ознаки включають загальнодискурсивні, типові для будь-якого спілкування, та ознаки інших типів дискурсів.

Сучасна методологія дослідження дискурсу й, зокрема, медіа-дискурсу, охоплює системне та міждисциплінарне поєднання методів когнітивної, комп'ютерної лінгвістики, прагмалінгвістики, дискурсивного аналізу, функціональної стилістики, що забезпечує багатовекторний погляд на цілеспрямоване застосування мовних засобів у ЗМІ та їхній ефект на читача.

Соціологізованість медіа-простору пріоритезує **метод дискурс-аналізу / дискурсивного аналізу**. Соціологічний підхід до дискурсу уведено Мішелем Фуко, який трактував його в археологічному аспекті [155]. Він приділяв особливу увагу тим значенням, що не були висловлені в дискурсі, а аналіз «дискурсивної події» проводив у контексті з проблемами соціуму.

Метод дискурсивного аналізу має квалітативний характер і *соціолінгвістичне* спрямування [53; 211; 212; 306 та ін.]. Визначною в рамках цього методу є *тривимірна модель*, сфокусована на лінгвістичних характеристиках соціальних і культурних процесів [212]. Модель охоплює три напрями аналізу: 1) текстовий аналіз (лінгвальна реалізація дискурсу та жанрів), 2) дискурсивна практика тексту (вивчення процесів продукування й сприйняття), 3) соціальна практика (дослідження соціального контексту).

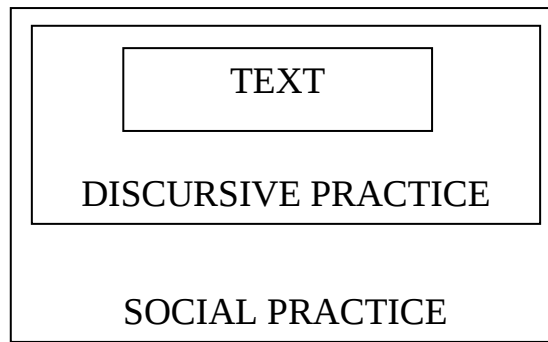

Схема 1.1. Тривимірна модель Н. Ферклафа

Модель забезпечує аналітичну структуру дискурс-аналізу та вирізняється зв'язністю опису відношень між текстом і контекстом [149, с. 123, 125]. Згідно з Н. Ферклафом, текст, дискурсивна та соціальна практика перебувають у різних вимірах та вимагають окремих підходів до аналізу, однак можна простежити процес взаємодії складових частин моделі, що називається «комунікативною подією», у якій особлива лінгвальна структура дискурсів і жанрів формує продукування й сприйняття тексту [149, с. 122].

Поліфункціональний підхід М. А. К. Хеллідея [231; 232] та текстоцентричність Н. Ферклафа [211] зумовили важливість аналізу комунікативної ситуації дистресу в соціальному інституті медіа.

1.2.2. Комунікативні особливості англomовного медіа-дискурсу

Параметри комунікації є змінною, що залежить від середовища мислекомунікативної діяльності її учасників. **Комунікацію** розуміють як «процес обміну знаками, під час якого транслюється певна інформація зовнішнього або внутрішнього характеру» у смисловому та ідеально-змістовому аспектах соціальної взаємодії [11]. Дослідники медіа-мовлення оперують поняттям **масової комунікації**, під яким розуміють «систематичне поширення інформації серед великої аудиторії з метою впливу на думки, оцінки, поведінку» [40, с. 13]; сферу мовленнєвої практики, що зумовлена типовими характеристиками масової комунікації, а саме колективне продукування текстів і спрямування на розосереджену у просторі аудиторію [56, с. 27]. На нашу думку, **медіа-комунікація** являє собою соціальну взаємодію комунікантів у медіа-середовищі з метою передачі знань та досвіду, інтерпретації інформації про події й емоції, викликані соціальними, психологічними, політичними чинниками, у межах

інтегративних (вербальних, паралінгвальних, невербальних) каналів комунікації та із застосуванням комбінації стратегій і тактик для досягнення максимального ефекту.

Соціальна взаємодія індивідів відбувається цілісно, а комунікація є процесом, що складається з мовленнєвих актів комунікації, головною властивістю яких є *інтерактивність* – соціальна взаємодія учасників спілкування [131, с. 12]. Обов'язковими факторами для реалізації акту комунікації у функціональній моделі Р. Якобсона є *адресант, адресат, повідомлення, контекст, код, канал зв'язку / контакт*. Модель Р. Якобсона [170], соціолінгвістична модель Д. Хаймса [158] (*адресант, адресат, тема, код, форма, канал, місце дії* та ін. (загалом 16)) й актантна модель А.-Ж. Греймаса [286] (*суб'єкт, об'єкт, помічник, опонент, відправник, отримувач повідомлення*) акцентують увагу на адресаті, який у процесі декодування повідомлення піддається раціональному або емоційному впливу. Однак ці моделі залишають поза увагою міжсуб'єктну інтеракцію адресанта й адресата, а моделлю, яка враховує зазначений фактор, є *адресант, адресат, текст, ситуація* [76, с. 21–23]. Базові моделі мовленнєвої комунікації в медіа-дискурсі видозмінюються та специфікуються з огляду на трансформовані поняття адресата, адресанта, умови комунікації, властивості медіа-текстів, залучені коди спілкування, вибір каналу зв'язку, варіативність комунікативних ситуацій та їх модернізацію відповідно до потреб сучасного англомовного суспільства.

Релевантним для нашого дослідження вважаємо загальноприйняте в теорії комунікації позначення виконавців комунікативних ролей термінами «адресант – адресат» і вживання, що побутує в масовій комунікації: «адресант – аудиторія» [11], комунікатори: «комунікант – комунікат» [118], котрі відображають ініціатора спілкування й велику кількість адресантів – тих, на кого спрямоване повідомлення. Л. Р. Безугла обґрунтовує використання пари «мовець – адресат», що демонструють напрям дискурсивного ходу в діалогічному дискурсі [14, с. 10]. Однак у такій парі відсутня вказівка на численність аудиторії медіа-дискурсу.

Услід за І. Гоффманом розвинено модель, у якій відображено пару «автор – аудиторія», кількість учасників та їх взаємодію [225; 270, с. 451] (див. схему 1.2):

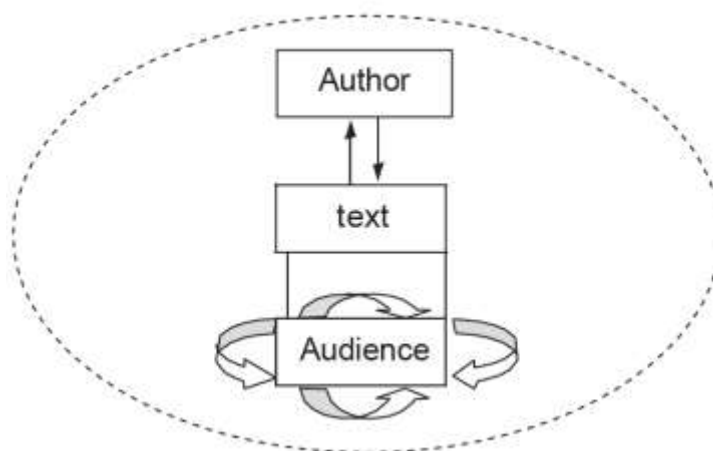

Схема 1.2. Модель інтеракції учасників писемного дискурсу А. О'Кіф

На схемі продемонстровано, що медіа-комунікація виходить за межі класичної моделі *адресант-повідомлення-адресат*, адже на місці адресата в медіа-дискурсі перебуває велика *аудиторія*. Динамічний характер комунікації, де спостерігаємо «зворотний зв'язок» («кібернетичне» поняття в моделі К. Шеннона) адресата в результаті продукування тексту, може трактуватися як процес подальшого породження повідомлення для інших адресатів. Розширення моделі *процес – результат – процес – (результат – процес)...* відображено в моделі А. О'Кіф *an extension of the process–product–process–(product–process)...* [270, с. 450]. Осмислена в когнітивному аспекті *процесуальна модель комунікації* показує процес трансформації старого мовленнєвого факту в нову змістову якість. Реципієнт у діалозі не обмежується лише сприйманням інформації, а й продукує мовлення у відповідь [107, с. 154].

У структурі медіа-дискурсу мисленнєво-мовленнєві особливості функціонування дистресу досліджуємо в термінах, виведених І. С. Шевченко: *когнітивних* (інформативність), *комунікативних* (ситуативність), *метадискурсивних* (жанрово-стилістичні особливості, комунікативні стратегії й тактики) *категорій*, що співвідносяться між собою за типом зміст :: вираження [165]. На змістовому плані когнітивну категорію представляє концепт DISTRESS /

ДИСТРЕС. Його структура містить смисли, якими оперує людина в ході комунікації в медіа-дискурсі і які відображають сукупність знань та досвіду переживання дистресу в результаті пізнання світу. Побудова інформації безпосередньо пов'язана з концептуотворенням, оскільки, за О. С. Кубряковою, інформація включає дані про об'єктивний світ, уявні світи й стан справ у них [87].

Соціальна та дискурсивна практика конституують ментальні процеси та категорії й визначають дискурс як «ситуативне» використання мови в певних контекстах [149, с. 164, 200]. Оскільки концепти є динамічними та залежать від ситуацій, у яких вони набувають нових смислів [103, с. 18], розглядаємо актуалізацію когнітивного сценарію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у структурі медіа-дискурсу в термінах категорії *ситуативності* як однієї з комунікативних категорій, яка, за І. С. Шевченко, відображає співвіднесення інтра- та екстралінгвальних факторів комунікації [165].

Медіа-тексти виступають результатом мислекомунікативної діяльності ЗМІ і є «знаковими посередниками, що разом з комунікантами складають *комунікативну ситуацію*» [125, с. 594]. Медіа-дискурс здійснює нормативну й регулятивну дію на комунікативну ситуацію та являє собою єдність змісту та форми, діяльності, інструменту й результату [78]. Ця ситуація розгортається в інформаційній реальності, створеній медіа-текстами, яку ще називають інформаційним кіберпростором [55] / віртуальною реальністю [81] тощо. Конструювання, а не репрезентація реальності визначає динамічні й дистинктивні умови перебігу комунікативної ситуації та характеризує медіа-тексти як не лише кінцевий продукт діяльності, а і як прояв особливої дискурсивної діяльності. Комунікативна ситуація – ситуація реальної дійсності, що спершу проходить процес суб'єктивної інтерпретації учасниками комунікації та згодом здатна впливати на дискурс [144, с. 77]. Комунікативна ситуація (прагматичний контекст) уключає такі фактори, як суспільні та історичні умови, які забезпечують процес комунікації, реальні часові й просторові умови, приналежність комунікантів до певної соціальної групи, а також мотиви та цілі комунікативної діяльності [146]. Комунікативна ситуація має двійну спрямованість, вона

становить складний комплекс зовнішніх умов спілкування й внутрішніх станів комунікантів, породжує мовлення та відзеркалюється в ньому [151, с. 42]. Визначаємо *комунікативну ситуацію дистресу* як комунікативну подію й мовленнєву взаємодію її учасників у певних умовах виникнення емоції, її суб'єктивну інтерпретацію та соціальні стосунки в умовах медіа-комунікації.

Виокремлюють такі компоненти комунікативної ситуації: *адресант, адресат, тема, мотив, ціль, інтенція (задум), статуси й ролі, місце та час* [151, с. 40]. Роль адресанта в масовій комунікації може відігравати окрема особа (замовник матеріалу, ініціатор тексту, блогер) або група людей (авторський колектив, редакція), а адресат виступає в ролі масового читача-реципієнта повідомлення [с. 11]. «Поліфонія голосів автора, наратора й персонажів» (за С. І. Сметаніною [133]) дає змогу припустити участь у віртуальному діалозі *поліадресанта*, котрий конструює та транслює інформацію про дистрес як емоційний стан, і *поліадресата* (читач, слухач, коментатор, масова аудиторія), який сприймає, інтерпретує й реконструює нові смисли про повідомлюваний дистрес. У випадку фокусування уваги не на кількісних, а на якісних характеристиках учасників, звертаємося до пари «автор – читач» як уособлення «ідеального адресанта» (за В. Н. Степановим) та потенційного «ідеального адресата», до якого уявно звертається автор статті, адже він змушений моделювати свого типового читача, його суспільні й індивідуальні характеристики (система цінностей, ідеалів, компетенцій та ін.) [92, с. 11].

Категорія автора впливає на *лінгвальну об'єктивацію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС* – відбір мовних знаків відповідно до типів, викоремлених Г. Я. Солгаником: «людина приватна» та «людина соціальна» [134, с. 15–17]. Тип автора «людина приватна» інформує про дистрес із суб'єктивно-об'єктивної позиції, а «людина соціальна» виступає інформатором про події й переживання дистресу персонажів повідомлення з об'єктивно-суб'єктивної позиції. Відбір знаків мови для об'єктивації концепту може залежати від того, кому з учасників комунікації належить емоція. В. І. Шаховський розрізняє «емоцію комуніканта» – реакція на значиму для нього подію та «авторську емоцію» – мотив для відбору

мовного знаку, що робить первинний текст прецедентним», тобто загальноновпізнаним [162, с. 274]. Отже, авторська емоція ініціатора спілкування є вмотивованою та скерованою на здійснення впливу (емоція «заради впливу»), тоді як емоція адресата – спонтанна, миттєва реакція на емоціогенну ситуацію (емоція «заради вираження»). У цьому контексті варто розрізняти поняття «емоційність / емоційний» та «емотивність / емотивний», що співвідносяться як «психічна категорія» :: «мовна категорія» [161, с. 13], «інстинктивний, несвідомий, незапланований прояв емоцій» :: «свідома, запланована демонстрація емоцій, яка має комунікативну установку» [90, с. 152]. Ще одним критерієм розмежування є **тональність** мовлення [49] – складова частина мовленнєвого спілкування. Позитивні чи негативні емоції керують відбором мовних знаків у різних комунікативних ситуаціях і створюють певну тональність або екологію спілкування (емотивна лінгвоекотологія), впливають на якість мовлення й, отже, на якість життя людини. Тональність – це «усвідомлена (інтенціонально-вольова) або неусвідомлена (позаінтенціональна) емоційно-аксіологічна та змістово-інформативна організація мовного матеріалу (у його динамічному вияві), за допомогою якої адресант формує повідомлення, мовленнєвий акт певної ілюкції, що впливає на адресата, а іноді й на ситуацію спілкування» [11, с. 239]. Таким чином, тональність лексико-семантичних засобів вербалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС визначає тональність усієї комунікативної ситуації дистресу.

Процес взаємодії учасників комунікації відбувається в просторово-часових рамках та, на думку лінгвістів, є частиною соціальної ситуації, на якій ґрунтується медіа-дискурс [201]. Об'єктивація концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі може відбуватися на мікро- й макрорівнях. На мікрорівні просторові та темпоральні відношення («локалізований хронотоп», за М. Ю. Олешковим [105; 106]) традиційно можна визначити за допомогою універсальної категорії дейксису. Дейктичне слово екстрагує елемент значення з контексту чи ситуації висловлення, що ідентифікує *мовця, слухача, час і місце*. Лексичні та граматичні засоби кодують дейктичну інформацію в мові системами

вказівних займенників (*one way to help overcome this distress is to go and discuss what happened with your vet*), прийменників, особових займенників (*you collapsing in apparently very severe distress*), дієслів руху (*stumble from success into distress*), фраз, що вказують на локалізацію (*the distress on my face*) та ін. Мовець, за словами Дж. Лайонза, перебуває на нульовій точці просторово-темпоральної вісі координат дейктичного контексту [184]. Р. Ленекер звертається до «принципу трансферу» (transfer principle), згідно з яким мовець у процесі конструювання ситуації з лінгвістичною метою концептуалізує її згідно з відправною точкою та незалежно від місцезнаходження [184, с. 20–21; 257]. За І. С. Потапенком, орієнтаційний простір медіа-дискурсу складається з візуальних орієнтирів адресата, референтів (окремих об'єктів), міжреферентних зв'язків, конструктів подій і їх послідовності. Референти репрезентують об'єкти позамовної дійсності, а одиниці, що їх конструюють, організовують номінативний вимір медіа-дискурсу [115]. У нашому випадку одним із референтів виступає ДИСТРЕС, співвідношення якого з іншими референтами встановлюють дейктичні одиниці.

Медіа-дискурс досліджують як вид *інституційної комунікації* [75]. Учасники мовленнєвого спілкування як головні фактори акту комунікації можуть виконувати певні функції й ролі, можуть бути присутні особливі правила, умови та стратегії, котрі контролюють взаємодію в такій ситуації [131, с. 52]. Ядром інституційного дискурсу є спілкування базової пари статусно нерівних учасників комунікації [75, с. 195], яке відбувається на засадах влади. Влада та домінантність у медіа-дискурсі настільки іманентні його складові частини, що мову ЗМІ визнали «четвертою владою». Найбільш інтенсивного рівня влада досягає в ментальному просторі, де контролю піддаються інтенції й цілі. Медіа-дискурс являє собою спілкування в заданих рамках статусно-рольових відносин. Статус характеризує суб'єкта з позиції його місця в соціальній ієрархії на основі таких критеріїв, як освіта, посада, обсяг влади, професійний рівень, престижність професії й роду діяльності. Труднощі визначення статусності читача в медіа-дискурсі полягають у тому, що на його місці опиняється велика та соціально неоднорідна аудиторія, яка, за словами Т. А. Ленкової, має вікові, національні, конфесійні, політичні

відмінності [92]. Незважаючи на таку мозаїчність аудиторії, спільним знаменником виступає тематика повідомлення й установлені соціальною інституцією медіа норми спілкування.

Соціальний статус як один з соціально-психологічних факторів притаманний учасникам масової комунікації, у якій комунікант є «джерелом впливу» (зараження, навіювання, маніпуляція), а комунікат – «споживачем впливу» (зараження як результат, наслідування, рефлексія, саморегуляція) [118, с. 40–44]. На нашу думку, статусність у сучасному медіа-дискурсі визначається двома факторами: *авторитетність* / *впливовість* та *інформативність*. Адресант має бути лідером для адресата, викликати довіру й скеровувати до дій. В іншому випадку комунікативної мети, предметний зміст якої полягає в певній «фізичній, емоційно-вольовій або розумовій реакції читача» [с. 42], не буде досягнуто. Критерієм асиметрії у стосунках автор – читач уважаємо також ступінь поінформованості. Із трьох різновидів відношення: автор = читач, автор > читач, автор < читач, на думку Г. Я. Солганика, найперспективнішим є автор > читач, адже, незважаючи на той факт, що читач створює свого автора, фонд знань останнього має бути більшим за читацький [134, с. 27].

Кожен соціальний статус має *рольовий план*, де статусність демонструється в шаблонах поведінки, закріплених нормативними режимами соціальних інститутів, у яких люди виконують свою професійну діяльність. Учасники КСД виконують соціальні ролі (collective / social identity – [172; 223]), оскільки особистість ототожнює себе з тією чи іншою соціальною групою та спільнотою, ідентифікує та дає оцінку своїх соціальних зв'язків у термінах «Ми» – «Вони» [312]. Уявлення про себе ґрунтуються на знанні про членство в певній соціальній групі та про її емоційну важливість [206; 292]. Також особистість інтерпретує себе та суб'єктивно конструює внутрішній та зовнішній світи (personal identity – [172; 223]).

Учасники комунікації продукують не лише випадкові висловлення, але й ураховують контекст, обмеження й вимоги в рамках стандартів певного *жанру*

дискурсу [262]. Жанр – це мова, що варіюється відповідно до ситуації [195]. Так, певному жанру медіа-дискурсу притаманні відповідні комунікативні конвенції. На сучасному етапі розвитку медіа-мовлення дедалі більше спостерігаємо вкраплення різностильових та композиційно строкатих повідомлень, а всередині одного повідомлення автор розвиває більше ніж одну тему. Так, очевидними стають дифузність та мобільність жанрово-типологічної парадигми у медіа-дискурсі. Ураховуючи такі тенденції, Т. Г. Добросклонська на базі вчення В. В. Виноградова про стилі мови й мовлення виокремлює чотири функціонально-жанрові типи медіа-текстів, у яких поєднуються функції повідомлення та впливу: новини, інформаційна аналітика (comment and analysis), публіцистика (features), реклама [56, с. 15].

Кожному типу медіа-тексту притаманні особливості в плані змісту, формату, лінгвістики, однак основним текстоутворювальним фактором, що визначає функціональний напрям мовленнєвого повідомлення, є комунікативна інтенція [65, с. 151]. Мова ЗМІ також підлягає модифікації відповідно до типу й формату преси. За спрямованістю на цільову аудиторію вирізняють три типи преси, які використовуємо як матеріал дослідження: 1) якісна (Quality Press): *The Guardian, The Telegraph, The Times, The Observer*; 2) інформаційно-розважальна (Middle Market): *Daily Express*; 3) Ред-Топ таблоїди (Popular Press): *Daily Mirror*. Особливістю якісної преси є розмежування фактів і коментаря, інформації й думки, інформації та оцінки, що зумовлює відокремлення інформаційно-аналітичних матеріалів, новин і коментаря [55, с. 124]. Інформаційно-розважальна преса поєднує в собі те, що аудиторія хоче знати (сенсації, плітки, скандали, містифікація), та те, що читачам потрібно знати як свідомим громадянам. Особливість масової преси – драматичний та скандальний тон матеріалу; тематика спрямована на розповіді про катастрофи, злочини, сенсації в середовищі влади й бізнесу. Таблоїди (red top, tabloid journalism) орієнтовані на сенсаційність, полеміку та шокування, що зумовлює акцентування уваги на знаменитості, спорт, злочинність, переслідування, висміювання політиків тощо. За форматом розрізняють друковані й електронні видання (Інтернет-газета, онлайн газета, веб-газета,

електронна газета, мережева газета, кібервидання). Електронне видання може бути републікацією друкованого (наприклад *The Wall Street Journal*), модифікованою версією офлайн-видання та власне мережевою газетою без друкованого прототипу (наприклад, *The Independent*).

Матеріалом дослідження слугують також шість медіа-платформ, зосереджених на трансляції новин (*BBC News*, *CBC News* – британська й канадська телерадіокомпанії, *NewsFix* – американська телевізійна програма), висвітленні інформації та думки (*Salon* – американський вебсайт, що тематично сфокусований на політиці та культурі), соціальних і політичних проблемах (*openDemocracy* – міжнародна медіа-платформа, що акцентує увагу на правах людини та цінностях), національної й релігійної нетолерантності та дискримінації (*European Jewish Congress* – європейський вебсайт, покликаний виявляти та розв'язувати проблеми антисемітизму). Різні канали зв'язку медіа-платформ мають друковані версії, що дає змогу залучати їх до дослідження реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі.

Отже, об'єктивація концепту DISTRESS / ДИСТРЕС і тональність мовлення залежить від жанрово-стилістичних особливостей медіа-дискурсу та від застосованих учасниками спілкування комунікативних стратегій і тактик.

Комунікативні стратегії й тактики є засобами оформлення дискурсу як процесу, що дадуть змогу судити про його план вираження [53; 165; 188 та ін.], зокрема про структуру, організацію й розгортання медіа-дискурсу [115; 116 та ін.]. Стратегії беруть участь у прогнозуванні майбутньої ситуації й ґрунтуються на знаннях і когнітивних моделях індивідуума та соціуму [72, с. 55]. Теорія комунікативної стратегії має безпосередній зв'язок із психологічною теорією діяльності О. М. Леонтьєва, яка констатує важливість трьох критеріїв для аналізу спілкування: *цїлі, мотиви, дії*. Адресант, використовуючи той чи інший комунікативний хід, має внутрішній мотив, який згодом переростає в мотив-ціль. Цїлі ініціюють комунікативний процес та керують мовленнєвими діями (першорядна ціль) і визначають вербальні засоби для здійснення мовленнєвої поведінки (другорядні цїлі).

Фундаментальними поняттями в аналізі комунікативних стратегій є поняття *прогнозу* та *контролю*. Адресант під час прогнозування стратегії враховує весь обсяг інформації про мовленнєву подію, когнітивні пресупозиції (мотиви, цілі, дії адресанта й адресата), про ситуацію чи контекст. Так, повідомляючи про дистрес, автор медіа-тексту звертається до комунікативної ситуації дистресу, ураховує мотиви читача, котрий потенційно захоче прочитати цей текст, власні цілі, яких прагне досягнути публікацією статті, та потенційні дії, до яких провокуватиме читача. Адресант виконує контроль за реалізацією мовленнєвої тактики, скеровуючи інтелектуальні та емоційні процеси адресата на заплановане рішення (стан) [72, с. 99].

Комунікативна стратегія (КС) – поняття, не обмежене рамками вербальної взаємодії. Вплив на формування комунікативної ситуації визначають етнічний, соціальний, гендерний, віковий, особистісний та часовий фактори. Комунікативна стратегія як когнітивний процес дає змогу інтерпретувати фактори впливу за допомогою мовних засобів [260] та, на думку І. П. Біскуб, трансформується на певному етапі в мовленнєву стратегію [19, с. 154]. *Мовленнєві стратегії* – «технологічні одиниці мовленнєвого впливу» [с. 162], які беруть участь в організації діалогу, наприклад стратегії ввічливості П. Браун і С. Левінсона [182]. *Дискурсивна стратегія* передбачає обов'язкову мовну реалізацію та є вербально реалізованим наміром мовця досягнути певної позамовленнєвої мети [23, с. 202]. Звертаємось у дослідженні до поняття ***комунікативної стратегії***, зважаючи на її властивість поєднувати когнітивний і комунікативний виміри спілкування. Комунікативна стратегія – множина мовленнєвих дій, спрямованих на реалізацію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в комунікативній ситуації дистресу задля досягнення глобальної мети адресанта в англomовному медіа-дискурсі. *Комунікативну тактику* розглядаємо у співвідношенні до стратегії як локальна дія :: глобальний намір та визначаємо її як локальну дію, спрямовану на реалізацію стратегії. Також ураховуємо характеристику стратегій і тактик бути взаємозамінними, зумовлену динамічністю комунікативного простору. «Одне і те ж явище може бути

охарактеризоване як стратегія чи як тактика в рамках іншої стратегії» [18, с. 14; 23, с. 156].

Звертаємо детальну увагу на такі опозиції, які систематизують КС: «кооперативні» :: «конфліктні» та «інформативні» :: «сугестивні» [18, с. 14]. Мовленнєва взаємодія відображає комунікативну ситуацію, яка може мати кооперативний характер (конформаційна комунікативна ситуація) або конфліктний характер (конфронтаційна комунікативна ситуація) [28]. При цьому мовленнєві акти адресанта можуть становити загрозу позитивному чи негативному «обличчю» (Е. Goffman [225] – face-threatening acts (FTA)). «Обличчя» (face) або «соціальний образ Я» (public self-image) – це те, що емоційно інвестовано, що можна втратити (lose face), зберегти (maintain face) чи підсилити (enhance face); «обличчю» завжди потрібно приділяти увагу під час розмови [182, с. 311]. За принципом спрямування комунікативного акту на позитивне чи негативне «обличчя» адресата виокремлюють глобальні стратегії «зближення» та «дистанціювання» (терміни Т. Лариної [90]), що є дихотомічними відповідниками positive politeness strategies :: negative politeness strategies. Глобальні стратегії зближення реалізують 15 мовленнєвих стратегій. Глобальні стратегії дистанціювання втілюються в 10 мовленнєвих стратегіях. Як результат, згідно з комунікативними інтенціями, комунікативні дії мовця можуть мати два спрямування: 1) дотримування правил увічливості, керуючись відповідними комунікативними стратегіями, та інтеракція за принципами кооперації; 2) обрання таких мовленнєвих актів, які загрожують позитивному чи негативному обличчю співрозмовника та порушення принципу кооперації. Залучення теорії ввічливості дасть змогу більш докладно проаналізувати комунікативні стратегії реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що становлять ширше поняття, ніж дискурсивні та мовленнєві стратегії.

Комунікативна взаємодія у віртуальному середовищі відображає основні завдання медіа-дискурсу та, отже, комунікативні цілі мовця, а саме: **інформування й вплив / сугестію**. Ці завдання відображають співвідношення раціонального :: емоційного, епістемічного :: афективного в комунікативній

ситуації дистресу. Сугестія (від лат. *suggestio* – навіювання) – це процес впливу на волю й почуття людини, навіювання, гіпноз [313]. Для здійснення сугестії використовують таку специфічну характеристику медіа-дискурсу як оцінність / емотивність. Механізм сугестивності полягає в сумі когніції та емоції. Остання являє собою складний комплекс мотивації, внутрішньої форми знаку, гомоморфізму рівнів мови (стереотип, імідж, міф, слух) [65, с. 150]. Сугестивний вплив на адресата є результатом застосованих адресантом лінгвальних (тропеїчні засоби) та екстралінгвальних засобів (комунікативні стратегії й тактики, архітектоніка повідомлення). Інформативність (від лат. *informatio* – пояснення, виклад; повідомлення про стан справ) – предметно-смісловий зміст тексту, дискурсу як об'єкт сприйняття, зберігання та переробки з тією чи іншою метою [45]. Незважаючи на базову функцію інформації інтерпретувати дійсність об'єктивного світу, на неї накладається сугестивна функція. Пояснюємо цей факт тим, що два типи інформації в інформаційному полі, *семантична*, яка є логічно структурованою, та *естетична*, яка є неперекладною й персональною, викликають певні дії та стани (терміни за А. Моль, 1966). Для медіа-дискурсу важливе співвідношення відносних чи суб'єктивних, раціональних та емоційних мовленнєвих актів [64].

Маніпуляційні стратегії скеровані на зміну психологічного стану адресата, перебудову його когнітивної свідомості за допомогою заміни авторитету силою, а аргументації – маніпуляцією [123, с. 29]. *Маніпуляція* – це вид неправомірного впливу на аудиторію, що передбачає зловживання владою (домінування) за допомогою дискурсу, де маніпулятор змушує вірити чи діяти в його найкращих інтересах та в найменших інтересах для читача [159; 190; 203, с. 360]. Згідно з Т. ван Дейком, маніпуляція відбувається в трьох площинах: діалогічній, когнітивній і соціальній; діалогічний аспект передбачає маніпуляцію в межах тексту, когнітивний – маніпуляцію свідомістю адресата (manipulation of 'minds'), соціальний – залучення влади й, власне, зловживання нею. Маніпуляція являє собою «закодований» сигнал у відкритому повідомленні. Уважаємо, що вона може бути втілена за допомогою імпліцитної інтертекстуальності (non-attributed

intertextuality), за якої автор свідомо не включає важливі голоси в текст, приховуючи важливіші теми та висвітлюючи менш суттєві [211, с. 47].

У контексті нашого дослідження значимим вважаємо звернення особливої уваги на маніпулятивний вплив інформування про дистрес, адже, одним із наведених Т. ван Дейком контекстуальних критеріїв, за яких реципієнти неспроможні протистояти маніпуляції, є сильні емоції (одна з яких – дистрес), травми, що роблять людей уразливими, а автори повинні володіти системою знань, ідеологій, вірувань, емоцій, тобто ментальними моделями читачів, щоб ця маніпуляція була успішною. У підсумку, вважаємо, що інформативність і сугестивність, які є основними маркерами мови ЗМІ, взаємодоповнюють один одного. Адресант сприймає фактичну / об'єктивну інформацію крізь призму своєї думки, оцінює її емоційно й перетворює на суб'єктивну, сприймає її вдруге та реалізовує вторинну суб'єктивізацію внаслідок вторинної емоційної оцінки [7]. Так, адресант змінює модель світу адресата, у тому числі емоційну, за допомогою стратегій.

Вищезазначене дає змогу постулювати, що ознаки медіа-дискурсу, а саме інформування й маніпулювання, визначають тактико-стратегічне планування реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

1.3. Методи та алгоритм дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі

Методологічну основу когнітивно-дискурсивних студій емоцій становлять основні положення про єдність емоції й когніції [87, с. 269; 199, с. 173; 282, с. 186], афективного та інтелектуального [44; 120, с. 141], здатність емоцій до концептуалізації та вербалізації.

Дослідження концепту DISTRESS / ДИСТРЕС ґрунтується на: 1) семасіо-ономасіологічному підході для встановлення понятійної основи концепту від мови до значення та від значення до мови; 2) метафоричному підході, при якому концепт об'єктивують метафоричні й метонімічні висловлення, які представляють концептуалізований образ емоційного стану; 3) дискурсивному підході, що інтегрує концепт у культурно-ситуативний вимір, у якому він досліджується в

сукупності з екстралінгвальними факторами (прагматичними, соціокультурними, психологічними й ін.).

Комплексність методології лінгвістичного дослідження зумовлена складністю концепту DISTRESS / ДИСТРЕС як біологічного, психофізіологічного, культурного, соціального та комунікативного феномену, що мотивувало обрання когнітивно-дискурсивної парадигми для його аналізу.

Дослідження передбачає застосування загальнонаукових і лінгвістичних методів. Серед загальнонаукових методів ми застосовуємо описовий метод, що передбачає спостереження, класифікацію, інтерпретацію, аналіз та синтез, індукцію й дедукцію, метод моделювання на різних етапах дослідження. Лінгвістичні методи передбачають комплексне застосування концептуального аналізу (КА), що здійснюється за допомогою дедуктивного переходу від семантичного до когнітивного аналізу та є «операцією виведення спільного знаменника з усіх попередніх спостережень» [85, с. 49], польового структурування, який передбачає встановлення ядроно-периферійної структури концепту, метафоричного та дискурсивного аналізу.

Застосування названих вище методів відбувається в пропонованому нами алгоритмі аналізу концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англійському медіа-дискурсі, що передбачає чотири етапи.

Перший етап аналізу становить: 1) виявлення поняттєво-ціннісних ознак за сумою енциклопедичних знань у галузі філософії, психології; 2) передконцептуальних ознак, а саме етимології та архетипного образу; 3) семантики лексичних одиниць, що об'єктивують концепт DISTRESS / ДИСТРЕС.

Для встановлення змісту й смислового обсягу досліджуваного концепту та польового структурування номінативного простору лексичних репрезентантів концепту звертаємося до семантико-когнітивного аналізу номінацій і дефініцій концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Використовуємо семантичний аналіз, що виступає основою концептуального, котрий науковці на сучасному етапі застосовують у поєднанні з дефініційно-статистичним для дослідження абстрактних понять. Метод семантичного аналізу значень одиниць номінативного

поля з подальшою когнітивною інтерпретацією дає змогу встановити систему уявлень носіїв мови про дистрес. Метод концептуального аналізу включає процедури аналізу словникових дефініцій, контекстуального, кількісного аналізу, аналізу значень фразеологізмів, синонімів, антонімів та дериватів, переходу від семантичних до концептуальних ознак, лінгвістичної інтроспекції, фреймової семантики Ч. Філлмора та побудови когнітивних сценаріїв.

Визначаємо лексеми, найчастотніші в корпусі дефініцій імені концепту *distress* із десяти англомовних тлумачних словників [316; 318; 323; 324; 325; 327; 329; 332; 335]. Метод кількісного аналізу за допомогою програмного забезпечення *Voyant Tools* дозволяє виявити інтенсивність уживання лексичних одиниць у дефініюванні дистресу. Найчастотніші одиниці є важливими для розуміння емоції. Визначені одиниці мотивують родо-видовий розподіл сем іменника *distress* (*n*) на гіперсеми та їх розширення. Такі розгалуження мотивують радіально ланцюжкові мікрополя, структуровані за принципом центру-периферії, і мають аналогічно побудовані розширення. Так, ЛСП концепту DISTRESS / ДИСТРЕС утворюють сегментовані на семи угруповання значень, поєднані відношеннями гіперо-гіпонімії, синонімії, що забезпечують єдність семантичної організації лексики в межах номінативного поля «Distress».

Релевантним для характеристики засобів об'єктивізації концепту вважаємо поняття «мікрополе» [113], що сформоване за принципом лексико-семантичних груп, і поняття «розширення» [253], що входять у ширше утворення – номінативне поле. Мікрополе й розширення мають родо-видові відношення. Внутрішнє розміщення субстантивів у полі сформоване в лексичні мікрополя за принципом наявності в словникових дефініціях сигніфікативних вузлів (сем), що представляють групу синонімів у кожному мікрополі та його розширенні. Термін «розширення» (*extension*) – лінгвокогнітивний механізм, який Дж. Лакофф застосовує в контексті структурування концептуальних метафор [253, с. 34]. У нашому дослідженні розширення представляють диференціальні семи концепту, які уточнюють його змістову частину додатковими ознаками.

Ядро концепту являє собою чуттєво-мисленнєвий конструкт, наділений прототипними / категоріальними ознаками: стереотипні знання про ситуації виникнення емоції та прототипну реакцію. У *периферії* розміщені базові пласти, які містять у собі змістові / концептуальні ознаки концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, розпізнавані в межах англомовної спільноти. Інтерпретаційне поле концепту представляє емоцію як комунікативний конструкт, який має додаткові концептуальні ознаки, сформовані в результаті перекатегоризації (переосмислення слова внаслідок співвіднесення з іншими категоріями), метафоризації та реалізовані в когнітивних контекстах: історично й культурно сформовані уявлення про емоцію, сучасна непрототипна оцінка емоції продуцента та реципієнтів мовлення в процесі масової комунікації. Назви емоцій, що складають номінативне поле концептів, репрезентують концептуалізовані знання й досвід про типові та нетипові емоційні ситуації, представлені в медіа-дискурсі.

Другий етап дослідження покликаний установити образно-ціннісні характеристики концепту за допомогою концептуальних тропів – концептуальних метафори та метонімії. Концептуальний метонім є когнітивним процесом, у якому один концептуальний домен забезпечує доступ до іншого, цільового, домену всередині однієї концептуальної сфери [278]. Терміни «метафора» й «концептуальна метафора» співвідносяться як фактор мови та когнітивний механізм, що забезпечує обробку інформації про абстрактні явища (наприклад емоції) у термінах конкретних, перцептивно сприйнятних явищ [60, с. 4]. Когнітивно-семантичний аналіз метафоричних висловів передбачає ідентифікацію концептуальних корелятивів різних рівнів схематизації (образи-схеми, домени, фрейми, ментальні схеми) та реконструкцію метафоричних проєкцій (mappings) концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Сума корелятивів складає діапазон метафори (range of metaphor – термін [247]), яка за своєю природою може належати до онтологічних, орієнтаційних чи структурних концептуальних метафор. Концептуальну сферу-джерело (source domain / SD) мапують / проєктують на концептуальну сферу-ціль (target domain / TD). Отже, реконструювання образно-ціннісного складника концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа-

дискурсі здійснено із застосуванням механізму перехресного мапування згідно з формулою КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ДОМЕН А / СФЕРА-ДЖЕРЕЛО / КОРЕЛЯТ Є КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ДОМЕН Б / СФЕРА-ЦІЛЬ / РЕФЕРЕНТ, у якій структури знання про ознаки й властивості сутності з однієї концептосфери спроектовані на онтологічно споріднені сутності з іншої [304].

Також встановлюємо метонімічне підгрунття метафор (метафтонімію – термін [228]), ідентифікуючи фізіологічні та поведінкові домени для сфери-цілі DISTRESS згідно з постульованою метонімічною формулою ФІЗІОЛОГІЧНА ТА ЕМОЦІЙНА РЕАКЦІЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ / THE PHYSIOLOGICAL AND EXPRESSIVE RESPONSES OF AN EMOTION STAND FOR THE EMOTION [246, с. 134]. Фізіологічні домени визначаємо за тілесними симптомами переживання ДИСТРЕСУ, зафіксованими в мові, а поведінкові – за впливом емоції на когнітивну та діяльнісну сфери суб'єкта.

На третьому етапі виокремлюємо в дефініціях лексеми *distress*, її дериватів, зафіксованих у словниках словосполучень, та метафоричних образів семантичні ролі й слоти для побудови *фреймової моделі* концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Фреймова модель представляє асоціації, уявлення та знання про емоції, акцентує увагу на взаємодії сенсорних даних і великою мережею символічної інформації [100].

У структурі фрейму – макропропозиції (теми) й слоти, заповнені пропозиціями [53]. Застосування фреймового підходу дає можливість реконструювати знання про типові ситуації, у яких виникає дистрес, через набір компонентів, і диференціювати набір специфічних ознак, що ідентифікують референтні ситуації. Пропозиція, яка пов'язує центральні слоти, є праобразом ситуації та її суб'єктивною модальністю, що відображає емоційність і стратегії суб'єкта [152, с. 187]. Критичне узагальнення сем, з'ясування концептуальних ознак за допомогою аналізу дефініцій імені концепту, його синонімів і дериватів та виокремлення слів-ідентифікаторів слугуватимуть для наповнення слотів фреймових моделей та, відповідно, моделювання *фреймової структури* концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

На *четвертому етапі* постає необхідність дослідження лінгвістичних характеристик соціальних і культурних процесів англомовного дискурсу в рамках комунікативної ситуації дистресу за зразком тривимірної моделі. У роботі йдемо від загального соціального контексту до більш детальної дискурсивної практики та тексту (дедуктивний метод).

Аналіз медіа-дискурсу передбачає дотримання послідовності таких *кроків* у нашому дослідженні, які відповідають соціально-орієнтованій спрямованості сучасного дискурс-аналізу: 1) проаналізувати теми, у межах яких актуалізується концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, та комунікативні ситуації дистресу і їхні контекстуальні уточнення, котрі конструює та імплікує окремий медіа-текст; 2) визначити учасників інтеракції в межах комунікативної ситуації дистресу (КСД), їхні ролі тощо; 3) реконструювати цінності англомовного суспільства, реалізовані в сучасному медіа-дискурсі в межах комунікативних ситуацій дистресу; 4) виокремити комунікативні стратегії й тактики реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС за їхньою регулятивною функцією; 5) виокремити стратегії за мовним матеріалом, який добирає адресант; 6) установити *тональність* лексичних засобів актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, що виявляє емоційне ставлення автора висловлення до комунікативної ситуації дистресу за допомогою певної комунікативної тактики і стратегії.

Перші три кроки здійснено із застосуванням методів дискурс- та контент-аналізу – кількісного аналізу текстів і текстових масивів із метою подальшої інтерпретації змісту виявлених числових закономірностей [1, с. 209]. По-перше, контент-аналіз дав змогу виявити контекст, у якому реалізовано концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, і відсоткові співвідношення тем. По-друге, кількісно-якісний контент-аналіз медіа-текстів передбачав методи лінгвістичної інтроспекції та статистичної обробки даних за допомогою програмного забезпечення *Textanz*, що дало змогу виявити соціальні цінності в рамках комунікативних ситуацій дистресу. Важливість кількісного методу підкреслює В. В. Левицький, вважаючи, що будь-який якісний аналіз неодмінно пов'язаний з квантифікацією мови [91, с. 11].

Визначення ролей учасників КСД проведено за допомогою: 1) методу лінгвістичної інтроспекції (встановлено ролі в медіа-тексті); 2) методу статистичного аналізу за допомогою програмного забезпечення *Textanz*, а саме, опції *Concordance*, визначено домінантну роль за сумою референцій до неї в тексті (власні назви, займенники, іменники), наприклад у медіа-тексті «*April Jones' mum's relief at ruling which means killer Mark Bridger will die behind bars*», Feb 23, 2014 [352] установлено ролі суб'єкта дистресу (СД) – мати вбитої дівчинки (соціальна роль – члени сім'ї, друзі), об'єкта дистресу (ОД) – загибла дівчинка (соціальні ролі – член сім'ї, дитина) та індуктора дистресу (ІД) – убивця (соціальна роль – злочинець). За кількістю вживань суттєво переважає роль індуктора дистресу:

СД (42 вживання) = I (14) + I'd (2) + I'm (7) + I've (2) + Mrs (4) + Our (4) + my (9);

ОД (43 вживання) = April (7) + April's (5) + her (15) + Jones (5) + she (11);

ІД (90 вживань) = Bridger (9) + he (26) + he'll (2) + he's (8) + him (7) + his (5) + their (4) + them (4) + they (14) + they're (2) + they've (1) + killer (3) + killers (5).

Стратегічне планування мовлення передбачає дослідження актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у низці комунікативних стратегій і тактик в англomовному медіа-дискурсі. Аналіз комунікативних стратегій та тактик реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі враховує комунікативну ситуацію дистресу, у межах якої розвивається дискурс, екстралінгвальні фактори (соціальні, психологічні, культурні), глобальний намір контролю інтелектуальних й емоційних процесів адресата, що в кінці вмотивує його до необхідної дії [72, с. 110] та індивідуальні інтенції адресанта. Алгоритм аналізу фрагменту медіа-дискурсу передбачає: 1) установалення комунікативної стратегії за функцією; 2) визначення комунікативної стратегії за формою: наративно-репрезентативна стратегія та / чи наративно-комунікативна стратегія; 3) визначення комунікативних тактик, які виступають зв'язуючою ланкою між двома видами КС і втілюють їх у медіа-дискурсі; 4) визначення комунікативної ситуації дистресу та її контекстуального уточнення.

Тональність лексичних засобів актуалізації комунікативних стратегій визначаємо методом сентимент-аналізу / емоційно-смісловим методом [101; 414]. Метод є аналізом тональності тексту (Sentiment analysis and Opinion Mining), що належить до класу методів контент-аналізу й застосовується в галузі інтернет-маркетингу для моніторингу оцінки суспільної думки щодо товару чи послуги в коментарях, відгуках тощо. У дисертаційному дослідженні пропонуємо вперше застосувати вказаний статистичний метод у поєднанні з лінгвістичними для об'єктивного визначення оцінки емоційного забарвлення КСД [35].

Сентимент-аналіз уможлиблює автоматизоване визначення тональності тексту адресанта – емоційного відношення автора висловлювання до об'єкта чи події, про які йдеться в тексті, сукупністю емоційно забарвленої лексики або комунікативного фрагмента (за Б. М. Гаспаровим, КФ – постійні відрізки мовлення / словосполучення, що зберігаються в мовному просторі) на тернарній лінійній шкалі позитивний (від «1» до «+5») – нейтральний (від «1» до «-1») – негативний (від «-1» до «-5») (-1 (*not negative*) to -5 (*extremely negative*); 1 (*not positive*) to 5 (*extremely positive*)) [101; 414]. Емоційна частина називається *лексичним сентиментом*. Сентимент (sentiment) і думка / переконання (opinion) тісно пов'язані з інтенсивністю емоцій [46, с. 28]. Тому застосування сентимент-аналізу дасть змогу визначити інтенсивність негативного чи позитивного заряду повідомлення.

Середнє значення позитивної (+ve) / негативної (-ve) тональності всіх КСД, у яких застосовано певну комунікативну стратегію, становитиме загальну тональність засобів актуалізації цієї стратегії. Поєднання лінгвістичного й статистичного методів сприятиме об'єктивізації даних про якісні та кількісні характеристики іллокутивної сили повідомлення комунікативної ситуації дистресу в англомовному медіа-дискурсі. Тональність визначає також інтенсивність впливу комунікативної стратегії на емоційну сферу індивіда / реципієнта та його емоційну реакцію на медіа-повідомлення.

Запропонована методика дослідження репрезентації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа-дискурсі ґрунтується на когнітивно-

дискурсивному підході, спрямованому на маніфестацію ментальної й емоційної сфер людини в мові, а також поєднує кількісно-статистичний та лінгвальний аналіз.

Висновки до першого розділу

1. В гуманітарній парадигмі релевантними для лінгвального аналізу є такі характерні риси дистресу як ситуаційність, аксіологічна маркованість, структурованість (кластер), комбінаторика, функціональність, прототипність. дистрес належить до низки фундаментальних емоцій, має внутрішні і зовнішні чинники появи, фізіологічне вираження, передумови для метафоричної концептуалізації та спрямування емоції – на *суб'єкт* переживання дистресу та на суб'єкта-спостерігача, який співпереживає. *Об'єктом дистресу* виступає концептуалізований ментальний образ внутрішніх і зовнішніх чинників, відповідно до яких розрізняємо *фрустраційні ситуації дистресу*, такі як неможливість досягнення цілі, відсутність контролю над ситуацією та ін., й *екстремальні*, які несуть загрозу та небезпеку для життєдіяльності людини.

2. Лінгвокогнітивні розвідки вказують на парадигматичну структуру емоції, що виникає внаслідок суб'єктивної інтерпретації події як небажаної, яку людина кодує у свідомості у вигляді концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. DISTRESS / ДИСТРЕС закладений у свідомості мовця як складний культурно-специфічний структурно-смысловий конструкт, який зберігає соціокультурні й індивідуальні знання про психічний стан емоційної напруги. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС є емоційно-когнітивним комплексом, який уміщує *gore* як антецедент і суб'єктивне переживання й *страждання* як реакцію актанта на подію. Семантична лакуарність, результатом якої є лише часткове уявлення про дистрес в неангломовних лінгвокультурах, дає підстави вважати концепт екзоетнічною лакуною.

Концепт входить в емоційну концептосферу, що містить категоризовані знання про об'єктивний світ крізь призму емоційного досвіду індивідуума в певній культурі та певному соціумі. Дослідження складної структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зумовлює застосування таких лінгвістичних теорій: теорія

семантичних полів, фреймова семантика Ч. Філлмора та теорія концептуальної метафори, які формують основу для досліджень у лінгвокогнітивному та дискурсивному аспектах.

3. Знання й досвід про дистрес концептуалізуються, трансформуються та транслуються в медіа-дискурсі як мислекомунікативній тематичній діяльності учасників комунікації в медіа-просторі відповідно до встановлених параметрів і мети комунікації. Ознаки інформативності та сугестивності визначають цілі адресанта, процес й умови перебігу *комунікативної ситуації дистресу*, яку розглядаємо як комунікативну подію та мовленнєву взаємодію її учасників у визначених умовах виникнення емоційного стану, його суб'єктивну інтерпретацію й соціальні стосунки в умовах медіа-комунікації. Мовлення адресанта та ознаки медіа-дискурсу визначають тактико-стратегічне планування реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

Наведені положення розділу та результати дослідження розкрито в шести публікаціях автора [30; 33; 35; 36; 37; 300] (додаток А).

РОЗДІЛ II. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

Когнітивна парадигма сучасної лінгвістики уможлиблює аналіз природи мовної компетенції людини; опис організації внутрішнього лексикону, вербальної пам'яті людини відповідно до структур репрезентації знань; пояснення когнітивної діяльності людини в процесі породження, сприйняття й розуміння мовлення та комунікації; дослідження пізнавальних процесів і ролі природних мов у їх здійсненні; становлення співвідношення мовних структур із концептуальними. Когнітивний підхід дасть змогу виконати низку дослідницьких завдань, спрямованих на моделювання структури концепту *DISTRESS* / *ДИСТРЕС*.

2.1. Поняттєво-ціннісний складник концепту *DISTRESS* / *ДИСТРЕС*

Джерелом знань про зміст концепту виступає семантика мовного знаку [2, с. 183]. Сміслова структура номінативних одиниць має компонентний характер. Структура лексичного значення – складне утворення, залучене в когнітивні системи свідомості, що становить сукупність семантичних ознак, пов'язаних залежностями [102, с. 60, 65]. У роботі послідовно рухаємось у двох напрямках згідно із запропонованим З. Д. Поповою та Й. А. Стерніним алгоритмом семантико-когнітивного аналізу: 1) від мови до значення (ономасіологічний підхід), установлюючи номінативні одиниці, що об'єктивують концепт, його ім'я та семантичні ознаки, котрі описують лексикографічний портрет імені концепту; 2) від значення до мови (семасіологічний підхід), структуруючи номінативний простір концепту *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* та визначаючи концептуальні ознаки. Семантичний аналіз пов'язаний із тлумаченням слова, а концептуальний аналіз – зі знаннями про світ [112].

Слово має номінативний потенціал, семантичну структуру, репрезентує й замінює у свідомості людини певний осмислений нею фрагмент дійсності, указує на нього, відсилає до нього, збуджує в мозку всі пов'язані з ним знання, оперує цим фрагментом у процесі мисленнєвої та мовномисленнєвої діяльності [87, с. 68]. Слово, що втілює / об'єктивує концепт, є його іменем, орієнтованим на

«тіло знаку» [42, с. 10]. Передконцептуальну основу становлять етимологічний шар й архетипний образ [17, с. 10]. Первісне (етимологічне) значення, тобто внутрішня форма слова, дасть змогу дослідити внутрішню форму слова, яка зазвичай є неусвідомлюваною, збереженою в зовнішній словесній формі [137, с. 47]. Архетипний образ – початковий образ емоції, відбитий у розумі; досвід, переданий із минулих поколінь через міфологію.

У структуру концепту входить «внутрішня форма, етимологічна ознака чи етимологія, яка слугує основою для нашарувань значень» [99, с. 59]. Лексема *distress* своєю етимологією сягає латинської мови **distringere* (p. p. of **districtus*), що мало значення:

«відділяти один від одного» / «розтягувати» / «відокремлювати» / «відтягувати» (*stretch apart / draw apart*);
«заважати, перешкоджати» (*hinder*);
«розділений у думках» (*divided in mind*) [330].

У народній латинській (Vulgar Latin) **districtia* означало:

«утиснення, примушування; лихо, біда, страждання, горе; обмеженість» (*restraint, affliction, narrowness, distress*).

У середньовічній латинській мові (Medieval Latin) слово мало значення:

«змушувати, примушувати; підпорядковувати, підкоряти; стримувати» (*compel, coerce*).

Морфологічно, слово утворене за допомогою префікса *dis-*, який означав «окремо» («*apart*»), та кореня *stringere* зі значенням:

«сильно притягнути, притиснути» («*draw tight, press together*»).

Із латинської слово запозичене в старофранцузьку (Old French), де набуло форми **destresce* / **destresse*, **destrecier*, **détresse* (F). Зі старофранцузької лексема *distress* з'явилась у середньоанглійській мові (Middle English) **destresse* у XIII ст. та означала:

«обставину, яка спричиняє тривогу / неспокій, труднощі» (*circumstance that causes anxiety or hardship*).

Уже з XIV ст. / 1300 р. слово *distress* набуло значення:

«страждання, горе» (*anguish, suffering; grief*) [330; 334].

У подальшому відбувається нарощення додаткових значень, що перетворює лексему в полісемантичну одиницю та додає концепту DISTRESS / ДИСТРЕС культурну оцінність. У ХХ ст. слово *distress* стали застосовувати в мореплавстві для позначення сигналу тривоги. Г. Марконі (Marconi) уперше запропонував використати аббревіатуру CQD на трансатлантичних британських кораблях у 1904 р., що була попередником сигналу SOS і розшифровувалась як «All stations, Distress» (усім станціям тривога) [269].

За допомогою етимологічної ознаки можна простежити трансформацію інформації від позначування першопричин до зміщення акценту на відлуння на емоційній сфері тих обставин, що призводять до неспокою, а також звуження значення від тривожної ситуації в загальному до тривоги на морі й у повітрі.

Передконцептуальною підвалиною є також *архетип* (гр. *archétypon* – прообраз, прототип). *Психологічний архетип*, за К. Г. Юнгом, співвідносять із несвідомою активністю людини; це вроджена психічна структура, зосереджена в глибинах «колективного несвідомого», що закладає основи національної символіки [239]. Архетип постає в міфах, казках, сновидіннях у вигляді сталих асоціацій та мотивів – «архетипних ідей», які існують поруч з інстинктами. Архаїчна концептуалізація світу відображена у фразеології, елементах мовної картини світу, що зберегли уявлення людини про світ із найдавніших часів у *культурних архетипах*. Так, ідіома *damsel in distress* виявляє прототипну ситуацію дистресу з її учасниками й обставинами. Архетипний / первинний образ суб'єкта дистресу – це дівчиця в біді, молода незаміжня дівчина, котра потребує героя, який рятує її від ворогів чи монстрів: *The novel comes complete with a knight in shining armor and a damsel in distress* [317, 331]. Фразема містить прототипний образ того, хто переживає дистрес (беззахисний та / або поневолений, суб'єкт дистресу – жіночої статі), типову причину страждання (ЗАГРОЗА) і типовий образ рятівника (лицар у сяючій броні). У ході розвитку мови та, відповідно, через розширення змістової частини концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, ідіома набуває гумористичного значення.

When his wife is mysteriously kidnapped, a retired warrior takes up the hatchet and sets out to rescue her. <...>. It seems like a classic “damsel in distress” film. (The Independent, 27 August 2015).

Термін «damsel in distress» уперше з’явився в англійській мові у XVIII ст. у перекладі роману «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі» Мігеля де Сервантеса Сааведра, пародії на середньовічні лицарські казки, шотландським письменником Тобайасом Смоллетом. Тема дівичі в біді є наскрізною в різних культурах світу: грецькій міфології, біблійній тематиці про Св. Георгія Переможця, в індійському епосі Рамаяна, європейських казках (наприклад, «Рапунцель»), арабських казках («Тисяча і одна ніч») та в пізніших джерелах. Типову ситуацію дистресу та її варіації обіграно також у кінематографії («Кінг Конг», «Зачаклована» та ін.)

Зображення 1

Зображення 2

Зображення 3

На зображенні 1 картини Рембрандта «Андромеда» суб’єкт ДИСТРЕСУ – богиня Андромеда, яку прикували до скелі на з’їдження чудовиськом, щоб задобрити Посейдона, та яка була врятована Персеєм. Зображення 2 і 3 – ікони «Чудо Георгія зі змієм», на яких суб’єкт дистресу – царська донька, котру повинні принести в жертву змію.

Розвідки етимологічного шару та архетипних підвалин концепту DISTRESS / ДИСТРЕС дають змогу узагальнити семантичне наповнення лексеми *distress* на такі семантичні ознаки: 1) «фізична розлука з кимось (рідними) / із чимось»; 2) «когнітивний дисонанс» – розділення у думках; 3) «перешкода в досягненні

мети»; 4) «чинення морального тиску на особистість»; 5) «скрутна, тривожна ситуація»; 6) «реальна загроза й поневолення»; 7) «залучення зовнішніх факторів для виходу зі стану дистресу».

Репрезентацію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС здійснюють іменник (*distress*), дієслово (*to distress*), прикметники (*distress, distressing, distressed, distressful*) та прислівники (*distressingly, distressfully*). Ім'я концепту відображає реальність у свідомості через мову [169, с. 192] і становить домінанту / ядро, навколо чого побудовано номінативний простір одно- та різнорівневих вербальних засобів реалізації концепту. Іменем концепту визначаємо іменник-полісемант *distress* (*n*) унаслідок відсоткових підрахунків контекстуальних вживань різних частин мови у корпусах COCA та BNC. Дані представлено на діаграмі (див. схему 2.1)

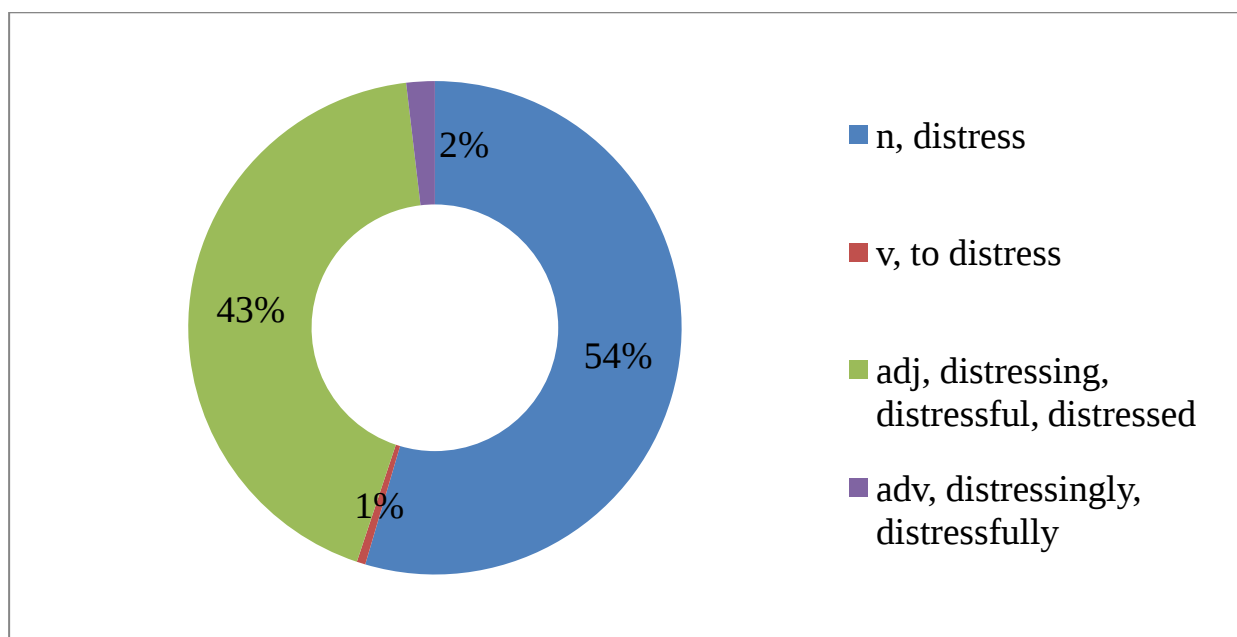

Схема 2.1. Співвідношення вживання імені концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та його дериватів

Установлено відсоткове співвідношення кожної представленої частини мови, яка експлікує концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, у секціях корпусу «Magazines» та «Newspapers», а саме іменник – 54 %, дієслово – 1 %, прикметник – 43 %, прислівник – 2 %. Кількість вживань ключової лексеми *distress* в контексті (KWIC) та її дериватів відображено у таблиці:

Назва секції у корпусі	Іменник <i>Distress (n)</i>		Дієслово <i>Distress (v)</i>		Прикметник <i>Distressing, distressful, distressed (adj)</i>		Прислівник <i>Distressingly, Distressfully (adv)</i>	
	COCA (KWIC)	BNC (KWIC)	COCA (KWIC)	BNC (KWIC)	COCA (KWIC)	BNC (KWIC)	COCA (KWIC)	BNC (KWIC)
Секція «Magazines»	1132	74	15	3	737	62	42	2
Секція «Newspaper»	684	164	4	2	695	137	20	1
Всього	1816	238	19	5	1432	199	62	3
	2054		24		1631		65	

Таблиця 2.1. Частотність вживання імені концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та його дериватів у контексті

Розглядаючи DISTRESS / ДИСТРЕС як предмет референції в медіа-дискурсі, зосереджуємо увагу на функції іменника до референції. Номінація референта відкриває когнітивний файл, що сприяє обробці інформації, яка міститься в дискурсі [87, с. 228; 193, с. 118].

В основі опису структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС – визначення ядра номінативного поля концепту за допомогою аналізу словникових дефініцій лексеми *distress* (n), синонімів та дериватів і встановлення периферії НП. За М. В. Нікітіним, у структурі лексичного значення виділяють інтенціонал – змістове ядро та імплікаціонал – периферію семантичних ознак, що оточують це ядро [102, с. 60–61]. Семантичні ознаки можуть бути пов’язані родо-видовими залежностями. Так, в інтенціоналі лексичного значення міститься архісема (інтегруюче родове значення), що відповідає гіперсемі (термін за М. В. Нікітіним), а в імплікаціоналі – диференційна сема (диференційне видове значення) та потенційні семи (відображають побічні властивості предмета) [315, с. 262], що називаються гіпосемами.

Найбільш повно зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС представлено трьома гіперсемами **іменника**-полісеманта *distress* (n.) із шести семантичними розширеннями й уточнювальними семами. Значення полісеманта об'єднані за радіально-ланцюжковим типом, що означає наявність спільного семантичного компонента (central subcategory) та розширень його значень (noncentral extensions) (терміни – G. Lakoff [256, с. 91]):

1) **гіперсема «страждання»** (частотність семи в корпусі словників – 15 %), репрезентантами якої є лексеми *unhappiness, pain, suffering* відповідають:

а) **розширення «страждання, що впливає на розум, горе»** (частотність в корпусі словників – 11 %): *distress* (ЛСВ1) – *suffering that affects the mind*, наприклад, *He suffered severe emotional distress as a result of the accident* [323]. Словник OALD уточнює, що лексема *distress* – це почуття величезного хвилювання й нещастя, сильного страждання (ЛСВ1 – *a feeling of great worry or unhappiness; great suffering*), у тому числі душевного страждання (*distress of soul*) [329]. Приклади вживання лексеми *distress* в атрибутивних сполученнях свідчать про глибину емоційного стану: *considerable distress* (значний), *deep emotional distress* (глибокий / інтенсивний / сильний), наприклад:

'All too often at Shelter we hear from families in London in cramped, run-down B&Bs who tell us their children are living in severe emotional distress, facing three hour round trips to school and losing touch with their friends,' he said (London Evening Standard, 24 December 2014);

б) **розширення «страждання, що впливає на тіло, біль»** (частотність в корпусі словників – 17 %) *distress* (ЛСВ1) – *unhappiness or pain: suffering that affects the body* [325]. Видом дистресу, що експлікує ознаку фізичного страждання є, наприклад, *gastric / abdominal distress* [325]. За даними LDOCE, дистрес трактують як сильний фізичний біль (ЛСВ3 – *great physical pain*) [323]. Розширення цієї семи простежуємо в словниковій дефініції AHDEL, де дистрес деталізують як фізичну дисфункцію внаслідок травми чи хвороби (ЛСВ2 – *bodily dysfunction or discomfort caused by disease or injury*) [316]:

Nadal, seeded third, required treatment from the doctor for stomach cramps in the third set and repeatedly doubled over in distress. <...> 'I was suffering a lot. Too much.' (BBC, 21 January 2015);

2) **гіперсемі «скрутна ситуація»** (частотність в корпусі словників – 4 %), представлений у словникових дефініціях як *a difficult situation, bad straits, trouble, extreme necessity* відповідають розширення:

а) **«скрутна ситуація через нестачу грошей, їжі чи інших життєво необхідних речей»** (частотність в корпусі словників – 11 %). Розширення умотивоване ЛСВ4 лексеми *distress – an unpleasant and difficult situation caused by a lack of money, food, or other basic things* [325]. *Financial distress* – вид дистресу, що експлікує семантичну ознаку складного економічного [фінансового] становища. У словнику OALD простежуємо зв'язок дистресу з темами бідності, убогості (*poverty*) [329]:

Fquare, a New York-based company, <...>, has announced the launch of secure bridge loans for distressed farmers. Often times a producer is faced with financial difficulties due to flooding, hail, tornados, and other natural disasters (Farminguk, 12 June 2013);

Дистрес тематично співвідноситься з голодом як стихійним лихом – *famine* [329]:

I already can't afford to feed myself properly so it will just be worse. I get upset, angry, depressed (The Guardian, Tuesday 24 September 2013);

Homeless people in London who are terminally ill face the distressing process of dying in hostels rather than hospices (Evening Standard, 4 July 2017).

Синонімічними корелятами вказаної гіперсеми виступають фрази *in trouble, in need* (у біді, у злиднях), *in sore distress* (у надзвичайно скрутному становищі).

б) **«накладання арешту на майно на забезпечення боргу чи виконання заяви / сплати позову»** (частотність в корпусі словників – 11 %) умотивоване семантичними корелятами *seizure and detention of the goods as pledge; to obtain satisfaction of a claim by the sale of the goods seized* [327], *a distraint* [332], *the seizure and holding of property as security for payment of a debt* [335], *bad straits*,

distrain, the property distrained (COBUILD, Am [318]). Лексема *distress* у рамках цього розширення є юридичним терміном.

3) **гіперсемі «стан небезпеки»** (частотність в корпусі словників – 6 %), установленій на підставі лексичних даних *in great danger, a state of danger, a state of adversity* у дефініціях, відповідають розширення:

а) **«стан, за якого існує потреба в (негайній) допомозі»** (частотність в корпусі словників – 15 %) умотивоване ЛСВ3 лексеми *distress – a state of danger or desperate need* [325], наприклад *distress status* – надзвичайний стан. У рамках цього розширення простежуємо семантичні ознаки **«терміновість / невідкладність»** (*desperate*) та **«засоби заклику до порятунку»**. Семантичній ознаці «засоби заклику до порятунку» відповідає низка сталих виразів, пов'язаних із небезпечною ситуацією на морі та в повітрі: *distress call / signal / alert* — сигнал небезпеки / біди, катастрофи, *distress information* – передача сигналів тривоги, *distress frequency* – частота сигналу тривоги. Згідно з даними Encyclopedia Britannica, сигнал тривоги – фіксований міжнародними конвенціями метод, завдяки якому можна викликати допомогу ззовні [319]. Розрізняють звукові, світлові сигнали (*distress light*) та радіосигнал – сигнал лиха SOS із використанням азбуки Морзе або радіотелефонний (голосовий) зв'язок – сигнал *Mayday*, співзвучний з французькою *m'aider*, що означає «рятуйте», «допоможіть». Зазначені усталені вирази експлікують характерну поведінку особи, котра переживає горе чи страждання, що проявляється в активних діях, спрямованих на отримання допомоги ззовні, та мотивує слот РЕАКЦІЯ, розширення ДІЯ у фреймовій моделі концепту (див. 2.3.).

Saudi Airlines plane hijack alert after pilot 'mistakenly hit distress call twice' sparking full-scale emergency response (Daily Mirror, 20 September 2016);

б) **«стан небезпеки на кораблі, у літаку тощо»** (частотність в корпусі словників – 11 %) умотивоване ЛСВ3 лексеми *distress – of a boat, airplane, etc.* [325]; ЛСВ3 лексеми *distress – when on fire in transit* [332] – стан небезпеки в дорозі. Розширення корелює із семантичною ознакою **«локалізація небезпеки»**, як-от, вираз *the ship was in distress* означає, що корабель швидше за все потоне.

*It [ferry] sank within two hours of sending a distress signal, reports said. <...> What makes this accident even more **distressing** is the fact that among those on board were high school students on a trip to a holiday island (BBC News, 16 April 2014).*

Розподіл сем у лексикографічному корпусі вказує на домінантність частин змісту концепту для носіїв англійської мови (додаток Б). У результаті аналізу семантики іменника *distress*, частотність гіперсеми 1 із відповідними розширеннями становить 43 % від загального семного складу, гіперсема 2 з розширеннями – 26 %, гіперсема 3 із розширеннями – 31 %. Як підсумок, превалювання емоційного значення лексеми *distress* як «горя, страждання» відображає її яскравість, актуальність і центральність, тобто приналежність до ядерної зони концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ (ЛСВ1: *a feeling of extreme unhappiness* [323]; *the state of being distressed: pain, suffering, discomfort* (COBUILD Am [318]); *a feeling that you have when you are very unhappy, worried, or upset* [324]) викликана / -ий ПОДІЄЮ / СИТУАЦІЄЮ (ЛСВ3: *b. Suffering caused by poverty*; ЛСВ2: *discomfort caused by disease or injury* [316]; ЛСВ4: *an unpleasant and difficult situation caused by a lack of money, food, or other basic things* [324]), яка є ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ, усвідомлюваною / -им суб'єктом ДИСТРЕСУ [304, с. 65]. Суб'єкт-АКТАНТ (actor) реагує на ПОДІЮ / СИТУАЦІЮ (РЕАКЦІЯ), суб'єктивно розцінюючи її як складну, неприємну (ЛСВ4: *an unpleasant and difficult situation* <...> [324]), таку, що несе НЕБЕЗПЕКУ (ЛСВ4: *a situation when a ship, aircraft is in danger* [323]), тобто дає їй ОЦІНКУ. АКТАНТ може бути активним учасником-виконавцем дії й виступати в ролі АГЕНСа (ЛСВ2: *anything that distresses* (COBUILD, Am [318]); ЛСВ2: *the act of distressing* (COBUILD, Br [318]) або бути пасивним учасником, який піддається ВПЛИВУ (ЛСВ1: *suffering that affects the mind or body* [325]) на психологічному (ЛСВ1: *psychological suffering* [335]), фізичному (ЛСВ3: *great physical pain* [323]) та психічному / розумовому (ЛСВ1: *mental pain* (COBUILD, Br [318]); ЛСВ1: *mental suffering* [316]) планах і виступати в ролі ПАЦІЄНСа (ЛСВ2: *the state of being distressed* (COBUILD, Br [318])). Дистрес виникає через потенційну або

реальну ЗАГРОЗУ в цю мить, що означає «можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, важкого для кого-, чого-небудь» [307], а стражденний потребує негайної допомоги (ЛСВ2: *a very difficult situation* <...> [325]; ЛСВ3: <...> *in need of immediate assistance* [316]; <...> *requiring immediate assistance* [332]; ЛСВ3: *desperate need* [325; 327]; ЛСВ3: *great danger* [324]).

Сполучуваність лексеми *distress* в словникових статтях дає змогу виокремити набір таких семантичних ознак у сталих словосполученнях:

«експресивність» мотивує розширення ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ слоту РЕАКЦІЯ, наприклад, *signs of distress* – не по собі; світ макітриться, замакітрився (від болю); прояви ДИСТРЕСУ, наприклад *The patient showed no obvious signs of distress* [325];

«суб'єкт = об'єкт дистресу», що мотивує взаємодію семантичних ролей АГЕНС=ПАЦІЄНС та АГЕНС=ЕКСПІРІЄНЦЕР, наприклад *to distress oneself* – мучитися, страждати;

«об'єкт дистресу», наприклад *to be distressed for smb* – хвилюватись / непокоїтись за когось; *to be distressed about smth* – непокоїтись через щось;

«суб'єкт дистресу», наприклад *to smb.'s distress* – на моє нещастя (лихо), на мою біду, мені на нещастя; *to be in distress* – перебувати у стані дистресу, що мотивує семантичну роль ЕКСПІРІЄНЦЕР та розширення ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ слоту РЕАКЦІЯ;

«позитивна дія, спрямована на суб'єкт дистресу» мотивує підлот ДІЯ слоту РЕАКЦІЯ, наприклад *to friend in distress* – допомогти другу в біді, *to express deep distress at smth* – висловлювати глибоке співчуття з приводу чогось.

Вербалізаторами концепту виступають лексичні, фразеологічні, паремійні й дискурсивні одиниці, що фіксують у мові типові та додаткові концептуальні ознаки змісту концепту. Сукупність мовних засобів, які об'єктивують концепт у певний період розвитку суспільства; виявлену та впорядковану сукупність мовних одиниць називають номінативним полем [112, с. 47]. За результатами компонентного і статистичного аналізу лексем-номінацій концепту DISTRESS /

ДИСТРЕС, номінативний простір структурований у вигляді ЛСП із домінантою – іменем концепту *distress* (п.) і двома мікрополями, узгодженими зі значеннями іменника.

За допомогою програмного забезпечення *Voyant Tools*, опції *Reveal* (додаток В, Рис. В.1, В.2), визначено ядерні одиниці відповідно до загального обсягу слів у масиві дефініцій іменника *distress* (108 слів), а саме, ***suffering, pain*** (ужито дев'ять разів), ***state*** (вісім разів), ***danger*** (сім разів), ***caused*** (шість разів), ***need, ship, distress, great, situation*** (п'ять разів), представлені у схемі (додаток Д). Центральні одиниці й узагальнені дані лінгвістичних словників (дефініції) ініціювали виокремлення двох мікрополів 1) «*Suffering*» / «Страждання» з розширеннями «*Psychological / Mental Suffering*» / «Психологічне / психічне страждання» та «*Physical Pain*» / «Фізичний біль»; 2) «*Adversity*» / «Несприятливі обставини» з розширеннями «*Danger*» та «*Need*».

1. Мікрополе «*Suffering*» / «Страждання» представлене синонімічним рядом (додаток Е) вербалізаторів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та має такі розширення:

1.1. «*Psychological / Mental Suffering*» / «Психологічне / психічне страждання» узгоджуємо з семою «страждання, що впливає на розум, горе».

Синонімічний ряд із репрезентантів *painfulness, pain, anguish, torture, torment, self-torment, self-torture, tsoris, wound* [335] описує дистрес як «горе, біду, лихо, страждання», а саме душевне й емоційне страждання (*hurt, suffering, painfulness, pain*), інтенсивне психічне страждання, муку, біль – *extreme mental distress (anguish, torture, torment)*, травму в переносному значенні, тобто внутрішні страждання, заподіяні почуттям (гордості) (*wound*). У цю групу входить синонім *tsoris* [335], що походить з івриту й означає проблеми та страждання. Значення дистресу як «страждання, покладеного суб'єктом переживання на самого себе, самобичування, самокатування» репрезентоване лексемами *self-torment, self-torture* – «*self-imposed distress*» [335].

*The day after the hoax, Saldanha <...> expressed her **distress**, writing: "It's all my fault and I feel very bad about this getting you involved." (The Guardian, 11 September 2014)*

У семантиці лексем-синонімів, таких як *anguish* (ЛСВ1: *extreme unhappiness caused by physical or mental suffering* [317]); *torture* (ЛСВ1: *an act of deliberately hurting someone in order to force them to tell you something, to punish them, or to be cruel* [323]); *torment* (ЛСВ1: *severe mental or physical suffering*; ЛСВ2: *someone or something that makes you suffer a lot* [323]); *wound* (ЛСВ2: *a feeling of emotional or mental pain that you get when someone says or does something unpleasant to you* [323]), простежуємо залежність емоційного стану особи – ПАЦІЕНСа від вчинків іншої особи – АГЕНСа, що становить ЗАГРОЗУ («груба, зухвала обіцянка заподіяти яке-небудь зло, неприємність; погрожування» [307]), навмисне прагнучи завдати болю ПАЦІЕНСу, учинивши насилля над його волею та заподіявши фізичний біль (АГЕНС→ПАЦІЕНС).

However today it emerged that the 47-year-old has lodged an appeal in a move which her parents Coral and Paul Jones say has left them feeling "tortured." (Daily Express, December 16, 2013).

У межах цього розширення образ душевного болю накладений на образ фізичного, що пояснюємо витоками душевного болю з єдиного чуттєвого досвіду, який переноситься на емоційний.

Лексикографічне джерело MED репрезентує концепт DISTRESS / ДИСТРЕС синонімічним рядом із восьми вербальних виразників [324]: *sadness, depression, grief, misery, sorrow, remorse, disappointment, desolation*, що експлікують:

1) спектр почуттів людини в стані дистресу, які вказують на **комплексність** емоції, а саме: *sadness, depression, misery, sorrow* означають СТАН чи якість почуття «суму, смутку, журби», «депресії; смутку», «страждання; горя; муки», «смутку, горя; скорботи». Прикладами першої групи є *sadness* (*the condition or quality of being sad* [335]); *depression* (ЛСВ3: *the condition of feeling sad or despondent* [316]; ЛСВ1: *a feeling of being extremely unhappy* [324]).

2) відповідну ПОДІЮ (event). Прикладами другої групи є лексеми: *grief* (ЛСВ2 а.: *deep and poignant distress caused by or as if by bereavement* [327]) – «горе; сум; глибокий і болісний дистрес із приводу тяжкої втрати (смерті)»; лексема *remorse* (ЛСВ1: *a gnawing distress arising from a sense of guilt for past wrongs* [327]) засвідчує муки (докори) сумління / каяття – почуття провини ЕКСПІРІЄНЦЕРОм через те, що він щось учинив неправильно в минулому, є винуватцем та першопричиною свого емоційного стану дистресу; лексема *disappointment* (ЛСВ1: *unhappiness from the failure of something hoped for or expected to happen* [324]; ЛСВ2: *one that disappoints* [327]) указує на розчарування, оскільки очікування чи сподівання експірієнцера не виправдалися, хтось чи щось не виправдали очікувань експірієнцера; лексема *desolation* (ЛСВ1: *extreme sadness caused by loss or loneliness* [325]) позначає безутішний розпач; скорботу через втрату; самотність.

Лексема *regret* (ЛСВ1: *a feeling of sadness about something that has happened* [324]) означає жалкування про подію, що трапилась, або про скоєний вчинок. У цьому прикладі подія або вчинок мають першопочатково нейтральну конотацію (*something that has happened, they have done*). Оцінка експірієнцером визначає його емоційну реакцію на подію та її оцінку як поганої (*bad*). Приклад указує також на референцію події, яка вже відбулась, у минуле, а результат, на який орієнтований дистрес, – у теперішнє, що простежуємо у часовій формі Present Perfect Simple дієслів.

Синонімічний ряд *worry, concern, stress, tension, pressure, anxiety, strain, disquiet, alarm* [324] виявляє кореляцію почуттів тривоги, хвилювання, занепокоєння, що наповнюють кластерну структуру дистресу, та ПРИЧИНУ / ДЖЕРЕЛО: а) *worry* (ЛСВ4: *the state or feeling of anxiety and unhappiness caused by the problems that you have or by thinking about unpleasant things that might happen* [318]; ЛСВ1: *a feeling of concern about something bad that might happen* [325]) означає хвилювання, тривогу через реальні проблеми або ж унаслідок думки про неприємні / погані речі, які можуть трапитись; б) *concern* (ЛСВ1: *a feeling of worry about something, especially one that a lot of people have about an important*

issue [324]; ЛСВ2: *a feeling of worry about something important to you or that involves you* [323]) означає занепокоєння, турботу з приводу важливої теми, що хвилює багатьох; а також містить особистісний аспект / має високий ступінь залученості, оскільки об'єкт емоції є важливим для суб'єкта або безпосередньо стосується його. Чинник дистресу впливає не лише на одну особу, а й на ту кількість людей, для якої він є суттєвим (приклад, ЛСВ лексеми *concern*).

<...> *a new law that criminalises behavior causing serious alarm or distress*. (The Guardian, 10 September 2014).

Наступна група прикладів відображає ТИСК, який чинять події на суб'єкт ДИСТРЕСУ – ПАЦІЄНС, а саме: в) *stress* (ЛСВ1: *a worried or nervous feeling that stops you relaxing, caused, for example, by pressure at work or financial or personal problems* [324]); *tension* (ЛСВ1: *the feeling of being so nervous or worried that you cannot relax* [324]) означають «тиск, натиск, напругу, яка перешкоджає розслабленню / відпочинку й спричинена тиском на роботі, фінансовими й особистими проблемами»; «напруженість, напружені роздуми або переживання, напружений стан»; г) *pressure* (ЛСВ1: *a worried feeling that you get when you have to deal with a difficult or complicated situation* [324]; ЛСВ3: *if there is pressure on a person, someone is trying to persuade or force them to do something* [318]) означає «вплив; натиск». Семантика лексем виявляє семантичну ознаку «**негативна дія, спрямована на суб'єкт**» та активує відповідний слот ДІЯ у фреймі. Суб'єкт / ПАЦІЄНС піддається ТИСКУ, якщо його намагаються в чомусь переконати чи змусити щось робити, тобто чинять моральне насилля.

*A Save the Children study says Syria's mental health crisis has reached a tipping point, and that severe **distress** among children could cause life-long damage. Children in Syria are suffering from "toxic stress" <...>. (The Guardian, 6 March 2017).*

У прикладі військовий стан у Сирії чинить тиск на дітей та зумовлює високий ступінь інтенсивності переживання дистресу.

Подальші приклади становлять групу, що експлікує ЗАГРОЗУ, котру передчуває суб'єкт дистресу на підставі реальних фактів чи безпідставно. Наприклад, д) *anxiety* (ЛСВ1 b.: *mentally distressing concern or interest* [327]; ЛСВ1:

a worried feeling you have because you think something bad might happen [324]) означає «занепокоєння, боязнь, стан безпричинного страху, почуття болісного неспокою»; е) *strain* (ЛСВ1: *a state of uneasiness or tension caused by apprehension of possible future misfortune, danger*; ЛСВ3: *common after a very distressing experience* [318]; ЛСВ1: *mental pressure or worry caused by a difficult situation* [324]) – «напруження; навантаження, перевантаження; перевтома»; ж) *disquiet* (ЛСВ1: *a feeling of being very worried or nervous* [324]) – «занепокоєння, хвилювання; тривога; погані передчуття»; к) *alarm* (ЛСВ1: *fear or worry that something unpleasant or dangerous might happen* [324]) – «тривога». Експірієнцер розцінює ситуацію, що викликає дистрес, як важку/складну, тобто таку, що «несе з собою всілякі незгоди, труднощі, страждання»; «пов'язану з фізичним чи розумовим напруженням, великими турботами або неприємностями»; «несприятливу, сповнену труднощів, нестатків, горя» (приклади ЛСВ *pressure, strain*).

<...> “*staggering levels*” of trauma and **distress** among children could cause permanent and irreversible damage. <...> children were in a state of constant **anxiety**. (The Guardian, 6 March 2017).

Експірієнцер утрачає спокій через мисленнєвий процес чи інтуїтивне передчуття чогось поганого, неприємного або небезпечного, що позначає фактор **невизначеності** – точно не встановленого джерела дистресу. На невизначеність й на **низький ступінь вірогідності** (менше 50 %) дії / того, що щось погане, неприємне чи небезпечне для суб'єкта здійсниться, указує також модальне дієслово *might*, що належить до лексико-граматичних засобів категорії суб'єктивної модальності та виражає ставлення мовця-суб'єкта до дії.

1.2. Розширення «**Physical Pain**» / «**Фізичний біль**» узгоджуємо із семою «страждання, що впливає на тіло, біль».

Синонімічний ряд лексичних репрезентантів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС [324] розподіляємо на групи синонімів, що позначають переживання дистресу на фізичному рівні у вигляді опозицій – взаємопротиставлених ознак «слабкий :: сильний біль» (*ache, discomfort, tingle :: agony, anguish, neuralgia,*

pang, torment, torture), «тривалий :: тимчасовий біль» (*ache :: smart, twinge*) і групи «раптовий біль» (*pang, pinprick, prick, spasm, stab, sting, twinge*).

*Not even Fabio Capello is immune to **distress** in a World Cup year. <...>. **Headaches** regarding form, fitness and scandal affecting key personnel may leave the England manager feeling jinxed* (The Guardian, 24 February 2010).

2. Мікрополе «**Adversity**» / «**Несприятливі обставини**», згідно з ЛСВ 2 лексеми *distress – a state of adversity (danger or affliction or need)* [335], поєднано гіперсемами «стан небезпеки» відповідно до ЛСВ 3 та «скрутна ситуація» відповідно до ЛСВ 2 лексеми *distress* [325].

2.1. Розширення «**Danger**» / «**Стан небезпеки**» узгоджуємо із семами «стан, за якого існує потреба в негайній допомозі» та «стан небезпеки на кораблі, у літаку тощо».

Розширення представлене синонімічним рядом із таких лексем: *risk, difficulty, peril, jeopardy, endangerment* [318], *harm's way, imperilment, trouble* [327]. Вони імплікують НЕБЕЗПЕКУ, що означає «можливість якогось лиха, нещастя, якоїсь катастрофи, шкоди й ін.» або «стан, коли кому-, чому-небудь щось загрожує» [307]. Суб'єкт дистресу наражений на НЕБЕЗПЕКУ унаслідок певних дій чи способу дій, що піддають / наближають його до проблем, втрати, (майнових) збитків чи тілесних ушкоджень, травми, наприклад *peril* (ЛСВ1: *exposure to the risk of being injured, destroyed, or lost* [327] та смерті. У цьому розширенні спостерігаємо **вищий ступінь вірогідності** реалізації наслідків для суб'єкта, задований у лексемних значеннях синонімів *risk* (ЛСВ1: *if there is a risk of something unpleasant, there is a possibility that it will happen* [318]) та *jeopardy* (ЛСВ1: «*exposure to or imminence of death, loss, or injury*» [327]).

Синонім *difficulty* (ЛСВ1: *the quality or state of being hard to do, deal with, or understand* [327]) указує, що особі в стані дистресу складно зрозуміти всю скрутність ситуації (сфера мислення) та справитись із труднощами (сфера діяльності).

Синонімічний ряд становлять такі субстантиви: *accident, blowout, breakdown, bump, car crash, collision, crash, fender-bender, flat, pile-up, puncture,*

rollover, RTA (road traffic accident), shipwreck, shunt, skid, smash, smash-up, SMIDSY ('Sorry Mate, I Didn't See You' – an occasion when a cyclist is knocked off their bike by a motorist who didn't see them in time), *stall, whiplash, wreck, wreckage, write-off, derailment, prang* [324], компонентний аналіз яких дає змогу деталізувати розширення підвидами небезпечних ситуацій, пов'язаних із засобами пересування (*cycle, ship, motorbike, car, plane, train*), а саме: пошкодження частини транспорту (*tyre bursts, a hole in a tyre, engine stops working*), зіткнення з перешкодою (*ship hits the rock, two or more vehicles crash into each other*). На появу дистресу впливають фактори швидкості, раптовості, потужності (*violently*), неконтрольованості ПАЦІЄНСом ситуації (*uncontrolled slide*). Наслідками є ураження частин тіла під час аварії (*a serious injury affecting your neck*), складні за силою травми й ушкодження (*serious injury, badly/severely damaged*).

2.2. Розширення «Need» / «Скрутна ситуація» узгоджуємо із семами «скрутна ситуація через нестачу грошей», «скрутна ситуація через нестачу їжі», «скрутна ситуація через нестачу життєво необхідних речей», «накладання арешту на майно на забезпечення боргу чи виконання заяви / сплати позову».

Синонімічний ряд репрезентантів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС вказує на значення «напасть, лихо, нещастя»; «скрута, що трапляється в разі нещасливої пригоди» (*a ship in distress*); «тяжке соціально-економічне становище народу, країни», (*adversity, hard knocks, hardship, pressure, throe*), що завдають людині страждання.

У синонімічному ряді *crisis, battle, nightmare, ordeal, hell, tragedy, quagmire, worst-case scenario, stress* [324] домінантною виступає **ситуативність** ДИСТРЕСУ, яку простежуємо в дефініціях вербалізаторів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС з MED [324]: а) *battle* (ЛСВ1: *a situation in which someone is trying very hard to deal with a difficult situation*); б) *ordeal* (ЛСВ1: *an extremely unpleasant experience, especially one that lasts for a long time*); в) *quagmire* (ЛСВ1: *a situation that is so difficult or complicated that you cannot make much progress*); г) *stress* (ЛСВ1: *a situation that makes you feel stress*); ґ) *worst-case scenario* (ЛСВ1: *a situation that is the worst one that you can imagine*); д) *tragedy* (ЛСВ1: *a bad situation*

that makes people very upset or angry). ПОДІЮ / СИТУАЦІЮ розцінюють також як термінову, небезпечну, жахливу (*urgent, dangerous, frightening*), що має ознаки найвищого ступеня інтенсивності (*extremely unpleasant / difficult, the worst*) та тривалості (*lasts for a long time*):

<...> severe distress among children could cause life-long damage <...>. However, despite the high levels of **need**, in some regions of more than 1 million people, there is only one psychiatrist. Alexandra Chen <...> said that toxic stress is the most dangerous form of stress response, when children experience strong or prolonged adversity without adequate adult support (The Guardian, 6 March 2017).

Водночас ЕКСПЕРІЄНЦЕР = АГЕНС докладає максимум зусиль для того, щоб побороти труднощі, хоч йому й не вдається досягти великого успіху для покращення становища.

У синонімічному ряді *trouble, trial, difficulties, poverty, misery, hard times, hardship, straits, misfortune, calamity, privation, destitution, ill-fortune, ill-luck, indigence* [318] простежуємо приклади скрутних ситуацій, що виступають ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ: обмеження або відсутність засобів для існування, їжі, притулку, бідність, злидні, несприятливі обставини, невдачу (див. схему 2.2).

Пропустивши всі синоніми вихідного списку крізь фільтр чотирьох тезаурусних словників [318; 323; 324; 327; 329], ми отримали об'єктивну інвентаризацію лексем, що номінують концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, розподілених за ядро-периферійним принципом (додаток Ж). Для цього ми знаходимо вагу кожного компонента в тлумаченні лексеми *distress* згідно з принципом визначення лексико-семантичних груп за В. В. Левицьким, Н. Д. Капатруком та Л. В. Бистровою [26, с. 75–78]. По-перше, ми провели «тест на ім'я», тобто визначили вагу кожного компонента синонімічного ряду за формулою $W=(n+1)-r/n$, де W – вага компонента, n – кількість компонентів тлумачення, r – порядковий номер компонента у словниковій статті. Чим ближче величина ваги компонента до одиниці, тим більше він семантично зв'язаний з основним значенням тлумачного слова *distress*. Увесь список розподіляємо на три

групи: 1) слова з вагою 0,5 і більше (ядро); 2) слова, вага яких не більше, ніж 0,5 (периферія); 3) слова з невизначеною семантикою, вага яких дорівнює 0. По-друге, проведено «тест на ядро» / «тест на основне значення» слів третьої групи, які включено до першої або другої груп за умови наявності в їхньому значенні ядерних лексем, пов'язаних з основним значенням імені концепту *distress* (n). У результаті отримуємо дві групи вербалізаторів концепту.

У першу групу входять іменники з вагою від 0,5 і більше. Сюди належать одиниці, що позначають ядро концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, оскільки описують основне значення лексеми *distress*. Найбільше лексем містять семи «страждання, що впливає на розум, горе» (26 %) та входять у мікрополе «Suffering» / «Страждання», розширення «*Psychological / Mental Suffering*» / «Психологічне / психічне страждання». Наприклад, *anguish*, *woe*, *grief*, *alarm* (1), *disappointment* (0,87) – розчарування, прикрість; *tribulation* (0,62) – горе, страждання, *unhappiness* (0,5) – нещастя, *heartbreak* (0,62) – велике горе, глибока журба та ін. (переклад – [308]). Незначна частка лексем містить сему «страждання, що впливає на тіло, біль» (5 %), розширення «Physical Pain» / «Фізичний біль», наприклад: *agony* (0,83), *discomfort* (0,83) й ін. 6 % лексем входять у мікрополе «Adversity» / «Несприятливі обставини», розширення «Danger» / «Стан небезпеки» (2 %), наприклад *insecurity* (0,75), *threat* (0,5), «Need» / «Скрутна ситуація» (4%), наприклад, *adversity* (0,75), *trouble* (0,63), *penury* (0,5) та ін.

У другу групу входять вербалізатори концепту з вагою домінанти *distress* від 0,5 і менше. До неї належать слова, що номінують периферію концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, скільки описують периферійне значення лексеми *distress*. Найбільш об'ємну частину периферії складають лексеми мікрополя «Adversity» / «Несприятливі обставини» (38 %), а саме розширення «Need» / «Скрутна ситуація» (16 %), наприклад, *hardship* (0,41), *indigence* (0,4), та розширення «Danger» / «Стан небезпеки» (22 %), наприклад *danger* (0,25), *emergency* (0,25). Меншу за об'ємом частину лексем уміщує мікрополе «Suffering» / «Страждання» (39 %), а саме розширення «Physical Pain» / «Фізичний біль» (16 %), наприклад

ache (0,45), *soreness* (0,12), та розширення «Psychological / Mental Suffering» / «Психологічне / психічне страждання, горе» (9 %), наприклад *joylessness* (0,37), *sadness* (0,37) (див. схеми 2.2 і 2.3).

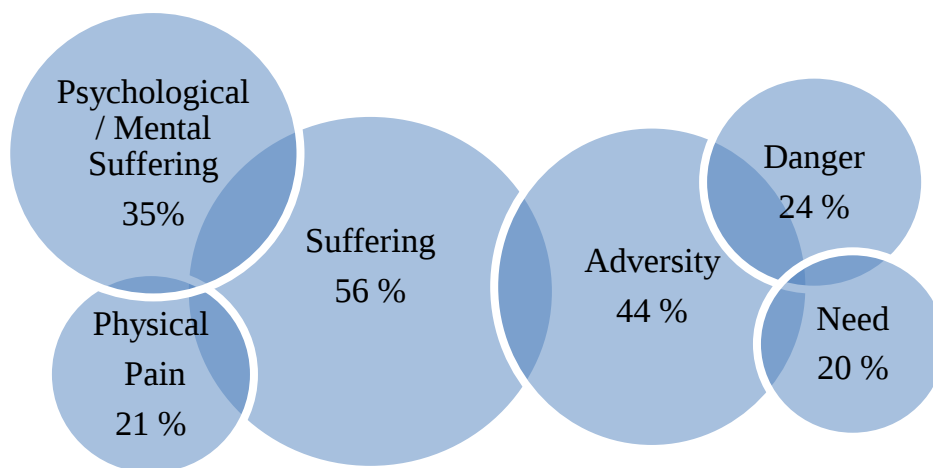

Схема 2.2. Лексико-семантичне поле концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

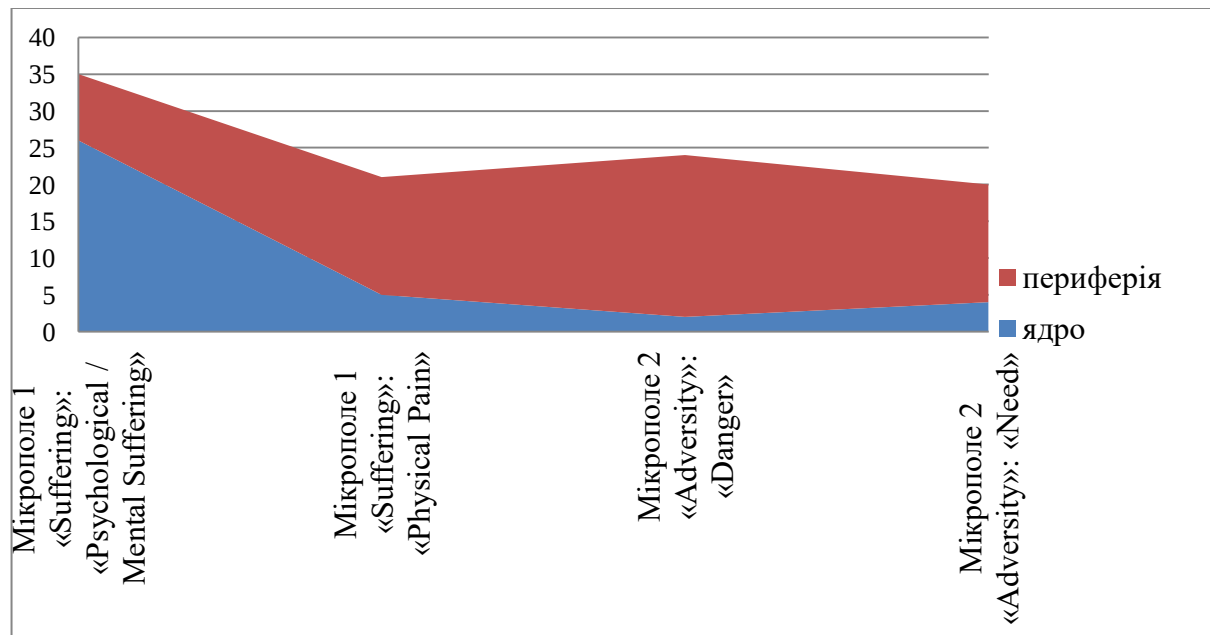

Схема 2.3. Ядерно-периферійний устрій ЛСП концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Як результат, вербалізатори концепту DISTRESS / ДИСТРЕС об'єднані в номінативному просторі у два мікрополя, умотивованих семним складом імені

концепту, та чотири розширення. У межах мікрополів синонімічні дефініції концепту виявляють спектральність / кластерність людських почуттів під час перебування в емоційному стані дистресу й подійність емоції. Синоніми уточнюють зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС інформацією про фактори невизначеності та ризику, ситуативність, ступінь вірогідності події (низький, вищий), про бажання особи уникнути стану дистресу, відповідальність експерієнцера за його емоційний стан, накладання образів фізичного й душевного болю. У ядрі концепту домінантою семного складу вербалізаторів розміщене значення психологічного / психічного страждання та горя, а на периферії – скрутної ситуації.

2.2. Образно-ціннісний складник концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Мова емоцій передбачає високий ступінь образності, яку, передусім, передають за допомогою метафори та метонімії. Згідно з думкою лінгвістів, метафоричні й метонімічні концепти структурують мову, погляди, ставлення, дії [253]. Емоції збережені в нашій пам'яті у формі концепту та можуть бути відтворені в мові у вигляді концептуальних метафор і метонімії, що містять образ певної емоції. Проекцію знання про явища зовнішнього та внутрішнього світу, такі як фізичні об'єкти, досвід, емоції, формують конвенційні фрази, які представляють «усталені семантичні інтерпретації слів» і які використовують мовці для створення нового значення, щоб полегшити осмислення абстрактного та важко пояснюваного цільового концепту / сфери-цілі [233, с. 25].

Лінгвістами ретельно проаналізовано метафоричну концептуалізацію основних категорій емоцій *sadness, happiness, fear, anger, love* [246; 253 та ін.]. Необхідність лінгвістичного дослідження дистресу у медіа-дискурсі зумовлена екстенсивним уживанням назв емоцій, номінативу *distress* зокрема, що відображає негативний досвід в англomовному інформаційному просторі. Метафоричні засоби служать потужними засобами впливу на адресата, а саме на його волю, почуття, інтелект. Відтак людина в стані дистресу «сприймає світ крізь деформовану призму» [290, с. 5] й автор за допомогою метафоричного образу

концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зображає цю викривлену реальність у засобах масової інформації.

Перед нами постало завдання дослідити образно-ціннісні характеристики концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі, встановивши діапазон концептуальних метафор і типи метонімічних перенесень (додаток 3).

Для обробки лінгвальних даних дистресу ми застосували дводоменний підхід (two-domain approach / TDA), започаткований З. Кевечешем [247; 248], У. Крофт [194], А. Барселона [173] й ін., котрі використали концепцію концептуальних метафор Дж. Лакоффа для розвитку теорії емоцій. Згідно з У. Крофтом, такий підхід пояснює концептуалізацію одного домену через елементи іншого незалежного домену [194, с. 14]. Отже, реконструювання діапазону концептуальної метафори концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у медіа-дискурсі здійснено в руслі теорії концептуальної метафори (R. Stott et al. [290], Z. Kövecses [245; 246]; B. Hampe [233] та ін.). Ми виявили концепти-домени внаслідок аналізу семантичного простору, що представляє значення слова в контексті. У межах когнітивної лінгвістики в семантичний простір входить сукупність досвіду й знань про світ, структурований в доменах [205, с. 13].

Так, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС актуалізовано низкою корелятивів різного рівня схематизації. Проекції концепту проаналізовано в рамках таких корелятивів, як «скелетні» (skeletal) образні схеми, домени та фрейми. Поява метафор зумовлена просторовим і силодинамічним сприйняттям, однак власне самі образи-схеми є конструкціями, що не містять усього багатства й повноти досвіду [198, с. 23]. Образні схеми структурують / упорядковують складніші концепти, сполучені з цим досвідом. Діапазон концептуальних метафор концепту охоплює кореляти високого ступеня схематизації, а саме образ-схеми ВЕРТИКАЛЬ, БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС, КОНТЕЙНЕР, СИЛА, БАЛАНС та домени – кореляти нижчого ступеня схематизації, а саме базові домени (термін - [97, с. 23; 210, с. 234; 257, с. 149]) ПРОСТІР, КОЛІР, ЗВУК / ВИСОТА ТОНУ і домени ІСТОТА, ЗБРОЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ (фрейм ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ), ХВОРОБА. Ці

кореляти мотивують орієнтаційні, онтологічні та структурні метафори, які концептуалізують уявлення про власне дистрес та суб'єкт дистресу [253].

У домені ПРОСТІР виявлено метафори різних типів. ПРОСТІР втілює досвід візуальної системи, рух і позицію, сенсори шкіри, м'язів і кінцівок, вестибулярний апарат (рух і баланс) [210, с. 234].

– Орієнтаційну концептуальну метафору DISTRESS IS HINDRANCE / ДИСТРЕС Є ПЕРЕШКОДОЮ з корелятами РУХ та ДИХАННЯ конструює образ-схема БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС («Blockage / Constraint Schema»), що входить у групу схем РУХ У ПРОСТОРИ. Ця образ-схема є загальною емпіричною силовою структурою, згідно з М. Джонсоном [238, с. 45], у якій за сценарієм Л. Талмі, антагоніст, завдяки своїй силі, ефективно блокує дію агоніста / суперника.

*The Muslim tradition spoke to her again at a time of **distress** in her life, after the death of her mother. ' <...> I really felt like I was up against a wall <...> . ' (COCA)*

Метафора виявляє, що ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ має негативний ВПЛИВ на суб'єкт, а саме завдає йому труднощів у діяльності й блокує вихід зі скрутної ситуації.

Корелят нижчого рівня схематизації ДИХАННЯ метафори DISTRESS IS HINDRANCE / ДИСТРЕС Є ПЕРЕШКОДОЮ мотивує фрагмент:

***Grief** is impossible to describe. <...> It is like a cloak, a big, black cloak, smothering me (The Independent, 14 June 2009).*

Концептуальну структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС формує кореляція метонімії й метафори, де метонімія виявляє інформацію про тілесний досвід емоції, а метафори збагачують структуру концептуальним потенціалом. Метонімія лежить в основі всієї мовної системи [234, с. 38], мотивує появу метафори та часто вступає з нею у взаємодію [224; 229; 277]. Метафори пояснюють у термінах мапування / проєкцій (mapping), а метонімію – у термінах доступу (access) до цільового поняття через допоміжне, суміжне з цільовим [60; 247]. Лексема *smother* указує на симптоматичний ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ переживання дистресу, пов'язаний із задиханням через недостатню кількість або відсутність повітря, що може мати летальні наслідки. Простежуємо інтеграцію

метонімії і метафори у переносі ЧАСТИНА (шия)→ЦІЛЕ (суб'єкт дистресу) через асоціацію із зав'язуванням плаща на шії, що утруднює дихання.

*Ofcom said the younger sister was 'visibly **distressed**, shouting, crying and breathing heavily' (The Guardian, Monday 14 April 2014).*

– Онтологічна концептуальна метафора DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ виявляє психологічну витривалість / стійкість людини. Будучи однією з онтологічних метафор, вона дає всеохоплюючий (pervasive) і конвенційний опис явищ у нашій свідомості [253, с. 29]. Щоденна взаємодія з фізичними об'єктами породжує різноманітні онтологічні метафори, а, отже, і наші емоції ми сприймаємо як сутності (entities) та рідини (substances) [253, с. 25]. Так, ми можемо пояснити / обґрунтувати емоції за їхніми кількісними (*as grief grows*) та якісними (*unimaginable suffering*) характеристиками, тобто дати їм квантитативну й квалітативну ОЦІНКУ. Сприймаючи дистрес як об'єкт, ми надаємо емоції статус речі та осмислюємо її як свою власність / «our possession» (термін – Z. Kövecses [247]), називаючи емоційний стан її / моїм / його / власним горем – *her grief, my distress, his distress, personal distress*, наприклад:

*A passerby <...> quickly realized his **distress** (GloWbE).*

Вказана метафора активована набором відповідників із комунікативних ситуацій дистресу в медіа-дискурсі: *to be pulled apart by the distress; to shatter like glass; cannot be able to put the fragile pieces back together; to be shattered; to be broken up; to be wracked with grief; to be completely devastated; to be crushed*.

Лексичні одиниці *shattered, fragile, wracked, devastated* містять концептуальну базу, що виявляє слабкість і невпевненість суб'єкта дистресу, що перебуває під ТИСКОМ і чиє життя може бути з легкістю зруйноване, спустошене (*life was further shattered*). Наприклад, розрушеним / розбитим може бути життя суб'єкта дистресу як негативний наслідок ВПЛИВУ переживання емоції та неспроможність людини адаптуватися до нових умов чи перемін:

*They had been pulled apart by the 'horror, **distress** and **pain**'. <...> we stand helplessly by and watch the lives of the people we love shattered like glass, knowing we*

can never put the fragile pieces back together (The Guardian, Wednesday 2 October 2013).

Таке життя порівнюють за суміжністю з тендітними / крихкими шматками розбитого скла, які неможливо скласти до купи. У наступних фрагментах адресант передає крихкість психоемоційної сфери самого суб'єкта дистресу:

*Mel Greig and Michael Christian told of their **distress** upon hearing about Saldanha's death. We are shattered* (The Guardian, Monday 10 December 2012).

*Wracked with **grief**, Irene breaks down in tears* (BNC).

*It's an understatement to say that we are completely devastated. Our **grief** runs deep and the impact of Phillip's loss is enormous* (The Guardian, Thursday 27 November 2014).

Систематичний набір відповідників для концептуальної метафори підтверджує експансію асоціацій про перебування в стані дистресу з крихкістю з домену мислення в домен мовлення. Така систематичність засвідчує, що проекція (mapping) є фіксованою частиною концептуальної системи [255].

– Онтологічна концептуальна метафора DISTRESS IS A CONTAINER / ДИСТРЕС Є КОНТЕЙНЕРОМ у межах образ-схеми КОНТЕЙНЕР («The Container Schema») виявляє емоцію не лише як рідину чи сутність, а як і умістище. Людина проектує її орієнтацію «всередині – ззовні» на фізичні об'єкти та в подальшому сприймає їх як контейнери з внутрішньою й зовнішньою сторонами [253, с. 30]. Згідно з твердженнями, образ-схема КОНТЕЙНЕР уключає внутрішню (Interior), зовнішню частини (Exterior) та межу поділу (Barrier) [198, с. 23]. У цьому руслі, проекція відображає образ суб'єкта дистресу, розміщеного в контейнері з цією емоцією, де він має змогу зануритись у власні ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ. Прикладом цього слугують такі фрагменти:

*It's a world filled with people in **distress**, and they are crying out for help* (GloWbE).

*<...> throwing their lives into **grief** and chaos* (BNC).

*Newspapers and journalists serving them should avoid intruding into personal **grief*** (BNC).

– Онтологічна концептуальна метафора DISTRESS IS AN EMPTY CONTAINER / ДИСТРЕС Є ПОРОЖНІМ КОНТЕЙНЕРОМ є нижчим рівнем схематизації запропонованої проєкції дистресу як контейнера. Метафора згенерована семантикою лексеми *hole*, дефініція якої вказує на порожній простір усередині твердої речовини – «*an empty space in something solid*» [323] у фрагменті:

*A YOUNG woman <...> spoke of her **grief** after opening his last present to her. Ms White said the apprentice stonemason's death had left 'a hole in her heart that will never mend'* (Daily Express, December 26, 2013).

Основним органом, котрий асоціюють із дистресом в англомовному медіа-дискурсі, є серце. Метонімічний перенос ЧАСТИНА (серце)→ЦІЛЕ (суб'єкт дистресу) лежить в основі метафтонімії.

– Онтологічна метафорична проєкція DISTRESS IS FLUID IN A CONTAINER / ДИСТРЕС Є РІДИНОЮ В КОНТЕЙНЕРІ, наприклад:

*'Shocked and devastated' Family's outpouring of **grief** as man shot in Libya is named* (Daily Express, January 5, 2014).

– Онтологічна метафорична проєкція DISTRESS IS A MOVABLE OBJECT / ДИСТРЕС Є ПРЕДМЕТ, ЯКИЙ ПЕРЕНОСЯТЬ має такі мотивовані відповідники: *to bring distress* – узяти горе із собою, *to hand out the distress* – роздавати / передавати горе, *to put aside one's **grief*** – відкласти горе, *to share one's **distress*** – поділитися горем. В основі метафори - метонімічний перенос ФУНКЦІЯ ЧАСТИНИ ТІЛА (руки)→ЦІЛЕ (суб'єкт дистресу, що здійснює дію). Наприклад:

*Church, like therapy, is a countercultural space where people are given permission to bring **distress*** (The Guardian, 3 August 2012).

У фрагменті медіа-дискурсу автор запевняє читача, що церква – це місце, де читачеві дозволено відчувати дистрес. Метафора показує ототожнення природного розмежування фізичних об'єктів з абстрактним переживанням дистресу, що дає змогу побачити, яким чином суб'єкт (АКТАНТ-АГЕНС) ДІЄ (слот РЕАКЦІЯ фрейму), щоб знайти способи подолання, зменшення або вивільнення емоції.

– Орієнтаційна концептуальна метафора DISTRESS EXPERIENCER IS IN THE CENTRE OF EMOTION / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є В ЦЕНТРІ ЕМОЦІЇ зображує уявлення про суб'єкт дистресу як оточену емоцією або поміщену в контейнер із горем і стражданням людини у відповідниках *amidst / in the midst of the grief, in the midst of a personal crisis*.

Love for his son has kept him going amidst the grief (BNC).

У фрагменті єдиною силою, яка підтримувала людину в горі, була любов до сина.

The Muslim tradition spoke to her again at a time of distress in her life, after the death of her mother. 'I was in the midst of a personal crisis, along with my mom's death, <...>.' (COCA).

У прикладі в період переживання дистресу після смерті матері мовець описує свій стан як перебування в центрі особистої кризи.

– Орієнтаційну концептуальну метафору DISTRESS IS DOWN / ДИСТРЕС Є ВНИЗУ осмислюють на підставі образ-схеми ВЕРТИКАЛЬ («The Verticality Schema») у відповідниках *on the precipice of distress, low distress, to be in deep distress; if she was mad with grief back then, she appears to have pulled back a little from the brink*.

Орієнтаційні метафори пов'язані з просторовою орієнтацією концепту [253, с. 15]. Дослідники рухомоторної діяльності й емоційної пам'яті простежили когнітивний зв'язок, що існує між емоцією та вертикальним положенням тіла в просторі [187]. Основоположники ТКМ стверджують, що єдиний достеменний спосіб сприйняття та репрезентації метафори полягає в досвідній основі [253, с. 20]. Наприклад:

Today, Bousignac, <... >, feels like the whole world is again collapsing around her. 'I don't know if I will ever overcome this. The pain is never-ending. <...>,' a distressed Bousignac said (The Guardian, December 02, 2014).

Семантичну опору виокремленої метафори знаходимо в лексемі *collapse*, яка має такі значення: по-перше, якщо будівля обвалюється, то вона падає вниз раптово – «*if building collapses it falls down suddenly*», по-друге, причиною падіння

є слабка чи пошкоджена конструкція – «*the reason for falling down is a weak or damaged structure*» [323].

<...> *Standing on the precipice of **distress** are more than 3,700 properties, valued at \$80.9 billion, Real Capital Analytics said. This category includes \$40 billion worth of properties whose owners **are suffering** financially (COCA).*

Набір відповідностей згаданої метафори представляє типові асоціації переживання дистресу зі спусканням глибоко донизу з вершини чи поверхні, із перебуванням нижче, ніж на звичній висоті. Значення дистресу також передбачає НЕБЕЗПЕКУ, що виводимо із семантики препозиційної фрази *on the precipice of* зі значенням небезпечної ПОДІЇ / СИТУАЦІЇ, у якій може трапитися щось надзвичайно погане – «*a dangerous situation in which something very bad could happen*» [323].

– Структурна концептуальна метафора DISTRESS EXPERIENCER IS A TRAPPED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ У ПАСТЦІ образ-схеми БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС має такі онтологічні відповідники: *to be beset by, nowhere seems safe, caught up in*.

*Capello is as beset by **difficulties** as any who preceded him. (The Guardian, 24 February 2010).*

Метафору виявляє також непряма концептуалізація емоції як людини у пастці в комунікативній ситуації дистресу в англomовному медіа-дискурсі для переконання аудиторії в безвихідності ситуації та нагнітання атмосфери. Образ пастки виявляють лексеми *nowhere* та *caught up*:

*But in Damascus now nowhere seems safe as both sides press for military advantage in a war whose **painful** human cost deepens by the day. (BBC News, 13 November 2013).*

<...> *all those caught up in the **painful** process of recovery (Daily Express, December 21, 2013).*

Метафора виявляє сприйняття індивідуумом ЕМОЦІЇ / СТАНУ ДИСТРЕСУ як такого, із якого складно або неможливо вийти; суб'єкт оточений проблемами (*beset by*) та небезпекою (*nowhere seems safe*).

– У структурній концептуальній метафорі DISTRESS IS BEING UNDISGUISED / ДИСТРЕС Є НЕПРИХОВАНІСТЮ уособлено інтенсивність емоції, що передбачає яскравий ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ:

You tread, naked in naked distress (GloWbE).

Семантичне підґрунтя маніфестує відкрите, неприховане, незамасковане вираження емоції, уразливість та незахищеність суб'єкта дистресу.

– Метафора структурного типу DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST EQUILIBRIUM / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНОЮ РІВНОВАГОЮ в межах образ-схеми БАЛАНС демонструє порушення душевної й розумової стабільності через утрату рівноваги тіла суб'єкта – «*almost falling down and small body movements from side to side or up and down*» [323], що становить основу закорінені в ній метафтонімії. Метонімічним переносом є ЧАСТИНА (тіло / вестибулярний апарат)→ЦІЛЕ (суб'єкт дистресу):

*Chrysler's stumble from success into **distress** is nothing new* (GloWbE).

– У межах проекції DISTRESS IS A LOSS OF EQUILIBRIUM / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ РІВНОВАГИ розглядаємо метафору *unyogalike distress* у фрагменті, що передає ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ суб'єкта дистресу, а саме: втрату внутрішнього спокою, розумовий й душевний дисбаланс у контрасті зі станом умиротворення під час занять йогою:

<...> they would find themselves less prone to surprise and unyogalike distress (GloWbE).

Alternating between wide-eyed bewilderment and shaking grief, she endeavours to put her past behind her, and set up home (BNC).

Ці метафори сполучено зі слотами фреймової моделі концепту (див. с. 111), наповненими інформацією про ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ, ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ переживання дистресу суб'єктом і ВПЛИВ ЕМОЦІЇ / СТАНУ на нього, для утворення метафоричних проекцій.

– Концептуальні метафори, структуровані в межах образ-схеми БАЛАНС, DISTRESS IS A LOSS OF CONTROL / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ КОНТРОЛЮ з відповідниками *wild* – «*uncontrolled, excited, or energetic*»; *frantic* – «*behaving in a*

wild and uncontrolled way» [CED]:

There's a wild, frantic sadness to his personality (COCA)

– й DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST CONTROL / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНИМ КОНТРОЛЕМ з відповідником:

*Wracked with **grief**, Irene breaks down in tears (BNC).*

У фрагментах медіа-дискурсу фрази *beat one's breasts* (бити себе в груди) і *stamp one's feet in grief* (тупати ногами від горя), *break down*, *weep* є прикладами метафтонімії за типом «метафора з метонімії». Джерелом для неї є ЧАСТИНА ТІЛА (груди, ноги)→ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ ДИСТРЕСУ:

*Many of the victims' relatives broke down, fainted or shouted abuse'. While some elderly women beat their breasts, stamped their feet in **grief** and wept, Chikatilo appeared oblivious to the uproar (BNC).*

Загальною для метонімічної проєкції є формула EFFECT OF EMOTION FOR THE EMOTIONS [248], яка уможлиблює доступ до змісту концепту через його частину – емоційні фізичні реакції. Пронизливий крик, плач, сльози, передані лексемами *screaming*, *crying*, *shouting*, *tears*, *weeping*, становлять **фізіологічні** метонімічні підвалини концептуальної метафори.

Утрата контролю на рівні когнітивних операцій-реакцій на дистрес становить **поведінкові** метонімічні підвалини концептуальної метафори та виявляє негативний ВПЛИВ ЕМОЦІЇ / СТАНУ ДИСТРЕСУ:

*She was mad with **grief** (The Independent, 14 June 2009).*

Сюди належать суїцидальні думки суб'єкта дистресу:

*<...> crisis counselors from Catholic Charities are on hand to screen for signs of emotional **distress** and to offer help. 'Do you have thoughts that you would be better off dead?' (COCA).*

*For someone in extreme **distress**, though, how is the option of a razor to the wrist or a gun in the mouth more morally palatable than a physician-administered drug? (Salon, Tuesday, Oct 8, 2013).*

У домені **ЗВУК** образ-схеми БАЛАНС метафора уособлює неспроможність суб'єкта ДИСТРЕСУ контролювати свої емоції й поведінку.

– Метафора **DISTRESS IS A HIGH-PITCHED SOUND** / **ДИСТРЕС Є ВИСОКИМ ТОНОМ** структурного типу, вмотивована відповідниками *to wail one's grief, to honk a cry of, to scream with one's piercing wail* у фрагментах:

Ziba wailed her grief (BNC);

<...> her honking a cry of distress (GloWbE);

*Samira Zakhi screamed with a mother's piercing wail that filled the largest morgue in Damascus. These were Samira's last **distressing** moments with her son <...>* (BBC News, 13 November 2013).

Приклади є засобами метафтонімії за типом «метафора з метонімії» Метафтонімічною моделлю є ЧАСТИНА (голос)→ЦІЛЕ (емоція суб'єкта дистресу). Звук (людей, тварин, предметів), що є одним з джерел метафтонімії, утілює фізичну експресію внутрішнього відчуття емоції – завивання / голосіння через великий сум чи біль: *to wail* – «*crying out with a long high sound because of great sadness or pain*» [323]; пронизливий, різкий крик: *piercing* – «(of a sound) *high, loud, and unpleasant*» [317]; кричати (про диких гусей), гудіти (про автомобіль): *to honk* – «*to make a short loud sound*»; *a cry* – «*a loud, high sound*» [318].

У домені **КОЛІР** концептуальна метафора **DISTRESS IS COLOUR** / **ДИСТРЕС Є КОЛІР** має кореляти **ТЕМНИЙ** і **ЧОРНИЙ** і ґрунтується на підсвідомому співвідношенні концептів **СВІТЛО** й **ДОБРЕ**, **ТЕМРЯВА** та **ПОГАНО**, які проникають у мову та образотворче мистецтво [219]:

And even in the darkest moments of grief, it is possible to glimpse the flickering flame of hope (The Guardian, 21 December 2013).

*'Our **grief** runs deep and the impact of Phillip's loss is enormous but nothing compares to the loss felt by those closest to him. <...>. In these darkest of hours cricket puts its collective arms around the Hughes family.'* (The Guardian, Thursday 27 November 2014).

For some people, the only true way to alleviate the black suffering in their heart when someone whose albums they quite liked dies is to sue (The Guardian, Wednesday 12 February 2014).

Чорний колір асоціюють зі скорботою, жалобою, смертю, горем, сумом, нещастям [291]. Чорний визначають як найтемніший колір через відсутність або повне поглинання світла: «*the very darkest colour owing to the absence of or complete absorption of light*» [320]. В англomовній лінгвокультурі чорний сприймають як варіювання освітлення до його повного зникнення.

Отже, адресант застосовує концептуальні метафори для здійснення референції до емоційного стану мовця в комунікативній ситуації дистресу англomовного медіа-дискурсу.

У корелятивному домені **ФІЗИЧНА СИЛА** з'являються метафори структурного типу (structural metaphors), які дають змогу дослідити концепт DISTRESS / ДИСТРЕС у термінах інших метафорично структурованих концептів.

– Концептуальні метафори DISTRESS IS A MAGNETIC FORCE / ДИСТРЕС Є МАГНЕТИЧНОЮ СИЛОЮ й DISTRESS IS A MECHANICAL FORCE / ДИСТРЕС Є МЕХАНІЧНОЮ СИЛОЮ утворені у рамках образ-схеми СИЛА («The Force Schema»), яка належить до фундаментальних загальнолюдських універсалій [293, с. 415]. Головною ж або родовою метафорою (major / master metaphor), котра становить суперординативний (superordinate) рівень метафоричної системи, є EMOTIONS ARE FORCES [246, с. 61]. Фрагмент містить таку метафоричну інференцію: дистрес здійснює значний ТИСК на ПАЦІЄНСА, який спроектований як предмет, котрий можна зламати чи пошкодити:

*'Every day, I ask God to give me the strength and courage to face another day,' a **distressed** Bousignac said. <...> 'It crushed me.'* (The Guardian, December 02, 2014).

Із наступного фрагмента дізнаємося про негативний ВПЛИВ ЕМОЦІЇ / СТАНУ ДИСТРЕСУ. Для особи, яка одного разу зазнала дистресу, складно або неможливо відновити емоційний / душевний баланс і покращити стан фізичного здоров'я:

*I will never be able to mend the **pain** I'm feeling* (Daily Express, December 26, 2013).

У концептуалізації домену СИЛА фрагменти мапують досвід переживання емоційного стану як магнетичної сили, що приваблює емпатію інших людей до ЕКСПЕРІЄНЦЕРА, що є типовим для емоцій [271, с. 2] і відображає позитивний ВПЛИВ ЕМОЦІЇ / СТАНУ ДИСТРЕСУ:

*His **distress** only makes him more attractive* (COCA).

*I've always been drawn to the **distress** of Hamlet* (GloWbE).

У корелятивному домені ІСТОТА виокремлюємо метафори онтологічного й структурного типів:

– Концептуальна метафора DISTRESS IS A LIVING BEING / ДИСТРЕС Є ЖИВОЮ ІСТОТОЮ онтологічного типу у фрагменті *let her **grief** come out now* (BNC) .

– Структурна концептуальна метафора DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ, обрамлена образ-схемою БЛОКУВАННЯ, дає розуміння ВПЛИВУ емоції на суб'єкт, який стає неспроможним до соціалізації з навколишніми. Самотність суб'єкта дистресу особливо підкреслено у фрагменті, що скомпонований зі сталого вислову *black dog* – метафорична репрезентація меланхолії та депресії, уживаного в новому персоніфікованому контексті в медіа-дискурсі:

*For it's precisely sunny-side-up fascism that forces those of us who walk the black dog into lonely invisibility. The therapist endeavours to help the patient find words that speak of his or her experience and in so doing conveys the sense that emotional **distress** can be borne and not trivialised* (The Guardian, 3 August 2012).

Метафору мотивує концептуальна метонімія, пов'язана з поведінковим фізичним аспектом, а саме із запереченням:

*I shook my head in **distress*** (BNC).

Отже, відповідник висвітлює інтенсивність самотності та дає поглиблене розуміння ВНУТРІШНІХ ВІДЧУТТІВ людини, яка в зневірі не може побачити

виходу із ситуації, оскільки він вилучений із її поля зору / ізольований / замкнутий (*withdrawn*).

У домені **ЗБРОЯ** виявлено такі концептуальні метафори структурного типу:

– Концептуальна метафора **DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON** / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ, яка розкриває ПРИЧИНИ / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ у семантиці лексичних одиниць *wound, shellshocked, stricken*: емоційна чи фізична травма (через участь на війні); сильне переживання через проблеми, хвороби чи нещастя. Відповідник *stricken with grief* для проекції є фіксованим у тлумачних словниках, а відтак конвенційним у свідомості носіїв англійської мови:

*I have not been able to sleep or eat. I am totally **grief stricken*** (BNC).

Фраза означає, що особа вражена / охоплена неприємним відчуттям, хворобою чи природним лихом, що значно впливає на неї – «*be stricken by an unpleasant feeling, an illness, or a natural disaster, which severely affects a person*» [318]. Конвенційні метафоричні вислови й проекції, що лежать у їх основі, належать до сфери людського мислення та загальнолюдських емпіричних універсалій. Емпіричною універсалією для метафори є страждання від тілесної травми, завданої холодною зброєю, наприклад:

*Death of her father has reopened fresh wounds that may never heal. <...> 'Every day, I ask God to give me the strength and courage to face another day,' a **distressed** Bousignac said* (The Guardian, December 02, 2014).

Дистрес концептуалізований у фрагменті як психічна травма через жахливі наслідки війни – «*mental illness because of the terrible experiences of war*» [323]. Джерелом для метафтонімії є насильницькі дії, відображені у переносі **ТІЛЕСНА РАНА**→**ДУШЕВНА / ЕМОЦІЙНА РАНА**:

*The policewoman who has been comforting James's parents said his mother Denise was still 'shellshocked' by the loss. She was with the family when they were told that his body had been found and has tried to help them through their **grief*** (BNC).

*My **pain** unceasing, my wound incurable* <...>. (The Guardian, 3 August 2012).

У домені **ХВОРОБА** виявлену таку метафору:

– Структурна концептуальна метафора **DISTRESS IS INFECTION** / **ДИСТРЕС Є ІНФЕКЦІЄЮ** зумовлена відповідниками *contagion* – «інфекція; інфекційна хвороба», *immune* – «*resistant to a particular infection or toxin*» [320] у фрагментах медіа-дискурсу:

*Not even Fabio Capello is immune to **distress** in a World Cup year.* <...>. (The Guardian, 24 February 2010).

Емпіричною універсалією для вказаної метафори є властивості вірусної інфекції, що розповсюджується при близькому контакті – «*the communication / the spreading of disease from one person or organism to another by close contact*» [329]:

*There was also evidence of 'emotional contagion', when herd mates matched the behavior and emotional state of the upset individual. In other words, seeing a 'friend' in distress was **distressing** to the observers* (National Geographic, 18 February 2014).

Метафори концепту **DISTRESS** / **ДИСТРЕС** уособлюють образи, які побутують в англomовному медіа-дискурсі та відтворюють реальність згідно зі встановленим у соціумі світобаченні щодо емоції.

У домені **ДІЯЛЬНІСТЬ** виявлено фрейм **ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ**, який утворює метафора **DISTRESS IS A PLAY** / **ДИСТРЕС Є ВИСТАВОЮ**. Вона виявляє стратегію ЗМІ в англomовних медіа представити негативну емоцію для аудиторії як вражаюче шоу в метафоричних відповідниках *rehearse / act out the distress; a spectacle is suffering*. Наприклад:

*Teenagers are more likely to act out their **distress*** (BNC).

В англomовному медіа-дискурсі **ДИСТРЕС** уособлений у метафорі як показна, нереальна емоція, яку можна скопіювати чи розіграти як роль у театрі:

*Curry had said, his voice dripping with mock **distress**, 'How come you have to make everything racial?'* (GloWbE).

*Serena threw up her hands in pretend **distress*** (GloWbE).

Як підсумок, образно-ціннісний компонент концепту **DISTRESS** / **ДИСТРЕС**, трансльований у медіа-дискурсі, інтегрував найважливіший досвід про емоцію та суб'єкт, який проявляється в метафорі, метонімії (фізіологічний та

поведінковий аспекти, тип метонімічного переносу ЧАСТИНА→ЦІЛЕ) і метафтонімії (тип «метафора з метонімії», джерела – тіло, звуки й насильницькі дії). Дистрес метафоризовано як емоцію або стан, що впливає на розум і тіло, передбачає ментальну (психічну) напругу, глибоке та сильне за інтенсивністю страждання, високу експресивність. Метафори в інформаційному просторі відтворюють емоційний портрет суб'єкта дистресу та зображують його як уражену надзвичайно сильною емоційною чи фізичною травмою особу. Людина демонструє десоціалізацію, проблеми в спілкуванні (уникає розмов, глибоко занурюється у свій внутрішній стан), емоційний дисбаланс – неспроможність контролювати емоції та вчинки, втрату внутрішньої рівноваги, ментальної стабільності та адекватності поведінки, психічні й фізіологічні порушення.

2.3. Фреймова структура концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Дефініційний і компонентний аналіз імені концепту *distress* та його вербалізаторів, а також метафоричний аналіз уможливили виокремлення слотів і розширень – стереотипних елементів ситуації дистресу та побудову фреймової моделі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС: ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ з розширеннями ТИСК, ЗАГРОЗА, НЕБЕЗПЕКА становить ПРИЧИНУ / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ, що мотивує появу ЕМОЦІЇ / СТАНУ ДИСТРЕСУ. ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ й ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ чинять ВПЛИВ «+» та «-» на суб'єкта дистресу – АКТАНТа, який може відігравати семантичні ролі АГЕНСа (той, хто діє), ПАЦІЄНСа (той, на кого діють) та ЕКСПІРІЄНЦЕРа (той, хто переживає). За нашими даними, суб'єкти та об'єкти виконують у ставленні один до одного декілька семантичних ролей у контекстуальній ситуації дистресу в англomовному медіа-дискурсі: АКТАНТ – ЕКСПІРІЄНЦЕР, АКТАНТ – АГЕНС, АКТАНТ – ПАЦІЄНС, АГЕНС = ПАЦІЄНС, АГЕНС → ПАЦІЄНС, ЕКСПІРІЄНЦЕР = АГЕНС, ЕКСПІРІЄНЦЕР = ПАЦІЄНС. РЕАКЦІЯ суб'єкта полягає в його ЗОВНІШНЬОМУ ВИЯВІ, ВНУТРІШНІХ ВІДЧУТТЯХ, ОЦІНЦІ та ДІЇ (див. схему 2.4).

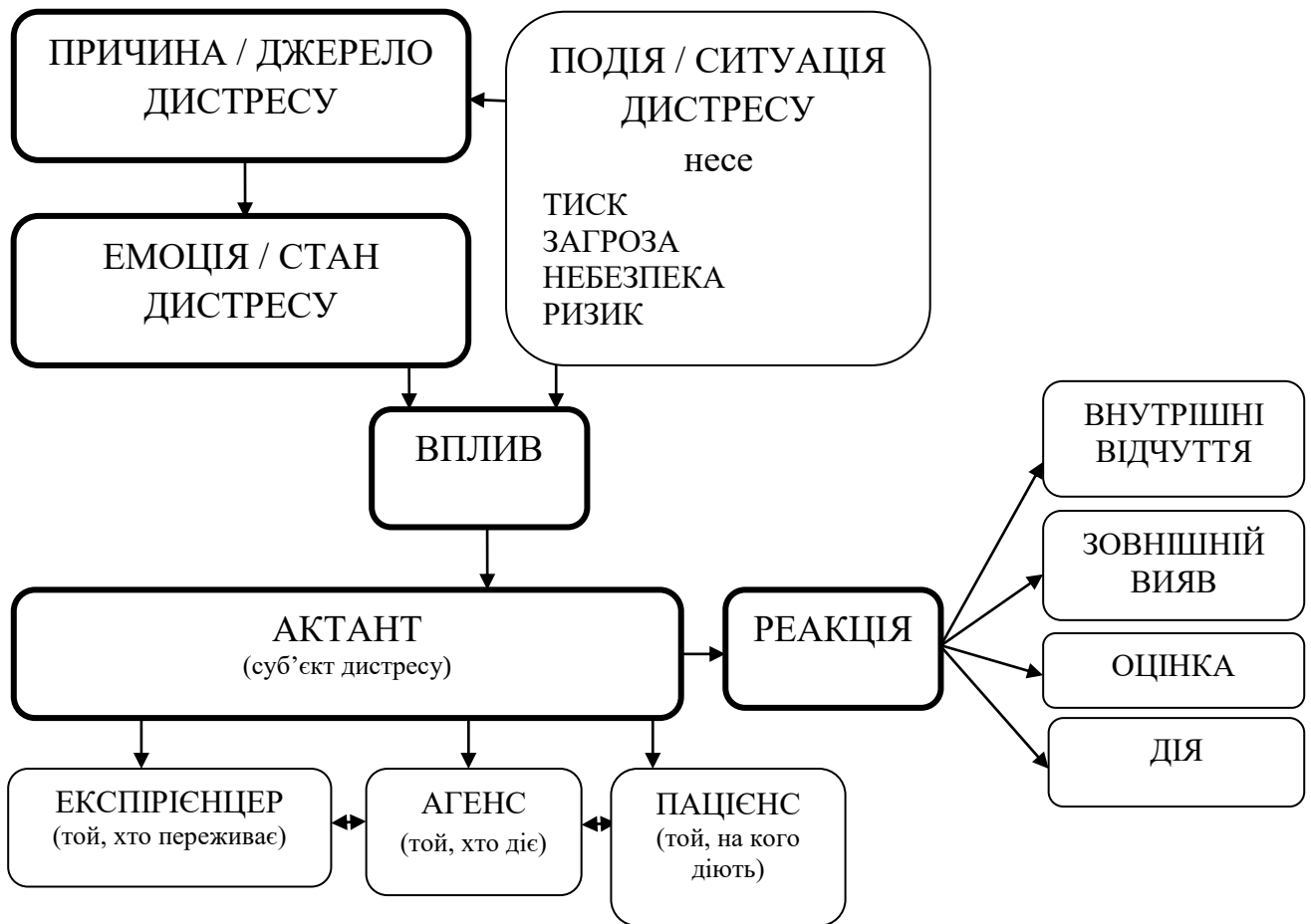

Схема 2.4. Фреймова модель концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Дефініційний, компаративний та дистрибутивний аналіз словникових статей, медіа-текстів і контекстуальних уживань у корпусах англійського та американського варіантів англійської мови, а також аналіз фразеологізмів дали змогу виявити основні концептуальні ознаки (КО), що формують концепт DISTRESS / ДИСТРЕС та становлять основу ситуації дистресу в медіа-дискурсі. Когнітивна інтерпретація сталих виразів, фразеологізмів, прислів'їв становить важливу ланку концептуального аналізу. На основі аналізу їх смислу формують відповідні ознаки, що формують концепт [112, с. 142]. КО є компонентом змісту концепту, що відображає той чи інший аспект, параметр категоризації відповідного об'єкта [112, с. 90]. Концептуальна ознака узагальнює причинно-наслідкові, фізіологічні, інтелектуальні, перцептивні знання про ДИСТРЕС на найвищому рівні абстракції в схематизованому вигляді. За С. А. Жаботинською, «концептосфера є мережею доменів, кожен із яких є мережею парцел, а кожна з парцел – мережею концептів, і кожен концепт є

мережею ознак, які його характеризують» [59, с. 257]. Отже, зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС формує мережа концептуальних ознак, які заповнюють виокремлені нами слоти пропозиціями у фреймі концептуалізованої емоції (додаток К).

Концептуальна ознака «причинність» зумовлена присутністю диференціальних сем *caused by* у дефініціях лексеми *distress*, які заповнюють пропозиціями слот ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ. ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ є ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ, що потенційно чи реально несе в собі ЗАГРОЗУ або НЕБЕЗПЕКУ та чинить ТИСК на особу. Причини великого фізичного й психічного напруження є зовнішніми та зазвичай тимчасовими: «*distress implies an external and usually temporary cause of great physical or mental strain and stress*» [325]. Так, в уявленні носіїв мови причинами дистресу згідно з лексикографічними джерелами виступають проблеми / скрутне становище через нестачу грошей, їжі чи інших життєво необхідних речей; бідність / убогість; хвороба чи поранення; небезпечна ситуація на кораблі, у літаку тощо, що потребує негайної допомоги, оскільки існує загроза затоплення чи крушіння. Наприклад,

*The Trussell Trust, the UK's largest food bank network, fed 738,000 people last year – and bosses expect numbers to soar again. Boss Chris Mould said: “We could easily hit a million this year, and that’s really **distressing**. Somebody in a food bank is at the end of their tether. They have run out of resources.”* (Daily Mirror, 23 February, 2014).

У фрагменті висвітлено ситуацію, у якій кількість людей, котрим не вистачає їжі й інших життєво необхідних речей (*at the end of their tether*) майже досягла мільйону. Цей факт завдає дистресу керівнику благодійного фонду харчової допомоги (*that’s really distressing*).

Із контексту виявлено **екстремальні ситуації дистресу**, що мають зовнішнє та внутрішнє походження: 1) «акти насильства»; а) «фізичне насильство», б) «моральне насильство»; 2) «небезпечні ситуації». Наприклад:

*The majority of children interviewed showed signs of “severe emotional stress” and 78 % of them felt **grief** and **extreme sadness** some of the time. <...>. Two-thirds of children had lost a loved one, had their home shelled or bombed or suffered war-related injuries. (The Guardian, 6 March 2017).*

Фрагмент дискурсу виявляє такі ПРИЧИНИ / ДЖЕРЕЛА ДИСТРЕСУ, як акти насильства, війна, бомбардування, що становлять ЗАГРОЗУ для життя й здоров'я дітей, утрата ролі внаслідок смерті близьких і поранення.

Слот ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ структурує масиви знань про тривалість емоції та складність її впливу на суб'єкт переживань, взаємозв'язок емоційної сфери зі сферою інтелекту, мислення, когніції й чуттєвого, тілесного сприйняття світу. У слот укладено аспектуальні, темпоральні, кількісні та якісні характеристики дистресу.

Аспектуально-темпоральні характеристики. У часовому континуумі дистрес може виникнути раптово, неочікувано для суб'єкта, наприклад автомобільна катастрофа, та внаслідок тривалого накопичення неприємних подій. Відповідно, виокремлюємо такі концептуальні ознаки, притаманні концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, як «раптовість» і «каскадність»:

Quite suddenly, everything fell apart. <...> Divorce followed swiftly. 'Being left, by someone I loved very much... Every aspect of my life was broken.' (The Observer, 19 February 2006 – «раптовість»).

It is distress heaped upon tragedy to learn that the News of the World had no humanity at such a terrible time (The Guardian, 4 July 2011 – «каскадність»).

Концепту DISTRESS / ДИСТРЕС властива концептуальна ознака «тривалість», що підтверджує емоційну, а не афективну природу дистресу: *lasting / enduring / on-going / constant distress:*

We fervently hope that this year, readers will recognize the enduring distress suffered by many poor families in New York (GloWbE).

У цьому прикладі лексема *enduring* характеризує дистрес як сталу, тривалу емоцію. Адвербіальний маркер *from years of* показує початок проміжку часу, коли

суб'єкт перебував у стані сильного емоційного стану, до недавнього моменту мовлення в минулому:

An uncle said she was under intense emotional distress from years of caring for the child and more recently for her disabled husband (The Times, November 10, 2014).

Концепту DISTRESS / ДИСТРЕС для концептуальної ознаки «тривалість» характерний також максимальний ступінь вираженості. Наприклад, вислів *everlasting torment* – вічні муки й фрагмент дискурсу *'those minutes seem like a lifetime to me'* передають на шкалі часу тривалість переживання дистресу протягом дуже довгого періоду або всього життя – *lasting forever or a very long time*.

«Часова локалізованість» емоційного стану означає, що стан може не лише тривати певний відрізок часу, а й відбуватись у конкретний момент:

The most recent research has been consistent in showing 'ongoing distress' by mothers who relinquish children, said Rosenberg, herself an adoptive mother (GloWbE).

Словосполучення *ongoing distress* позначає дистрес, який переживають у конкретний момент. Часову локалізованість передають:

- часові форми предикатів, наприклад: Present Progressive дієслова у словосполученні *to give someone grief*:

*The muscle is giving me some **grief** but as long as there is no long-term damage then I am willing to play* (BNC);

- прислівники з категоріями: МОМЕНТНІСТЬ – *two weeks ago, at the time, at such a terrible time, now, in the past*, ПРОТЯЖНІСТЬ У ЧАСІ – *still (up to this or that time), over the years, in recent years*, ПРИЧИНА-НАСЛІДОК – *previously, then*, ЧАСТОТА – *all too often*, наприклад:

Two weeks ago, Bousignac's life was further shattered when her father <...> died (The Guardian, December 02, 2014).

It is still so raw, and the guilt is the worst (The Independent, 14 June 2009).

Виокремлена за допомогою аналізу предикативної дистрибуції лексеми *distress* концептуальна ознака **«фазовість»** виявляє процесуальний характер

концепту. Фазові предикати вказують на часові фази існування ознак. Такі предикати можуть бути ускладнені уявленнями про якісні особливості, характер протікання фази [102, с. 86]. Ми виділяємо три фази протікання дистресу й нульову фазу, що відображає лише вірогідність уходження в стан, та зображуємо у вигляді схеми 2.5.

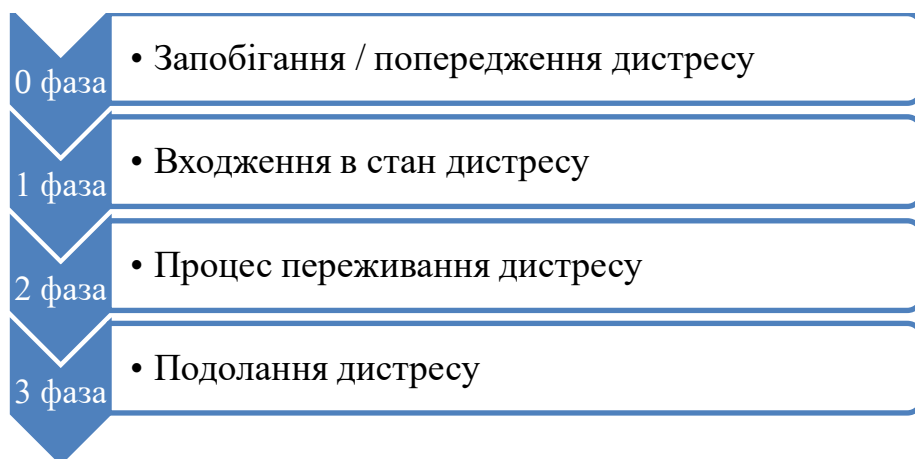

Схема 2.5. «Фазовість» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Фаза 0 «Запобігання / попередження дистресу» об'єктивована словосполученнями *to prevent / to avoid distress*, наприклад:

A lesson to airlines is that when delays occur, communicating is the best way to avoid passenger distress (BNC).

Jeremy Kyle did not do enough to prevent the distress and humiliation <...> (The Guardian, Monday 14 April 2014). –

та фразеологізмами, у семантиці яких присутнє ім'я концепту, наприклад: *let someone down gently* – щадити самолюбство (гідність); м'яко сповістити прикрі новини таким чином, щоб не завдати дистресу і не принизити / не образити чийсь почуття («*seek to give someone bad news in a way that avoids causing them too much distress or humiliation*»).

Фаза 1 «Входження в стан дистресу» експлікована: словосполученнями *to stumble into / to lead to distress, to come to grief* (потрапити в біду), *to bring to grief* (довести до біди), *to inflict agony / distress, to begin / to cause / to bring distress, to drive somebody to distress* (завдавати страждань), наприклад:

<...> in the process driving his own people to deep levels of distress (GloWbE).

It had caused a lot of distress for humans trying to figure out what it was (GloWbE)

та фразеологізмами, наприклад: *cut someone to the quick*, який означає образити чийсь почуття словом чи дією («*cause someone the deep **distress** by a hurtful remark or action*»).

Фаза 2 «Процес переживання дистресу» має такі відповідники: *to experience / to feel / to suffer / to prolong distress, to be in distress, to be taken over in distress, to suffer hell*, наприклад:

I just hope he suffers hell in prison – I really do because we're still suffering on the outside (Daily Mirror, Feb 23, 2014).

Перебування в стані дистресу, а саме в стані душевного хвилювання, напруження, як-от: *on the rack* – піддавати мукам / тортурам («*suffering intense **distress** or strain*»), можливе за відсутності й присутності стрес-факторів:

1) стрес-фактор відсутній (референція в минуле): *on the rebound* – рикошетом, у старих думках (після розлучення), досі в стані дистресу після закінчення стосунків («*while still affected by the emotional **distress** caused by the ending of a romantic or sexual relationship*»);

2) існує потенційний стрес-фактор (референція у майбутнє): *meet trouble halfway* – мучитися передчасними побоюваннями, сумнівами («***distress yourself unnecessarily about what may happen***»);

Фаза 3 «Подолання дистресу» має такі відповідники: *to deal with distress, to get over distress, to override / to overcome / to alleviate / to ameliorate / to ease / to relieve / to limit / to reduce / to neutralize distress, to rid yourself of distress, distress ends / fades, distress is over / fight the pains / take the pain away*, наприклад,

Ebola: 'We relieve pain and distress, but in all honesty we rarely save' (The Guardian, Tuesday 23 December 2014).

Фазу об'єктивує також фразеологізм *lay a (the) ghost* – покінчити з минулим, позбутися примар минулого («*get rid of a **distressing**, frightening, or worrying memory or thought*»).

Прислів'я як фразеологічні одиниці з іменем концепту *distress* виявляють бачення носіїв мови про переживання дистресу в лінгвокультурному розрізі та допомагають об'ємніше реконструювати зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Шотландське прислів'я *One may survive distress, but not disgrace* [333] означає, що дистрес легше пережити, аніж ганьбу / безчестя, та вказує на потенціальну можливість «подолання дистресу». Американське прислів'я *Company in **distress** makes trouble less / two in **distress** makes sorrow less* [328], яке має еквівалент *на миру і смерть красна*, та ідіома *tea and sympathy* висвітлюють фактори, що сприяють полегшенню дистресу: присутність людей, допомога зі сторони та глибокі щирі співчуття людині в стані дистресу («*hospitality and consolation offered to a **distressed** person*»). У прикладі продемонстровано роль сімей, котрі стикаються з наслідками страждань солдатів і борються за їх психоемоційне відновлення:

*Families on front line of soldiers' **distress*** (The Seattle Times, March 19, 2012).

Кількісні характеристики. Відповідно до категорії кількості, виокремлюємо концептуальну ознаку «**інтенсивність**» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Інтенсифікатори в атрибутивній сполучуваності лексеми *distress* експлікують за шкалою градації:

– «**високий ступінь вияву ознаки**»

У лексикографічних джерелах цей ступінь ознаки експліковано такими інтенсифікаторами: *acute / profound / extreme / intense / intolerable / severe / very / serious / major / sore / a great deal of distress, in a lot of emotional distress*, наприклад, *distress* – «*a feeling of extreme unhappiness*» [323]. Порівняно з іншими емоціями, дистрес вирізняється більшою силою переживання, ніж нещастя (*unhappiness*), хвилювання (*worry*), смуток / скорбота / туга / горе (*sorrow*), наприклад: *great worry / unhappiness / suffering* [329]. Людина в стані дистресу страждає від крайнього ступеня напруження, відчуває максимальну силу негативної емоції, наприклад: *extreme unhappiness* [323], *acute pain* [332], *extreme physical pain* [335].

Інтенсифікатори також реалізують такі когнітивні класифікаційні ознаки (ККО), які є «спільними для ряду чи групи концептів» [113, с. 90]: РОЗМІР – *great, enormous*; ВИСОТА – *highly stressful*, наприклад, *distress* – «*a feeling of great worry*» [329].

У контексті інформація про високий ступінь вияву ознаки «інтенсивність» репрезентована інтенсифікаторами *to suffer a lot / too much* та прикметниками *overwhelming / undue / grave distress* – СИЛА, *it will cause enormous distress* – ВИСОТА, наприклад:

Ukraine: The overwhelming distress of Deblatseve's residents (European Commission, 3 March 2015).

Синтагматичні зв'язки лексеми *distress* у словосполученнях *to exacerbate grief* (поглиблювати / посилювати), *our grief runs deep, to drive to deep levels of distress* свідчать про ГЛИБИНУ переживання, наприклад:

Newspapers should refrain from publishing pictures which are likely to exacerbate grief or cause distress, unless their publication is in the public interest. (BNC)

– **«середній ступінь вияву ознаки»**

Ступінь вербалізовано у фрагментах медіа-дискурсу такими синтаксичними структурами й словосполученнями: *distress is being made worse, quite / more distressing, much to one's distress; less distress*, наприклад:

Dealing with the feelings you have, about not having the child you wanted, is not easy but your distress will be less if you approach the situation as a loving couple (BNC).

– **«низький ступінь вияву ознаки»**

Ступінь вербалізовано в контексті такими словосполученнями: *mild / subtle / very little distress, little of one's distress*, наприклад:

Clarence House said she was in' very little distress' and was not thought to be in any danger and her admission was purely precautionary (BNC).

Якісні характеристики. Контекстуально виявляємо якісні характеристики (категорія якості), які уточнюють природу переживання. Лексичні вербалізатори

explainable / understandable distress демонструють концептуальну ознаку «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою», адже дистрес можна пояснити, зрозуміти:

A source at the news and current affairs department said there was 'understandable distress' in the BBC' (BNC).

Словосполучення *to comprehend the distress, to realize one's distress, to remember distress, to recognize one's distress* співвідносять дистрес з розумовою діяльністю й психічними процесами усвідомлення / осягнення, запам'ятовування, розпізнавання та розрізнення емоції.

I remember my distress seeing cameras cut from the glitter of the House chamber to a quiet room (GloWbE).

Процеси мислення, спогади чинять безпосередній вплив на психоемоційний стан людини, виступаючи рушійним механізмом появи дистресу. У прикладі зображено ситуацію, у якій така поява є наслідком гри мислення й побічних емоцій (побоювання, передчуття – *anticipated*), а в реальності горювання невинуватого та не відповідає справжньому стану справ:

The very idea can distress some people, but, as one of our dinner guests, Dale Henderson, discovered, the reality of this arrangement was less troubling than he anticipated (COCA).

У прикладах продемонстровано зворотний процес, за якого дистрес приводить у дію спогади, що також викликають негативні емоції (*unbearable* – «*too painful or unpleasant for you to continue to experience*» [317]).

<...> inspiring Nikolai to slash away at the screen, presumably in distress at the painful memories of war it evokes (COCA).

A child's distress triggers unbearable memories of their own (COCA).

Концептуальна ознака «зв'язок емоції з перцептивною сферою» вказує на фізичне сприйняття дистресу органами чуття. Такий перцептивний досвід у подальшому конвертується у кванти знань, якими людина оперує та які відображають результати її чуттєвої пізнавальної діяльності. Сюди відносимо:

- зорові відчуття: *to see / read / perceive / witness the distress* (бачити; читати; сприймати, розрізняти, відчувати; бути очевидцем), *evident* (очевидний, явний, наочний) / *obvious* (помітний) *distress, visibly in distress*, наприклад,

My student teacher could read the distress on my face and in my voice (GloWbE).

Only after I pointed to my mother and she saw the distress she was in, did the woman relent and help us (GloWbE).

- Тактильні / дотикові відчуття: *palpable* (той, що відчувається, прощупується) / *acute* (гострий) / *mild* (м'який) / *subtle* (ніжний, витончений) *distress*, наприклад:

The loss of all their money left the family in acute distress (GloWbE).

- Смакові відчуття: *soured my life* (The Guardian, 12 February 2014); *sour* – кислий.

Слот РЕАКЦІЯ концентрує обсяг інформації про DISTRESS / ДИСТРЕС, а саме про оцінку суб'єктом ситуації, що призвела до дистресу, його внутрішні переживання, невербальний вияв емоційного дисонансу, вольовий аспект. Відповідно, слот РЕАКЦІЯ містить чотири розширення, що описують знання / процедури про атрибут у слоті, а саме: ОЦІНКА, ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ, ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ і ДІЯ.

Концептуальна ознака «**оцінність**» відображає параметр «полярність емоцій», де суб'єкт оцінює свій емоційний стан та подію / ситуацію за знаком «+» / «-». А. Вежбицька відносить дистрес до категорії емоцій, пов'язаних із когнітивними сценаріями, де «something bad happened, is happening, will happen» [304, с. 60]. Конотативне значення лексем-репрезентантів має оцінний характер, передає бажаність чи небажаність емоції / події, позитивний або негативний вплив на особистість. Отже, розширення ОЦІНКА концепту DISTRESS / ДИСТРЕС заповнене особистісним ставленням до дистресу за знаком «-», а саме як до стану жахаючого, приголомшливого (*appalling*), чорного (КОЛІР – *black distress*), жахливого / страшного, величезного, неймовірного (*awful, incredible, unimaginable, considerable*), лиховісного (*the dire signs of distress*), безутішного,

нестерпного, незносного (*inconsolable, intolerable, unbearable*), нескazanного (*untold*), неминучого (*inevitable*) страждання, такого, що пригнічує (*crushed by distress*):

<...> *prolonging the mother's life would only cause her family 'unimaginable distress'* (The Wall Street Journal, 26 December 2014).

The suffering he went through was appalling (BNC).

After all, he is an England manager and as such, is prey to inevitable distress in a World Cup year (The Guardian, 24 February 2010).

Things haven't turned out that badly, given the dire signs of distress in that era (GloWbE).

У гештальті концепту DISTRESS / ДИСТРЕС присутній позитивний потенціал емоції, який зафіксований у тлумачних словниках у формі сталих виразів *distress signal, distress call*. Позитивна роль, яку відіграє дистрес, полягає в заклику про допомогу, що має велику значимість для суб'єкта дистресу. Позитивна оцінка емоційного стану в контексті полягає в заклику адресантом переосмислити суб'єктом ситуацію дистресу, що вимагає від нього вийти за рамки стереотипного мислення, наприклад:

And we must not be scared of unhappiness as a feature of a meaningful life. (The Guardian, 3 August 2012).

Розширення ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ наповнене концептуальними ознаками, що описують ЕКСПЕРІЄНЦЕРА як носія відчуттів. Концептуальна ознака «**неспостережуваність**» указує на властивість психічного стану, коли суб'єкт відчуває (*feel, sense*) свій стан або перебуває в ньому (*be*):

<...> *we will be able to give them some sort of relief from **the distress** that I know that they will be feeling at the outcome of this case today* (BNC).

Deep down, though, Vincent sensed trouble (The Observer, Sunday 19 February 2006).

Ідіоматичний вираз *bite the bullet* має значення «змиритися, винести будь-що» (*face up to doing something difficult or unpleasant; stoically avoid showing fear or **distress***) та експлікує додаткову концептуальну ознаку «**приховування**

ДИСТРЕСУ». Людина в стані дистресу мужньо, стійко зносить горе / страждання, уникаючи при цьому зовнішнього вияву душевних мук.

Спостерігаємо ознаку **«відсутність контролю»**, яка доводить те, що емоційний стан – психофізіологічне явище, що може виникати без вольових зусиль і бажання людини. У результаті, ПАЦІЄНС як учасник ситуації дистресу зазнає в процесі суттєвих змін. Наприклад, особа з психічними розладами (*mental distress*) не в змозі контролювати свій стан (нічні жахіття та фізіологічну реакцію тіла):

<...> *boy who appeared withdrawn, wetting when previously dry* (The Guardian, Wednesday 17 February 2010).

Дескриптивні лексичні одиниці об'єктивують розширення **ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ**, наповнене інформацією про зовнішній вияв ЕКСПІРІЄНЦЕРА, та, отже, відтворюють атмосферу емоційних переживань, оскільки експресивний компонент має універсальне декодування. Зовнішня експресія дистресу відбувається через:

1) тіло (кінетика): *his body drenched in sweat* (тіло промочило від поту), *I shook my head in distress, shaking their heads in grief* (хитали головою) – **ГОЛОВА**, *beat their breasts* (били себе в груди) – **ГРУДИ**, *stamped their feet in grief* (тупали ногами від горя) – **НОГИ**, *a frisson of anxiety* (тремтіння), *Serena threw up her hands in pretend distress, wring your hands* – заламувати руки; означає жест, що виражає горе, розпуку, відчай (*show great distress*) – **РУКИ**, наприклад,

*Families on front line of soldiers' **distress**. It started with the nightmares – middle-of-the-night eruptions when her fiancé would jolt her awake with his screams, his body drenched in sweat* (The Seattle Times, March 19, 2012).

2) обличчя: *sight of her plain, flushed face* (блідий та схвилюваний вираз обличчя), *ashen-faced* (блідий) наприклад:

In the earlier years of living with her he had sometimes left her a note speared on the kitchen tap before he went out for his walk — stirred and perhaps even drawn by the sight of her plain, flushed face in bed, which had begun to acquire in sleep a look of distress and disappointment (BNC).

У вищенаведеному прикладі словосполучення описує кінему суб'єкта, якого переповнюють емоції. У подальшому ця структура пояснюється конкретною назвою емоції – *a look of distress and disappointment*.

3) голос: *voice dripping with mock distress, a powerful shout of resentment and distress, screamed with a mother's piercing wail*, наприклад:

Passenger's video captured deportee screaming while being restrained by G4S guards on flight to Nairobi last year (The Guardian, Friday 22 October 2010).

4) очі: *eyes red from crying, invisibility, fight back tears, hold the tears back, shed many tears, crying in their sleep, the tears fall constantly, a tearful message*, наприклад:

*She said: 'I can't hold the tears back. He's in there (surrounded by) four walls. I'm out here and I've got my freedom. But I haven't got freedom. He's **hurt** me and the family. He's wrecked us'* (Daily Mirror, Feb 23, 2014).

Фізіологічно людина реагує на дистрес утратою апетиту (*lost his appetite*), енергії (*feel out of energy*), ваги (*losing weight*), набуває проблем з утрудненням дихання (*breathing heavily*), сном (*slept poorly, having nightmares*), страждає від виснаження (*suffering from exhaustion*).

Ряд ідіом об'єктивує концептуальну ознаку «втрата контролю»: *come apart at the seams* – утратити контроль над емоціями (*extremely **upset** or under severe mental stress*), *go to pieces* – бути розбитим, пригніченим, неспроможним вести звичний спосіб життя (*for example after a terrible shock, you are so **upset** or **distressed** that you cannot lead a normal life*), *go off the deep end* – утратити самоконтроль, скипіти, погарячкувати (*a person becomes so angry or **upset** that he / she cannot control his / her emotions*), *get worked up* – приходити в збуджений стан, утрачаючи спокій, рівновагу, найчастіше невинувато (***upset**, annoyed or excited, often unnecessarily*).

Розширення ДІЯ містить концептуальні ознаки, які характеризують суб'єкт дистресу як АГЕНС у термінах семантичних ролей, що виступає ініціатором й контролером дій. Отже, до концептуальних ознак, які формують концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, зараховуємо ознаку «вольові / свідомі дії суб'єкта

дистресу», що можуть змінити ступінь тривалості й інтенсивності свого емоційного стану. Ознака виявляє можливість того, що напружений емоційний стан чи ситуація можуть бути послабленими – «*distress implies mental or physical strain imposed by pain, trouble, worry, or the like and usually suggests a state or situation that can be relieved*» [318]. Свідомі дії суб'єкта можуть зменшити ступінь інтенсивності страждання, наприклад: *to relieve / to alleviate / to palliate / to ease / to ameliorate distress / to assuage grief* (допомогти в біді, полегшити дистрес), збільшити ступінь, наприклад: *to aggravate distress / to add to distress* (погіршити, загострити) чи припинити дистрес за допомогою примирення з скрутною чи неприємною ситуацією й діями, що ведуть до її вирішення, наприклад: *to come to terms with one's grief* – «*to begin to accept and deal with something difficult or unpleasant*» [321]. Семантика лексеми *to prolong* у словосполученні *to prolong distress* свідчить про те, що особа свідомо/навмисно продовжує переживання (*to prolong* – *to «deliberately make something such as a feeling or an activity last longer»* – [323]):

I am very sorry for the prolonged distress this has caused, but it has been essential to ensure that our investigation was robust and thorough. (BBC News, February 2014),

а також може обмежити тривалість перебування в стані дистресу – *to limit distress*:

Saddam, for all his concern for civilian victims, limits his distress to his own people (GloWbE).

Спостерігаємо **нульовий вияв ознаки «вольові / свідомі дії суб'єкта дистресу»** за умови, коли від стражденного нічого не залежить, та ознаку **«вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу»**. Так, прикладом нульової концептуальної ознаки є фразеологізм *the torment of Tantalus* (Танталові муки), що означає страждання, яких зазнає людина від усвідомлення близькості бажаної мети й неможливості її досягти. У випадку з концептуальною ознакою **«вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу»** спостерігаємо два процеси:

1) позитивного впливу на суб'єкт – вияв щирого співчуття, підтримки, емпатії задля полегшення його дистресу, який відображено в схемі 2.6:

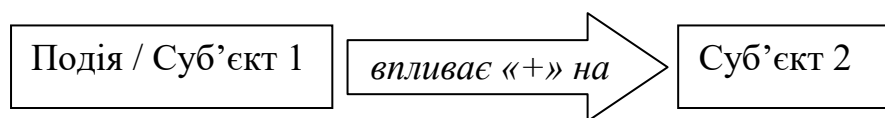

Схема 2.6. Позитивний вплив на суб'єкт дистресу

Kosc said her heart ached for the couple, whose distress was palpable (GloWbE).

2) негативного впливу, коли дія, спрямована на суб'єкт, завдає йому більшого страждання. Прикладом є фразеологізм *a Job's comforter*, що означає утішника, який лише посилює чие-небудь страждання (*a person who aggravates distress under the guise of giving comfort*). Зображуємо такий вплив у схемі 2.7:

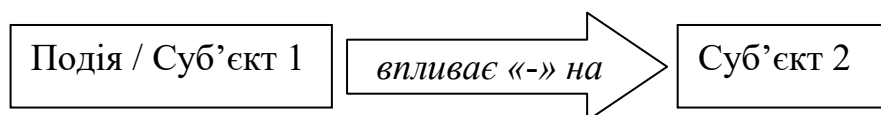

Схема 2.7. Негативний вплив на суб'єкт дистресу

*You can't underestimate the amount of **distress** Savile's victims will have suffered if they have seen this. It is a constant reminder of what they have been through. Many of them still await the findings of the BBC inquiry and a resolution to questions that have been ongoing for nearly two years. Seeing something like this reawakens their suffering. (The Guardian, 22 September 2014).*

Слот ВПЛИВ фокусує інформацію про поведінкові, психічні та фізіологічні зміни внаслідок інтенсивних емоційних навантажень на людину в стані дистресу; трактування ПОДІЇ / СИТУАЦІЇ ДИСТРЕСУ як небезпечної, ризикованої, такої, що чинить тиск і несе загрозу; результати вольових дій суб'єкта з метою полегшення або виходу зі стану, а також адаптивність до нових життєвих обставин.

Відбитками дистресу на ПАЦІЄНСа можуть бути негативні й позитивні психічні зміни. Негативними наслідками переживання дистресу є втрата самокритики та самоконтролю (*came undone*), агресивність, небажання спілкуватись, утрата інтересу до життя, похмурість, дратівливість, відсторонення, відмова від допомоги в прикладі:

*Families on front line of soldiers' **distress**. Renee Paxton watched as the*

outgoing, quick-witted man she loved and would later marry slowly came undone. <...> The 49-year-old became combative at the very suggestion that Renee Paxton get them help. <...>. Rick Paxton stopped eating, stopped seeing friends. <...> "He said, 'We don't talk about this,' " she recalled. <...> lot of times the soldiers don't want them to seek help. <...>. He lost interest in most things, grew solemn and irritable (The Seattle Times, March 19, 2012).

ВПЛИВОМ зі знаком «-» є також свавільність, відчайдушність, нерозсудливість:

In the months that followed, Williams said Cleavland, who was traumatised by the deaths, became bull-headed and seldom took advice (The Guardian, December 02, 2014).

Ще одним проявом негативного ВПЛИВУ є спроби самогубства:

*Children held at an immigration detention centre face 'extremely **distressing**' arrest and transportation procedures. <...> a 10-year-old girl had her head banged against the wall by an officer to wake her up and then attempted self-harm by swallowing shower gel (The Guardian, Wednesday 17 February 2010).*

Позитивним ВПЛИВОМ ЕМОЦІЇ / СТАНУ або ПОДІЇ / СИТУАЦІЇ ДИСТРЕСУ на поведінку людини слугує адаптація до нової ситуації, наприклад підвищення життєдіяльності, звернення до мистецтва, розвиток креативності та психологічної витривалості:

'I mourned my marriage like a death, and then I decided to take my power back.' She returned to Broken Chords and unburdened herself to her dancers, telling them how bereft she felt. 'All of their stories followed, there was a lot of crying, and I knew that what I had to do was to strip away the layers and distil the ideas into movement.' (The Observer, Sunday 19 February 2006).

<...> the betrayal didn't really bother him, <...> and besides, his distress inspired him to write, 'Gim me Shelter.' (GloWbE).

Отже, когнітивна інтерпретація лексичних, фразеологічних і метафоричних репрезентантів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС уможливила нас побудувати фреймову модель концепту та дослідити її концептуальний зміст.

Висновки до другого розділу

1. Поняттєво-ціннісний компонент концепту DISTRESS / ДИСТРЕС представлено у вигляді лексико-семантичного поля, що групує вербалізатори у два мікрополя та чотири розширення, умотивовані семним складом імені концепту. У межах мікрополів синонімічні дефініції концепту виявляють спектральність / кластерність людських почуттів під час перебування в стані дистресу та подійність емоції. Синоніми уточнюють зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС інформацією про фактори невизначеності й ризику, ситуативність, ступінь вірогідності події (низький, вищий), про бажання суб'єкта уникнути дистресу та його відповідальність за свій емоційний стан, накладання образів фізичного й душевного болю.

Дефініційно-статистичний аналіз виявив, що в ядрі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС домінантним є мікрополе «Suffering» / «Страждання», а саме: розширення «Psychological / Mental Suffering» / «Психологічне / психічне страждання, горе», а на периферії – мікрополе «Adversity» / «Несприятливі обставини», а саме: розширення «Need» / «Скрутна ситуація».

2. Образно-ціннісний складник концепту DISTRESS / ДИСТРЕС представлено у вигляді діапазону метафори, маніфестованого в медіа-дискурсі. 23 концептуальні метафори власне емоції й суб'єкта дистресу окреслені структурними контурами образ-схем КОНТЕЙНЕР (шість метафор), БАЛАНС (три метафори), СИЛА (дві метафори), БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС (дві метафори), ВЕРТИКАЛЬ (одна метафора) та доменами – контурами нижчого рівня схематизації – ПРОСТІР (14 метафор), ФІЗИЧНА СИЛА (дві метафори), ІСТОТА (дві метафори), ЗВУК (одна метафора), ЗБРОЯ (одна метафора), КОЛІР (ТЕМНИЙ, ЧОРНИЙ) (одна метафора), ХВОРОБА (одна метафора), ДІЯЛЬНІСТЬ (фрейм ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ) (одна метафора). Метонімії дають доступ до цільового поняття через суміжні з ним фізіологічні та поведінкові реакції на емоцію. Джерелами метафтонімії виступають тіло, звуки та насильницькі дії, а інтеграція досвіду про емоцію та суб'єкт відбувається за типом «метафора з метонімії».

3. Дійсність, у якій суб'єкт дистресу усвідомлює причину емоції, переживає її якісні, кількісні й аспектуально-темпоральні властивості, реагує на дистрес та зазнає його наслідків, відображається в когнітивному просторі особи й проходить фрагментацію у вигляді ментальної схеми, що становить фреймову структуру концепту DISTRESS / ДИСТРЕС.

Фреймова модель концепту DISTRESS / ДИСТРЕС складається зі слотів та розширень – стереотипних елементів ситуації дистресу, таких як ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ, ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ (розширення: ЗАГРОЗА, ТИСК, НЕБЕЗПЕКА, РИЗИК), ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ, АКТАНТ (розширення: ЕКСПІРІЄНЦЕР, АГЕНС, ПАЦІЄНС), ВПЛИВ, РЕАКЦІЯ (розширення: ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ, ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ, ОЦІНКА, ДІЯ). Суб'єкти та об'єкти дистресу відіграють такі семантичні ролі у ставленні один до одного: АКТАНТ-АГЕНС, АКТАНТ-ПАЦІЄНС, АГЕНС = ПАЦІЄНС, АГЕНС→ПАЦІЄНС, ЕКСПІРІЄНЦЕР = АГЕНС. Слоти та розширення фрейму заповнені пропозиціями – 16 концептуальними ознаками, що формують досліджуваний концепт як ментальну одиницю. Концептуальна ознака «фазовість» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС відображає процесуальний розвиток ситуації в англomовному медіа-дискурсі. Виявлено чотири фази: нульова фаза – визначає можливість уходження в стан дистресу. У цій фазі особа може запобігти негативній емоції або попередити її; перша фаза – особа входить у стан дистресу під впливом зовнішніх чи внутрішніх чинників; друга фаза – особа проходить процес переживання дистресу, реагуючи певним чином на ситуацію; третя фаза – особа виходить зі стану дистресу, піддана психо-емоційним, фізичним і поведінковим змінам, долає негативний вплив емоції та проходить процес адаптації або емоційний стан переходить у патологію.

Наведені положення розділу та результати дослідження відображено в чотирьох публікаціях дисертанта [29; 32; 34; 38; 301].

РОЗДІЛ III. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

3.1. Комунікативна ситуація дистресу в соціальному контексті англомовного медіа-дискурсу

У дослідженні стратегій як схем організації дискурсу важливим є соціальний контекст, який враховують під час вибору адекватної форми реалізації тієї чи іншої стратегії [18]. Вибір лінгвальних знаків для актуалізації концепту *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* у комунікативній ситуації медіа-дискурсу диктує соціальний контекст, у якому відбувається інтеракція. Соціальний контекст (N. Fairclough [211]) / «позасловесний контекст» (М. М. Бахтін [10]) складається з двох ключових факторів (causal ‘powers’), котрі формують текст: соціальні структури / практики / події (social structures, social practices, social events) та особа соціальна (social actors / agents – N. Fairclough [211]; A. Carvalho [186]). Отже, дискурсивний аналіз включатиме визначення тем, соціальних ролей комунікантів та соціальних цінностей, які «пронизують тканину повсякденної комунікативної практики» [157, с. 268–269] у комунікативній ситуації дистресу (далі – КСД). КСД – комунікативна подія й мовленнєва взаємодія її учасників у певних умовах виникнення емоції, її суб’єктивна інтерпретація та соціальні стосунки в умовах медіа-комунікації.

Тема – це макроструктура, яка є елементом зв’язності дискурсу й свідчить про його глобальний зміст за Т. ван Дейком [53]. Теми розкривають соціальний контекст, у якому проходить комунікативна ситуація дистресу, відносини учасників цієї комунікації, виявляють цінності та проблеми англомовного суспільства й ставлення до них. Аналіз топікальності виявив спектр тем у корпусі 74 англомовних медіа-текстів (додаток Л). Комунікативні ситуації дистресу розгортаються в ЗМІ в рамках таких тем, як здоров’я, злочинність, культура, суспільство, юридична справа, політика, спорт, іміграція та захист (притулок), нещасні випадки, економіка, релігія й клімат. Найчастотнішими контекстами, які актуалізують концепт *DISTRESS* / *ДИСТРЕС* в медіа-дискурсі 2006–2011 рр., є *Health / Illness / проблеми здоров’я* (21 %): евтаназія, акушерство, недієздатність,

система охорони здоров'я у цілому, психічне й фізичне здоров'я та його порушення, що призводить до дистресу, медичні стандарти та їх відповідність потребам суспільства; *Crime / проблеми злочинності* (19 %): питання протидії тероризму, бомбардувань, кіберзалякування, домашнє насильство, хакінг, обмани, містифікація, переслідування, погане поводження з іншими, зловживання владою та ін.; *Culture / сфера культури* (15 %): мистецтво (музика, танці) й засоби медіа (телебачення, кінематографія, радіо, газета); *Society / соціальні проблеми* (14 %): соціальне виключення, бідність, голод, будинки престарілих, захист дітей та молоді, питання громадських організацій та ін.; *Legal Affairs / юридична справа* (14 %): питання з прав людини (права дітей, жінок, сексуальних меншин), правосуддя, покарання індукторів дистресу, відновлення справедливості й ін.

Розглядаємо *тему* та *КСД* як відношення рід :: вид. Наприклад, тема «Immigration and asylum» висвітлює такі комунікативні ситуації дистресу, як «розлука матері з дитиною», «фізичне насильство» («ув'язнення / арешт») і «моральне насильство» («байдужість або недбале ставлення»).

Підґрунтям класифікації комунікативних ситуацій ДИСТРЕСУ (додаток М) є виокремлені пропозиції слоту ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ – ситуації дистресу, що викликають емоційну реакцію – ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ.

Схема 3.1. Класифікація комунікативних ситуацій дистресу в англomовному медіа-дискурсі

У межах 8 КСД виокремлюємо 26 контекстуальних уточнень (КУ) (додаток Н). *Тема :: КСД :: КУ* мають відношення «від загального до конкретного» (*object :: event :: specific issue* – за А. Carvalho [186]). Термін «уточнення» є логічно-синтаксичною категорією, яка ввійшла в лінгвістику як засіб реалізації прагматичних цілей та комунікативної заданості [156]. Функцією уточнення є повідомлення додаткової інформації для більшої деталізації викладення думки та уникнення багатозначності, контекстуального усунення альтернативи [104]. Отже, КУ виконує атрибутивну й адвербіальну функції.

КСД 1 «Втрата» (30 %) включає такі контекстуальні уточнення: «втрата домівки», «втрата цінностей» та «втрата ролі». КСД 2 «Розлука матері з дитиною» є прототипною/-им ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ, за визначеннями психологів, однак має найнижчу зустрічність в англomовному медіа-дискурсі (4 %). КСД 3 «Фрустрація» (27 %) заповнює пропозиціями слот ТИСК фреймової моделі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та має такі КУ: «нездійснена ціль або не виправдані очікування», «комунікативні провали», «нагромадження стресових ситуацій». КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення» (9 %) заповнює пропозиціями слот ЗАГРОЗА і РИЗИК у фреймовій моделі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та має такі КУ: «хвороба (смертельна, психічна), недуга», «каліцтво / загроза здоров'ю». КСД 5 «Скрутне становище» (15 %) заповнює пропозиціями слот ЗАГРОЗА у фреймовій моделі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС та має такі КУ: «нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння», «нестача їжі: голод», «нестача життєво необхідного: домівки». КСД 6 «Фізичне насильство» (27 %) спрямована на акцентування мовленнєвої діяльності на НЕБЕЗПЕЦІ для індивіда в рамках таких КУ «вбивство / самогубство», «тероризм», «ув'язнення», «війна», «погане поводження, жорстокість». КСД 7 «Моральне насильство» (45 %) фокусує мовленнєву діяльність на ЗАГРОЗІ для індивіда в рамках таких КУ: «порушення душевної рівноваги зовнішньою агресією», «втручання у приватне життя», «знущання, лейбеллінг», «приниження, дискримінація», «переслідування,

заликування», «самокатування», «байдужість або недбале ставлення», «обман, містифікація». Пропозиції КСД 8 «Небезпечна ситуація» (8 %) заповнюють слот НЕБЕЗПЕКА фреймової моделі концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. КУ є такими: «пожежа», «пастка».

У КСД виокремлюємо учасників комунікації, які відіграють соціальні ролі згідно своєї приналежності до певної групи (професія, гендер, родина, вік, релігія й ін.) та тих, які грають ролі суб'єкта дистресу (СД), об'єкта дистресу (ОД) та індуктора дистресу (ІД) за критерієм «стимул-реакція», де ОД – пасивний стимул виникнення дистресу, ІД – активний стимул, СД – індивід, який реагує на ситуацію дистресу та переживає емоцію. Визначення ролей учасників КСД важливе для дослідження тактико-стратегічного планування медіа-дискурсу та з'ясування комунікативних інтенцій реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у нарації адресанта.

Отже, учасниками КСД в англomовному медіа-дискурсі є: *члени сім'ї* (44 %) (сюди належать також рідні, друзі, наприклад: *a family, a mother, a buddy*); *дити* (32 %) (*newborns, children*); *працівники судової та правоохоронної систем* (31 %) (*soldiers, the UK immigration control*); *представники медіа* (29 %) (*journalists, the World of News*); *політики* (24 %) (*the Labour party, David Cameron*); *злочинці* (23 %) (*a killer, thieves*); *медичні працівники* (20 %) (*a midwife; The NHS* (інституція чи установа є засобом метонімії)); *знаменитості* (17 %) (*The Duchess of Cambridge*); *представники релігійних конфесій* (7 %) (*jewish, anti-Semitic*), *недієздатні люди* (4 %); *спортсмени* (4 %) (*Nadal, Hughes*); *люди з нетрадиційною орієнтацією* (3 %) (*transgender*). Результати частотного аналізу ролей комунікантів відображено в додатку П.

Учасниками інтеракції в КСД виступають мовці, ролі яких відображають обмеження можливостей / недієздатність, безробіття, хвороби, перебування на межі смерті, загибель, утримання під вартою в центрі тимчасового розміщення нелегальних іммігрантів та у в'язниці, підсудність, нестачу уваги та турботи, змушеність зміни місця проживання та ін. (*disabled / sick people; people have died / are dying / die / are being left / aren't getting the care they need / are out of jobs / are*

trapped; elderly and disabled people forced to move; people held in immigration detention have rates of severe mental distress; defendants). У соціально орієнтованій КСД указано також на різний ВІК (*young people; people over 25; older people*) і підкреслено велику КІЛЬКІСТЬ учасників (*hundreds of people; a million older people; the number of people held in detention; all people in immigration detention*).

Комуниканти відіграють ролі суб'єкта дистресу – того, хто перебуває в емоційному стані, індуктора дистресу – явища, об'єкта чи людини, які так чи інакше стали зовнішніми подразниками, та об'єкта дистресу – предмета чи людини, котрі послуговували пасивним стимулом для зміни емоційного стану оточення внаслідок, наприклад, загибелі, хвороби, катастрофи тощо. Ураховуючи властивість учасників комунікації мати декілька ролей (*polyvalence or multiplicity of identity* – A. Duszak [204]), простежуємо в КСД взаємодію СД, ІД та ОД (див. схему 3.2):

Схема 3.2. Взаємодія ролей учасників комунікативної ситуації дистресу

Зв'язок ролей відбувається між суб'єктом та індуктором дистресу в разі, якщо суб'єкт відіграє соціальну роль, як-от злочинця (ІД), однак карається почуттям провини, що вводить його в стан дистресу (СД). Наприклад:

Mel Greig and Michael Christian told of their distress upon hearing about Saldanha's death. <...>. "There's not a minute that goes by that I don't think about what that family [of nurse Jacintha Saldanha] is going through and the thought that we may have contributed to it is gut-wrenching," she said. (The Guardian, 10 December 2012).

У фрагменті жартівливий дзвінок обернувся смертю медсестри, а винуватці тепер перебувають у стані дистресу від наслідків скоєного, на що вказують лексеми-репрезентанти *distress, gut-wrenching* (болісний – «*causing mental or emotional anguish*» [327]).

Взаємодія ролей суб'єкта й об'єкта дистресу відбувається у випадку, якщо, суб'єкта дистресу піддано ЗАГРОЗІ чи НЕБЕЗПЕЦІ, що спровокувала виникнення в нього емоційного стану, та водночас він став об'єктом дистресу для оточення, у якого виникає емпатія стосовно СД.

Survivors and relatives of those who died in the 7 July bombings have abandoned their legal attempt to force the government to hold a public inquiry into the attacks, acknowledging that proceedings would be likely to be unsuccessful and would cause "further unnecessary distress". (The Guardian, 1 August 2011).

Наприклад, індивідуум із соціальною роллю «члени сім'ї, друзі» виконує одночасно ролі СД (постраждав у терористичному акті) й ОД для своєї родини, що співпереживає. У цій ситуації спрацьовує механізм «вірусності» емоційного стану.

Взаємодія ролей об'єкта та індуктора дистресу можлива лише в КСД 1 «втрата», коли ОД загинув чи помер, тому не страждає, однак виступає ненавмисним / пасивним індуктором дистресу для своїх близьких й усіх небайдужих.

*Christina Edkins, whose parents and siblings said the senselessness of the crime had made their **grief** that much harder to bear on top of the loss of the schoolgirl. <...>. In a statement, her family said they had been pulled apart by the "horror, **distress** and **pain**" of Simelane's devastating crime, and had been robbed of their privacy by the high profile of the case.* (The Guardian, 2 October 2013).

У фрагменті дівчинка, яку вбито, стала об'єктом страждань своїх батьків та рідних братів і сестер і ненавмисною причиною горя, оскільки через її смерть родичі втратили свої соціальні ролі.

У відсотковому співвідношенні частотність ролей у КСД розподілено таким чином: суб'єкт дистресу – 44 %, індуктор дистресу – 30 %, об'єкт дистресу – 7 %.

Результати свідчать про те, що в англomовному медіа-дискурсі прийнято транслювати комунікативні ситуації, у яких найбільше акцентовано страждених, їхні суб'єктивні внутрішні відчуття, а також вагому частку інформації становить звинувачення зовнішніх чинників і життєвих обставин, що стимулюють ДИСТРЕС.

Зосередженість суб'єкта дистресу на власних переживаннях підтверджує частотність уживання займенників першої особи та їхніх словоформ, визначених статистичним методом за допомогою програмного забезпечення *Textanz*, опції *Concordance* (додаток Р) I, I've, I'd, I'm, me, my, myself (414 уживань). Суб'єкти дистресу, згідно з контекстом, у комунікативних ситуаціях дистресу говорять про свої почуття, сподівання, розчарування (*I mourned my marriage like a death; I feel very bad; I started feeling nervous; at the time I was rather nonplussed; I was chuffed; I hope / expect / panicked; I regret not answering; my pain*), вірування (*I won't worship; I am a non-believer; I understand; I couldn't even think*), визнають себе винуватцями свого стану (*I was suppressing; I gradually brainwashed myself; who the hell I really am; the fortune I so clearly deserve; my fault / apologies, etc.*), звертають увагу на збитки, заподіяні їхньому емоційному стану зовнішніми факторами (*chasing / following / shooting / watching me; caused me as much 'emotional distress'; making me queue outside; it just made me really sad, etc.*), оберігають цінності, на які посягає індуктор дистресу, такі як життя, особиста безпека, матеріальні речі, сім'я, свобода (*soured my life; my innocence / personal safety / colleague / friend / husband / power / body / marriage / garage / bed / car / road, etc.*), проходять процес адаптації та беруть відповідальність за своє життя і емоції (*I decided to take my power back; but I'm taking it slowly*).

Найчастотнішими учасниками комунікації у КСД в корпусі медіа-текстів, згідно зі статистичним аналізом (*Textanz*), є діти (230 уживань) і члени сім'ї й друзі (250 уживань). Діти різної вікової категорії виступають суб'єктами та об'єктами дистресу: *child* (44) / *children* (135) / *child's* (5) / *children's* (14), *infants* (3), *offspring* (2), *adolescents* (5), *youngsters* (1), *baby* (6), *babies* (9), *newborns* (2), *foetus/fetus* (4). Діти страждають від голоду, домашнього й онлайн-аб'юзу,

обмеження свободи, убивств, самогубств, поганого поводження та нехтування ними (*child go hungry; child sexual exploitation; children held in the Yarl's Wood centre; the transportation of children in caged vans; harmful to children; the detention of children in the asylum; weapon on its children; he young child grew up without a mother's love; never enjoyed her childhood days; not enjoy her childhood days; death of a child; child neglect; severe forms of child abuse; a child was slaughtered; children are increasingly isolated*), від чого переживають сильний дистрес (*children face 'extreme distress; necessarily traumatic for children; extreme distress to children; Syrian children suffer staggering levels of trauma and distress; severe distress among children could cause life-long damage; suicide attempts among children as young as 12; children are especially affected; children experiencing emotional and mental distress*).

Діти як суб'єкти дистресу піддаються різним видам і ступеням РИЗИКУ (*better protect their children from online risks; newborns at risk; babies / children at high risk; the risk of 'child homicide' is greatest; the risk of child maltreatment; the risk of child harm; high risk of infant fatalities or abuse*). У медіа пропагують потребу попередити страждання дітей, указуючи на дитячу вразливість, слабкість та залежність (*these children are among the most vulnerable; a child's frailty and total dependence;*), необхідність забезпечення захисту, підтримки психоемоційного й фізичного здоров'я, дотримання прав дитини (*help keep a child safe and happy; culture where every child matters; children's rights; mental health issues experienced in early childhood; wellbeing of a child; to take children into care*) та дбайливого ставлення до її потреб (*together with their children, asking about things; teaching children to be aware; to make sure children can enjoy all the benefits of the internet as safely as possible; children's needs*).

Члени сім'ї, які виконують соціальні ролі батька, матері, сина, чоловіка, дружини, подружжя, хлопця, та друзі виступають суб'єктами, об'єктами й індукторами дистресу: *parents* (58), *parental* (2), *parenting* (1), *parent* (4), *family* (81) / *-ies* (34), *friend* (9) / *-s* (6), *mate* (5), *buddy* (5) *relative* (3) / *-s* (2), *mother* (22), *husband* (6), *wife* (11), *son* (9), *couple* (3), *cousin* (1), *father* (22), *boyfriend* (1). Члени

сім'ї виступають суб'єктом дистресу, який перебуває в емоційному стані через такі ситуації: «скрутне становище» («нестача їжі: голод») (*even more families are going hungry; it drive more families to food banks*), «розлука матері з дитиною» (розлука з рідними або розпад сім'ї загалом) (*separated from their family groups; when such a family is broken up; breaking up orca families in the wild; taken from their families*), «втрата» (*distress to the bereaved families / family members / relatives; he lost families members*), «втручання в приватне життя» (*[phone hacking] caused great distress to the family*), «хвороба, недуга чи поранення» (у цьому випадку – продовження життя вагітної жінки, у котрої спостерігаємо смерть головного мозку, стане чинником дистресу її сім'ї) (*prolonging the [brain-dead] mother's life would only cause her family 'unimaginable distress'*).

У медіа-дискурсі, а саме в КСД, пропагують цінності сім'ї, любові та підтримки рідних, без яких людина страждає й боліче переносить випробування. «Сім'я» (family) виступає однією з основних цінностей англomовного суспільства [96, с. 94; 127, с. 148], яку традиційно розглядали як «притулок» від турбот світу, а вихід з якої означає велику самотність, нещастя та соціальну нестабільність. Сім'я виступає як єдність, як люди, котрі входять в одну спільноту (*we as a family shared that love; part of our family; the cricketing family*), у якій емоційний стан одного члена залежить від емоційного стану всього колективу й навпаки. У фрагменті 'Shocked and devastated' Family's outpouring of grief as man shot in Libya is named (Daily Express, January 5, 2014) синекдоха, уживання роду замість виду – сім'ї замість її членів, денотує дистрес усіх, хто належить до родини. Сім'я також виступає як підтримка суб'єкта дистресу (*families on front line of soldiers' distress; family pays tribute*).

Увагу акцентовано на важливості любові й уваги матері для емоційного здоров'я дитини (*the young child grew up without a mother's love and never enjoyed her childhood days; gave her advice and love as a mother; she can get a mother's advice, attention and love*), нестача або відсутність яких призводить до емоційного страждання:

*Though Belgian Evaluation Commission for Euthanasia says <...> individuals can also apply based on **emotional suffering**. The country reports there were 52 cases of euthanasia for psychological reasons last year. In an interview with Het Laatste Nieuws before his death, Verhelst described growing up as a girl in an unloving family that had wished for a boy (Salon, Oct 8, 2013).*

Фрагмент ілюструє випадок із дівчинкою, котра виросла в сім'ї без любові, що підштовхнуло її змінити стать і пізніше вдається до евтаназії.

Структурний параметр-опозиція «ми» – «вони» або «свій» – «чужий» у медіа-дискурсі, де КСД реалізують концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, відображено в показниках частотності особових займенників у результаті статистичної обробки: *we* (156 уживань) – *they* (170 уживань), *our* (35 уживань) – *their* (144 уживання), *us* (дев'ять уживань) – *them* (63 уживання). Через властивість дихотомії формувати групові ідентифікації (in and out-groups) [220] поляризація (*Us-them* polarization) відображає існування опозиційних ідеологій у суспільстві, які створюють і використовують групи для самоідентифікації в суспільних структурах та відносинах [258]. За допомогою опозиції простежуємо властивість ролей СД, ІД й ОД не лише взаємодіяти один з одним, а й протиставлятися у різних КСД для формування чи пропаганди нових ідей / ідеологій. Опозиція також відображає ворожість зовнішніх обставин і стимулів (ІД) для суб'єкта дистресу, які становлять для нього НЕБЕЗПЕКУ, ЗАГРОЗУ, РИЗИК і дають йому підстави звинувачувати індукторів у власному емоційному стані. Наприклад, у КСД пропорційність уживання особових займенників I (5), me (2), my (3), we (11), you (3), he (24), him (11), his (5) – they (10) денотує чіткий акцент на ролі СД, щодо якого застосовано дії, які несли фізичне й психологічне насилля над особистістю. Так, адресант формує емоційний настрій співпереживання суб'єкта дистресу та негативне ставлення до роботи працівників міграційної служби:

***They** were escorting the 46-year-old on a British Airways flight <...>. **They** were crowded around **me** and the back of **my** seat and it seemed a bit odd," he said. <...> they basically just grabbed **him** and **he** started yelling and **they** basically dragged **him** to **his** seat **They** were really rough with **him** and it sounded like **he** was in a huge*

*amount of pain. We moved to the front of the plane because it was really quite distressing and then moved back again. They said they were deporting him and were trying to restrain him. It just seemed a bit of an overkill to be honest." "It is not **my** judgment, but at the time I found it quite distressing because when **you** get on a plane that is not what you want to see," **he** said (The Guardian, 22 October 2010).*

Пропорції категорій «свій-чужий» визначають інформативно-маніпулятивний стратегічний потенціал медіа-дискурсу, у якому реалізовано концепт DISTRESS / ДИСТРЕС.

Окрім цінності «сім'я», у результаті аналізу одиничних висловлень і повторюваних слововживань нами виявлено також такі цінності, притаманні англomовній культурі, які проявляються в комунікативній ситуації дистресу: «смерть», «життя», «свобода», «справедливість», «підтримка», «надія», «правда» та «час». Виокремлення домінантних цінностей у КСД зумовлене потребою встановити ті «аксіологічні орієнтири, які визначають пріоритети духовного життя» [96, с. 86] і якими оперує адресант для здійснення інформативно-маніпулятивного впливу на реципієнта, наприклад, засобом агітації до певної дії виступає комунікативна тактика апеляції до цінностей.

Загальний об'єм вживання лексем і словосполучень, які вербалізують смерть – 87, життя – 77: *death* (46), *dead* (2), *died* (10), *die* (9), *lethal* (1), *final moments* (1), *end* (11) / *-ing* (3), *dying* (4); *life* (77). Сполучуваність мовних одиниць уточнює зв'язок між дистресом і «смертю» в медіа-дискурсі, а саме, ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ є смерть дітей, рідних та улюблених знаменитостей (*the death of a child; infant death; by their hero's death; Diana's death; her grandfather died; traumatized by the death; shattered over death*), переживання дистресу через розірвані стосунки порівнюють зі смертю (*I mourned my marriage like a death*). Негативний вплив емоційного стану людини провокує її на суїцидальні думки або асистовану смерть (*desire to end life; another human being end it [life]*).

У КСД змальовано образ зруйнованого, спотвореного, нестерпного, розбитого «ЖИТТЯ» людини, котра перебуває в стані дистресу (*a life that was*

marred; made her life unbearable; can't handle life; he's ruined my life; every aspect of my life was broken; totally finished my life as I know; destroyed the life; who ruined lecturer's life with her lies; life was disrupted), яка для припинення страждань прагне покінчити з ним (*ends his life; deliberately ended his life; desire to end life*). Однак, незважаючи на фатальність ситуації дистресу (*the arbiter of life and death; life itself is left to chance; the life and fate of; irreversible damage; You'll lose everything, it's your wings or your life*) та створення в медіа негативного образу безладу, складності й дикості життя (20 відповідників), у якому людина не може не відчувати дистрес (наприклад *wildness of life; it is indeed a topsy-turvy world in which we live; life is never easy*), присутні також позитивні уявлення (13 відповідників), що формують цінність успішного, сповненого смислу життя та право людини обирати (*you have to get on with your life; life-chances; meaningful life; successful life; to cling to life*).

У КСД англomовного медіа-дискурсу наскрізним виступає поняття «свобода» як найвища цінність, а її відсутність – як джерело сильного горя й страждання. Свобода для носіїв англійської мови означає право та можливість робити, що хочеш (без контролю чи обмеження з боку будь-кого), та стан бути вільним (не рабом чи ув'язненим) [73; 96; 127]. Відповідно, будь-які зовнішні або внутрішні чинники, що обмежують це право й нівелюють стан свободи, виступають джерелом дистресу для суб'єкта. У корпусі медіа-текстів виявлено 130 уживань словоформ та висловлень, що експлікують відсутність:

1) «зовнішньої свободи», а саме: ув'язнення, утримання під арештом, наглядачів, затриманих осіб, депортації, застосування сили, потрапляння в пастку, облогу (*detention; detained; detainee; restrain; restraining; restraint; forcibly; guards; holding; escort; deportation; deport; deported; deportee; departing; removal; removed; removing; captive; captivity; kept; keeping; keepers; stranded; people are trapped; incarcerated; trapped in besieged areas*).

Прикладом обмеження зовнішньої свободи є комунікативна ситуація дистресу «Небезпечна ситуація», контекстуальне уточнення «пастка». Автор

відзначає зростаючий рівень дистресу серед дітей і повідомляє про ПРИЧИНУ / ДЖЕРЕЛО емоції – узяті в облогу територію, із якої неможливо вибратись:

*Authors of the study <...> warned the nation's mental health crisis had reached a tipping point, where "staggering levels" of **trauma** and **distress** among children could cause permanent and irreversible damage. <...>. About 4.8 million people are trapped in besieged and hard-to-reach areas. (The Guardian, 6 March 2017);*

2) «внутрішньої свободи», яку пояснюють у філософії як «звільнення людини всередині себе від оковів власних упереджень, уявлень та образів» [52]. Причиною відсутності внутрішньої свободи є зовнішній подразник й усвідомлене рішення (за умови наявності вибору), прийняте людиною, розцінювати ситуацію як небажану, безвихідну, таку, що несе горе, страждання, біль. Прикладом обмеження «внутрішньої свободи», що призводить до дистресу, є КСД «Фрустрація», КУ «нездійснена ціль або невиправдані очікування», у якій автор повідомляє про крах планів щодо запланованого відпочинку через зовнішній подразник – затримку видачі документів:

*I absolutely recognise the anger and **distress** that some **people have suffered** and I would like to put on record that yes, in every case where we haven't met our service standards, where we haven't been able to meet the customer's needs, yes, certainly, we are sorry for that (BBC News, 1 May 2014).*

Комунікативні ситуації дистресу в медіа-дискурсі висвітлюють духовну цінність «справедливість», що належить до «вищих універсальних цінностей та зливається з правосуддям в одному концепті в західному менталітеті» [117, с. 33]. Її найчастіше висвітлено в контексті теми «юридична справа», де суб'єкти дистресу вбачають засобом полегшення свого емоційного стану відновлення чи встановлення справедливості, покарання індукторів дистресу, що ідентифікують такі лінгвальні відповідники: *justice* (9), *no feeling of vengeance or retribution, justified, investigate / -d / -ion, reinvestigating, search / -ed, seeking, human rights, sentence, term, punished / -ment, term, extradite / -tion, unfair, deserves (to be punished)*. Наприклад, у фрагменті показник кількості вживань модального дієслова *should* (14) слугує мовним маркером диктування суб'єктом дистресу

умов до покращення свого емоційного стану за рахунок відновлення справедливості, а саме засудження вбивці доньки до довічного ув'язнення:

*Coral Jones, 42, said: "I'm really pleased that it has gone ahead and because people like him should never be allowed out. <...>. "Life should be life. I don't think they should have an easy life in prison where they have three meals a day. Perhaps years ago they had to earn stuff - today they have human rights. "Our rights went when he killed our daughter and we still **suffer** now and it's over a year."* (Daily Mirror, Feb 23, 2014).

Контент-аналіз також виявляє таку цінність, важливу в КСД для англomовного суспільства, як «**підтримка**», яку експлікують контексти з ключовою лексемою-репрезентантом *support*. Важливою в комунікативних ситуаціях дистресу є пропозиція підтримки та співчуття (*support was being offered*), її кількість (*not given enough support*) і коректність відповідно до ситуації (*with the right support, children can recover; adequate adult support*). Визначним елементом виходу зі стану дистресу та найбільшою підтримкою для СД постає сім'я, для дітей – батьки / дорослі (*children experience strong or prolonged adversity without adequate adult support; family support structures*). Підтримку сім'єю її члена метафорично передано як боротьбу на лінії фронту або пробирання крізь мінне поле:

When a soldier suffers from PTSD, families, particularly spouses such as Paxton, are on the front line of it <...>. So some families and spouses slog through this minefield on their own, or depend on close relatives and friends (The Seattle Times, March 19, 2012).

Універсальна духовна цінність «**надія**» (*hope*), що матеріалізується в складі тріади концептів «ВІРА–НАДІЯ–ЛЮБОВ» [117, с. 83], має істотну значущість у комунікативній ситуації дистресу як помічника, який визволить суб'єкта від страждань або полегшить його горе: *I hope; hoping it would go away; hopelessness and apprehension about their future; vain hope; false hope*. Страждання суб'єкта дистресу посилюють: 1) відчуття безнадійності / безвихідності / відчаю, наприклад у фрагменті:

<...> a combination of factors <...> make them predisposed to heightened distress when faced with hopelessness, and apprehension about their future.” (The Guardian, 18 January 2016);

2) вселення примарної надії, зокрема, на повернення зниклої дитини. У цьому випадку відбувається подвійна емоційна реакція на негативну подію:

"It is **distress** heaped upon tragedy to learn that the News of the World had no humanity at such a terrible time. The fact that they were prepared to act in such a heinous way that could have jeopardised the police investigation and give them false hope is despicable." (The Guardian, 4 July 2011).

Адресант визнає жалюгідним, жахливим, безжалісним (*despicable; heinous; no humanity*) подання марної надії суб'єктові дистресу. У комунікативній ситуації дистресу учасники сподіваються на підтримку, відновлення справедливості (*he hoped that "justice would prevail"*), уникнення смертей та інших утрат (*I can only hope that this does not lead to unnecessary loss of life in the future; hope it's not a mortal disease*), повернення рідних (*caused her parents to have false hopes that she was alive*), «хепі-енд» – щасливе завершення сюжетних ліній для позитивних персонажів (*she hopes that the bad beginning in her life will make a good ending*), у позитивні зміни, щоб не допустити повтору трагічних подій (*I sincerely hope changes are made to make sure no family has to go through the pain that Sheila's family are currently experiencing*), звільнення від страждання / вихід зі стану дистресу (*the hope that in the end, she found a release from the mental torment that made her life unbearable*), відновлення після дистресу (*I was suffering a lot. Too much. <...> I hope to recover myself*).

У КСД ціннісний орієнтир «**правда**» втілюється автором через указівку на його антипод – «брехню» або «містифікацію» («витівка, вигадка з метою ввести кого-небудь в оману жартома чи із злим наміром»), об'єктивовану лексемами й словосполученнями: *lies; lie detector; be duped* (залишитися в дурнях); *fraud* (обман; ошуканство); *fraudulently* (шахрайським способом); *fake* (п. підробка, фальшивка; adj. удаваний; фальшивий; v. фальсифікувати; шахраювати, обманювати); *fictitious; pretending; prank* (витівка; жарт); *fantasist* (фантаст).

*The father of a callous fantasist who destroyed the life of her lecturer by pretending she had terminal cancer to make her care for her has said she “deserves to be punished”. Elisa Bianco, 22, was sentenced to two years and eight months in prison last week after admitting she stalked and caused serious harm or **distress** to Sally Retallack (Independent, 22 December 2015).*

У фрагменті автор засуджує обман дівчинки, уживаючи емотив *callous* («безсердечний, бездушний, нечуйний»), указує на наслідки брехні для емоційного стану її суб'єкта (*destroyed the life; serious harm or distress*).

Цінність «**час**» у КСД денотують лексеми *time, minutes, hours, now, every day, long*. Час відіграє визначальну роль, оскільки від нього залежить інтенсивність, уникання :: неуникання та полегшення дистресу. Наприклад, у фрагменті зображено залежність емоційного стану від тривалості перебування в ув'язненні:

Detainees' mental health is deteriorating dramatically the longer they are incarcerated. (The Guardian, 18 January 2016).

Час визначає перехід від потенційної до реальної можливості входу в стан дистресу. У фрагменті КУ «каліцтво / шкода здоров'ю» зображено залежність часу перебування мозку без кисню й катастрофічних наслідків для подальшого життя дитини, яка в подальшому виконуватиме роль СД та ОД для своїх рідних:

The midwife's mistakes mean that Toby was not finally born until 20-25 minutes after he should have been, during which time his brain was starved of oxygen. <...> Toby's brain damage, which happened during those last 20-25 minutes and which was catastrophic." (The Guardian, 14 April 2011).

Час виконує також функцію дейксису, денотує момент перебування суб'єкта в стані дистресу (*the time I was rather nonplussed*) та стан або оцінку (*at this distressing time*).

Як результат, «смерть» постає ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ, оскільки приводить до втрати ролі, та засобом виходу зі стану через суїцид або асистовану смерть. «Життя» в стані дистресу має негативний образ, однак, відновлення смислу «життя» є трансльованою в медіа цінністю. «Свобода» –

найвища цінність, а її відсутність (зовнішньої та внутрішньої свободи) – це джерело сильного горя й страждання. Суб'єкти дистресу вбачають засобом полегшення свого емоційного стану відновлення чи встановлення «справедливості», покарання індукторів дистресу. Дистрес зумовлює і/або інтенсифікує «брехня», а «надія» на розв'язання проблеми й відновлення справедливості та підтримка виступають важливими засобами для суб'єкта в стані дистресу в англomовному соціумі. «Час» визначає інтенсивність, уникнення :: неуникнення та полегшення дистресу.

3.2. Тактико-стратегічна організація комунікативної ситуації дистресу

Когнітивний сценарій концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в медіа-дискурсі розглядаємо в термінах ситуативності. Аналіз медіа-текстів дав нам підставу виокремити типи комунікативних стратегій (за функцією та формою) та тактик реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у кожній конкретній комунікативній ситуації дистресу і встановити прагматичну мету їх застосування (додаток С). Регулятивні засоби здійснення інформативно-маніпулятивного впливу є критерієм виокремлення комунікативних стратегій (КС) (за функцією): 1) КС аргументації; 2) КС агітації; 3) КС формування емоційного настрою; 4) КС дискредитації.

Критерієм розмежування комунікативних стратегій за формою є мовленнєва поведінка адресанта, що визначає добір мовного матеріалу реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Вона сигналізує про плановану внутрішню програму мовлення адресанта для втілення певного комунікативного наміру. Мовленнєва поведінка може бути репрезентативною або зображувальною та наративною або аналітичною [122, с. 38]. Відштовхуючись від такого розподілу, пропонуємо поняття *«наративно-репрезентативна стратегія»* (НРС) і *«наративно-комунікативна стратегія»* (НКС) для дослідження мовної організації адресанта для реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіа-дискурсі. Актуалізуючи НРС, автор повідомлення здійснює референцію до метафоричної сутності дистресу, його оцінок учасниками комунікативної ситуації, співвідносить емоційний стан із його гештальтом у свідомості. Відтак DISTRESS / ДИСТРЕС виступає референтом висловлення (термін уведено Ч. Огденом та

А. Річардсом [273]). Актуалізуючи НКС, адресант спрямовує мовленнєву поведінку на спонукання адресата сформувати особисте ставлення до дистресу та до КСД у цілому. НРС і НКС можуть функціонувати разом й окремо. Цю властивість наративно-репрезентативної та наративно-комунікативної стратегій пояснюємо інтегративною характеристикою медіа-дискурсу та важливою властивістю мови ЗМІ, яка полягає в її двоїстості – «конструктивній єдності та функціонально-стилістичному різноманітті» [55, с. 35; 134, с. 15–16]. Наприклад, мовні засоби втілення наративно-комунікативної стратегії можуть також містити референцію до метафоричної сутності дистресу.

Наративно-репрезентативну стратегію маніфестують лексичні засоби, що називають або описують DISTRESS / ДИСТРЕС, ідентифікують концептуальні ознаки, його метафоричні та метонімічні проекції в КСД, наприклад тактика висловлення емпатії елімінує НРС із позиції мовної форми й стратегію формування емоційного настрою з позиції регулятивної функції у фрагменті медіа-дискурсу (детальніше див. с. 174):

Our grief runs deep. <...>. In these darkest of hours cricket puts its collective arms around the Hughes family (The Guardian, 27 November 2014).

Наративно-комунікативну стратегію (НКС) маніфестують у фрагменті медіа-дискурсу такі прагматичні маркери:

1) перформативні висловлення, які «виражають індивідуальну і колективну волю» [138]. Дж. Остін розробив таксономію мовленнєвих актів на основі таких перформативів: вердиктиви, екзерситиви, комісиви, бехабітиви, експозитиви [108];

2) іллокутивні акти, що вказують на значення висловлюваної пропозиції й комунікативну ціль цього висловлення; мають намір вплинути на адресата, досягнути певного результату. Дж. Серль розмежовує такі іллокутивні акти, як репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви, декларативи [130], наприклад у фрагменті квеситив утілює комунікативну тактику провокування комунікативної стратегії агітації (детальніше див. с. 161).

How far would you go to help an animal in distress? (The Guardian, 8 January 2013).

У дослідженні визначаємо комунікативні стратегії на рівні форми та змісту й установлюємо зв'язки між ними в певній комунікативних ситуаціях дистресу та їх контекстуальних уточненнях. Зв'язок стратегій, тактик і концепту може бути представлений схематично (схема 3.3):

Схема 3.3. Принцип тактико-стратегічної актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

Отже, концепт DISTRESS / ДИСТРЕС реалізують в англomовному медіа-дискурсі два типи комунікативних стратегій на рівні форми та змісту, представлені, зі свого боку, певною комунікативною тактикою.

На ситуацію спілкування та ілюкотивну силу повідомлення впливає емоційно-аксіологічна й змістово-інформаційна організація мовлення адресанта, яку встановлюємо за допомогою програмного забезпечення *SentiStrength 2.2*. (додаток Т). Тональність пов'язують із категорією *пафосу* / *патосу* (від грец. *pathos* – страждання, відчуття, емоція, горе) – риторичною категорією, що визначає ідейно-емоційну налаштованість тексту [114]; передає громадську позицію автора та її емоційно-експресивний компонент. Отже, поруч із лінгвістичним аналізом інформативної сторони комунікативних ситуацій дистресу й стратегій утілення комунікативних інтенцій автором, аналіз лексичних сентиментів із галузі обчислювальної лінгвістики сприяє вилученню емоційного смислу з інформації та визначенню типу емоційного настрою адресанта (додатки У, Ф).

3.2.1. Комунікативна стратегія аргументації

Сутність аргументації має складний соціальний, когнітивний, комунікативний характер [47]. Аргументація становить частину комунікативного процесу, у якому мовці, маючи різні погляди на одну проблему, намагаються знайти спільну мову через діалогічну інтеракцію [79]. Мовленнєвий акт аргументації складається з висловлень, які стверджують або заперечують думку, переконують інших у її прийнятності чи неприйнятності. Прагматична мета таких актів виходить із перлокутивної або емотивної функції мови, а її суттю є вплив на свідомість адресата за допомогою мовних засобів [124]. У когнітивному аспекті фрагменти моделі світу мовців, які застосовують аргументацію в комунікативній інтеракції, можуть призвести до змін у структурах знань співрозмовників через обмін інформацією й знаннями [47, с. 135]. Отже, адресант вдається до маніпуляції фактами в КСД, впливаючи на раціональну та ірраціональну сфери психіки адресата, щоб сформувати атракцію, звернутися до його системи цінностей для отримання згоди співбесідника з висловленою ідеєю. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС вербалізовано в КСД 1 «втрата», КСД 2 «Розлука матері з дитиною», КСД 6 «Фізичне насильство», КСД 7 «Моральне насильство» за допомогою таких тактик:

1. Комунікативна тактика апеляції до авторитетів у рамках НРС, представлена такими вербальними засобами, як метафора, лексичні індикатори експресії, застосування яких виявляє маніпуляційний емоційний вплив на аудиторію, попри дотримання нейтрального тону повідомлення та збереження зовнішньої форми об'єктивної модальності «байдужим маніпулятором» (термін Е. Шострома [168]). У межах НКС адресант демонструє індиферентність щодо трансльованої інформації й висуває на перший план голоси інших мовців. Тактика покликана представити думки авторитетних людей з приводу теми. *Багатоголосся* в медіа-тексті створює ефект достовірності інформації та утворює діалогічність/інтерактивність повідомлення, учасниками якого виступають автор, інші мовці й читачі. Процес виявлення голосів і зв'язків між ними покладено в

основу поліфонії – однієї з основних категорій медіа-дискурсу та одною з основних інструментів дискурс-аналізу [149, с. 231].

У прикладі тактика актуалізує **НПС**:

Hundreds of care homes close causing "huge distress" to elderly and disabled people forced to move on. Age UK's Caroline Abrahams said: "If people have to move abruptly from the place they know as home it will obviously cause huge distress – and could also seriously undermine their health." <...>. Barbara Keeley, Labour's shadow minister for social care, said: "People are being left stranded on wards. Under Theresa May, a million older people aren't getting the care they need." (Daily Mirror, 27 May 2017).

У фрагменті **КСД 1 «втрата»**, **КУ «втрата домівки»** адресант звертається до свідчень директора благодійної організації Age UK, яка зазначає очевидність індукції дистресу внаслідок раптової втрати домівки (*obviously*) – концептуальна ознака «зв'язок емоції з перцептивною сферою» та на високу «інтенсивність» емоційного стану (*huge*). У нарації авторитетного мовця, тіньового міністра соціальної політики, тактику реалізовує стилістичний прийом метафори *stranded on wards*, що передає схожість утрати домівки з утратою корабля, а суб'єкт дистресу опиняється викинутим на берег без засобів для існування.

The law, which came into force late 2012, makes it an offence to follow, contact, monitor the email of, loiter near, watch or spy upon, someone if it causes "serious alarm or distress" and has a "substantial adverse effect" on their usual day-to-day activities. <...>. The DPP said: <...> "Stalking and harassment is about the control of others and its impact can be devastating. Stalking creates an environment of continual fear with many victims feeling not only in physical danger but also suffering psychological distress as a result." <...>. The national policing lead for stalking and harassment, Garry Shewan, an assistant chief constable, said: "We know that there are still many more stalkers getting away with it and victims at risk who are suffering immensely (The Guardian, 10 September 2014).

У фрагменті **КСД 7 «Моральне насильство»**, **КУ «переслідування, залякування»** авторитети визначають поведінку, яка призводить до сильної

тривоги чи дистресу, як протизаконну (закон), а саме слідувати за кимось, вступати в контакт, відслідковувати електронну пошту, спостерігати чи шпигувати за кимось. Посадові особи (Генеральний прокурор у Великобританії, помічник начальника поліції) зазначають руйнівний ВПЛИВ емоції (*substantial adverse effect, its impact can be devastating*), підкреслюють силу її переживання (*substantial effect, serious distress, suffering immensely*) – концептуальна ознака «інтенсивність», РИЗИК для переслідуваних (*victims at risk*). У межах цієї КСД, окрім комплексності дистресу (*harassment, alarm* – тривога, *psychological suffering* – душевні страждання), утілено ознаку комбінаторики дистресу зі страхом, а саме те, що тривалий страх призводить до психологічних страждань (*Stalking creates an environment of continual **fear** <...> suffering psychological **distress** as a result*). Авторитетний мовець указує на стрес-фактор, який викликає страх і страждання, – контроль, що чинить насилля над особистістю (концептуальна ознака «причинність»). Суб'єкт страждання виступає в ролі жертви цього контролю (*victim*), що пояснюється слабкістю й невпевненістю індивіда, який перебуває в стані дистресу та метафоричним образом емоції DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ.

У прикладі тактика реалізовує НРС і НКС:

*Children held at an immigration detention centre face "extremely distressing" arrest and transportation procedures <...> according to a damning report by the Children's Commissioner. Sir Al Aynsley-Green highlighted concerns over "significant areas" of healthcare for the 1,000 children held in the Yarl's Wood centre every year. They include a failure to assess "even at an elementary level" the general psychological wellbeing of a child on arrival and a failure to recognise psychological harm when faced with **dramatic changes** in a child's behaviour. Aynsley-Green welcomed the ending of the transportation of children in caged vans <...>. He concluded that further work had to be done to make arrest and transportation "**less distressing** for and harmful to children."* (The Guardian, 17 February 2010).

У фрагменті КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «ув'язнення / арешт» мовці – уповноважені особи об'єктивно інформують про дистрес у дітей та

результати завданої шкоди фізичному й психологічному здоров'ю людини (*physical and psychological harm; unnecessary harm to physical and mental health; traumatic*) за допомогою експозитивів *highlighted concerns; welcomed; concluded* і цитування (*according to a damning report*). Лексичними індикаторами експресії, котрі показують суб'єктивне ставлення автора до КСД, є такі: *extremely; even; necessarily; significant; dramatic*. Тактика актуалізовує концептуальні ознаки концепту DISTRESS / ДИСТРЕС «інтенсивність» (високий і середній ступені) (*extremely / less distressing*) і «причинність» – обмеження свободи людини через арешт та перевезення (у заграбованих фургонах: *caged vans*):

2. **Комунікативну тактику протиставлення** застосовують для виявлення суперечностей у поданих фактах із метою переконання адресата в необхідності дій для допомоги суб'єкту дистресу. Тактику наративно-репрезентативної стратегії та КС аргументації втілюють лексеми, які актуалізують концептуальну ознаку «інтенсивність» та змінюють знак ставлення до ситуації. Тактику наративно-комунікативної стратегії втілюють експресиви, перформативи згоди та заперечення [5, с. 45–48]. Тактика є засобом створення ефекту суперечки між голосами задля доказу й демонстрації істинності фактів, що чинить афективний вплив на аудиторію.

У прикладі тактика реалізовує **НКС і НРС**:

*In another case, the Home Office deported a mother who was three months pregnant without her husband and two children. The Home Office argued that her children were 'content to remain in the UK under their father and stepfather's care'. During her detention, this mother's ten year old son was receiving support from a mental health service, who described him as '**incredibly distressed**' about her absence. Children's Services said that 'the current situation where [his mother] is not living in the family home has resulted in him **feeling unsafe**'* (openDemocracy, 6 May 2013).

У фрагменті дискурсу **КСД 2 «Розлука матері з дитиною»** експозитиви *argued* і *described* характеризують різницю думок інституцій щодо емоційного благополуччя дитини, яку розлучили з матір'ю. Міністерство внутрішніх справ (у Великобританії) (the Home Office) заявляє про те, що діти раді можливості

залишитись у Великобританії лише з батьком або вітчимом (*children were content*). Натомість служби охорони психічного здоров'я та здоров'я дітей зазначають утрату душевного спокою (DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST EQUILIBRIUM / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНОЮ РІВНОВАГОЮ) у словосполученні *feeling unsafe* і високий ступінь вияву концептуальної ознаки «інтенсивність» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, вираженої лексемою *incredibly*.

У прикладі тактика реалізовує **НКС**:

Dave Wood, head of criminality and detention at the UKBA, hit back, saying that the report contained "factual inaccuracies" and that in some areas; it was "misguided and wrong." <...>. Wood said: "We don't believe it happened. There was no complaint by her mother or her mother's legal representative. We will investigate it." He said that the child had tried to swallow shower gel, was stopped by an officer who followed her into the toilet, but that no medical intervention was necessary because the next day, she had been "playing happily" with other children. Wood said he did not believe detention was "necessarily traumatic" for children, but admitted that arrest could be (The Guardian, 17 February 2010).

У фрагменті **КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «погане поводження, жорстокість» і КУ «ув'язнення / арешт»**, мовець протестує проти факту введення суб'єкта в стан дистресу, про що сигналізують фразове дієслово *hit back*, яке маркує введення нової пропозиції й реалізовує метафору ARGUMENT IS WAR / СУПЕРЕЧКА – ЦЕ ВІЙНА, і заперечні речення (*We don't believe; there was no complaint; he didn't believe*). Посадова особа – начальник установи попереднього ув'язнення Прикордонного агентства Великобританії (UKBA) – доводить правоту та невинність працівників агентства, прагне змінити знак із «—» на «+», указуючи на позитивний емоційний стан дітей (*the next day, she had been "playing happily" with other children*), змушує читача сумніватись у правоті звіту. Ключовим фактором переконання читача в істинності переживань суб'єкта дистресу є перформатив згоди, мовець визнає (*admitted*) деструктивний ВПЛИВ арешту на емоційну сферу дітей (*traumatic*): DISTRESS IS AN INJURED PERSON

/ ДИСТРЕС Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ.

3. **Комунікативна тактика екземпліфікації** верифікує перебування індивіда в стані дистресу внаслідок складених умов і переконує аудиторію змінити ставлення до суб'єкта дистресу. Невербальні засоби **НРС** репрезентують симптоми емоції:

*The report highlighted the cases of one four-year-old boy who appeared **withdrawn, wetting** when previously dry, and an eight-year-old previously happy boy who had become **sad, skipped school, lost his appetite, slept poorly and screamed** in the night. <...>. The report also highlighted an allegation, disputed by the UKBA, that a 10-year-old girl had her head banged against the wall by an officer to wake her up and then attempted self-harm by swallowing shower gel (The Guardian, 17 February 2010).*

У фрагменті **КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «погане поводження, жорстокість»** тактика має на меті продемонструвати комплекс симптомів дистресу, що реалізують концептуальну ознаку «відсутність контролю». Метонімічні образи концепту DISTRESS / ДИСТРЕС указують на фізіологічні, такі як порушення сну (*slept poorly*), і поведінкові (спроба самогубства, відсторонення) (*attempted self-harm; withdrawn*), зміни в дітей унаслідок переживань.

4. **Комунікативна тактика обґрунтування** покликана пояснити причини завданого страждання суб'єкту дистресу та аргументувати методи виходу зі стану, що автор здійснює в рамках **НКС** за допомогою прийменників і прислівників причини.

Why the West must intervene in Syria. We in the Syrian Opposition Coalition are grateful that Daniel Hannan and other conservative parliamentarians visited a refugee camp in Turkey, and that they are shining a light on the continuing suffering of Syrian civilians due to the barbarity of the Assad regime (The Telegraph, 18 Jan 2014).

У фрагменті **КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «війна» та КУ «погане поводження, жорстокість»** адресант порушує послідовність побудови довіри, оскільки потрібно спершу позитивно налаштувати людину до себе, знижуючи її критичність під час сприйняття інформації, а потім наводити докази з

урахуванням її психологічних особливостей. Директив, що втілюється у формі наказу (*the West must intervene*), становить загрозу негативному обличчю адресата, оскільки не залишає йому права на власну думку та виявляє конфліктну мовленнєву взаємодію. Автор використовує факт тривалого перебування в стані дистресу сирійського цивільного населення для переконання читача в справедливості дій сирійської опозиційної коаліції щодо підтримки Заходу для залагодження конфлікту та їхньої небайдужості стосовно страждань (*they are shining a light on the continuing suffering*). Тактика обґрунтування причини спрямовано на пояснення необхідності втручання Заходу (*Why*) та виставлення режиму Асада в негативному світлі як винуватців страждання жителів – суб'єктів дистресу (*due to*).

Як результат, КС аргументації втілено в чотирьох комунікативних тактиках (апеляція до авторитетів, протиставлення, екземпліфікація та обґрунтування). Стратегія об'єктивує такі концептуальні ознаки концепту DISTRESS / ДИСТРЕС: (4) «інтенсивність» (високий і середній ступені); (2) «причинність»; «відсутність контролю»; «зв'язок емоції з перцептивною сферою» й реалізує метафоричний образ нестійкого (КСД 7) та пораненого (КСД 6) суб'єкта дистресу, який утратив душевну рівновагу (КСД 2). Емоція чинить ВПЛИВ на фізичне тіло (безсоння й утрата ваги) і має ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ (пронизливий крик, плач) у КСД 6 «Фізичне насильство».

Сентимент-аналіз, опція *Sentiment Strength Analysis* програмного забезпечення *SentiStrength 2.2*, демонструє негативну тональність лексичних засобів реалізації *тактики апеляції до авторитетів* (-1,33) (додаток Ф), свідчить про негативне ставлення автора стосовно подій у КСД 7 «Моральне насильство» (-2) і КСД 2 «Розлука матері з дитиною» (-1,5) (додаток У).

3.2.2. Комунікативна стратегія агітації

Агітація – одна з технологій впливу в інформаційному середовищі; домінантна стратегія переконання в політичному дискурсі та PR-дискурсі; риторична стратегія, за допомогою якої «агітатори пропонують важливі соціальні зміни» та яка може мати «чарівну, образливу, спокусливу, поблажливу,

антагоністичну, сатиричну, героїчну, применшувальну чи гумористичну форми» [272, с. 21]. Агітація є засобом впливу на колективну свідомість, спонукаючи маси до різних видів активності (наприклад політичної). Агітація з оперуванням асоціативними образами, які викликають у свідомості читача мета-емоції – понятійні позначення емоцій [161, с. 94] посилює перлокутивний ефект. Ефективність маніпуляції збільшує спектр емоційних реакцій адресата, активованих за допомогою маніпулятивних кроків [142]. Комуніканти, які ставлять за мету транслювати інформацію про дистрес і впливати на масову аудиторію, відіграють соціальну роль агітатора, роботою якого є спонукання особи, публіки, натовпу до засвоєння певних ідей, однакового розуміння явищ, подій, спонукання до конкретних вчинків, дій [118, с. 111]. Агітатор усвідомлює бажання й потреби аудиторії, звертається до емоцій та пропонує рішення. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС представлено комунікативною стратегією у КСД 1 «Втрата», КСД 3 «Фрустрація», КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КСД 5 «Скрутне становище», КСД 7 «Моральне насильство» і КСД 8 «Небезпечна ситуація» за допомогою таких тактик:

1. Комунікативна тактика визнання емоційного стану, що втілює НКС, репрезентована в прийомі ствердження обопільності, в експозитивах, котрі показують ставлення до дискусії, наприклад мовними виразниками *explained, endavours, conveys the sense* у фрагменті:

A while ago the psychoanalyst Susie Orbach came to St Paul's Cathedral to talk about happiness. She explained "what provides for relief is often not the dissolving of despair but the recognition of its legitimacy. The therapist endeavours to help the patient find words that speak of his or her experience and in so doing conveys the sense that emotional distress can be borne and not trivialised" (The Guardian, 3 August 2012).

У КСД 7 «Моральне насильство», КУ «обман, містифікація» автор-терапевт пояснює читачеві-пацієнту, що полегшення може дарувати не так позбавлення дистресу, як визнання права на його існування. Адресант прагне допомогти читачеві зрозуміти, що цю емоцію можна не спростовувати (*distress*

can be not trivialised), вона є такою ж значущою, як і щастя. Як результат, зазначена тактика виконує терапевтичну функцію.

Комунікативна тактика **НКС** стосується не лише внутрішнього світу суб'єкта дистресу, а й оточення, тобто визнання права відчувати емоцію в суспільстві:

We want to be seen and valued, even when unhappy (The Guardian, 3 August 2012).

У фрагменті прийом *ствердження обопільності* засвідчує зацікавленість автора в потребах читача, який прагне уваги та підтримки в стані дистресу, хоче бути важливим. Указана тактика діє на зближення читача з поглядами автора щодо емоційного стану.

2. За допомогою **комунікативної тактики дозволу**, яка втілює **НКС** і **НРС**, автор передає владу й контроль читачеві, котрий, у результаті, здійснює персуазивний ефект. Тактику реалізують заперечні речення з модальними дієсловами, які означають обов'язок (*don't have to*), та лексемами із семою «свобода» (*legitimacy, liberation*). Уживанням тактики адресант також апелює до вразливості суб'єкта дистресу, чим актуалізовує метафору **DISTRESS IS A PLAY / ДИСТРЕС Є ВИСТАВОЮ**. Автор акцентує право читача перебувати в стані й вільно виражати горе та страждання, що відображено в пасивних конструкціях висловлень-асертивів (*you are allowed; people are given permission*):

*One of the most valuable things about therapy is that it's a place where you don't have to pretend you're **on top of the world** and where happiness is not held out as the ultimate mark of a successful life. This is a wonderful liberation* (The Guardian, 3 August 2012).

У **КСД 7 «Моральне насильство»**, **КУ «обман, містифікація»**, автор зазначає, що читачеві не потрібно імітувати блаженство, якщо він переживає дистрес. Якщо щастя – це бути на вершині (*you're on top of the world*), то перебувати в стані дистресу – це бути внизу, що актуалізовує концептуальну метафору **DISTRESS IS DOWN / ДИСТРЕС Є ВНИЗУ**. Автор дарує звільнення (*liberation*) від необхідності маскувати негативну емоцію, чим апелює до однієї з

найважливіших духовних цінностей в англомовному суспільстві – «свободи», що підвищує ефективність імплементації стратегії агітації в цілому. Тактику реалізують мовні індикатори у формі заперечних речень (*you don't have to; is not held out*):

Church, like therapy, is a space where you are allowed to bring your distress (The Guardian, 3 August 2012).

Church, like therapy, is a countercultural space where people are given permission to bring distress. Which is why the permanently smiling evangelical represents such a deep betrayal (там само).

У прикладах тактика актуалізовує метафоричний образ дистресу як фізичного об'єкта в проекції DISTRESS IS A MOVABLE OBJECT / ДИСТРЕС Є ПРЕДМЕТ, ЯКИЙ ПЕРЕНОСЯТЬ, що вказує на можливість суб'єкту дистресу впливати на свій емоційний стан, подолати його чи зменшити (концептуальна ознака «вольові / свідомі дії суб'єкта»). У фрагментах виокремлюємо пропозицію – місце позбавлення дистресу, яке автор характеризує як контркультурне (*countercultural*). Контркультура (від лат. *contra* – проти) – це «поняття, яке використовується для позначення соціокультурних настанов, що протистоять фундаментальним принципам, [які] панують у конкретній культурі» [313]. Отже, висловлення містить пресупозицію того, що в англомовній культурі й спільноті вважається неприйнятним виставляти напоказ дистрес. Однак комунікативна мета автора полягає в тому, щоб допомогти читачеві, який потенційно відчуває емоцію, знайти своє місце в суспільстві, побачити вихід зі стану, сформувати цінності щодо щастя та страждання, відмінні від традиційних.

3. Комунікативна тактика переконання, що втілює НКС і НРС, покликана впевнити реципієнта в необхідності зламати стереотипи щодо дистресу в англомовному суспільстві задля його психологічного здоров'я. Вербальними засобами тактики є прийом суперечності, заперечення та протиставлення (*no, but*), модальні дієслова (*must, can*) в імперативних реченнях, що засвідчує впевненість автора у твердженнях; прийоми на зближення, як залучення до діяльності мовця і слухача одночасно, прийом інклюзивності, прийом «тут-і-зараз».

*No, the sort of happiness that's more than synthetic soma must hold together a range of **conflicting feelings, of which unhappiness is one**. And we must not be scared of unhappiness as a **feature of a meaningful life**. To express this as a contradiction: unhappiness forms part of the recipe for happiness itself* (The Guardian, 3 August 2012).

Мовний індикатор перформативу-заперечення *No* показує точку переходу від традиційних уявлень про щастя й дистрес в англomовній культурі до нетипового сприйняття емоційних станів, їх переоцінки. Так, автор навчає, що щастя – це не лише штучний / синтетичний / удаваний священний напій «сома» (у давньоіранських джерелах як «хаома»), котрий має підбадьорливі або п'янкi якості (*more than synthetic soma*), а дистрес визначає як неоднозначну емоцію (*a range of conflicting feelings, of which unhappiness is one*). Цю ж функцію переоцінки виконує прийом «тут-і-зараз». КСД відбувається в теперішній часовій площині й у найближчому минулому (концептуальна ознака «часова локалізованість»), на що вказують часові форми дієслів Present Simple, Present Continuous, Present Perfect Simple, Past Simple та такі прислівники часу в тілі медіа-тексту, як *at the moment, now, a while ago, this week's church readings*. Часова пропозиція втілює інтенцію автора звернути увагу читача на поточний момент. У фрагменті діє прийом залучення до діяльності мовця й слухача одночасно. Мовним показником комунікативної тактики виступає інклюзивний займенник *we*, що відображає плюралізацію займенників «You» і «I», указує на тип Ми-стратегії. We-форма є двозначною та виконує такі функції: 1) зміна фокусу уваги, щоб спантеличити читача, який не знає, чи входить у групу, чи ні; 2) підсилення відчуття приналежності до однієї команди, однієї сім'ї [200, с. 140]. У КСД 7 метою застосування автором We-форми є переконання себе й читачів у безпідставності страху перед відчуттям нещастя / горя / страждання, оскільки навіть цей стан є корисним і значним у житті людини. Імперативні речення із застосуванням модального дієслова *must* указують на заклик священника не боятися нещастя, визначаючи цей стан ознакою осмисленого життя. Прийом *інклюзивності / уключення* показує невід'ємність дистресу від стану щастя (*hold together, forms*

part of). Для зміни полюса оцінки дистресу застосовано прийом *суперечності* (to express this as a contradiction). Автор відступає від загальноприйнятої дихотомії добро :: зло, позитивне :: негативне, що зміщує фокус на дифузність, актуалізує ознаку комплексності дистресу й реалізовує ядерну ознаку «оцінність» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС зі знаком «+». Тактика має на меті створення нової реальності, у якій дистрес сприймають як нормальний емоційний стан, як частину змістового життя.

У КСД 5 «Скрутне становище», КУ «нестача життєво необхідних речей: домівки» тактика втілює НКС і НРС та працює зі скеруванням уваги на «наші» можливості та «їхні» потреби, тобто наголошено на авторитеті читача, на його необмеженості дій та вагомості як члена суспільства:

*“This research makes it clear that by working together, healthcare services and the wider system – such as housing, social services and the charity sector – have a vital role to play in improving the quality and co-ordination of care for homeless people as **they** reach the end of life. “In the coming months CQC will be publishing a detailed report making recommendations on how we as a society can meet our responsibility to the most vulnerable people in our communities who are currently being **let down** at a time when **they** need help and support the most”* (Evening Standard, 4 July 2017).

Тактику реалізовано в прислівнику (*together*), інклюзивних займенниках (*we; our*) та модальному дієслові *can* у складеному модальному присудку *can meet*, що позначає теоретичну можливість або здатність повної свободи дії. У фрагменті автор насаджує активну громадську позицію, спонукає аудиторію до почуття відповідальності, агітує різні соціальні сектори до співпраці, відзначаючи їхню максимальну важливість (*have a vital role to play*) і можливості, водночас указуючи на безпомічність / слабкість безпритульних (DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ) за допомогою емотивів *vulnerable* – «уразливий», *let down* – «послабляти; залишати в біді» (DISTRESS IS DOWN / ДИСТРЕС Є ВНИЗУ) та гіперболізації (*the most vulnerable; need help and support the most*). Часова форма Present Progressive (*who*

are currently being let down) наголошує на «часовій локалізованості» емоції та терміновості дій читача.

Комунікативна тактика переконання, що втілює **НРС** у **КУ «втручання в приватне життя»**, має за мету запевнити адресата в завданій шкоді емоційному стану суб'єкта й необхідності привернути увагу громадськості до цієї проблеми:

*Edis used the case of the hacking of Simon Hoggart, the recently deceased Guardian journalist, as an example of the “**great distress**” the newspaper caused. <...>. “There does not seem to be any public interest at all whether or not it [the story] had been obtained by phone hacking but it was and that **inevitably caused great distress** to the family of the late Mr Hoggart and to Mr Quinn” (The Guardian, 30 June 2014).*

Маркером тактики є протиставний сполучник *but*, покликаний переконати реципієнта у вірогідності та безсумнівності ПРИЧИНИ / ДЖЕРЕЛА ДИСТРЕСУ для індивіда. Для емоційної забарвленості мовлення адресант застосовує інтенсифікатор *great* (високий ступінь вияву концептуальної ознаки «інтенсивність») й експресивно забарвлений прислівник *inevitably* («неминуче, невідворотно»), що підкреслює очевидність ситуації як тригера ДИСТРЕСУ.

4. **Комунікативна тактика провокування**, що втілює **НКС** і **НРС**, виконує функцію підбурення аудиторії на дії, вчинки через навмисне створення конфліктної ситуації. Стратегія невічливості (*impoliteness strategies*), яку застосовує адресант, загрожує «обличчю» адресата, а саме *positive impoliteness* – позитивна невічливість, J. Culpeper [196; 197] – «*embarrass or insult others (make the other feel uncomfortable)*» – постав іншого в незручне становище [196, с. 426]. Тактику в межах **НКС** утілюють речення умовного способу, квеситиви, спонукальні речення, а в межах **НРС** – узагальнення та оцінні судження.

*How far would you go to help an animal in distress? After three fire engines were sent to rescue a stranded squirrel in Watford, tell us what you'd do to save an animal. <...>. Emergency services frequently go the extra mile to help an animal. Fire brigades spent over £3.5m in the three years to 2011, rescuing 17,000 animals. There are regular news stories about people going to **extremes** to rescue a pet, often with **tragic** consequences. What lengths would you go to? Would you pay for the best healthcare, or*

put yourself in danger to save a family pet? How far is too far? (The Guardian, 8 January 2013).

У фрагменті *КСД 8 «Небезпечна ситуація», КУ «пастка»* адресант обрав інструментом реалізації стратегії агітації тактику, що виражена імперативом *tell us*. Тактику провокування в межах **НРС** втілено прийомом узагальнення, що має знакові репрезентації фактичної інформації в конкретних цифрах (*spent over £3.5m in the three years to 2011, rescuing 17,000 animals*), оцінної інформації або елементів суджень (*going to extremes; with tragic consequences*). Мовець наводить приклади роботи служб із порятунку тварин, а саме: кількість урятованих, ресурси та відстані, й доводиться долати до місця трагедії. Тактику втілюють висловлення-квеситиви із застосуванням модального дієслова *would*, що означає готовність чи відмову виконати певну дію. Автор дає вибір читачеві, а отже, спонукає до роздумів над готовністю кожного з нас витратити зусилля, пожертвувати комфортом заради порятунку тварин у біді, закликає таким чином до людяного ставлення до тварин. Також акцентовано на моральних переконаннях людини щодо того, на який ступінь ризику варто йти заради тварин і чи є межа такого ризику (*How far is too far?*). Прийом *запитання* утворює рамкову конструкцію повідомлення. Адресант повторює фразу *how far* у заголовку та кінцівці медіа-тексту, що спонукає читача впродовж усього повідомлення думати над своїми можливостями.

5. Комунікативна тактика апеляції до цінностей, яка втілює НРС, виступає знаряддям впливу адресата, звертаючись до значущих для нього пріоритетів духовного життя. Тактику реалізують прийоми доказу «від протилежного», ретроспекції, інтертекстуальності, стилістичний прийом метафори.

*I set out on a mental pilgrimage on my father's behalf. It's six years now since my father told me he had Alzheimer's disease. At the time I was **rather nonplussed** by the revelation. I **did my usual trick of ignoring it and hoping it would go away**. Six years on and I wish he'd told me his legs had been chewed off by a combine harvester instead. At least then we could have discussed the gory details while I wheeled him around. But*

Alzheimer's disease is a miserable, slow retreat from the world, and from all that you are. It's not fair on him, or Mum (The Guardian, 10 March 2014).

У фрагменті **КСД 1 «Втрата», КУ «втрата ролі»** тактику актуалізовує прийом доказу «від протилежного» (*ignoring it; hoping it would go away*), що виявляє заклик автора всіляко підтримувати рідного (цінність «підтримка», «надія»), змінити деструктивну поведінку десоціалізації (концептуальна ознака «приховування ДИСТРЕСУ») на обговорення проблеми (*discussed; told me*). Прийом *ретроспекції* (від лат. *retrospectare* — погляд назад) із застосуванням прислівників часу (*It's six years now since; at the time; six years on; then*), граматичних конструкцій умовного способу в минулому часі (*I wish he'd told me; we could have discussed*) і метафори, що розкриває сутність спогадів через схожість із мандрівкою / паломництвом (*I set out on a mental pilgrimage*), показує шкодування мовця про втрачені можливості спілкування з татом, апелює до цінності «час».

Neil Hannon: my father's Alzheimer's was the inspiration behind To Our Fathers in Distress (The Guardian, 10 March 2014).

У **КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «хвороба (смертельна, психічна), недуга»** адресант апелює до цінностей «сім'я» й «здоров'я», спонукаючи інших, хто втратив члена родини, пам'ятати про нього. У медіа-тексті, де актуалізовано концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, перехід від змісту тексту до посилянь, алюзій, ремарок утворює діалогічну взаємодію учасників спілкування, зіставлення систем знань, обмін культурними кодами в медіа-дискурсі, що може ідентифікуватися лінгвальними сигналами міжтекстового діалогу. У фрагменті-заголовку алюзія *Fathers in Distress* містить натяк на міфологічний сюжет про дівчину в біді (*damsel in distress*), котра потребує героя, щоб урятувати її від ЗАГРОЗИ – ворога чи монстра. Заголовок готує читача до розкриття сюжету статті про музичну композицію *To Our Fathers in Distress*. Твір ушановує пам'ять батька, який помер від хвороби Альцгеймера (*Alzheimer's disease*), що символізує монстра. Застосування алюзії на архетипний образ дистресу спрямоване на посилення ідеї небезпечності хвороби.

6. **Комунікативна тактика формування емоційного фону**, яка втілює **НРС** і **НКС**, є інструментом зображення сеттінгу, тобто умов КСД та стану індивідів, акцентуації негативного досвіду СД із метою спонукання до дій адресата для зміни ситуації. Тактика **НРС** діє в межах схематичної стратегії, функцією якої є організація опису обстановки / умов і позначення макропропозиції, що включає стан учасників, час, місце й мотиви для виконання подальших подій чи дій [53, с. 65]. Сеттінг (від англ. *setting*) – місце та умови, за яких відбувається певна ситуація. Елементами сеттінгу є локація, період року, дня, час, що вже минув, настрій та атмосфера й ін. [185]. Засоби реалізації **НКС** зазначеної тактики – асертиви, експресиви, директиви, анафора, прийом ствердження спільності поглядів / потреб, еліптичні речення. Лексичні засоби реалізації **НРС** виявляють концептуальні ознаки «тривалість», «оцінність», метафоричні образи безвиході та перешкоди.

*I know what it is to feel hungry and to see your child go hungry. It's a life of turning off the fridge because it's empty anyway, **of** sitting across the table from your young son enviously staring down at his breakfast. **Of** having freezing cold showers and putting your child to bed in god knows how many layers of clothes in the evening. It's distressing. Depressing. Destabilising. <...>. Parents are looking at empty cupboards **in despair** (Daily Mirror, Feb 24, 2014).*

У наведеному фрагменті **КСД 5 «Скрутне становище», КУ «нестача їжі: голод»** із метою призову аудиторії до підписання петиції щодо збільшення бюджету автор фокусує увагу на власному негативному досвіді страждань через нестачу їжі, психічну нестійкість (**DISTRESS IS A LOSS OF EQUILIBRIUM / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ РІВНОВАГИ**) у реченнях-асертивах (*it feels*) та експресивах у формі еліптичних речень (*It's distressing. Depressing. Destabilising.*). Автор стверджує спільність поглядів / потреб із читачем, змальовує умови виникнення дистресу за допомогою анафори прийменника *of* та синтаксичної структури *it's*.

*It feels endless. Hopeless. Cold. Wet. Day after day of "no". **No**, we aren't looking for staff. **No**, there isn't anything else to eat. **No**, I can't put the heating on. **No**,*

I haven't got any money to pay my rent arrears. No, no, no (Daily Mirror, Feb 24, 2014).

У фрагменті *КУ «нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння»* актуалізовано високий ступінь концептуальної ознаки «тривалість» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС і його метафоричний образ, який співвідносить фізичне переживання холоду з емоцією. Для реалізації цієї тактики мовець удається до прийому анафоричного повтору заперечної частки *no* та еліпсів (*It feels endless. Hopeless. Cold. Wet. No, no, no*), що виступають у ролі інтенсифікаторів емоційного наративу / мовлення автора й створюють емоційну насиченість і напруженість повідомлення.

Imagine living for 11 weeks with no housing benefit, because of "delays". Imagine those 77 days of being chased for rent that you can't pay, ignoring the phone, ignoring the door, drawing the curtains so the bailiffs can't see that you're home, cradling your son to your chest and sobbing that this is where it's all ended up. <...>. I'm hungry for change (Daily Mirror, Feb 24, 2014).

Тактика в *КУ «нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння»* та *КУ «нестача їжі: голод»* є засобом прямого звернення до адресата уявити скрутні умови й стан суб'єкта дистресу, експресивність якого підсилена анафорою в реченнях-директивах (*Imagine... Imagine...*), що задіюють чуттєво-образне сприйняття людини, а також зверненням до метафори в реченні-асертиві (*I'm hungry for change*).

The worst time of day is just before you go to bed. It's when you feel the day has been for nothing. The purpose of time has been simply to survive its passing. You climb the stairs defeated. And there is little prospect of tomorrow being any different (The Guardian, 3 August 2012).

У фрагменті тактика слугує засобом рефлексії *КСД 3 «Фрустрація»*, *КУ «нездійснена ціль або невиправдані очікування»*, у якій може опинитися типовий читач (*you feel; you climb*). Мовні показники демонструють час, коли людина відчуває зміну психоемоційного стану внаслідок нездійснених планів (*the day has been for nothing*). Саме перед сном (*just before you go to bed*) вона аналізує

пророблені справи й оцінює їх результат. Якщо він невтішний, то людина розцінює ситуацію як негативну (*the worst time, to survive its passing; defeated*) і не бачить виходу (*little prospects*). На глибинному текстовому рівні тактика актуалізує когнітивну ознаку «оцінність» зі знаком «-» та його метафоричну проекцію DISTRESS IS HINDRANCE / ДИСТРЕС Є ПЕРЕШКОДОЮ, оскільки баланс емоційного :: раціонального порушений, що заважає об'єктивно зважити подальші перспективи.

Отже, КС агітації втілена у шести комунікативних тактиках: визнання емоційного стану, дозволу, переконання, провокування, апеляції до цінностей, формування емоційного фону. У КСД адресант об'єктивує концептуальні ознаки: (4) «оцінність» («+» та «-»); (3) «тривалість»; (2) «інтенсивність» (високий ступінь вияву ознаки); (2) «часова локалізованість»; «вольові / свідомі дії суб'єкта»; «приховування дистресу». Найчастіше адресант звертається до метафоричного образу перебування у низу – DISTRESS IS DOWN / ДИСТРЕС Є ВНИЗУ (2) в КСД 7 «Моральне насильство» й КСД «Скрутне становище».

Сентимент-аналіз тональності лексичних засобів утілення КС агітації (-0,44) демонструє загальну тенденцію до збереження автором нейтральності. Негативну тональність мають засоби реалізації комунікативної тактики формування емоційного фону (-1,25). Також за даними аналізу тональності «+ve», результати відображають позитивний емоційний настрій автора щодо КСД 7 (+3). Таку позицію пояснює прагнення адресанта в КУ «Обман, містифікація» акцентувати увагу на оцінці емоції за знаком «+». Аналіз тональності «-ve» показує негативний емоційно-експресивний компонент щодо КСД 5 «Скрутне становище» (-3,33).

3.2.3. Комунікативна стратегія формування емоційного настрою

У класифікаціях науковців [72; 109] регулятивною функцією комунікативної стратегії формування емоційного настрою є мовленнєвий вплив у перлокутивному аспекті, де реакції включають емоційний настрій, зміну когнітивних значень і корекцію категоріальної структури, наявної у свідомості реципієнта. Формування емоційного настрою (зняття напруження чи його ескалації) належить до типу прагматичних комунікативних стратегій, які

служують цілям «самопрезентації, самовираження і всіх цілей, пов'язаних з установкою на кооперативне спілкування (identity and interaction goals)» [72, с. 23, 107–108]. КС реалізовує концепт DISTRESS / ДИСТРЕС у КСД 1 «Втрата», КСД 2 «Розлука матері з дитиною», КСД 3 «Фрустрація», КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КСД 6 «Фізичне насильство», КСД 7 «Моральне насильство», КСД 8 «Небезпечна ситуація» за допомогою тактик:

1. **Комунікативна тактика створення напруги**, яка втілює **НРС**, характеризується прийомами перебільшення, применшення або генералізації інформації:

*Alarming numbers of parents are being separated from their children for the purposes of immigration control. Children **suffered extreme distress**, and in the majority of cases parents were eventually released from immigration detention* (Open Democracy, 6 May 2013).

У фрагменті **КСД 2 «Розлука матері з дитиною»** автор грає на емоціях читачів, гіперболізує (*alarming numbers of*) та генералізує (*in the majority of cases*) інформацію, не надаючи конкретних фактів, цифр, реалізовує когнітивну ознаку «інтенсивність» лексемою *extreme*, що збільшуює напругу та викликає негативну реакцію читача щодо імміграційної політики Британії.

Автор застосовує прийоми інтертекстуальності, зсилаючись на авторитетне джерело, гіперболізує поведінкові риси суб'єкта дистресу та сутність емоції.

*This week's church readings included the **über-miserable** Jeremiah, who **complained**: "Why is my **pain unceasing**, my wound incurable refusing to be healed?" and **refused** to "sit in the company of merry-makers"* (The Guardian, 3 August 2012).

У фрагменті **КСД 7 «Моральне насильство», КУ «обман, містифікація»**, продемонстровано типові дії й відчуття суб'єкта дистресу, посиляючись на Біблію. Тактику втілюють прийоми *інтертекстуальності* та *гіперболізації*, де в ролі автора-експерта щодо емоції виступає біблійний Ієремія, якого характеризують як дуже нещасного *über-miserable* (*über* з *нім.* – перевищення межі, вище, понад). Автор застосовує зміну коду (*über*) для підкреслення крайньої межі страждання – високий ступінь вияву концептуальної ознаки «інтенсивність».

Оскільки DISTRESS / ДИСТРЕС проектується як рідину чи об'єкт у контейнері, вихід за межі переповненого контейнера означає надзвичайно високу інтенсивність переживання емоції. Експертне висловлення реалізовує когнітивну ознаку концепту DISTRESS / ДИСТРЕС «тривалість» (*pain unceasing*) та метафору DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ (*wound*). У фрагменті дискурсу також актуалізовано властиві суб'єктові дистресу фатальність (*incurable refusing to be healed*), відсторонення, десоціалізація (DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ), що відображено в її комунікативній поведінці, зокрема нарікання (*complained*) та відмови (*refused*).

*Michelle added: "Nothing can prepare you for something like this. It is **hard** enough bringing up a perfectly healthy baby, but having to face the prospect of caring for your child for the rest of your life is **extremely** daunting and **distressing**. The effect of Toby's birth has not only had **a catastrophic effect** on him but also on every aspect of family life* (The Guardian, 14 April 2011).

У фрагменті *КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «каліцтво / шкода для здоров'я»* адресант висловлює негативну оцінку роботи медичних працівників за допомогою прийому *висхідної градації* (лат. *gradatio* – поступове підвищення, посилення) – стилістичної фігури, у якій кожна наступна частина нагнітає емоційно-експресивне значення (*hard; extremely; catastrophic*). У фрагменті актуалізовано ознаку комбінаторики дистресу (*distressing*) й «інтенсивність», що в поєднанні з іншою базовою емоцією страху (*daunting*) створює ефект емоційного нагнітання та посилення знака «-» (КО «оцінність»).

2. **Комунікативну тактику індукції емпатії**, яка втілює **НРС** і **НКС**, упроваджує образна й асоціативно-емотивна лексика. Остання, за В. І. Шаховським, «асоціативно відсилає свідомість мовців у сферу емоцій», а «семи вказують на об'єктивні ознаки і на тематичну приналежність слова-денотату» [161, с. 94-95]. Тактика в межах **НРС** утілена лексемами номінації та дескрипції концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, прийомом градації, метафорами й

метонімією, які утілюють образ суб'єкта дистресу як пасивного стражденного та об'єктивуються засобами невербальної комунікації, а саме, концептуальними метафорами, які зображають перебудженого стражденного з бурхливою емоційною та фізіологічною реакцією (плач). Тактику в межах **НКС** втілюють прийоми ретроспекції та рекурсії.

*'Shocked and devastated' Family's outpouring of **grief** as man shot in Libya is named. THE family of a British man who was shot dead in Libya have spoken of their "shock" and "devastation" at his killing today. His **grieving** relatives today said that he "liked the Libyan people" <...>. In a statement his relatives said: "He will be **sadly** missed by his family and friends. "Mark was with a close friend from New Zealand who was also killed and our thoughts are with her family at this **sad** time* (Daily Express, January 5, 2014).

У фрагменті **КСД 1 «Втрапа», КУ «втрапа ролі»** дескрипція адресантом дистресу сім'ї загиблого в Лівії (*shocked, devastated, grieving, sadly*) передає комплексність емоції. Емоційність емпатії висвітлена метафоричністю образу душевного переживання емоції як спустошення (**DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ**); потоку, який виливається з контейнера (концептуальна ознака «інтенсивність») (**DISTRESS IS FLUID IN A CONTAINER / ДИСТРЕС Є РІДИНОЮ У КОНТЕЙНЕРІ**). Емпатія виступає засобом полегшення дистресу, що активізує когнітивну ознаку «вольові / свідомі дії на суб'єкт» (позитивна дія).

Комунікативну тактику індукції емпатії в рамках **НПС** здійснюють також за допомогою референції до чуттєвої сфери та фізичної реакції організму індивіда:

*A widow says the theft of her late husband's war medals **has sickened her and left her feeling distraught.** <...>. Mrs Clarabut's carer, Jacqui Filiston, said: "She's a strong lady and she doesn't show everybody what she feels, but **she has her little quiet tears when no one's around**"* (BBC News, 6 February 2007).

У **КСД 1 «Втрапа», КУ «втрапа цінностей»** інформування про крадіжку військових медалей чоловіка вдови супроводжується описом дистресу, у якому опинилася жінка, що справляє афективний вплив на читача. Тактика реалізована

шляхом відображення зміни емоційно-психічного стану жінки, зокрема сильного потрясіння, від якого людина втрачає розум (*distraught* – «збентежений; знавіснений, божевільний»), оскільки концепт містить концептуальні ознаки «непостережуваність та «втрату контролю»» (*feeling distraught*) і має метафоричний образ безумства (DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST CONTROL / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНИМ КОНТРОЛЕМ). Емоційно-психічний стан супроводжується описом фізичної реакції, а саме плачу (*she has her little quiet tears*), що відповідає когнітивній ознаці «відсутність контролю»; ослаблення (*sickened*) та поведінкової реакції відсторонення, усамітнення (*when no one's around*), перенесення зовнішньої експресії у внутрішні переживання, що відповідає проекції DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ.

Комунікативна тактика в рамках НРС і НКС є інструментом уведення читача в емоційний стан суб'єкта дистресу з розрахунком на виникнення співпереживання в нього. Наприклад:

*Nadal, seeded third, required treatment from the doctor for stomach cramps in the third set and repeatedly doubled over in distress. <...>. "At the end of the first set, I started to feel my body was **very bad, very tired**," said Nadal. "I was worrying **like crazy**. Then I was serving for the third and almost threw up. It was a terrible feeling. "I was close to not continuing because I felt that I was very **dizzy**. "I was suffering a lot. Too much. Obviously it's a very positive thing that finally I have the chance to win, but I hope to recover myself." <...>. Nadal **looked in trouble** early in the third when he called for the doctor, complaining of dizziness and stomach cramps. <...>. Smyczek raced through the tie-break and an earliest ever Melbourne defeat loomed large for Nadal, who repeatedly **slumped over** behind the baseline in **obvious discomfort**. <...> (BBC, 21 January 2015).*

У фрагменті КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «хвороба (смертельна, психічна), недуга» нарація тенісного матчу відображає фізичне й психологічне страждання гравця Р. Надаля, якому попри біль та хвилювання,

удалося виграти сет. Тактика індукції емпатії реалізовується лінгвальними знаками, які підкреслюють слабкість суб'єкта дистресу, «тривалість» (*continued to feel unwell; repeatedly doubled over in distress*) та «інтенсивність» фізичного страждання на фізичному (*very bad, very tired; very dizzy*) і психоемоційному рівнях (*I was worrying like crazy* актуалізує метафору DISTRESS EXPERIENCER IS A LOSS OF CONTROL / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ВТРАТОЮ КОНТРОЛЮ), на що додатково вказує прийом *градації* (*I was suffering a lot. Too much*). Указівка на експресію (*in obvious discomfort*), що виявляє когнітивну ознаку «зв'язок емоції з перцептивною сферою», та слабкість суб'єкта (*slumped over*), яка є прямим симптомом дистресу, формують емоційну напругу в читача й змушують його співпереживати.

Тактика в межах **НКС** і **НРС** виступає засобом перенаправлення уваги з логічної / раціональної сфери в емоційну й навпаки. Тактику здійснює прийом ретроспекції, що зміщує погляд у минуле, та прийом рекурсії в сучасне.

*25 years on from the Lockerbie bombing and **the pain still remains**. <...>. Last night the Prime Minister said: “Over the last quarter of a century much attention has been focused on the perpetrators of the atrocity. Today our thoughts turn to its victims and to those whose lives have been touched and changed by what happened at Lockerbie that night. <...>. Speaking before the service, he said: “On this 25-year anniversary, <...> it is important that we **remember that the pain and suffering of the families and friends of those who died has endured** since that winter night in 1988 (Daily Express, December 21, 2013).*

Стратегію формування емоційного настрою у фрагменті **КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «тероризм, бомбардування»** здійснено завдяки фокусу на результатах трагедії й дистресу її жертв (концептуальна ознака «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (+)). Тактику індукції емпатії актуалізують прийом рекурсії (від лат. *recursio* — повернення) за допомогою прислівників часу (*Over the last quarter of a century... . Today... .*), референція в минуле прийому ретроспекції (*we remember...since that winter night in 1988*), наголос на «тривалості» та «часовій локалізованості» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

показниками часу (*25 years on from...the pain still remains; has endured*) і звернення до концептуальної ознаки «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою» (*remember; our thoughts turn to*).

3. **Комунікативна тактика емоційної самоекспресії**, яка втілює **НРС** та **НКС**, покликана передати емоційний стан суб'єкта дистресу реципієнту завдяки яскравій експозиції відчуттів. Для суб'єкта емоційне самовираження є засобом полегшення емоційного стану, а отже, має конструктивну функцію. Тактика в рамках **НКС** виражає своє емоційно-оцінне ставлення, що є «суб'єктно-спрямованою реакцією» [215, с. 49] та має такі вербальні репрезентанти: експресиви, що виражають психологічний стан СД, емотиви-індикатори стану, інтенсифікатори, прийоми гіперболізації, повтору, порівняння, інтертекстуальності й висхідної градації.

*A YOUNG woman who survived a crash that killed her boyfriend on Christmas Eve yesterday spoke of her **grief** after opening his last present to her. <...>. Ms White said the apprentice stonemason's death had left “**a hole in her heart that will never mend**”. He will always be in my heart and I will never move on from the loss that we all have lost. “We had the best relationship, he made me smile everyday and I will never be able to mend the pain I'm feeling (Daily Express, December 26, 2013).*

У **КСД 1 «Втрата»**, **КУ «втрата ролі»** суб'єктом дистресу виступає дівчина, яка переживає втрату коханого й втрату ролі нареченої (*the pain I'm feeling* активує когнітивну ознаку «неспостережуваність»). Тактику утілюють експресиви, що виражають емоційний стан. Експресивність мовлення забезпечується застосуванням гіперболізації (*the best relationship; smile everyday*), метафоричного образу порожнечі (*a hole in her heart*) у проекції **DISTRESS IS AN EMPTY CONTAINER / ДИСТРЕС Є ПОРОЖНІМ КОНТЕЙНЕРОМ**, представлення суб'єкта дистресу як крихкого, нездатного відновити душевний баланс (**DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ; DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST EQUILIBRIUM / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНОЮ РІВНОВАГОЮ**), що підсилюється повторенням синтаксичної

структури *I will never* та додатково підкреслює фатальність суб'єкта:

*Charlie's parents wrote: "We are utterly **heartbroken** spending our last precious hours with our baby boy. "We, and most importantly Charlie, have been massively let down throughout this whole process" (Evening Standard, 30 June 2017).*

У фрагменті **КСД 3 «Фрустрація», КУ «нагромадження стресових ситуацій»** мовець реалізовує тактику за допомогою експресивів, що виражають страждання суб'єкта дистресу внаслідок смертельної хвороби об'єкта дистресу й відмови суду провести експериментальне лікування. Тактику втілюють: емотив – індикатор емоції *heartbroken* – «убитий горем, із розбитим серцем», який актуалізовує концептуальну метафору **DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ**, та інтенсифікатори *utterly* («*carried to the utmost point or highest degree*» [327]) і *massively* («*to a very great extent; extremely*» [320]), що експлікують високий ступінь вияву концептуальної ознаки концепту **DISTRESS / ДИСТРЕС** «інтенсивність».

У наступному фрагменті адресант змушує адресата пригадати власний досвід (*experiential evidence*) або сформувати реакцію-патерн у відповідь на запропоновану КСД.

*Best-selling author Daisy Goodwin told today of her **devastation** after fire tore through her home. <...>. Goodwin, 53, wept as she told the Standard: "It's awful. I can't quite believe this, I'm still shocked. My husband was there and told me not to go back because it would make me too upset. We have lost our home." <...>. Feel like I am in the Old Testament." <...>. I'm worried about my younger daughter's homework. <...>. A neighbour who witnessed the fire said: "The cleaner was **extremely distressed** but managed to bring three little terriers out" (Evening Standard, 20 January 2015).*

У фрагменті **КСД 8 «Небезпечна ситуація», КУ «пожежа»** тактика реалізована лексемами, що вербалізують концепт **DISTRESS / ДИСТРЕС**. Дієслова *be* та *feel* у синтаксичних конструкціях *I'm still shocked; I'm worried* активують концептуальну ознаку «непостережуваність», а інтенсифікатори в конструкціях *it would make me too upset; extremely distressed* – КО «інтенсивність».

Лексема *devastation* асоціативно відсилає читача в стан спустошення, краху DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ. Щоб образніше описати свій емоційний стан, автор удається до прийомів порівняння (*feel like*) та інтертекстуальності (*Feel like I am in the Old Testament*), що оживляє чуттєвий досвід відчуття дистресу після втрати будинку в пожежі. Суб'єкт порівнює свій стан з перебуванням у Старому Заповіті, де причинами спалення домівок є кара Божа або злодіяння.

4. **Комунікативна тактика висловлення емпатії в НРС** утілює намір мовця виразити емоційну підтримку суб'єкта дистресу за допомогою прийому перебільшення, лексем номінації й дескрипції емоції. Для більшої виразності співчуття адресант звертається до метафоричної та метонімічної сутностей концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, до ознак його глибини, інтенсивності й вірусності. КТ висловлення емпатії, яка втілює **НКС**, ґрунтується на класі бехабітивів, що об'єднуються в мовленнєві акти, «пов'язані з відносинами між людьми та їхньою громадською поведінкою» [108; 138]. Мовленнєві акти спрямовано на експліцитне й імпліцитне висловлення співчуття суб'єкту дистресу.

*'It's an understatement to say that we are completely devastated. Our grief **runs deep** and the impact of Phillip's loss is enormous but nothing compares to the loss felt by those closest to him.'* *'In these darkest of hours cricket puts its collective arms around the Hughes family. Jason Gillespie, the Yorkshire coach and former Australia fast bowler, said on Twitter he was '**shaking**' at the news* (The Guardian, 27 November 2014).

Фрагмент **КСД 1 «Втрапа», КУ «втрапа ролі»** виявляє дискурс дистресу, спрямований на підбадьорення мовцем адресата через трагічну смерть спортсмена Ф. Х'юза, який помер під час матчу з крикету. Тактика спрямована на вираження співчуття та полегшення страждання інших. Тактику реалізовує прийом перебільшення / гіперболи з уживанням прислівника-інтенсифікатора (*completely devastated*) та заперечного займенника (*nothing compares*), найвищого ступеня порівняння прикметників, що виражає найвищу міру ознаки предмета, у цьому

випадку – «інтенсивність» дистресу (*darkest*). Комунікативна тактика експозиції емпатії актуалізує концептуальні ознаки високого ступеню інтенсивності, «відсутність контролю» (*shaking*), глибину емоційного страждання, а також метафоричні образи темряви (*DISTRESS IS COLOUR / ДИСТРЕС Є КОЛІР*), відчуття спустошення внаслідок руйнівної сили емоції (*DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ*). Адресант входить у резонанс з емоційним станом суб'єкта дистресу, унаслідок чого в повідомленні пресупозиційно актуалізовано концептуальну метафору *DISTRESS IS INFECTION / ДИСТРЕС Є ІНФЕКЦІЄЮ*, що передає властивість емоції поширюватися на оточуючих, її вірусність.

The Hampshire chairman, Rod Bransgrove, also expressed his sadness for the loss of a player who represented the county in 2010. 'I cannot begin to comprehend the loss of a talented, ebullient and lovely lad.' The England team, who are in Sri Lanka for a one-day international series, released a statement on Twitter, saying: 'Our deepest sympathies go out to Phil Hughes' family, friends and team-mates at this incredibly sad time' (The Guardian, 27 November 2014).

Фрагмент виявляє дискурс дистресу, спрямований на висловлення свого страждання з приводу втрати ролей товариша, сина, друга, гравця. Тактику реалізовує прийом гіперболізації за допомогою прикметника найвищого ступеня порівняння, що виражає силу емоції (*deepest*), прислівника в ролі інтенсифікатора (*incredibly sad*) та синтаксичної конструкції (*I cannot begin to*). Тактика втілює концептуальні ознаки «інтенсивність» і «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (позитивна дія). У контексті *КСД I* спостерігаємо варіацію концептуальної ознаки «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою», що вказує на те, що індивід під впливом сильної емоції втрачає здатність до аналізу та не спроможний збагнути втрату (*I cannot begin to comprehend the loss*).

5. Комунікативна тактика вказівки на обмеження / відсутність вибору, яка втілює **НКС**, налаштовує читача на відчуття, коли зовнішні обставини обмежують внутрішню свободу індивіда. Тактика реалізована стилістичним прийомом анафори, експозитивами.

"We're not allowed to choose if our son lives and we're not allowed to choose when or where Charlie dies (Evening Standard, 30 June 2017).

Фрагмент описує **КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «хвороба (смертельна, психічна), недуга»**, а саме страждання суб'єкта дистресу через смертельну хворобу об'єкта дистресу:

Chris Gard and Connie Yates, wanted 10-month-old Charlie, who suffers from a rare genetic condition and has brain damage, to be taken to the US for experimental treatment (Evening Standard, 30 June 2017).

КСД розгортає в межах соціального контексту погляд на відношення соціальних ролей лікар-пацієнт і позивач (фізична особа)-відповідач (суд), де лікар та відповідач мають вищий соціальний статус. Лікарі визначають кількість часу, відведеного для батьків, щоб провести зі смертельно хворою дитиною. Вони спершу обіцяють більше часу й просять дати батькам можливість побути наодинці з дитиною, а потім кваплять події:

"We would ask you to give the family and our staff some space and privacy at this distressing time." The couple had claimed they were being rushed to say their goodbyes, despite having been promised they would have all the time they needed to say goodbye to their son (Evening Standard, 30 June 2017).

Відповідач (Європейський суд) відмовляє в допомозі з продовженням лікування, чим ускладнює дистрес відчуттям розчарування (*let down*):

<...> a European court refused to intervene in the case (Evening Standard, 30 June 2017).

Також, окрім хвороби об'єкта дистресу, КСД виявляє додаткові стрес-фактори для суб'єкта дистресу: його низький соціальний статус; відсутність вибору та свободи (*We're not allowed to choose*); часово-просторовий фактор обмеження (*they were being rushed*), позбавлення наявної свободи, а саме, батьківських прав (*the couple's parental rights "have been stripped away"*).

Отже, КС формування емоційного настрою втілена в п'яти комунікативних тактиках: створення напруги, індукції емпатії, емоційної самоекспресії, висловлення емпатії, обмеження / відсутність вибору й об'єктивує концептуальні

ознаки: (9) «інтенсивність» (високий ступінь вияву ознаки); (3) «неспостережуваність»; (4) «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (+); (2) «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою»; «оцінність» (-); «втрата контролю»; «відсутність контролю»; «зв'язок емоції з перцептивною сферою»; «тривалість»; «часова локалізованість».

Застосовуючи КС формування емоційного настрою аудиторії, адресант апелює здебільшого до образів психологічної та емоційної нестійкості людини в стані дистресу, перцептивних асоціацій з темрявою та хворобою в концептуальних метафорах DISTRESS IS A BRITTLE OBJECT / ДИСТРЕС Є КРИХКИМ ОБ'ЄКТОМ (5) у КСД 1 «Втрата» (3), КСД 3 «Фрустрація» й КСД 8 «Небезпечна ситуація», DISTRESS IS COLOUR / ДИСТРЕС Є КОЛЬОРОМ (2), DISTRESS IS AN ILL PERSON / ДИСТРЕС Є ХВОРОЮ ЛЮДИНОЮ (2) в КСД 1 «Втрата».

Домінантою аналізу тональності лексичних засобів актуалізації КС формування емоційного настрою (-1,012) (за результатами груп «тональність «-ve» і «середнє значення»), виступає негативна топікальна оцінка авторської позиції щодо КСД 8 «Небезпечна ситуація» (-5; -1,5), КСД 2 «Розлука матері з дитиною» (-4; -1,5) та КСД 1 «Втрата» (-4,5; -1,085). У позитивній тональності реалізовано тактику висловлення емпатії (+3).

3.2.4. Комунікативна стратегія дискредитації

Дискредитація належить до типу семантичних або когнітивних комунікативних стратегій. Її цілі скеровані на сферу ресурсів мовця, наприклад соціальна вага, цінність особистості у сфері соціальних стосунків [72, с. 107–109]. Словниковим тлумаченням слова «дискредитація» є «підриг довір'я до кого-, чого-небудь; применшення авторитету, значення когось, чогось» [307]. Успіх стратегії визначають за перлокутивним ефектом – мовленнєвим впливом на адресата, який відчуває себе ображеним, об'єктом глузування [72, с. 160]. Отже, прагматичною цілеустановкою адресанта, який застосовує КС дискредитації для реалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у медіа-дискурсі, вважаємо виведення читача із зони емоційного комфорту, щоб указати на недоліки в політичній,

економічній, соціальній та ін. системах, підштовхнути читача змінити ставлення до політичних діячів, методів розв'язання проблем або що. Мовець обирає агресивні засоби впливу, типові для конфронтаційної комунікативної ситуації, порушуючи комунікативні конвенції, загрожуючи позитивному чи негативному обличчю співрозмовника та порушуючи принцип кооперації, у який входять такі максими: кількості – повноти інформації; якості інформації; релевантності; манери / способу [230]. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС представлено комунікативною стратегією в КСД 1 «Втрата», КСД 3 «Фрустрація», КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КСД 5 «Скрутне становище», КСД 6 «Фізичне насильство» й КСД 7 «Моральне насильство» за допомогою тактик:

1. **Комунікативна тактика іронії в НРС** утілює глузливо-критичне ставлення адресанта до КСД, яке виражає лексемами з позитивною тональністю для приховання істинного смислу й негативної позиції.

*Earlier this month, the 44-year-old Brussels transgender man deliberately ended his life with **a lethal cocktail** of medication – and he did so with a doctor's assistance and his government's **blessing*** (Salon, Oct 8, 2013).

Лексеми *cocktail*, *blessing* викликають асоціації з чимось приємним, із благом, що суперечить істинному прихованому смислу повідомлення. *Комунікативна тактика іронії* виконує функцію вказівки на надмірне асистування та сприяння тому, щоб людина прийняла рішення на користь евтаназії в *КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «вбивство / самогубство»*.

2. **Комунікативна тактика непрямой оцінки / критики в рамках НРС** полягає у висловленні несхвальної оцінки дій суб'єкта дистресу або дій щодо ставлення до нього. Адресант обирає лінгвальні знаки, які містять пресупозицію критики, аби усунути хиби у світогляді адресата, а саме: графічні засоби (лапки), стилістичні засоби оксиморону, антитези, персоніфікації та метафори.

*In a process described as “**serene and beautiful**,” **a fatal dose** of barbiturates is administered and the person usually dies “within 5 minutes.” <...>. The hospital where Verhelst died told the BBC that he met his end “in all **serenity**” after an “**extremely rigorous procedure**” of vetting. In Belgium, candidates must demonstrate a “**voluntary**,*

considered and repeated” desire to end life. <...>. For most of us, the instinct to cling to life is so deep that helping another human being end it seems unthinkable (Salon, Oct 8, 2013).

Тактика дискредитує бюрократизацію та рутинність сприяння смерті за допомогою прийому *оксиморону* – створення експресивного ефекту поєднанням контрастних понять безхмарності / спокою з фатальністю (*serene and beautiful; a fatal dose*), безтурботністю смерті з надзвичайною ретельністю / скрупульозністю / суворістю перевірки (*serenity; extremely rigorous*), а також поєднанням таких протилежних понять, як обдумане та неодноразове бажання добровільної смерті (*desire to end life*) й інстинктивне бажання жити (*cling to life*), що автор називає немислимим (*unthinkable*).

Writing in the Herald Sun Sunday, Rita Panhi said that “what appears compassionate in theory can have sinister implications in practice (Salon, Oct 8, 2013).

Прийом *антитези* протиставляє евтаназію в теорії й на практиці, адже в теорії асистована смерть є виявом співчуття (*compassionate*), а на практиці – зловісною / похмурою / поганою співучастю (*sinister*).

A culture where ‘mercy killings’ become the expected outcome for those considered a burden on society.” <...>. What was once forced upon people by authoritarian regimes is now becoming vogue by means of the ballot box. Societies are shuffling towards a culture of death” (Salon, Oct 8, 2013).

Тактику непрямой оцінки / критики упроваджують у дискурсі графічні засоби, прийоми антитези, персоніфікації та метафори. Автор засуджує вбивство зі співчуття, беручи в лапки словосполучення *‘mercy killings’*. Це дає нам змогу припустити намір адресанта вказати на хибність дій адресата, який надає перевагу «вбивству зі співчуття», а не «допомозі зі співчуття». Абсурдність ситуації виявляє той факт, що примусовий вихід (*forced upon people*) із ситуації за допомогою евтаназії за часів авторитарного режиму перетворили в добровільний вибір (*by means of the ballot box*). Персоніфікація (*Societies are shuffling*) вказує на те, що цей вибір робить людину відповідальною за переважне обрання евтаназії як засобу виходу зі стану дистресу. Негативну оцінку адресанта щодо

поширеності асистованої смерті виражає метафора, яка відображає схожість із насадженням культури смерті (*a culture of death*).

У наступному прикладі *КСД 7 «Моральне насильство», КУ «обман, містифікація»* в межах НРС тактику втілює прийом доказу «від протилежного» (від лат. – *reductio ad absurdum*), який змінює полюс дистресу зміною полюса його опозиційної емоції – щастя (*distress :: joy*):

*For it's precisely **sunny-side-up fascism** that forces those of us who **walk the black dog into lonely invisibility*** (The Guardian, 3 August 2012).

Застосовано метафори, що висвітлюють неконвенційні образи й асоціації, пов'язані зі щастям і дистресом. Так, наступне висловлення показує щастя як завуальований фашизм і концептуалізований метафоричний образ самотності: *DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ*. У цьому фрагменті таке розуміння щастя змушує (*forces*) суб'єкта дистресу відчувати самотність, а отже, виступає стимулом поглиблення емоції.

Тактика в межах НРС у *КСД 6 «Фізичне насильство», КУ «вбивство / самогубство»* є засобом висловлення негативної оцінки комунікативної ситуації дистресу за допомогою акцентування на масштабності та інтенсивності емоції. Наприклад,

*"I don't recognise him." Samira Zakhi **screamed with a mother's piercing wail** that filled the largest morgue in Damascus. These were Samira's **last distressing moments** with her son, 35-year-old Rafid, who **suffered grievous injuries** to his face in the mortar attack that killed him. <...>. **As grief grows**, so does a groundswell of anger on both sides of this bitter conflict as more of the most innocent lives are lost. <...>. "My niece was a pure angel," he told me. <...>. One woman, **her eyes red from crying**, approached me with a **tearful** message. <...>. But in Damascus now nowhere seems safe as both sides press for military advantage in a war whose **painful** human cost deepens by the day* (BBC News, 13 November 2013).

Силу горя і страждань внаслідок військового конфлікту висвітлено за допомогою підкреслення невинності жертв насильства (*the most innocent lives are*

lost; a pure angel; the sanctity of children's lives), результату ВПЛИВУ (*suffered grievous injuries*) (DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ), неминучості небезпеки (*now nowhere seems safe*) (DISTRESS EXPERIENCER IS A TRAPPED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ У ПАСТЦІ), «тривалості» емоції (*painful human cost deepens by the day; as grief grows*), «втрати контролю» (*screamed with a mother's piercing wail*) (DISTRESS IS A HIGH-PITCHED SOUND / ДИСТРЕС Є ВИСОКИМ ТОНОМ), ЗОВНІШНЬОГО ВИЯВУ (*her eyes red from crying; tearful*); комбінаторики дистресу з гнівом (*as grief grows, so does a groundswell of anger*).

3. **Комунікативна тактика незгоди** в рамках **НКС** фокусує увагу на різниці у поглядах адресанта та суб'єкта дистресу щодо методів виходу з емоційного стану та має вербальне втілення у формі деклінативів. Наприклад:

<...> *we don't want to engender a culture that devalues the lives of the infirm, elderly, disabled or the clinically depressed* (Salon, Oct 8, 2013).

У фрагменті **КУ «вбивство / самогубство»** тактика спрямована на втілення наміру адресанта дискредитувати розв'язання всіх проблем єдиним способом евтаназії та насадження культури смерті. Тактика репрезентована мовленнєвим актом деклінативу – відмовою автора від імені аудиторії породжувати культуру, у якій немічні люди, котрі стали тягарем для суспільства, обирають асистовану смерть для звільнення від дистресу (*we don't want*).

4. **Комунікативна тактика нівелювання авторитету**, яка втілює **НРС** та **НКС**, продиктована прагненням адресанта звести нанівець популярність / вплив / діяльність особи чи представників інституції, які вводять інших у дистрес. Така мета передбачає відбір мовних знаків невербальної комунікації, котрі вказують на метафоричний і метонімічний образи емоції. Мовними засобами тактики в межах НКС виступають перформативні висловлення – комісиви, екзерситиви у формі імперативних речень, квеситиви.

Ofcom said the younger sister was "visibly distressed, shouting, crying and breathing heavily" during the show, and was "clearly distressed and humiliated". <...>

the 17-year-old who appeared "**very distressed**" and "**unable to defend herself**" in the face of repeated threats by her older sister. The **tearful** teenager took a lie detector test. <...> the 17-year-old who **cried** and **shouted** in response to allegations of theft and drug abuse. <...> the teenager, who "appeared to be **abandoned**" (The Guardian, 14 April 2014).

У прикладі **КСД 7 «Моральне насильство», КУ «приниження, дискримінація»** простежуємо пропаганду комплексу провини, залякування та приниження підлітків (суб'єктів дистресу) – наріжні проблеми британського суспільства. Знакові репрезентації тактики вказують на **ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ ДИСТРЕСУ**, що корелює з концептуальними ознаками «зв'язок емоції з перцептивною сферою» (*visibly / clearly distressed*), «інтенсивність» (*very distressed*), «відсутність контролю»: фізіологічний вияв – плач, крик, утруднене дихання, (*tearful; shouting; breathing heavily*), слабкість та неспроможність себе захистити (*unable to defend herself*), вияв у поведінці – відсторонення, уособлене метафорою **DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ** (*abandoned*). Метафорична концептуалізація дистресу як спектаклю / вистави / гри дає змогу припустити зімітованість переживання емоції заради популяризації й негативного піару шоу-програми, однак контроль дистресу учасниками телепередачі викликає сумнів, адже концепту **DISTRESS / ДИСТРЕС** притаманна концептуальна ознака «втрата контролю». Тому навіть за умови розігрування емоційного стану учасник входить у стан афекту, утрачає самовладання й переживає вже реальний дистрес.

Татика в рамках **НПС** продиктована прагненням адресанта ліквідувати вплив чи повагу особи / інституції, що виконує роль суб'єкта дистресу та не справляється з покладеними на неї обов'язками, наприклад:

*Not even Fabio Capello is **immune to distress** in a World Cup year <...>. It was a mistake to think that Fabio Capello could be as **impregnable** as he appears. After all, he is an England manager and as such, is **prey to inevitable distress** in a World Cup year. <...>. **The variety of trouble** is unusually broad at this stage in the build-up. <...>. **It cannot have shocked** him to hear of the latest twinge in Rio Ferdinand's back.*

<...>. *It is never simple to contemplate the loss of a defender of such calibre, but the concern is keener still at a moment when England have such limited means.* <...>. **The anxiety** now is that a lack of depth will be exposed. <...>. **The present disquiet** is associated only with indifferent club form. <...>. Capello, despite being well-versed in the vagaries of football, may **feel jinxed** in some regards. <...>. Capello is as **beset by difficulties** as any who preceded him, but there is a difference (The Guardian, 24 February 2010).

У фрагменті **КСД 3 «Фрустрація», КУ «нагромадження стресових ситуацій»** комунікативні дії мовця спрямовані на дискредитацію футбольного менеджера, описуючи його перебування в стані дистресу під час підготовки до матчу. Мовець фокусує увагу на фатальності дистресу, його невідворотності / неминучості, а концептуальна ознака «вольові дії суб'єкта» має нульовий вияв (*inevitable distress; feel jinxed* від *to jinx* – «приносити нещастя; наврочити»). У цій КСД суб'єкт дистресу виступає жертвою фатуму (**is prey to inevitable distress**). Прослідковуємо акцентуацію незахищеності суб'єкта дистресу та втілення образу емоції як хвороби (**DISTRESS IS INFECTION / ДИСТРЕС Є ІНФЕКЦІЄЮ**), що підсилює вказівку на слабкість менеджера (*Not even Fabio Capello is immune to distress*). Окрім гіперсеми «страждання», у КСД реалізовано гіперсему «скрутна ситуація» (*trouble; it is never simple*), що пояснює втрату спокою, внутрішнього балансу, тривожність індивіда (*anxiety, disquiet, shock*) (**DISTRESS IS A LOSS OF EQUILIBRIUM / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ РІВНОВАГИ**) через сукупність неприємностей (концептуальна ознака «каскадність») (*the variety of trouble is unusually broad*), які оточують його, та людина потрапляє в замкнутий простір, що створює відчуття безвиході (*beset by difficulties*) й актуалізує метафору **DISTRESS EXPERIENCER IS A TRAPPED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ У ПАСТЦІ**. Пропозиція часу виявляє орієнтацію КСД на теперішнє (концептуальна ознака «часова локалізованість»), що інтерпретуємо як бажання мовця продемонструвати негативний / напружений емоційний стан менеджера, який нівелює його авторитет як професіонала своєї справи (*the present disquiet, the anxiety now, the concern is keener still at the moment, at this stage*).

КТ нівелювання авторитету, що реалізовує **НКС**, спрямована на заклик усунути режим опозиції і вплив Заходу, а також акцентування уваги на НЕБЕЗПЕЦІ для індивіда.

"We need President [Bashar] al-Assad to terminate all those people," she said in a harsh rebuke to the opposition that underlined how emotions are hardening in this brutal war. <...>. "Tell the West to leave us alone," Rima Haddad cried. "What did these children do to die like this? When I asked about a war causing death on both sides, she defended the right of the Syrian army to "carry guns, to protect us" (BBC News, 13 November 2013).

Тактику втілюють екзерситив – імперативне речення (*Tell the West to leave us alone*), квеситив (*What did these children do to die like this?*), комісив (*We need*), щоб підтримати урядові війська Сирії, зміцнити позиції сирійського президента Б. Асада та ліквідувати допомогу Заходу.

5. Комунікативна тактика засудження в рамках **НКС** та **НРС** виявляє визнання вини за заподіяння страждань суб'єкта дистресу, ілюструє незадоволення політикою інституцій медіа й уряду, котрі виступають ідукторами негативного емоційного стану. Вербалізаторами тактики виступають вердиктиви в непрямих мовленнєвих актах, квеситиви, експресиви, риторичні запитання, перформативи (заперечення), інтенсифікатори, наприклад *[not] enough, at no time, clearly* та ін., часова орієнтація на поточний момент, стилістичні прийоми гіперболи й літоти, емотиви (*appalling*), що підкреслюють оцінний знак «-» комунікативної ситуації дистресу.

Jeremy Kyle did not do enough to prevent the distress and humiliation of a 17-year-old contributor to his ITV show who was called a "crackhead" and a "silly anorexic slapper" by her older sister, the media regulator has ruled. But it upheld a third breach, saying ITV had not done enough to ensure the offence was justified by the context of the programme. The regulator said Kyle had not given enough support to the 17-year-old. The regulator said "at no time did [Kyle] appear to respond to the distress" of the 17-year-old. It added: "Further, Jeremy Kyle made comments that clearly reinforced a negative view of the 17-year-old, which at times, rather than

*limiting her distress, **added** to it, in Ofcom's opinion. Ofcom said the programme should have done more to make clear what support was being offered by producers to the teenager. But the regulator said the teenager's distress was "potentially offensive" to viewers because of her age and background and the threats by her older sister. It said the "offence caused to viewers by the humiliation and distress of the 17-year-old was not justified by the context" (The Guardian, 14 April 2014).*

За допомогою комунікативної тактики звинувачення в **КСД 7 «Моральне насильство»**, КУ **«байдужість або недбале ставлення»** автор має на меті дискредитувати медіа-інституцію, яка становить загрозу для аудиторії через індукцію й трансляцію негативних емоцій. Для реалізації тактики адресант використовує непрямі висловлення-вердиктиви, що засуджують недбалість ведучого Дж. Кайла та телеканалу ITV, навмисне збільшення ступеня інтенсивності страждання учасниці шоу та негативного ставлення до неї (*reinforced a negative view; added to [distress]*), що виявляє когнітивну ознаку «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (-). Тактика активує потенційну можливість низького ступеня вияву концептуальної ознаки «інтенсивність», однак утілює її високий ступінь. Тактику впроваджують інтенсифікатори засудження автором дій чи бездіяльності представників медіа (*clearly; enough; at no time; rather than; more*).

КТ засудження вказує на недоліки у сфері імміграційної політики уряду. У рамках КСД відбулася зміна ролей, а саме, індуктори дистресу (імігранти) стали суб'єктами дистресу, а суб'єкт дистресу (уряд) – індуктором дистресу для імігрантів, наприклад:

*It is difficult to imagine any other situation where children could have such scant attention paid to their welfare, says Sarah Campbell. <...>. Meanwhile, children were left without their detained or deported parent, sometimes in what can only be classed as **appalling situations**. <...>. These children have been failed by the agencies who are supposed to safeguard them. Unfortunately, the cuts to Legal Aid mean that even more children will be experiencing the kind of **extreme distress** documented in this report (Open Democracy, 6 May 2013).*

У КУ «байдужість або недбале ставлення» автор засуджує ставлення уряду до іммігрантів та їхніх дітей за допомогою класу перформативів – вердиктивів, виражених у непрямих мовленнєвих актах (підкреслені в тексті). Тактику втілюють стилістичні прийоми гіперболи (*It is difficult to imagine; even more children*), літоти (*such scant attention – така мізерна увага*), засоби експресії, що виявляють когнітивну ознаку «інтенсивність» (*extreme distress; incredibly distressed*), емотиви (*appalling situations – жахливі ситуації*), спрямовані на афективний, а не раціональний ВПЛИВ на читача, що є потужним інструментом медіа-маніпуляції. У комунікативних ситуаціях дистресу питання іммігрантів постає в новому світлі. У дослідженнях Т. ван Дейка іммігрантів у медіа репрезентують як проблему чи загрозу й змальовують у контексті злочину, конфліктів, неприпустимих культурних відмінностей та інших форм девіантної поведінки [203]. У наведеному фрагменті автор позиціонує іммігрантів не як індукторів страждання інших, а як суб'єктів страждання, що формує прихильне ставлення аудиторії до них та здійснює переоцінку світогляду.

Shami Chakrabarti, director of Liberty, believes the devices are a clear contravention of young people's human rights. "What type of society uses a low-level sonic weapon on its children?" she asked. <...>. Sir Al Aynsley-Green, a former children's commissioner for England, also objects to the "collective punishment" imposed on all young people by Mosquitos <...> (The Guardian, 24 June 2010).

У фрагменті КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «каліцтво / шкода для здоров'я» тактика покликана підірвати довіру до ультразвукового приладу Mosquito, що відлякує дітей і підлітків та шкодить їхньому здоров'ю. Адресант засуджує індукторів дистресу в застосуванні приладу в риторичному реченні-квеситиві, перформативі-запереченні (*objects*) і лексемах із негативною конотацією (*contravention; weapon; punishment; imposed*), що виявляють ЗАГРОЗУ для здоров'я.

КТ засудження фокусує увагу на ЗАГРОЗІ для індивіда. Адресант зосереджується на індукторі дистресу, що обіцяє заподіяти яке-небудь зло індивіду або представляє собою можливість чи неминучість небезпеки для

суб'єкта дистресу, та на його емоційному стані.

*KILLER Mark Bridger **has inflicted fresh agony** on the family of April Jones after launching an appeal against his sentence. "It's disgusting, he's in prison where he belongs and he should stay there. "He's just torturing my family with these legal battles. It's like he's taunting us, like he wants to show he's got the upper-hand," Mrs Jones told the Sun (Daily Express, December 16, 2013).*

У прикладі **КСД 7 «Моральне насильство», КУ «знуцання, лейбелінг»** автор дискредитує систему покарання за особливо жорстокі злочини й засуджує судову систему, яка дозволяє злочинцям виходити на свободу. Адресант апелює до моральної безпеки сім'ї жорстоко вбитої доньки. Безпеку порушує злочинець, який оскаржує своє ув'язнення та тим самим завдає сильного дистресу сім'ї вбитої. Тактику реалізують експресиви, що виражають «інтенсивний» емоційний стан суб'єкта дистресу, а саме відчуття членів сім'ї, що над їхнім горем глузують (*he's taunting us, he's got the upper-hand*). ЗАГРОЗУ моральній безпеці передано завдяки лексемам, що відображають фазу «входження в стан дистресу» (*inflicted fresh agony*), образ фізичного страждання, перенесений на душевні страждання, а саме муку, агонію (*agony, torturing*). Інтенсифікатор (*fresh agony* – *свіжа/нова/додаткова агонія*), що додатково об'єктивує когнітивну ознаку «тривалість», і пропозиція часу ситуації – орієнтація на теперішнє в часових формах Present Simple, Present Perfect, Present Progressive (концептуальна ознака «часова локалізованість»), дають підставу стверджувати, що за умови відновлення стрес-фактора дистрес може поновлюватися та посилюватись.

6. Комунікативна тактика критики, яка втілює **НКС** та **НРС**, є засобом викриття адресантом вад у поглядах на ПРИЧИНИ / ДЖЕРЕЛА ДИСТРЕСУ та ставлення до суб'єкта дистресу за допомогою прямого звернення до адресата, щоб указати на допущені хиби. Мовними індикаторами тактики є прийоми звертання до читача, інтертекстуальності, порівняння, перспективи, гра на просторових відношеннях і контрасті, оцінні висловлення, умовні речення третього типу.

What's disconcerting is the three women are mostly ignored. Tommy Lee Jones's second go at directing is by turns a droll and stark western that sends a message to

lonely ladies. The message is: I feel your pain. But does he? <...>. We're meant to take her kindness at face value but that's the last we hear of the trio because, gosh darn it, The Homesman isn't actually interested in giving them a voice. Far from being a gritty study of mental illness, the film simplifies and sugar-coats distress: the women, who've become interchangeable by this point, might as well be synchronised dolls. What should we make, too, of the idea that they're safer in a parlour than a prairie? The implication, reinforced by **a bizarre scene** between Jones and teen star Hailee Steinfeld, is that *females can't handle life in the raw; that bound by family bonds and a respect for ritual they're driven mad by chaos, just as rugged men are driven mad by civilisation — a philosophical position that will strike you as profound only if you're a fan of books like Men Are from Mars, Women Are from Venus*. <...>. Surveyed from afar, his feminist epic seems lofty. Close-up, it doesn't amount to a hill of beans (Evening Standard, 21 November 2014).

У наведеному фрагменті **КУ «байдужість або недбале ставлення»** та **КУ «приниження, дискримінація»** автор дискредитує применшення значущості образу суб'єкта дистресу – жінок (*ignored, isn't actually interested; lonely*), піддає критиці щирість співчуття до них за допомогою квеситиву (*I feel your pain. But does he?*), критикує змальований стереотипізований образ слабкої жінки, у якої немає права голосу (*The Homesman isn't actually interested in giving them a voice*) та яка страждає і сходить із розуму за відсутності звичного укладу життя та комфорту (*females can't handle life in the raw; a respect for ritual they're driven mad by chaos*), що активує когнітивну ознаку «втрата контролю». Тактика критики чіткого розділення ролей чоловіка й жінки та взаємозалежність їхнього психоемоційного стану від визначених режисером гендерно спрямованих соціально-побутових умов проживання справджена прийомами звертання до читача (*What should we make, too, of the idea*), інтертекстуальності, де автор глузує з акцентування уваги на статевих відмінностях, посиляючись на книгу психолога Дж. Грея «Чоловіки з Марсу, жінки з Венери», та гіперболізації (*a philosophical position that will strike you as profound only if you're a fan of books like...*). Тактику критики втілюють такі прийоми, як *порівняння жінок із*

синхронізованими ляльками, оскільки їхній стан спростили, прикрасили, зробили більш прийнятним для глядача (*the film simplifies and sugar-coats distress*); *евфемізм* (*gosh darn it*), що підкреслює суб'єктивно-емоційну позицію автора на висвітлення (*highlighting* – термін Дж. Лакоффа) почуттів і думок страждених, а не на їх відсторонення на другий план (*hiding* – термін Дж. Лакоффа); прийом *перспективи* – техніка художнього викривлення пропорцій і форми реальних тіл при їх візуальному сприйнятті, яку автор застосовує для виявлення недоліків і применшення режисером значущості й глобальності дистресу жінок (*Surveyed from afar, his feminist epic seems lofty. Close-up, it doesn't amount to a hill of beans*). Автор грає на просторових відношеннях та контрасті (*lofty* (піднесений, високий) – *a hill of beans* (дрібниця); *a parlour* (вітальня) – *a prairie* (прерія, степ)), щоб показати всю ілюзорність сприйняття такої кінооповісті і, найголовніше, суб'єктів дистресу. Оцінні висловлення автора *bizarre scene* – «чудернацька / химерна сцена»; *disconcerting* – «що збиває з пантелику»; *far from being a gritty study* – «фільм, далекий від переконливого дослідження» також показують несправжність створеного образу людини, яка страждає.

Комунікативна тактика критики актуалізує КС дискредитації в **КСД 7 «Моральне насильство», КУ «порушення душевної рівноваги зовнішньою агресією»**, для вказівки на жорстоке поводження з іммігрантами, що слугує індуктором дистресу для оточення:

"We moved to the front of the plane because **it was really quite distressing** and then moved back again. They said they were deporting him and were trying to restrain him. <...>. It just seemed a bit of an overkill to be honest." <...>. The passenger who shot the footage said he was unsure whether the treatment was "over the top". "It is not my judgment, but at the time I found it **quite distressing** because when you get on a plane that is not what you want to see," he said (The Guardian, 22 October 2010).

Тактику критики втілюють інтенсифікатори *really, quite* (високий та середній ступені вияву концептуальної ознаки «інтенсивність»), що зосереджують увагу на впливі зовнішнього стрес-фактора фізичного насильства на емоційний стан свідка (концептуальна ознака «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (-)), і

суб'єктивну ОЦІНКУ суб'єктом дистресу ситуації, а саме вихід за межі необхідності працівниками імміграційної служби (*an overkill; over the top*).

Тактика в рамках НКС у КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «каліцтво / шкода для здоров'я» інкримінує медичній інституції каліцтво новонародженої дитини та підриває імідж усієї системи охорони здоров'я країни.

"If she had correctly read the CTG traces and called for a senior medical opinion, they would have waited a few minutes to see if things improved <...>. If he had been born when he should, that would have prevented Toby's brain damage, which happened during those last 20-25 minutes and which was catastrophic." Angela Kirtley, a solicitor for lawyers Irwin Mitchell, said: "Even though Toby's heart rate was highly abnormal, no doctor was called to assess Mrs Hart." (The Guardian, 14 April 2011).

Тактика втілена в синтаксичних конструкціях умовних речень третього типу, що виражають шкодування про минуле, а саме можливість уникнення пошкодження, однак нереальність змін.

*'All too often the people who come to us for help are **unhappy** because of the careless communication, insincere apologies and unclear explanations they've received from the NHS. A poor response to a complaint can add to the problems of someone who is **unwell**, struggling to take care of others or **grieving**', said Mellor. "The NHS needs to get better at listening to patients and their families and responding to their concerns." Too often the NHS's response to a complaint about mistakes by its staff "gets it wrong" by, for example, using "equivocal language and sitting on the fence; getting key facts wrong; using technical language without appropriate explanations; fake apologies, for example 'I'm sorry you feel the care wasn't good enough'," the report adds (The Guardian, 9 November 2012).*

У поданому прикладі КСД 3 «Фрустрація», КУ «комунікативні провали» причиною дискредитації роботи служби охорони здоров'я Великобританії став неочікуваний перлокутивний ефект пацієнтів, а саме посилений дистрес, оскільки комунікативні дії мовців-медичних працівників не досягнули своєї цілі. Адресант критикує роботу та комунікативну поведінку медперсоналу, дає негативну ОЦІНКУ (*a poor response; the NHS needs to get better at; add to the problems; gets it*

wrong; getting key facts wrong) і підсилює її вказівкою на частоту допущених промахів прийомом анафори (*All too often... . Too often...*). Критика комунікативної поведінки полягає в зазначенні порушень принципу Кооперації Грайса, а саме максими якості «не кажи того, що вважаєш неправдивим» (*insincere / fake apologies*), максими манери «уникай двозначності» (*equivocal language*) й «уникай незрозумілих висловлень» (*unclear explanations; using technical language*) [230], що виявляють негативну ДІЮ на суб'єкт дистресу (концептуальна ознака «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу»).

7. **Комунікативна тактика докору** в рамках НКС і НРС слугує засобом висловлення адресантом незадоволення діями адресата щодо суб'єкта дистресу. Мовними індикаторами тактики виступає прийом залучення до діяльності мовця й слухача одночасно, синтаксична конструкція *should have + Participle*, лексеми номінації емоції та інтенсифікатори.

*Verhelst's history suggests **a life that was marred by extreme mental pain, much of which could have been defused had he been treated** with more understanding and compassion from the beginning. <...>. It's a state of mind few of us have experienced firsthand, and in a better, kinder world, we would be devoting more resources to the best intervention and medication for those at-risk individuals so that life doesn't become a terminal condition (Salon, Oct 8, 2013).*

У фрагменті **КСД 7 «Моральне насильство», КУ «байдужість або недбале ставлення»** прийом залучення до діяльності мовця й слухача одночасно, що втілює тактику докору, містить пресупозицію, що кожен із нас (*us, we*) несе відповідальність і може пом'якшити «інтенсивні» страждання іншого, якщо ставитиметься з більшим розумінням, співчуттям. Висока зустрічність словоформ *I* (9), *individual / -s* (4) у медіа-тексті показує необхідність звернення уваги на особистість, на індивідуальні потреби в кожному окремому випадку та активізує потенційну когнітивну ознаку «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (+). Згідно з аналізом сполучуваності мовних одиниць (*individuals can also apply based on emotional suffering; transgender individuals have attempted suicide; for those at-risk individuals; unbearable for any individual*), людина в стані дистресу перебуває в

зоні РИЗИКУ між життям і смертю, може вчинити самогубство, оскільки життя для неї стало нестерпним.

*The reaction of Milly Dowler's family to the revelation that the News of the World hacked into messages left on her phone was one of **shock and disgust**, their lawyer, Mark Lewis, said. "Sally and Bob Dowler have been through **so much grief and trauma without further distressing revelations** to them regarding the loss of their daughter," Lewis said (The Guardian, 4 July 2011).*

У фрагменті, де застосовано НРС, КУ «втручання у приватне життя» адресант описує емоційний стан суб'єкта дистресу (батьків) через зламування голосових повідомлень загиблої доньки. У повідомленні відсутні вербальні засоби прямої об'єктивації тактики, однак дескрипція «інтенсивності» страждання суб'єкта за допомогою підсилювальної частки *so* передає судження автора про невчасність нової інформації / деталей трагедії.

Тактика в рамках НКС у КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення», КУ «каліцтво / шкода для здоров'я» є інструментом вираження адресантом прикrostі про щось або ж докору за те, що сталося в минулому.

'The readings should have been ringing alarm bells for her but they didn't,' says Michelle. (The Guardian, 14 April 2011).

Тактику втілює синтактична конструкція *should have + Present Participle*.

8. **Комунікативна тактика недовіри** в рамках в рамках НКС та НРС дискредитує ЕМОЦІЮ / СТАН ДИСТРЕСУ, ставлячи під сумнів достовірність / істинність переживання емоції мовцем. Тактику реалізують вживання номінації *distress* в лапках, зображення невластивих сутності дистресу концептуальних ознак, квеситивів, експресивів, прийом запитання та хеджингу із застосуванням модальних дієслів і лексико-граматичних хеджів, сіленційний ефект.

*Jacko's fans have successfully won a case for '**emotional distress**' caused by their hero's death. (The Guardian, 12 February 2014)*

У фрагменті КСД 1 «Втрапа», КУ «втрапа ролі» (шанувальника) автор застосовує тактику недовіри до тих фактів, що смерть улюбленого співака М. Джексона може стати причиною горя й страждання його фанатів та що за ці

переживання можна виграти в суді моральну компенсацію. Тактику недовіри демонструють «уживання номінацій у лапках, частотні метафоричні висловлення та висловлення з дієсловом в умовному способі» [15, с. 72]. У вказаному дискурсивному фрагменті автор ставить під сумнів ЕМОЦІЮ / СТАН ДИСТРЕСУ, беручи номінацію в лапки. Стилiстична функція лапок – виявити як згоду, так і незгоду думки автора з тією, чію він цитує [252, с. 44]. Так, відбувається накладання семантичних інтенцій на цитоване слово («a double-voiced word») «*emotional distress*», ужите в суді позивачем щодо його емоції та автором у медіа-тексті для створення протилежного / контрастивного значення.

Тактика в рамках НРС дискредитує ЕМОЦІЮ / СТАН ДИСТРЕСУ, апелюючи до когнітивної сутності емоційного стану в прикладі:

*Like JFK or Diana's death, we all remember where we were the day Brooklyn Vegan blogged about British Sea Power's keyboardist leaving. The **trauma** was **shortlived*** (The Guardian, 12 February 2014).

У фрагменті КСД 3 «Фрустрація», КУ «нездійснена ціль або невиправдані очікування» ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ зазначено вихід музиканта Хемільтона з рок-гурту British Sea Power. У прикладі актуалізовано концептуальну метафору DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ, однак невластивий вияв концептуальної ознаки «тривалість» концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Найчастотнішим ядерним і периферійним виявом ознаки є висока «тривалість» ДИСТРЕСУ. У фрагменті його короткостроковість ставить під сумнів, що прихильники музиканта переживали саме цю емоцію.

У наступному фрагменті КТ недовіри в рамках НКС та НРС покликана показати невпевненість у правдивості пропозиції висловлення й пошуки автором істинної інформації завдяки застосуванню квеситивів, які звертаються до здорового глузду аудиторії, експресивів, що виявляють дійсний психологічний стан мовця:

*But can events in pop really be **traumatic**? And if so, should I contact my lawyers about the following cases that **soured my life**?* (The Guardian, 12 February 2014)

Maybe I shouldn't have been **shocked**, er, "**emotionally distressed**", to see the Velvet Underground's drummer appearing at a Tea party rally in 2010. <...> But she once sent me a signed picture of her and ... I don't know, it just made me really **sad**, all right? (там само)

У прийомі запитання та хеджінгу адресант застосовує модальні дієслова й інтенсифікатори. У вищезазначених висловленнях лексико-граматичні хеджі *can*, *really*, *should* спрямовані на дистанціювання від думки фанатів та на з'ясування впливу подій зі сфери поп-культури на її споживачів. Комунікативну тактику сумніву реалізовано синтаксичною структурою *I don't know*, прислівником *maybe*, модальним дієсловом *should* у формі Perfect Infinitive, вигук-заповнювачем *er* і графічним знаком «три трапки». Останній створює сіленціальний ефект (мовчання), що вживається в стилістичному прийомі апосіопези. Мовчання є смислотворною структурою [164]; маркером когнітивно-рефлекторних й емоційно-експресивних витоків [3]. У цьому фрагменті незавершене речення передає роздуми автора про істинний емоційний стан, який можуть викликати вчинки відомих кумирів, і відповідну номінацію емоцій (*shocked*, *sad*), звертається до метафоричного образу концепту DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ (*traumatic*) і якісної характеристики (*soured* – концептуальна ознака «зв'язок емоції з перцептивною сферою»). Дискурсивний маркер *all right* виражає згоду з точкою зору чи погодження з тим, що потрібно зробити [317]. У такому контексті цей маркер указує на особисте судження автора, а саме, попри всі сумніви, існує можливість відчуття фанатами негативних емоцій і фрустрації щодо смерті чи неочікуваних дій кумирів, однак зупиняється на номінації *sad*, аніж *distressed*.

9. Комунікативна тактика сарказму, яка втілює НРС, виступає засобом дискредитації дій суб'єктів дистресу за умови невідповідності емоції істині. Сарказм виступає засобом комічності, однією з модифікацій смішного [25, с. 277], в основі якої – зла й уїдлива насмішка; різкий контраст між тим, що розуміється, і тим, що висловлюється; навмисне оголення того, що розуміється. Сарказм – невід'ємна частина англомовної культури [148]. Сарказм визначають як

негативний засіб виразити протилежне значення до того, яке мається на увазі [284]. КТ має мовне втілення засобами гіперболізації, уживанням номінації *distress* у лапках, контрасту лексем із протилежними оцінними знаками, чергування асертивів та директивів, метафори, похвалою та прийомом реверсії.

And for some people, the only true way to alleviate the black suffering in their heart when someone whose albums they quite liked dies is to sue. At least, that's what 34 Michael Jackson fans in France did when their hero died in 2009 – suing his doctor, Conrad Murray, for "emotional distress". Amazingly, five of them won their case and now stand to receive a whopping payout of, er, one euro (88p) each (The Guardian, 12 February 2014).

Інтенсифікатори (*the only true way; whopping* – величезний, колосальний) і метафора концепту DISTRESS / ДИСТРЕС (DISTRESS IS COLOUR / ДИСТРЕС Є КОЛІР), що втілює асоціації переживання емоції з чорним кольором, гіперболізують переживання дистресу через смерть відомого співака й виявляють тактику сарказму. Тактика актуалізовує когнітивну ознак-фазу «подолання дистресу» та ознаку «вольові / свідомі дії суб'єкта», які вказують у **КСД 1 «Втрапа»** на можливості людини за допомогою власних зусиль і дій вийти зі стану дистресу (*to alleviate*), незважаючи на високу «інтенсивність» (*black suffering*). Однак застосовані дії в цій ситуації піддаються гострому дошкульному глуму.

Тактика в рамках **НКС** виконує функцію дискредитації РЕАКЦІЇ у поведінці на дистрес у суспільстві:

The economy is tanking. People are out of jobs. <...>. Don't worry, be happy. Take a pill. Watch the Olympics (The Guardian, 3 August 2012).

У фрагменті **КСД 5 «Скрутне становище», КУ «нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння»** реалізацію тактики простежуємо в чергуванні простих розповідних речень (асертивів) й імперативних речень (директивів). Автор називає соціально-економічні проблеми (*the economy is tanking; people are out of jobs*) у межах КУ «нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння» та викриває в глузливій формі, що суспільство не дає права переживати негативний

стан і намагається одразу ж замаскувати дистрес (концептуальна ознака «приховування дистресу»).

Тактика в рамках НРС виявляє невідповідність події та емоції-реакції за допомогою протиставлення:

*Forget deaths or band breakups: few things have caused me **as much "emotional distress"** as wasting part of my teenage years listening to The Girl in the Dirty Shirt and pretending that it was an OK song* (The Guardian, 12 February 2014).

У КСД 3 «Фрустрація», КУ «нездійснені цілі або невиправдані очікування» опозиції за критерієм сильний / значний :: слабкий / незначний стрес-фактор, висвітлюють проблему відповідності вживання лексеми *distress*, адже дистрес – інтенсивний емоційний стан чи емоція, що виникає за умов впливу сильних зовнішніх чи внутрішніх чинників. У фрагменті автор застосовує прийом гіперболізації (*few things have caused me as much "emotional distress"*), де перебільшує вагомість «причинності» дистрес й таким чином створює гумористичний ефект. Можливість імітації дистресу продиктована його метафоричною сутністю (DISTRESS IS A PLAY / ДИСТРЕС Є ВИСТАВОЮ) і середнім ступенем «інтенсивності».

КТ сарказму у фрагменті КСД 7 «Моральне насильство», КУ «порушення душевної рівноваги зовнішньою агресією» застосовано з метою отримання захисту від ЗАГРОЗИ та відновлення «справедливості», посиляючись на високу «інтенсивність» дистресу. Тактику реалізують мовленнєвий акт похвали та прийом реверсії.

*Sister reveals distress over British journalists held by militia in Libya. <...>. She admitted her brother's continued detention was 'becoming **ever more distressing**'. <...>. 'I wasn't expecting this, every bit of information that comes out at the moment is **high anxiety inducing**, because the boys continue to be detained illegally,' Ms Gribble said. 'I'm assured that our government is doing its very best, but we don't want them to dwindle on it, we want them to keep up the pressure like a broken record' (Metro, 5 Mar 2012).*

Стрес-фактором є арешт близької людини. Тактику сарказму реалізовує

мовленнєвий акт похвали (*I'm assured that our government is doing its very best*). Водночас адресант активізує концептуальні ознаки «інтенсивність» (середній та високий ступені – *more; high*) та негативні «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу», що апелює до потреби в безпеці. Прийом *реверсії* (від лат. *reversio* – повернення) у висловленні «*we don't want them to dwindle on it, we want them to keep up the pressure like a broken record*» – ми ж не хочемо, щоб вони швидше розібрались із цим, ми хочемо, щоб напруга зберігалася, як непотрібні зламані платівки виступає спусковим гачком для дискредитації бездіяльності аудиторії й британського уряду до полонених громадян Великої Британії.

Отже, КС дискредитації втілена в 9 комунікативних тактиках і становить найоб'ємнішу групу комунікативних стратегій за функцією: іронії, непрямой оцінки / критики, незгоди, нівелювання авторитету, засудження, критики, докору, недовіри, сарказму. КС вербалізує такі концептуальні ознаки: (12) «інтенсивність» (високий (8), середній (3) та низький (потенц.) ступені вияву); (4) «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу» (3 – «-»; 1 – «+» (потенц.)); (3) «тривалість»; (2) «зв'язок емоції з перцептивною сферою»; (2) «вольові / свідомі дії суб'єкта» (нульовий вияв ознаки (1)); (2) «фазовість»; (2) «часова локалізованість»; (2) «втрата контролю»; «відсутність контролю»; «причинність»; «каскадність»; «оцінність» (-); «приховування дистресу».

Найчастіше адресант оперує образами травмованої, хворої людини у пастці, концептуалізованих метафорами DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ (2), DISTRESS EXPERIENCER IS A TRAPPED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ У ПАСТЦІ (2) в КСД 3 «Фрустрація» і КСД 6 «Фізичне насильство», DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ (2) в КСД 7 «Моральне насильство», звертається до сенсорно-перцептивної сфери переживання: смак у КСД 1 «Втрата»; зір і симптоматичних ознак (сльози, плач, утруднене дихання) у КСД 7 «Моральне насильство».

Сентимент-аналіз тональності лексичних засобів актуалізації КС

дискредитації (-0,34) відображає позитивний емоційно-експресивний компонент авторської позиції щодо КСД 5 «Скрутне становище» (4; 1,5), що пояснюємо тактичними засобами імплементації комунікативної стратегії, а саме, КТ сарказму й іронії, що приховує негативний зміст висловлення за лексемами з позитивною тональністю. Негативне ставлення автора за результатами аналізу тональності «-ve» проявляється в КСД 1 «Втрата» (-3,5), КСД 3 «Фрустрація» (-4) і КСД 7 «Моральне насильство» (-3,55), що зумовлює підбір вербальних засобів із негативною тональністю. Емоційно-смісловий аналіз виявляє також негативну тональність засобів втілення тактики незгоди (-1,5).

Висновки до третього розділу

1. Розвідки соціального контексту виявили тематику й ролі мовців у комунікативних ситуаціях дистресу. Аналіз топікальності в рамках контент-аналізу виявляє співвідношення *тема :: комунікативна ситуація дистресу* (КСД) *:: контекстуальне уточнення* (КУ) (object :: event :: specific issue). Теми (12), у яких реалізовано концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, є сферами впливу на адресата. Комунікативна ситуація дистресу в англomовному медіа-дискурсі репрезентує соціокультурний конструкт, оскільки в ній адресант формує або змінює ставлення читача до емоційного стану, відображає і / або нав'язує соціальні цінності та моральні норми. Розрізняємо вісім КСД із відповідними контекстуальними уточненнями (27), які деталізують комунікативну заданість медіа-повідомлення. Пропозиції КСД і КУ заповнюють слоти ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ, ЗАГРОЗА, ТИСК, НЕБЕЗПЕКА та РИЗИК.

Учасники соціально орієнтованої комунікативної ситуації дистресу виконують ролі на особистісному та соціальному рівнях. Найчастіше мовці у КСД виконують соціальні ролі (13) членів сім'ї, друзів; працівників судової й охоронної систем; дітей; представників медіа; знаменитостей. Поруч з соціальними, комуніканти можуть виконувати ролі *суб'єкта*, *об'єкта* чи *індуктора дистресу* стосовно емоційного стану за критерієм «стимул-реакція». Ролі СД, ОД й ІД мають властивість домінувати, взаємодіяти та протиставлятися один одному. Виявлені ціннісні орієнтири, які домінують у КСД, а саме «сім'я»,

«смерть», «життя», «свобода», «справедливість», «підтримка», «надія», «правда» й «час», слугують провідними важелями впливу на масову свідомість та засобами стратегічного планування мовлення адресанта.

2. Систематизовано виявлені комунікативні стратегії і тактики актуалізації концепт DISTRESS / ДИСТРЕС у рамках когнітивно-комунікативної парадигми.

За регулятивною функцією виокремлюємо комунікативні стратегії: 1) аргументації; 2) агітації; 3) формування емоційного настрою; 4) дискредитації; 5) апеляції до безпеки; 6) відволікання уваги.

За мовною формою розмежовуємо *наративно-репрезентативну стратегію* (НРС), завдяки якій адресант здійснює референцію, та *наративно-комунікативну стратегію* (НКС), за допомогою котрої адресант висловлює ставлення до емоції й комунікативної ситуації дистресу.

КС аргументації втілена в чотирьох КТ: апеляція до авторитетів, протиставлення, екземпліфікація та обґрунтування; *КС агітації* – у шести КТ: визнання емоційного стану, дозвіл, переконання, провокування, апеляція до цінностей, формування емоційного фону; *КС формування емоційного настрою* – у п'яти КТ: створення напруги, індукція емпатії, емоційна самоекспресія, висловлення емпатії, обмеження / відсутність вибору; *КС дискредитації* – у дев'яти КТ: іронія, непряма оцінка / критика, незгода, нівелювання авторитету, засудження, критика, докір, недовіра, сарказм.

Наративно-репрезентативну стратегію реалізують тактики екземпліфікації, апеляції до цінностей, створення напруги, іронії, непрямой оцінки / критики. *Наративно-комунікативну стратегію* втілюють тактики обґрунтування, визнання емоційного стану, вказівки на обмеження / відсутність вибору, незгоди. Інші тактики реалізують *НРС* і *НКС* у взаємодії.

3. Застосування адресантом асоціативних засобів маніфестації дистресу є стратегічно зумовленим. *КС аргументації* реалізовує метафоричний образ нестійкого (КСД «Моральне насильство») і пораненого суб'єкта дистресу (КСД «Фізичне насильство»), який утратив душевну рівновагу (КСД «Розлука матері з дитиною»). У *КС агітації* адресант найчастіше звертається до метафоричного

образу перебування внизу в КСД «Моральне насильство» й КСД «Скрутне становище». Реалізуюючи *КС формування емоційного настрою* аудиторії, адресант апелює здебільшого до образу психологічно та емоційно нестійкої людини в стані дистресу в КСД «Втрата», «Фрустрація», «Небезпечна ситуація» й перцептивних асоціацій з темрявою і хворобою в КСД «Втрата». У *КС дискредитації* адресант оперує метафоричними образами травмованої, хворої людини у пастці в КСД «Фрустрація», «Фізичне насильство», «Моральне насильство», звертається до сенсорно-перцептивної сфери переживання й симптоматичних ознак у КСД «Втрата» й «Моральне насильство».

4. У результаті аналізу фрагментів медіа-дискурсу визначено тональність лексичних засобів актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС за допомогою комунікативних тактик і стратегій. Тональність виявляє емоційно-аскіологічну та змістово-інформаційну організацію мовлення адресанта й, відповідно, іллокутивну силу медіа-повідомлення. Згідно аналізу, у негативній тональності втілено комунікативні тактики *апеляції до авторитетів* (-1,33) *КС аргументації, формування емоційного фону* (-1,25) *КС агітації, незгоди* (-1,5) *КС дискредитації*, у позитивній – *висловлення емпатії* (+3) *КС формування емоційного настрою*. Засоби актуалізації *КС аргументації* (-1,25) і *КС формування негативного настрою* (-1,012) мають негативну тональність та виражають негативний емоційно-експресивний компонент авторської позиції щодо КСД 2 «Розлука матері з дитиною» (-1,5), КСД 3 «Фрустрація» (-1,17), КСД 7 «Моральне насильство» (-2), КСД 8 «Небезпечна ситуація» (-1,5). Тональність відображає агресивне емоційне налаштування адресанта. Актуалізація *КС дискредитації* (-0,34) і *КС агітації* (-0,44) лексиконом з нейтральною тональністю та позитивна авторська позиція щодо КСД 5 «Скрутне становище» (1,5) стратегії дискредитації полягають в особливостях змістово-інформаційної організації та тактичному плануванні комунікації, у якій переважає нейтральний або / і позитивний лексикон із метою рефреймінгу, тобто зміни знака дистресу з «-» на «+», невідповідності мовних знаків змісту висловлення (сарказм, іронія), емоційного забарвлення повідомлення.

Наведені положення розділу та результати дослідження відображено в одній публікації дисертанта [31].

ВИСНОВКИ

Інформативність, сугестивність й інтегративність медіа-дискурсу впливають на форму мовної репрезентації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, дослідження якого спрямовує увагу в площини лінгвокогнітивного та дискурсивного аналізу.

Під час лінгвокогнітивного аналізу доведено, що концепт DISTRESS / ДИСТРЕС закладено у свідомості носіїв англійської мови як складний культурно-специфічний конструкт, дослідження якого включало відтворення поняттєво- й образно-ціннісного складників. Архетипний образ концепту розкриває прототипний сценарій переживання дистресу з його типовими учасниками та причиною. Лексико-семантичне поле демонструє лексичні одиниці, які слугують маркерами комунікативної ситуації дистресу та ідентифікують DISTRESS / ДИСТРЕС як референт висловлення в медіа-дискурсі. Ядерною ознакою концепту є значення психологічного / психічного страждання та горя. Периферійна зона деталізує зміст концепту додатковими ознаками фізичного болю, скрутної ситуації й стану небезпеки.

Образно-ціннісний складник концепту DISTRESS / ДИСТРЕС представлено у вигляді діапазону метафори, актуалізованого в медіа-дискурсі. 23 концептуальні метафори власне емоції й суб'єкта дистресу окреслені структурними контурами образ-схем КОНТЕЙНЕР, БАЛАНС, СИЛА, БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС, ВЕРТИКАЛЬ та доменами ПРОСТІР, ЗВУК, ФІЗИЧНА СИЛА, ІСТОТА, ЗБРОЯ, КОЛІР (ТЕМНИЙ, ЧОРНИЙ), ХВОРОБА, ДІЯЛЬНІСТЬ (фрейм ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ). Метонімії дають доступ до цільового поняття через суміжні з ним фізіологічні та поведінкові реакції на емоцію. Джерелами метафтонімії виступають тіло, звуки та насильницькі дії, а інтеграція досвіду про емоцію та суб'єкт відбувається за типом «метафора з метонімії».

Фреймова структура концепту DISTRESS / ДИСТРЕС складається зі слотів і розширень та виявляє стереотипні елементи ситуації дистресу: ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ, ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ (розширення: ЗАГРОЗА, ТИСК, НЕБЕЗПЕКА, РИЗИК), ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ, АКТАНТ (розширення: ЕКСПІРІЄНЦЕР, АГЕНС, ПАЦІЄНС), ВПЛИВ, РЕАКЦІЯ

(розширення: ЗОВНІШНІЙ ВИЯВ, ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ, ОЦІНКА, ДІЯ). Суб'єкти та об'єкти дистресу виконують такі семантичні ролі один відносно одного: АКТАНТ – АГЕНС, АКТАНТ – ПАЦІЄНС, АГЕНС = ПАЦІЄНС, АГЕНС → ПАЦІЄНС, ЕКСПІРІЄНЦЕР = АГЕНС. Концептуальні ознаки (16), що є пропозиціями виокремлених слотів фреймової моделі, формують досліджуваний концепт як ментальну одиницю. Динамічність структури концепту DISTRESS / ДИСТРЕС відтворює концептуальна ознака «фазовість». Установлено чотири фази: нульова – особа може запобігти негативній емоції; перша – особа входить у стан дистресу під впливом зовнішніх чи внутрішніх чинників; друга – особа проходить процес переживання дистресу, реагуючи певним чином на ситуацію; третя – особа виходить зі стану дистресу, піддана психоемоційним, фізичним змінам і змінам у поведінці, долає негативний вплив та проходить процес адаптації або емоційний стан переходить у патологію.

Домінантними темами – сферами інформативно-маніпулятивного впливу на адресата, у рамках яких відбувається комунікативна ситуація дистресу, є *Health / Illness* / здоров'я, *Crime* / проблеми злочинності, *Culture* / сфера культури, *Society* / соціальні проблеми та *Legal Affairs* / юридична справа. Мовленнєва взаємодія учасників у визначених умовах виникнення емоції, її суб'єктивна інтерпретація й соціальні стосунки реалізуються в таких *комунікативних ситуаціях дистресу*: «Втрата», «Розлука матері з дитиною», «Фрустрація», «Скрутне становище», «Хвороба, недуга чи поранення», «Фізичне насильство», «Моральне насильство», «Небезпечні ситуації». Виокремлено 26 *контекстуальних уточнень*, які деталізують мовленнєву заданість повідомлення адресанта в кожній КСД. Учасники інтеракції виконують найчастотніші соціальні ролі членів сім'ї й друзів, дітей, працівників судової та охоронної систем, представників медіа та знаменитостей і виступають суб'єктами, об'єктами й / або індукторами дистресу. Адресант апелює до таких цінностей, як «сім'я», «смерть», «життя», «свобода», «справедливість», «підтримка», «надія», «правда» та «час», які сигналізують про об'єктивацію концептуальних ознак.

Виокремлюємо комунікативні стратегії за їх регулятивною функцією в

інформаційному середовищі й відповідні тактики: 1) *аргументація* (апеляція до авторитетів, протиставлення, екземпліфікація й обґрунтування); 2) *агітація* (визнання емоційного стану, дозвіл, переконання, провокування, апеляція до цінностей, емоційний фон); 3) *формування емоційного настрою* (створення напруги, індукція емпатії, емоційна самоекспресія, висловлення емпатії, обмеження / відсутність вибору); 4) *дискредитація* (іронія, непряма оцінка / критика, незгода, нівелювання авторитету, засудження, критика, докір, недовіра, сарказм). За мовною формою розмежовуємо *наративно-репрезентативну стратегію* (НРС), завдяки якій адресант здійснює референцію, та *наративно-комунікативну стратегію* (НКС), за допомогою якої адресант висловлює ставлення до емоції й комунікативної ситуації дистресу в цілому. Комунікативні тактики втілюють НРС і / або НКС окремо та у взаємодії. Використання образних асоціацій концепту DISTRESS / ДИСТРЕС, зумовлене стратегічним плануванням комунікативної діяльності адресанта в певній комунікативній ситуації дистресу.

У результаті аналізу дискурсивних фрагментів визначено тональність лексичних засобів актуалізації концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. У негативній тональності втілено комунікативні тактики *апеляції до авторитетів* КС аргументації, *формування емоційного фону* КС агітації, *незгоди* КС дискредитації, у позитивній – *висловлення емпатії* КС формування емоційного настрою. Засоби актуалізації *КС аргументації* і *КС формування негативного настрою* реалізовані лексикою з негативною тональністю й виражають негативний емоційно-експресивний компонент авторської позиції щодо КСД «Розлука матері з дитиною», «Фрустрація», «Моральне насильство», «Небезпечна ситуація». Актуалізація *КС дискредитації* і *КС агітації* в нейтральній тональності визначає реалізацію концепту в екологічній для свідомості адресанта когнітивно-комунікативній площині.

Перспективним убачаємо визначення місця концепту DISTRESS / ДИСТРЕС у концептосфері в компаративних студіях, а також подальшу розробку запропонованої методики визначення тональності лексичних засобів утілення комунікативних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. С. Социологический словарь: пер. с англ. / под. ред. С. А. Ерофеева. 2-е изд., перераб и доп. Москва: Экономика. 2004. 620 с.
2. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке: учебное пособие. Москва: Флинта: Наука. 2005. 416 с.
3. Анохіна Т. О. Маркери комунікативного мовчання в англомовному художньому дискурсі. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. 2006. Вип. 28. С. 46–48.
4. Апресян В. Ю., Апресян Ю. Д. Метафора в семантическом представлении эмоций. Избранные труды. Т. 2. *Интегральное описание языка и системная лексикография*. Москва: Языки русской культуры. 1995. С. 451–465.
5. Апресян Ю. Д. Перформативы в грамматике и словаре. *Известия АН СССР*. Серия литературы и языка. 1986. Т. 45. № 3. С. 45–58.
6. Арутюнова Н. Д. Дискурс. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Сов. энциклоп. 1990. С. 136–137.
7. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. 2-е изд., испр. Москва: Язык рус. культуры. 1999. 896 с.
8. Бабушкин А. П. Категоризация антропоморфного артефакта. *Горизонты современной лингвистики: традиции и новаторство: сб. в честь Е. С. Кубряковой*. 2017. С. 187–193.
9. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. Москва: Эдиториал УРСС. 2001. 360 с.
10. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство. 1979. 424 с.
11. Бацевич Ф. С. Основы комунікативної лінгвістики. Київ: Академія. 2004. 344 с.
12. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра. 2007. 205 с.

13. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських вчень: підручник. Київ: Академія. 2008. 240 с.
14. Безугла Л. Р. Діалог, діалогічний текст та діалогічний дискурс. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Романогерманська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2009. Вип. 60. № 867. С. 7–14.
15. Безугла Л. Р., Романченко І. О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі: [монографія]. Харків: ФОП Лисенко І. Б. 2013. 182 с.
16. Бердяев Н. А. Смысл истории: опыт философии человеческой судьбы. Берлин: Обелиск. 1923. 268 с.
17. Белехова Л. І. Глосарій з когнітивної поетики: наук.-метод. посіб. Херсон: Айлант. 2004. 124 с.
18. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка. 2004. С. 11–16.
19. Біскуб І. П. Англomовний дискурс програмного забезпечення як модель мовленнєвої взаємодії людини й комп'ютера: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2009. 388 с.
20. Біскуб І. П., Данильчук А. Л., Макарук Л. Л. Філософія, суспільство, мова: монографія. Луцьк: Вежа-Друк. 2018. 224 с.
21. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика. Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина. 2001. 123 с.
22. Болдырев Н. Н. Прототипическая семантика как метод лингвистического анализа. *Лингвистические парадигмы и лингводидактика*: материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. Иркутск: Изд-во БГУЭП. 2002. С.11–14.
23. Бондаренко Е. В., Мартынюк А. П., Фролова И. Е., Шевченко И. С. Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка: кол. монографія. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина. 2017. 246 с.

24. Борисов О. О. Мовні засоби вираження емоційного концепту страх: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі сучасної англомовної художньої прози): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Донецький національний ун-т. Донецьк. 2005. 20 с.
25. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М. 2004. 416 с.
26. Быстрова Л. В., Капатрук Н. Д., Левицкий В. В. К вопросу о принципах и методах выделения лексико-семантических групп слов. *Филологические науки*. 1980. № 6. С. 75–78.
27. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник [для студентів вищ. навч. закл.]. [3-тє вид.]. Київ: Центр учб. літ. 2009. 1007 с.
28. Велівченко В. О. Імплікатура як спосіб трансляції емоцій мовця (на матеріалі сучасного англомовного емотивного дискурсу): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спец.: 10.02.04 – германські мови. Херсон: Херсон. держ. ун-т. 2011. 20 с.
29. Вербицька А. Е. Актуалізація категорійних ознак дистресу в англомовному медіа-дискурсі. Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів: (12–13 трав. 2015 р.): у 3 т. Т. 1. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки. 2015. С. 322–325.
30. Вербицька А. Е. Ідентифікація дистресу у медіа-дискурсі. *Каразінські читання: людина. Мова. Комунікація*: тези доп. XIV наук. конф. з міжнар. участю. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2015. С. 32–33.
31. Вербицька А. Е. Комунікативні стратегії реалізації емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа-дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* / НАН України, Центр наук. дослідж. і викладання іноземних мов; редкол.: О. М. Ільченко (голов. ред.) та ін. Київ. 2017. С. 40–50.
32. Вербицька А. Е. Лексичні засоби вербалізації емоції дистресу. *Нове у філології сучасного світу*: матеріали міжнародної науково-практичної

конференції: м. Львів, 27 черв. 2014 р. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС». 2014. С. 99–102.

33. Вербицька А. Е. Лінгвістичні аспекти дослідження дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2015. № 4 (305). С. 243–248.
34. Вербицька А. Е. Метафорична концептуалізація дистресу у сучасному англomовному медіа-дискурсі. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*: зб. наук. праць за матеріалами XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (29–30 груд. 2016 р.), Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. Монреаль: СРМ «ASF». 2016. С. 52–55.
35. Вербицька А. Е. Метод сентимент-аналізу для визначення перлокутивного ефекту у комунікативній ситуації дистресу. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів (16–17 трав. 2017 р.): Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2017. С. 984–986.
36. Вербицька А. Е. Психологічне підґрунтя мовної передачі емоції дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2014. № 4 (281). С. 19–24.
37. Вербицька А. Е. Статусно-рольові характеристики учасників комунікації у медіа-дискурсі. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / уклад.: І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. Острог: Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія». 2015. Вип. 53. С. 37–40.
38. Вербицька А. Е. Фреймові моделі емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: зб. наук. праць. Вип. 15, відп. ред. Фабіан М. П. Ужгород: ПП «Аутдор-Шарк». 2017. С. 23–32.
39. Вине Ж.-П. Технические способы перевода / Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*.

Москва: Международные отношения. 1978. С. 157–167.

40. Володина М. Н. Язык средств массовой информации: учеб. пособие для вузов / под ред. М. Н. Володиной. Москва: Академический проект; Альма Матер. 2008. 760 с.
41. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. 2-е изд. доп. Москва: Едиториал УРСС. 2002. 208 с.
42. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый термин». *Язык, сознание, коммуникация*. Вып. 24. Москва. 2003. С. 5–12.
43. Воркачев С. Г. Концепт счастья: понятийный и образный компоненты. *Известия РАН. Серия лит-ры и языка*. 2001. Т. 60. № 6. С. 47–58.
44. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. Т. 2. Москва: Педагогика. 1982. 453 с.
45. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва: Наука. 1981. 139 с.
46. Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования. Москва: Новое лит. обозрение. 1996. 352 с.
47. Гладько С. В., Чугу С. Д. Лінгво-прагматичний аспект аргументативного дискурсу. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. Вип. 10. С. 134–139.
48. Глінка Н. В. Лінгвістичні аспекти дослідження емоційного концепту СТРАХ. Язык и межкультурная коммуникация: материал первая науч.-практ. интернет-конференция (10–11 декабря 2009 г.). URL: http://www.confcontact.com/2009fil/6_glinka.php
49. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англомовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Київ. 2007. 20 с.
50. Головкин Б. Н. Интертекст в массмедийном дискурсе. Москва: Книж. дом «ЛИБРОКОМ». 2014. 264 с.
51. Д'яконова О. В. Концептуалізація горя в німецькій та українській романтичній ліриці: регулятивний аспект. *Studia Linguistica: Київський*

- національний університет імені Тараса Шевченка. 2012. Вип. 6. С. 42–47.
52. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Максимов С. І. та ін. Філософія права: підруч. для студентів юрид. вищ. навч. закл.; за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. Харків: Право. 2009. 208 с.
53. Дейк Т. А. Ван. Язык. Познание. Коммуникация. Белорусь: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ. 2000. 308 с.
54. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода. *Вопросы языкознания*. 1994. № 4. С. 17–33. URL: <http://www.infolex.ru/Cogni.html>
55. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов (опыт исследования современной английской медиаречи). Изд. 2-е, стереотипное. Москва: Едиториал УРСС. 2005. 288 с.
56. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ. Москва. 2008. 203 с.
57. Дубских А. И. Масс-медиаальный дискурс: определение, характеристики, признаки. *Вестник Южно-Уральского государственного университета*. Серия «Лингвистика». 2014. Т. 11. № 1. С. 131–136.
58. Жаботинская С. А. Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции). *Когниция, коммуникация, дискурс: междунар. электронный сб. науч. Трудов*. 2013. № 6. С. 47–76.
59. Жаботинская С. А. Концепт / домен: матричная и сетевая модели. *Культура народов Причерноморья*. 2009. № 168. Т. 1. С. 254–259.
60. Жаботинская С. А. Концептуальная метафора: процедура анализа для множественных данных. *Актуальні проблеми металінгвістики: збірник статей за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції*. Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького. 2011. С. 3–6.
61. Жаботинская С. А. Лексическое значение: принципы построения концептуальной сети. Pstyga, Alicja (red.). *Złovo z perspektywy jezykoznawcy i tlumacza*, tom II. Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego. 2005. Р. 53–62.

62. Жаботинская С. А. Принципы лингвокогнитивного анализа и феномен полисемии. *Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства*; [до 70-річчя проф. В. В. Левицького]. Чернівці: Книги ХХІ. 2008. С. 357–368.
63. Жаботинська С. А. Лексичні поля й нелінійна динаміка когнітивних структур. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Вип. 52. С. 3–11.
64. Желтухина М. Р. Информативный маркер языка СМИ. *Актуальные проблемы коммуникации и культуры*: междунар. сб. науч. тр. Москва; Пятигорск: Пятигорский гос. лингвист. ун-т. 2007. Вып. 6. (Ч. II). С. 414–429.
65. Желтухина М. Р. Тропологическая суггестивность масс-медиального дискурса: о проблеме речевого воздействия тропов в языке СМИ: крупноформатный реферат. *Язык средств массовой информации*: сб. обзоров / тов. ред. Трошина Н. Н. Москва. 2007. С. 145–158.
66. Жинкин Н. И. О кодовых переходах во внутренней речи. *Вопросы языкознания*. Москва. 1964. № 6. С. 26–38.
67. Залевская А. А. Введение в психолингвистику: [учеб. особ.]. [2 изд., испр. и доп.]. Москва: Рос. гос. гуманитар. ун-т. 2007. 560 с.
68. Засекіна Л. В., С. В. Засекін. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб.; М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки. 2008. 188 с.
69. Изард К. Э. Психология эмоций. Санкт-Петербург: Питер. 2002. 464 с.
70. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. Санкт-Петербург; Москва; Харьков; Минск: Питер. 2002. 749 с.
71. Ильин И. П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. Москва: Интрада. 1996. 252 с.
72. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Изд. 5-е. Москва: Издательство ЛКИ. 2008. 288 с.

73. Каліщук Д. М. Концептуальні стилі англомовних політиків (на матеріалі політичного дискурсу президентів Дж. Буша мол., Б. Обама): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови. Запоріжжя. 2017. 20 с.
74. Карасик В. И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*: сб. науч. тр. Волгоград. 2000. С. 5–20.
75. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: монография. Волгоград: Перемена. 2002. 477 с.
76. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): монографія. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. 2006. 162 с.
77. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. Москва: Эдиториал УРСС. 2000. 352 с.
78. Кожемякин Е. А. Массовая коммуникация и медиадискурс: к методологии исследования. *Научные ведомости Белгородского государственного университета*. 2010. Вып. 11. № 2 (73). С. 13–21.
79. Корогода Т. М. Стратегії і тактики подолання комунікативних збоїв в англомовному діалогічному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови. Київ. 2013. 19 с.
80. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград: Перемена. 2001. 495 с.
81. Красных В. В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? Человек. Сознание. Коммуникация. Москва: Диалог МГУ. 1998. 352 с.
82. Крисанова Т. А. Висловлювання з негативною оцінкою адресата в сучасній англійській мові (комунікативно-прагматичний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський держ. лінгвістичний ун-т. 1999. 20 с.
83. Крисанова Т. А. Емоційний концепт: лінгвістичні підходи до вивчення. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. Серія: Філологічна. 2013. Вип. 33. С. 74–75.

84. Крисанова Т. А. Прототипічний сценарій як спосіб репрезентації емоцій в дискурсі (на матеріалі англомовного кінодискурсу). *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 51. С. 48–51.
85. Кубрякова Е. С. В поисках сущности языка: Когнитивные исследования. Ин-т. языкознания РАН. Москва: Знак. 2012. 208 с.
86. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира* / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др. М.: Наука. 1988. С. 141–172.
87. Кубрякова Е. С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Рос. академия наук. Ин-т языкознания. Москва: Языки славянской культуры. 2004. 560 с.
88. Кудрявцева Н. С. Методологія когнітивних досліджень: перспективи емпіричного підходу. *Мовознавство*. 2013. № 1. С. 66–76.
89. Лакофф Дж. «Когнитивное моделирование». *Язык и интеллект* / сост. В. В. Петрова. Москва: Издат. группа «Прогресс». 1996. 416 с.
90. Ларина Т. В. Фатические эмотивы и их роль в коммуникации. *Эмоции в языке и речи*. Москва: Изд-во РГГУ. 2005. С. 150–160.
91. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике. Винница: Нова книга. 2007. 259 с.
92. Ленкова Т. А. Медиатекст в свете текстообразующих стратегий. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ». 2011. 136 с.
93. Леонтьев В. О. Классификация эмоций. Одесса: Изд-во Инновационного ипотечного центра. 2002. 150 с.
94. Люсин Д. В. Современные представления об эмоциональном интеллекте. *Социальный интеллект: теория, измерение, исследования* / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Институт психологии РАН. 2004. С. 29–36.

95. Мальцева Л. В. Эмотивно-событийный концепт «горе, беда, несчастье» в русской языковой картине мира: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01. Новосибирск. 2009. 23 с.
96. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ВЦ «Академія». 2012. 285 с.
97. Мартинюк А. П. Відтворення англійських конвенціональних метафор емоцій в українських перекладах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2017. Вип. 85. С. 21–28.
98. Мартинюк А. П. Индивидуальный концепт: природа и метод анализа. *Концепты и контрасты*: Монография. Одесса: ИД «Гельветика». 2017. С. 41–47.
99. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие. 3-е изд., перераб и доп. Минск: ТетраСистемс. 2008. 272 с.
100. Минский М. Фреймы для представления знаний. Москва: Энергия. 1979. 152 с.
101. Немеш О., Романюк А., Теслюк В. Аналіз тональності тексту: основні поняття та приклади застосування. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*: зб. наук. праць / Національний ун-т «Львівська політехніка», Ін. комп'ютерних наук та інформаційних технологій, кафедра прикладної лінгвістики. Львів: Вид-во Львівської політехніки. 2015. С. 47–49.
102. Никитин М. В. Основы лингвистической теории значения: учеб. пособие. Москва: Высш. шк. 1988. 168 с.
103. Огуй О. Д. Мовна картина світу: проблема організації складників. *Мовознавство*. 2013. № 4. С. 15–26.
104. Оленяк М. Я. Семантико-синтаксичні функції уточнення в англійській, українській та польській мовах: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Донецьк: Дон НУ. 2011. 203 с.
105. Олешков М. Ю. Дискурс, концепт, жанр: кол. моногр. / отв. ред. М. Ю. Олешков. Нижний Тагил: НТГСПА. 2009. 428 с.

106. Олешков М. Ю. Моделирование коммуникативного процесса: монография. Нижний Тагил. 2006. 342 с.
107. Олешков М. Ю. Процессуальная модель коммуникации: когнитивный аспект. *Лингвокультурология*. Вып. 1 / Урал. гос. пед. ун-т; гл. ред. Чудинов А. П. Екатеринбург. 2007. С. 137–149.
108. Остин Дж. Л. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 17: Теория речевых актов. Москва. 1986. С. 22–130.
109. Паршина О. Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России: дис. на соискание ученой степени д-ра филол. наук. Специальность 10.02.01 – русский язык. Саратовский гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского, Саратов. 2005. 325 с.
110. Пименова М. В. Предисловие. *Введение в когнитивную лингвистику* / под ред. М. В. Пименовой. Кемерово. 2004. Вып. 4. 208 с.
111. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2015. №4 (305). С. 212–222.
112. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва: АСТ, Восток-Запад. 2007. 315 с.
113. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка (внутренняя организация, категориальный аппарат и приемы описания). 2-е изд., испр. и доп. Москва: Либрком. 2009. 172 с.
114. Поспелов Г. Н. Теория литературы. Москва: Высш. Школа. 1978. 351 с.
115. Потапенко С. І. Орієнтаційний простір сучасного англomовного медіа-дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра филол. наук. КНЛУ. Київ. 2008. 32 с.
116. Потапенко С. І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти: монографія. Ніжин: [Вид-во НДУ ім. М. Гоголя]. 2009. 391 с.
117. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск: Белая Е. А. 2013. 307 с.

118. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація». Київ: Вид. центр «Просвіта». 2008. 260 с.
119. Рогозина И. В. Функции и структура медиа-картины мира. Методология современной психолингвистики: сб. статей. Москва; Барнаул. 2003. С. 121–137.
120. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Изд-во «Питер». 2000. 712 с.
121. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра філол. наук: 10.02.04. Київ. 2010. 36 с.
122. Седов К. Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции. Москва: Лабиринт. 2004. 320 с.
123. Сейранян М. Ю. Конфликтный дискурс: социолингвистический и прагматический аспекты: [монография]. Москва: Издательство «Прометей». 2012. 96 с.
124. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Київ: ЦУЛ, Фитосоціоцентр. 2002. 336 с.
125. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля; Київ. 2008. 712 с.
126. Селье Г. Стресс без дистресса / пер. с англ. А. Н. Лука, И. С. Хорола; общ. ред. Е. М. Крепса; предисл. Ю. М. Саарма. Москва: Прогресс. 1979. 124 с.
127. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основы теории мовної комунікації: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія». 2010. 240 с.
128. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: [на матеріалах сучасної газетної публіцистики]: монографія / за ред. В. В. Різуна. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ. 2002. 392 с.
129. Серажим К. С. Текст як комунікаційне вираження дискурсу. *Вісник Запорізького державного університету*. 2001. №1. С. 17–25.
130. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов. *Новое в зарубежной*

- лингвистике*. Вып. 17: Теория речевых актов. Москва. 1986. С. 170–194.
131. Сидоров Е. В. Онтология дискурса. Москва: Издательство ЛКИ. 2008. 232 с.
132. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты. Волгоград: Перемена. 2004. 260 с.
133. Сметанина С. И. Медиа-текст в системе культуры (динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX века): научное издание. Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В. А. 2002. 383 с.
134. Солганик Г. Я. Язык современной публицистики: сб. статей / сост. Г. Я. Солганик. 3-е изд. Москва: Флинта: Наука. 2008. 232 с.
135. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі [монографія]. Харків: Константа. 2006. 300 с.
136. Степанов Ю. С. В мире семиотики. Семиотика: антология. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: Академ. проект; Екатеринбург: Деловая книга. 2001. С. 5–42.
137. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: Академический проект. 2001. 590 с.
138. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика. Винница: Нова книга. 2009. – 272 с.
139. Тарасова В. В. Семантичне поле «Засоби пересування» в сучасних англійській, німецькій, російській та українській мовах: монографія. Київ. 2010. 257 с.
140. Трофимова Е. В. Фразеологическая репрезентация концептосферы отрицательных эмоций в английском и украинском языках. *Лингвистика XXI века* (к 65-летнему юбилею проф. В. А. Масловой), 2-е издание. Москва: «ФЛИНТА». 2014. С. 581–588.
141. Трушкова Л. О. Лингвокогнитивное моделирование прототипической ситуации эмоционального состояния SADNESS. *Вестник Иркутского государственного лингвистического университета*. Иркутск. 2011. Вып. № 3. Том 3. С. 111–116.

142. Урнов Ю. М. Эмоции в политическом поведении. Москва: Аспект Пресс. 2008. 240 с.
143. Уфимцева Н. В. Языковое сознание и образ мира славян. *Языковое сознание и образ мира*. Москва. 2000. С. 207–220.
144. Ущина В. А. Позиціонування суб'єкта в англомовному дискурсі ризику: соціокогнітивний аспект: монографія. Луцьк: Вежа-Друк. 2015. 380 с.
145. Фесенко С. Л. Лингвокультурологическая специфика эмоциональных концептов. *Композиционная семантика*: мат-лы III-й междунар. shk.-семинара по когнитивной лингвистике, 18–20 сентября 2002 г. Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина. 2002. С. 64–67.
146. Филимонова Г. Б. Прагматический контекст и интерпретация высказывания. *Беларусь в современном мире*: материалы I Республиканской науч. конф., 22–23 октября 2002 г. / редкол.: А. В. Шарапо [и др.]. Минск: БГУ. 2003. С. 165–168.
147. Филимонова О. Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте: учебное пособие. Санкт-Петербург: ООО «Книжный Дом». 2007. 448 с.
148. Филиппова М. М. Ирония и сарказм как неотъемлемая часть английской культуры и их когнитивная важность в преподавании английского языка и практике межкультурного общения. *Язык, сознание, коммуникация*: сб. статей / ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва: Диалог МГУ. 1999. Вып. 10. С. 132–144.
149. Филлипс Л. Дж., Йоргенсен М. В. Дискурс-анализ. Теория и метод / перев. с англ. 2-е изд., испр. Харьков: Изд-во «Гуманитарный Центр». 2008. 352 с.
150. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва. 1988. Вып. 23. С. 52–92.
151. Формановская Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический поход. Москва: Рус. яз. 2002. 216 с.
152. Фрейм / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва: Филол. ф-т МГУ им.

- М. В. Ломоносова. 1996. С. 186–189.
153. Фресс П. Эмоции. *Экспериментальная психология*. Вып. V. Москва: Прогресс. 1975. С. 111–195.
154. Фролова І. Є. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 – германські мови / І. Є. Фролова. Харків. 2015. 36 с.
155. Фуко М. Археологія знання. Київ: Основа. 2003. 326 с.
156. Фунтова Т. Б. Логіко-синтаксична категорія уточнення в сучасній російській мові: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 – російська мова. Сімферополь. 2002. 192 с.
157. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. Санкт-Петербург: Наука. 2000. 379 с.
158. Хаймс Д. Х. Этнография речи. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс. 1975. Вып. VII. С. 42–94.
159. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия: [учебное пособие]. Москва: Флинта: Наука. 2006. 136 с.
160. Шамаєва Ю. Ю. Когнітивна структура концепту РАДІСТЬ (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови / Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків. 2004. 20 с.
161. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Изд-во ЛКИ. 2008. 208 с.
162. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций: монография. Москва: Гнозис. 2008. 416 с.
163. Шаховский В. И. Что такое лингвистика эмоций. *Волгоградский государственный педагогический университет*. URL: http://tverlingua.ru/archive/012/shakhovsky_03_12.htm.
164. Швачко С. О. Мовчання як силенціальний ефект. *Наукові записки*. Серія: Філологія (мовознавство): зб. наук. праць / гол. ред. Н. Л. Іваницька. Вінниця: ВДПУ. 2012. Вип. 15. С. 225–230.

165. Шевченко И. С. Дискурс и его категории. *Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2011. Вип. 68. № 973. С. 6–12.
166. Шевченко И. С., Морозова Е. И. Дискурс как когнитивно-коммуникативная деятельность. *Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен: монография / под общ. ред. Шевченко И. С. / перевод с укр.* Харьков: Константа. 2005. 356 с.
167. Шевченко І. С., Морозова О. І. Проблеми типології дискурсу. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / за заг. ред. Шевченко І. С.: монографія*. Харків: Константа. 2005. С. 233–236.
168. Шостром Э. Анти-Карнеги, или человек-манипулятор. Минск: Полифакт. 1992. 132 с. URL: <http://lib.ru/PSIHO/SHOSTROM/antikarnegi.txt>
169. Щерба Л. В. Избранные работы по русскому языку. Москва: Учпедгиз. 1957. 188 с.
170. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика. *Структурализм «за» и «против»*. Москва: Прогресс, 1975. С. 193–230.
171. Aarts B. English syntax and argumentation. Houndmills: Macmillan Press. 1997. 297 p.
172. Bally Ch. Le language et la vie. Geneve. 1952. 160 p.
173. Barcelona A. On the concept of depression in American English: a cognitive approach. *Revista Canaria de Estudios Ingleses*. 1986. № 12. P. 7–35.
174. Belinda M. The Language of Emotion in English and Portuguese – A Corpora-Based Approach. PhD diss., revised version. 1996. URL: <http://web.letras.up.pt/bhsmaia/belinda/pubs/thesis.htm>
175. Belinda M. The 'problem' of the language of Emotion. *XVI Meeting of the Portuguese Association for Anglo-American Studies (APEAA)*. 12 p. URL: <http://folk.uio.no/dssantos/PhDCourse/apeaa-maia.pdf>
176. Bell A. Approaches to Media Discourse. John Wiley & Sons. 1998. 304 p.
177. Besemeres M., Wierzbicka A. A Verbalization of emotions in social and cultural aspects. *Вестник Волгоградского гос. ун-та*. Сер. 2, Языкознание. 2009. № 1 (9). С. 94–105.

178. Bier M., Bulkeley T. *Spiritual Complaint: The Theology and Practice of Lament*. Cambridge, UK: James Clarke & Co. 2014. 229 p.
179. Bouchez C. 10 Signs of an Ailing Mind: Experts describe the physical and mental signs that may indicate emotional distress. *WebMD*. URL: <http://www.webmd.com/mental-health/features/10-signs-ailing-mind>
180. Bowlby J. Grief and mourning in infancy and early childhood. *Psychoanalytical Study of Children*. 1960. № 15. P. 9–52.
181. Brochman Ch. A. A New Cognitive Theory of the Emotions: preview of PhD diss., University of Illinois at Chicago. 2009.
182. Brown P. and Levinson S. C. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press. 1987. 358 p.
183. Brubaker J. R., Kivran-Swaine F., Taber L., Hayes G. L. Grief-Stricken in a Crowd: The Language of Bereavement and Distress in Social Media. *School of Information and Computer Sciences University of California*. Proceedings of the Sixth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. June 2012. URL: <http://www.aaai.org>
184. Cairns B. Spatial Deixis. The Use of Spatial Co-ordinates in Spoken. *Working Papers*. Lund University. Dept. of Linguistics. 1991. № 38. P. 19–28.
185. Carpenter C. Discover The Basic Elements of Setting In a Story. *Writer's Digest*, May 2, 2012. URL: <http://www.writersdigest.com/tip-of-the-day/discover-the-basic-elements-of-setting-in-a-story>
186. Carvalho A. Media(ted) Discourse and Society: Rethinking the framework of Critical Discourse Analysis. *Journalism Studies*. 2008. 9 (2). P. 161–177. DOI: 10.1080/14616700701848162
187. Casasanto D. and Dijkstra K. Motor action and emotional. *Cognition*. 2010. 115 (1). P. 179–185.
188. Charaudeau P. *Langage et discours*. Paris: Hachette. 1983. 176 p.
189. Chomsky N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: M.I.T. Press. 1965. URL: <http://www.chomsky.info/index.htm>

190. Chomsky N. Top 10 Media Manipulation Strategies. *The International Coalition*. 8 July 2011. URL:
http://theinternationalcoalition.blogspot.com/2011/07/noam-chomsky-top-10-media-manipulation_08.html (last access 30.10.2017).
191. Clausner T. C., Croft W. Domains and image schemas. *Cognitive Linguistics*. Berlin – New York: Walter de Gruyter. 1999. № 1–10. P. 1–31.
192. Crane T. Intentionality as the mark of the mental. *Contemporary Issues in the Philosophy of Mind* / ed. Anthony O’Hear. 1998. P. 1–17.
193. Croft W. Syntactic categories and grammatical relations. The cognitive organization of information. Chicago: University of Chicago Press. 1991. 328 p.
194. Croft W. The Role of domains in the interpretation of metaphors and metonymies. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / R. Dirven, R. Pörings, eds. Berlin and New York: Mouton de Gruyter. 2003. P. 161–207.
195. Crystal D., Davy D. Investigating English style. London: Longman. 1969. 260 p.
196. Culpeper J. Impoliteness Strategies. *Interdisciplinary Studies in Pragmatics, Culture and Society, Perspectives in Pragmatics, Philosophy & Psychology* / A. Capone, J. L. Mey (eds.). 2015. P. 421–445.
197. Culpeper J. Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*. 1996. 25 (3). P. 349–367. DOI: 10.1016/0378-2166(95)00014-3
198. Dancygier B. and Sweetser E. Figurative Language. Cambridge University Press, 2014. 242 p.
199. Daneš F. Cognition and Emotion in Discourse Interaction: A Preliminary Survey of the Field. *Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguists* / eds. W. Barner, J. Schmid, D. Viehweger. Berlin: Akademik Verlag. 1987. P. 168–179.
200. Dieltjens S., Heynderickx P. The Ambiguous We-form: Interpretative Clues in Parallel Texts. *Multilingualism and Applied Comparative Linguistics* / edited by Franks Boers, Jeroen Darquennes, Koen Kerremans. 2008. Vol. 2, Chapter 7. P. 139–160.

201. Dijk T. A. van, Kintsch W. *Strategies of Discourse Comprehension*. New York: Academic Press. 1983. 418 p.
202. Dijk T. A. van. Cognitive Situation Models in Discourse Production: The Expression of Ethnic Situations in Prejudiced Discourse. *Language and Social Situations* / edited by Joseph Forgas. New York: Springer-Verlag. 1985. P. 61–79.
203. Dijk T. A. van. Discourse and Manipulation. *Discourse & Society*. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: SAGE Publications. 2006. 17 (2). P. 359–383.
204. Ding F. The Interaction between Metaphor and Metonymy in Emotion Category. *Theory and Practice in Language Studies*. Finland: Academy Publisher. 2012. 2 (11). P. 2384–2397.
205. Dirven R. Introduction. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / R. Dirven, R. Pörings, eds. Berlin and New York: Mouton de Gruyter. 2003. P. 1–41.
206. Duszak A. Us and others: an introduction. *Us and Others. Social identities across languages, discourses and cultures*. Amsterdam: Benjamins. 2002. P. 1–28.
207. Eisenberg N. Relation of Sympathy and Distress to Pro-Social Behavior: A Multi-Method Study. Department of Psychology. *Journal of Personality and Social Psychology*, Arizona State University. 1989. 57 (1). P. 55–66.
208. Ekman P. Darwin and Facial Expression: A century of research in review. New York: Academic Press. 1973. 273 p.
209. Elliott C. D. The affective reasoner: a process model of emotions in a multi-agent system. Doctoral Dissertation. Northwestern Univ., Evanston, IL. 1992. URL: <https://condor.depaul.edu/elliott/ar/papers/dis/elliott-phd.html>
210. Evans V., Green M. C. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh University Press. 2006. 848 p.
211. Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. Routledge, 2003. 270 p.

212. Fairclough N. Critical Discourse Analysis. *Marges linguistiques*. 2005. № 9. P. 76–94.
213. Fauconnier G. Mental Spaces: Aspects of meaning construction in natural language. Cambridge: Cambridge University Press. 1994. 240 p.
214. Fauconnier G., Turner M. The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities. NY: Basic Books. 2003. 464 p.
215. Fiehler R. Kommunikation und Emotion: theoretische und empirische Untersuchungen zur Rolle von Emotionen in der verbalen Interaktion. Berlin: de Gruyter. 1990. 365 S.
216. Fillenbaum S., and Rapoport A. Structures in the Subjective Lexicon. New York and London: Academic Press. 1971. 266 p.
217. Fillmore Ch. J. Frame Semantics. *Linguistics in the Morning Calm* / ed. By The Linguistic Society of Korea. Seoul: Hanshin. 1982. P. 111–137.
218. Fillmore Ch. J. The case for case. *Universals in Linguistic Theory*. New York. 1982. P. 1–88.
219. Forceville C. J., Renckens T. The 'good is light' and 'bad is dark' metaphor in feature films. *Metaphor and the Social World*. Amsterdam Center for Language and Communication (ACLC). 2013. URL: <http://dare.uva.nl/document/2/136781>
220. Fowler R. Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. London and New York: Routledge. 1991. 254 p.
221. Frijda N. H. The Emotions. Cambridge University Press. 1986. 544 p.
222. Fromm E. The Anatomy of Human Destructiveness. Holt, Rinehart and Winston. 1973. 521 p.
223. Gazi I. Social Identity Theory. *Encyclopedia of Critical Psychology* / editors: T. Teo, Publisher: Springer-Verlag. 2014. P. 1781–1783.
224. Geeraerts D. The interaction of metaphor and metonymy in composite expressions. *Metaphor and metonymy in comparison and contrast* / R. Dirven and R. Pörings, red. Berlin: Mouton de Gruyter. 2002. P. 435–465.
225. Goffman E. Forms of Talk. Oxford: Basil Blackwell. 1981. 335 p.

226. Goldie P. *The Emotions. A Philosophical Exploration*. Larendon Press, Oxford. 2002. 272 p.
227. Goleman D. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bentam Books. 2005. 384 p.
228. Goossens L. Metaphonymy: The Interaction of Metaphor and Metonymy in Expressions for Linguistic Action. *Cognitive Linguistics*. 1990. Vol. I (3). P. 323–340.
229. Grady J. A typology of motivation for conceptual metaphor. *Metaphor in cognitive linguistics* / R. Gibbs and G. Steen, eds. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins. 1999. P. 79–100.
230. Grice H. P. Logic and Conversation. *Syntax and semantics 3: Speech acts* / ed. Peter Cole and Jerry Morgan. London: Academic. 1975. P. 41–58.
231. Halliday M. A. K. *Language and Social Semiotics: The Social Interpretation of Language and Meanings*. London: Arnold. 1978. 260 p.
232. Halliday M.A.K. *An introduction to functional grammar*. London: E. Arnol. 1994. 434 p.
233. Hampe B. Image Schemas in Cognitive Linguistics: Introduction. *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics* / B. Hampe, ed. Berlin: Mouton de Gruyter. 2005. P. 1–12.
234. Handl S. *The Conventionality of Figurative Language: a usage-based study*. Tübingen: Gunter Narr Verlag. 2011. 371 p.
235. Hobbs J. R. and Gordon A. S. The Deep Lexical Semantics of Emotions. *Affective Computing and Sentiment Analysis: Emotion, Metaphor and Terminology* / edited by Ahmad, Khurshid. Netherlands: Springer. 2011. Vol. 45. P. 27–34.
236. Izard C. E. *The Psychology of Emotions*. New York: Plenum. 1991. 453 p.
237. Jackendoff R. *Semantic interpretation in generative grammar*. Cambridge MA: The MIT Press. 1972. 400 p.
238. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: Chicago University Press. 1987. 272 p.

239. Jung C. J. Four Archetypes. New York: Routledge. 2014. 216 p.
240. Kagan J. Childhood predictors of states of anxiety. *Dialogues Clin Neurosci*. 2002. 4 (3). P. 287–293. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3181685/>
241. Keltner D., Ekman P. Facial Expression of Emotion. *Handbook of emotions* / Lewis M. & Haviland-Jones, J., eds., 2nd edition. New York: Guilford Publications, Inc. 2000. P. 236–249.
242. Kenny A. Action, Emotion and Will. Routledge & Kegan Paul. 1963. 39 (149). 245 p.
243. King Ph. Metaphor and Methodology for Cross-Cultural Investigation of Hebrew Emotions. *Journal of Translation*. 2012. 8 (1). P. 9–24. URL: <http://www-01.sil.org/SILJOT/2012/1/928474548940/siljot2012-1-02.pdf>
244. King Ph. Surrounded by Bitterness: Image Schemas and Metaphors for Conceptualising Distress in Classical Hebrew. Diss. for for the degree of Doctor of Philosophy. 2010. 394 p.
245. Kövecses Z. Levels of metaphor. *Cognitive Linguistics* / J. Newman, D. Divjak, eds. 2017. 28 (2). P. 321–347.
246. Kövecses Z. Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling. Cambridge: Cambridge University Press. 2000. 223 p.
247. Kövecses Z. Metaphor. A Practical Introduction. New York: Oxford University Press. 2002. 285 p.
248. Kövecses Z. The conceptual structure of happiness and pain. 2006. URL: https://www.researchgate.net/publication/320809320_The_conceptual_structure_of_happiness_and_pain
249. Kövecses Z., Palmer G. B., Dirven R. Language and emotion: The interplay of conceptualization with physiology and culture. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / R. Dirven, R. Pörings, eds. Berlin and New York: Mouton de Gruyter. 2003. P. 133–161.
250. Kövecses Z., Radden G. Metonymy: developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics*. 1998. № 9/1. P. 37–77.

251. Krzeszowski T. The Axiological Parameter in Preconceptual Image Schemata. *Conceptualizations and Mental Processing in Language* / R. Geiger and B. Rudzka-Ostyn, eds. Berlin: Mouton de Gruyter. 1993. P. 307–329.
252. Kumar A. P. V. Bakhtin and Translation Studies: Theoretical Extensions and Connotations. Cambridge Scholars Publishing; 1st Unabridged. 2015. 162 p.
253. Lakoff G. and Johnson M. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press. 1980. 241 p.
254. Lakoff G. and Turner M. *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: Chicago University Press. 1989. 230 p.
255. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press. 1993. P. 202–252.
256. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: Chicago University Press. 1990. 631 p.
257. Langacker R. *Foundations of Cognitive Grammar. Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press. 1987. Vol. 1. 540 p.
258. Lauk E. Use of *us-them* polarization in constructing ideological discourses (Estonia 1940-1989). *History, Media and Identity II: 23 IAMCR Conference and General Assembly*, Barcelona, July 21–26, 2002. URL: http://www.portalcomunicacion.com/bcn2002/n_eng/programme/prog_ind/papers/l/pdf/l004_lauk.pdf
259. Lazarus R. S. *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press. 1991. 557 p.
260. Levy D. Communicative goals and strategies: between discourse and syntax. *Syntax and Semantics*. 1979. Vol. 12. P. 183–210.
261. Lima P. L. C. About primary metaphors. *DELTA*, Vol. 22, 2006. URL: <http://www.scielo.br/scielo.php?pid=SO102-44502005000300009&script>
262. Luckmann T. Interaction planning and intersubjective adjustment of perspectives by communicative genres. *Social intelligence and interaction. Expressions and implications of the social bias in human intelligence*, 1995. P. 175–186.

263. Marmysz J. The Path of Philosophy: Truth, Wonder, and Distress. Wadsworth Publishing, 1 edition. 2011. 464 p.
264. Martynyuk A. “Now that the magic is gone” or toward cognitive analysis of verbal/co-verbal communication. *Когніція, комунікація, дискурс*. 2017. № 15. С. 51–72. DOI: 10.26565/2218-2926-2017-15-04.
265. Martynyuk A. The art of metaphoric political insult within the cognitive framework. *Language – Literature – the Arts: A Cognitive-Semiotic Interface. Series: Text – meaning – context: Cracow Studies in English Language, Literature and Culture* / Chrzanowska-Kluczevska E., Vorobyova O. (eds.). Frankfurt am Main: Peter Lang. 2017. P. 245–260.
266. Maynard S. K. Linguistic emotivity: Centrality of place, the topic–comment dynamic, and an ideology of pathos in Japanese discourse. *Pragmatics & Beyond New Series (Book 97)*: John Benjamins Publishing Company. 2002. 495 p.
267. Minsky M. A Framework for Representing Emotional States. *Handbook of emotions* / edited by Michael Lewis, Jeannette M. Haviland-Jones, Lisa Feldman Barrett. New York: The Guilford Press, 3rd ed. 2008. P. 618–627.
268. Minsky M. The Emotion Machine: Commonsense Thinking, Artificial Intelligence, and the Future of the Human Mind. New York: Simon & Schuster. 2006. 372 p.
269. Modesto Radio Museum: History of Maritime Distress Calls & Titanic Disaster. URL: <http://www.modestoradiomuseum.org/titanic%20cqcd%20code.html>
270. O’Keeffe A. Media and Discourse Analysis. *The Routledge Handbook of Discourse Analysis* / Gee, J. & Handford M. (eds). London: Routledge. 2011. P. 441–454.
271. Oatley K., Johnson-Laird P. N. Cognitive approaches to emotions. *Trends in Cognitive Sciences*. 2013. P. 1–7.
272. Ochs D. J., Jensen R. J., Schulz D. P., Bowers J. W. The Rhetoric of Agitation and Control / John W. Bowers, Donovan J. Ochs, Richard J. Jensen, David P. Schulz. 3rd Edition. Waveland Press, Inc. 2009. 190 p.

273. Ogden C. K., Richards I. A. *The Meaning of Meaning: A Study of the Influence of Language upon Thought and of the Science of Symbolism*. New York: A Harvest Book. 1923. 363 p.
274. Ortony A. and Turner T. J. What's basic about basic emotions? *Psychological Review*. 1990. 97. P. 315–331.
275. Ortony A., Clore G. L., Collins A. *The Cognitive Structure of Emotions*. UK, Cambridge: Cambridge University Press. 1988. 191 p.
276. Plutchik R. The Nature of Emotions. *American Scientist*. 2001. Vol. 89. P. 344–350.
277. Radden G. How metonymic are metaphors? *Metaphor and metonymy at the crossroads: a cognitive perspective* / A. Barcelona, ed. Berlin and New York: Mouton de Gruyter. 2000. P. 93–108.
278. Radden G., Kövecses Z. Towards a Theory of Metonymy. *Metonymy in Language and Thought* / K.-U. Panther and G. Radden (eds.). Amsterdam: John Benjamins. 1999. P. 17–59.
279. Rehder B. Categorization as Causal Reasoning. *Cognitive Science*. 2003. 27 (5). P. 709–748.
280. Rosch E. Classification of Real-world Objects: Origins and Representations in Cognition. *Thinking: Readings in Cognitive Science* / Ed. by P. N. Johnson-Laird and P. C. Wason. Cambridge: Cambridge University Press. 1983. P. 212–223.
281. Russell J. A. In defense of a prototype approach to emotion concepts. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1991. 60 (1). P. 37–47.
282. Salovey P., Mayer J. D. Emotional intelligence. *Imagination. Cognition and Personality*. 1990. P. 185–211.
283. Sapir E. *Selected Writings of Edward Sapir. Language, Culture, and Personality* / ed. Mandelbaum D. G., University of California Press. 1956. 632 p.
284. Sarcasm and Irony. *Separated by a Common Language. Observations on British and American English by an American linguist in the UK*. May 30, 2009. URL: <https://separatedbyacommonlanguage.blogspot.com/2009/05/sarcasm-and-irony.html>

285. Schacter D., Gilbert D., Wegner D., Hood B. Emotion and Motivation. *Psychology*. Second European Edition. Palgrave Macmillan. 2015. 848 p.
286. Seguin E. Narration and Legitimation: the case in vitro fertilization. *Discourse and Society*. London: Thousand Oaks. 2001. P. 195–213.
287. Selye H. Stress Without Distress. New York: J. B. Lippincott. 1974. 171 p.
288. Smith D. Norbert Elias and Modern Social Theory. SAGE Publications Ltd; 1 edition. 2001. 208 p.
289. Somatosensation: Pressure, Temperature, and Pain. *Boundless Psychology*, 26 May 2016. URL: <https://www.boundless.com/psychology/textbooks/boundless-psychology-textbook/sensation-and-perception-5/sensory-processes-38/somatosensation-pressure-temperature-and-pain-165-12700/>
290. Stott R., Mansell W., Salkovskis P., Lavender A., Cartwright-Hatton S. Oxford Guide to Metaphors. *CBT: Building Cognitive Bridges (Oxford Guides to Cognitive Behavioural Therapy)*. Oxford University Press, 1 edition. 2010. 260 p.
291. Swallow D. Meaning of Colours Across Cultures. *Cross-cultural Communication, Cross-cultural Differences, General, other Interesting Stuff*, 20 February 2010. URL: <http://www.deborahswallow.com/2010/02/20/meaning-of-colours-across-cultures/>
292. Tajfel H., Turner J. C. An integrative theory of inter-group conflict. *The social psychology of inter-group relations* / W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), Monterey, CA: Brooks / Cole. 1979. P. 33–47.
293. Talmy L. Toward a Cognitive Semantics: Concept Structuring System / L. Talmy. The MIT Press. Cambridge Mass, vol. 1, 2000. 565 p. URL: <http://wings.buffalo.edu/linguistics/people/faculty/talmy/talmyweb/TCS.html>
294. Tomkins S. S. Affect Imagery Consciousness. USA: Springer Publishing Company. 1963. 580 p.
295. Trier J. Zur Geschichte und Theorie des sprachlichen Feldes. Darmstadt: Wiss. Buchgesellschaft. 1973. 502 S.
296. Ungerer F., Schmid H.-J. An Introduction to Cognitive Linguistics. Pearson Education. 2006. 384 p.

297. Vakhovska O. V. A cognitive linguistic perspective on first-person verbal report on emotion experience. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2017. № 85. С. 72–80.
298. Vakhovska O. V. Metaphor in the light of conceptual metaphor theory: a literature review. *Когніція, комунікація, дискурс*. Харьков: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2017. № 15. С. 84–103.
299. Vakhovska O. V. Metaphors of depressive emotions in psychopathological discourse: a cognitive linguistic analysis. *Когніція, комунікація, дискурс*. Харьков: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2017. № 14. С. 86–97.
300. Verbytska A. Cognitive Approaches to the Study of Distress in English Media Discourse. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн.* / [редкол.: І. П. Біскуб (гол. ред.) та ін.]. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2015. № 3. С. 23–29.
301. Verbytska A. Metaphorical Profile of Distress in English Media Discourse. *Topics in Linguistics*, The Department of English and American Studies, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra. Slovakia: De Gruyter Open. 2017. 18 (2). P. 48–62.
302. Weisgerber L. Die Bedeutund der Wordfeldtheorie für die Erforschung und Forderung des Spracherwerts. 1989. S. 281–294.
303. Whorf B. Language, Thought, and Reality. Selected Writings of Benjamin Lee Whorf / B. L. Whorf, J. B. Carroll, S. C. Levinson, and P. Lee (eds.), 2d ed. Cambridge: MIT Press. 2012. 424 p.
304. Wierzbicka A. Emotions across Languages and Cultures: Diversity and Universals. UK, Cambridge: University Press. 1999. 349 p.
305. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. Tr. by G.E.M. Anscombe, 2nd ed. Oxford: B. H. Blackwell Ltd. 1953. 232 p.
306. Wodak R. Methods of critical discourse studies. / R. E. Wodak, M. Meyer (eds.), 3rd ed. London: Sage. 2015. 272 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ:

307. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
308. Англо-український словник / Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк; під заг. керівництвом Є. І. Гороть. Вінниця: Нова книга. 2006. 1700 с.
309. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун. 2005. VIII. 1728 с.
310. Головін С. Ю. Словник практичного психолога. Москва: АСТ, Харвест. 1998. 301 с.
311. Словник «Вікова психологія». URL: http://pidruchniki.com/10310208/psihologiya/slovník_vikova_psihologiya
312. Словник гендерних термінів. URL: <http://a-z-gender.net/ua/socialna-identichnist.html>
313. Словник іншомовних соціокультурних термінів «Словопедія». URL: <http://slovopedia.org.ua/37/53395/251382.html>
314. Тлумачний словник української мови. URL: <https://eslovnyk.com/>
315. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Сов. энцикл. 1991. 685 с.
316. AHDEL – The American Heritage Dictionary of the English Language. URL: <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=distress>
317. Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/>
318. CED – Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
319. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/>
320. EOLD – English Oxford Living Dictionary. URL: <http://www.oxforddictionaries.com/>
321. Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus. URL: <http://www.thefreedictionary.com/>

322. Free Dictionary's Medical dictionary. URL: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/>
323. LDOCE – Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/distress>
324. MED – Macmillan English Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com/>
325. Merriam-Webster's Learner's Dictionary. URL: <http://learnersdictionary.com/>
326. Multilingual FrameNet Project. URL: <https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/node/5548>
327. MWDT – Merriam-Webster's Dictionary and Thesaurus. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
328. Native English. URL: <https://www.native-english.ru/proverbs/>
329. OALD – Oxford Advanced Learner's Dictionary. URL: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
330. Online Etymology Dictionary. URL: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=distress&searchmode=none
331. Oxford Dictionary of English Idioms / Edited by John Ayto. Oxford University Press, 3 ed., 2009. URL: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543793.001.0001/acref-9780199543793>
332. RHKWCD – Random House Webster's College Dictionary. New York: Random House, 2000. 1536 p.
333. Special Dictionary: 17 Proverbs about Distress. URL: <http://www.special-dictionary.com/proverbs/keywords/distress/2.htm#ixzz4RnkIy1XK>
334. Webster's Revised Unabridged Dictionary. URL: <http://www.dict.org/bin/Dict?Form=Dict3&Database=web1913>
335. WordNet Search – 3.1. URL: <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

336. Addley E. 7/7 survivors end battle for public inquiry into bombings. *The Guardian*. 2011. August 1. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2011/aug/01/7-july-bombings-public-inquiry>
337. Addley E. Clegg showing distress signals as Rennard's friends rally round. *The Guardian*. 2014. January 20. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2014/jan/20/nick-clegg-lord-rennard-mental-health-sketch>
338. Armstrong J., Fricker M. Tory cuts to cerebral palsy operations mean my Ben will never be able to play with his little brother. *Daily Mirror*. 2014. February 27. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/real-life-stories/tory-cuts-cerebral-palsy-operations-3186435>
339. Australia captain Michael Clarke leads emotional tributes to Phillip Hughes. *The Guardian*. 2014. November 27. URL: <https://www.theguardian.com/sport/2014/nov/27/philip-hughes-tributes-michael-clarke-australia>
340. BNC – British National Corpus. URL: <http://corpus.byu.edu/bnc/>
341. Bowcott O. Stalking prosecutions rise by 20% under new law on harassment. *The Guardian*. 2014. September 11. URL: <https://www.theguardian.com/law/2014/sep/11/stalking-prosecutions-rise-new-law-cps-acpo-victim-support>
342. Campbell D. Foetus in distress but midwife failed to read the signals. *The Guardian*. 2011. April 14. URL: <https://www.theguardian.com/society/2011/apr/14/foetus-distress-midwife-failed-signals>
343. Campbell D. NHS failings aggravate distress over blunders. *The Guardian*. 2012. November 9. URL: <https://www.theguardian.com/society/2012/nov/09/nhs-failings-blunders>

344. Campbell S. UK immigration control: children in extreme distress. *OpenDemocracy*. 2013. May 6. URL: <https://www.opendemocracy.net/shinealight/sarah-campbell/uk-immigration-control-children-in-extreme-distress>
345. Carter M. Fired HR chief in Edmonds awarded \$1M in wrongful termination, defamation case. *The Seattle Times*. 2014. November 18. URL: <https://www.seattletimes.com/seattle-news/fired-hr-chief-in-edmonds-awarded-1m-in-wrongful-termination-defamation-case/>
346. Champion M. Sister reveals distress over British journalists held by militia in Libya. *Metro*. 2012. March 5. URL: <http://metro.co.uk/2012/03/05/sisters-fear-for-british-journalists-nicholas-davies-jones-and-gareth-montgomery-johnson-held-by-libya-militia-340971/>
347. Chaplain Ch. London's homeless 'dying in hostels rather than hospices'. *Evening Standard*. 2017. July 4. URL: <https://www.standard.co.uk/news/health/terminally-ill-homeless-people-forced-to-go-without-palliative-care-and-left-to-die-in-hostels-study-a3578756.html>
348. Christison G. 25 years on from the Lockerbie bombing and the pain still remains. *Express*. 2013. December 21. URL: <http://www.express.co.uk/news/uk/449993/Grief-of-Lockerbie-bombing-still-felt-25-years-on>
349. COCA – the Corpus of Contemporary American English. URL: <http://corpus.byu.edu/coca/>
350. Davies C. Jacintha Saldanha 'took blame' for Duchess of Cambridge prank call. *The Guardian*. 2014. September 11. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/11/jacintha-saldanha-took-blame-prank-call-duchess-cambridge-australian-djs-inquest>
351. Deahl M. Ebola: 'We relieve pain and distress, but in all honesty we rarely save'. *The Guardian*. 2014. December 23. URL: <https://www.theguardian.com/global-development/2014/dec/23/ebola-british-doctor-sierra-leone>

352. Devine D. April Jones' mum's relief at ruling which means killer Mark Bridger will die behind bars. *Daily Mirror*. 2014. February 23. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/april-jones-mums-delight-mark-3175400>
353. Distress over theft of war medals. *BBC News*. 2007. February 6. URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/kent/6334111.stm
354. Doherty B. and Evershed N. Immigration detainees four times more likely to suffer severe mental distress. *The Guardian*. 2016. January 18. URL: <https://www.theguardian.com/australia-news/2016/jan/19/immigration-detainees-400-percent-more-likely-to-suffer-severe-mental-distress>
355. Doucet L. Syria conflict: Grief and anger in Damascus. *BBC News*. 2013. November 13. URL: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24922829>
356. Doyle A. Distressed toddler trapped in car in Rodney Stoke is rescued by firefighters. *Somersetlive*. 2017. July 9. URL: <http://www.somersetlive.co.uk/news/somerset-news/distressed-toddler-trapped-car-rodney-181270>
357. Evans M. April Jones' killer Mark Bridger launches sentence appeal. *Express*. 2013. December 16. URL: <http://www.express.co.uk/news/uk/448973/April-Jones-killer-Mark-Bridger-launches-sentence-appeal>
358. Fifield N. Hundreds of care homes close causing "huge distress" to elderly and disabled people forced to move on. *Daily Mirror*. 2017. May 27. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/hundreds-care-homes-close-causing-10511037>
359. Fox E. 'Shocked and devastated' Family's outpouring of grief as man shot in Libya is named. *Express*. 2014. January 5. URL: <https://www.express.co.uk/news/uk/451978/Shocked-and-devastated-Family-s-outpouring-of-grief-as-man-shot-in-Libya-is-named>
360. Fraser G. Church, like therapy, is a space where you are allowed to bring your distress. *The Guardian*. 2012. August 3. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/aug/03/church-space-to-bring-your-distress>

361. Glaze B. Food banks set to feed a million people this year. *Daily Mirror*. 2014. February 23. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/food-banks-set-feed-million-3175221>
362. GloWbE – the Corpus of Global Web-Based English. URL: <http://corpus.byu.edu/glowbe/>
363. Grafton-Green P. Grenfell Tower: Man arrested after 'pretending he lost families members' in blaze. *Evening Standard*. 2017. June 29. URL: <https://www.standard.co.uk/news/london/grenfell-tower-man-arrested-after-pretending-he-lost-families-members-in-blaze-a3576376.html>
364. Grenfell Tower: Man charged with fire death 'fraud'. *BBC News*. 2017. June 30. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-40449956>
365. Habib Ullah's death: Case referred to CPS. *BBC News*. 2014. February 4. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-england-beds-bucks-herts-26029876>
366. Hannon N. Neil Hannon: my father's Alzheimer's was the inspiration behind To Our Fathers in Distress. *The Guardian*. 2014. March 10. URL: <https://www.theguardian.com/music/musicblog/2014/mar/10/neil-hannon-fathers-alzheimers-inspiration-to-our-fathers-in-distress>
367. Hassanali Sh. Distressed, crushed. *The Guardian*. 2014. November 9. URL: <http://www3.guardian.co.tt/news/2014-11-09/distressed-crushed>
368. Hill A. Mosquito youth dispersal alarms face ban. *The Guardian*. 2010. June 24. URL: <https://www.theguardian.com/society/2010/jun/24/mosquito-youth-dispersal-alarms-face-ban>
369. Hooton Ch. This skyscraper in Manchester howls when it's windy and it isn't even one of those art projects. *Independent*. 2015. November 30. URL: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/news/this-skyscraper-in-manchester-howls-when-its-windy-and-it-isnt-even-one-of-those-art-projects-a6754421.html>
370. How far would you go to help an animal in distress? *The Guardian*. 2013. January 8. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/jan/08/help-animal-distress-squirrel>

371. Jennings L. Grief encounter. *The Guardian*. 2006. February 19. URL: <https://www.theguardian.com/theobserver/2006/feb/19/featuresreview.review>
372. Jones R. W. Sheila Holt: Woman who was told to find work while in a COMA receives apology. *Daily Mirror*. 2014. February 27. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/sheila-holt-woman-who-told-3189907>
373. Jonze T. Fans sue over Michael Jackson's death – can I sue Oasis for Be Here Now? *The Guardian*. 2014. February 12. URL: <https://www.theguardian.com/music/shortcuts/2014/feb/12/sue-michael-jacksons-death-emotional-distress>
374. Lewis P., Taylor M. and Bowcott O. Witness video shows 'deportee in apparent distress' on flight to Kenya. *BBC News*. 2010. October 10. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2010/oct/22/deportation-heathrow-kenya-flight-video>
375. London man jailed for anti-Semitic insults on bus. *European Jewish Congress*. 2014. November 04. URL: <http://www.eurojewcong.org/United%20Kingdom/11911-london-man-jailed-for-anti-semitic-insults-on-bus.html>
376. MacDonald Sh. Labour politicians used our kids' distress to further their own agenda. *Dunfermline Press*. 2014. October 8. URL: <http://archive.is/J2tyr>
377. Mackenzie J. Vagina surgery 'sought by girls as young as nine'. *BBC News*. 2017. July 3. URL: <http://www.bbc.com/news/health-40410459>
378. Maguire K. Floods leave David Cameron up to his neck in it. *Daily Mirror*. 2014. February 17. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/kevin-maguire-david-camerons-response-3153425>
379. Matharu H. Father of fantasist who ruined lecturer's life with her lies says his daughter 'deserves to be punished'. *Independent*. 2015. December 22. URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/father-of-fantasist-who-ruined-lecturers-life-with-her-lies-says-his-daughter-deserves-to-be-a6782951.html>
380. McCarra K. Not even Fabio Capello is immune to distress in a World Cup year. *The Guardian*. 2010. February 24. URL: <https://www.theguardian.com/sport/2010/feb/24/fabio-capello-world-cup>

<https://www.theguardian.com/football/blog/2010/feb/24/fabio-capello-world-cup-england>

381. McDonald H. Brain-dead pregnant woman's life support can be switched off, Irish court rules. *The Guardian*. 2014. December 26. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/26/ireland-court-rules-brain-dead-pregnant-womans-life-support-switched-off>
382. McKie R. Deaths, drugs, distress: why marine parks are losing their attraction. *The Guardian*. 2014. April 19. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/19/visitors-turn-backs-on-marine-parks>
383. McVeigh K. Syrian children suffer staggering levels of trauma and distress. *The Guardian*. 2017. March 6. URL: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/mar/06/syria-children-suffering-staggering-levels-of-trauma-save-the-children-report-warns>
384. McVeigh K. Yarl's Wood children face 'extreme distress', report reveals. *The Guardian*. 2010. February 17. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2010/feb/17/yarls-wood-children-extreme-distress>
385. Middlesbrough fans guilty of tearing pages from the Koran during away match. *BBC News*. 2014. May 1. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-27244205>
386. Mills R. Louis bought his girl a ring before losing his life in a car smash. *Express*. 2013. December 26. URL: <http://www.express.co.uk/scotland/450431/Louis-bought-his-girl-a-ring-before-losing-his-life-in-a-car-smash>
387. Mitchell J. Charlie Gard's parents given more time before terminally ill baby's life support switched off. *Evening Standard*. 2017. June 30. URL: <https://www.standard.co.uk/news/london/charlie-gards-parents-given-more-time-before-terminally-ill-babys-life-support-switched-off-a3577331.html>

388. Monroe J. My petition plea to Chancellor George Osborne: We need a Budget to end the scandal of UK hunger. *Daily Mirror*. 2014. February 26. URL: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/hunger-petition-plea-george-osborne-3180516>
389. Morgan B., Randhawa K. Daisy Goodwin: 'I feel like I'm in the Old Testament, my house has burnt down'. *Evening Standard*. 2015. January 20. URL: <https://www.standard.co.uk/news/london/daisy-goodwin-i-feel-like-i-m-in-the-old-testament-my-house-has-burnt-down-9989994.html>
390. Murphy J. 70,000 London children to spend Christmas in emergency temporary accommodation. *Evening Standard*. 2014. December 24. URL: <https://www.standard.co.uk/news/london/70000-london-children-to-spend-christmas-in-emergency-temporary-accommodation-9943580.html>
391. National Geographic. URL: <http://www.nationalgeographic.com/latest-stories/>
392. Newbery P. Rafael Nadal battles through to Australian Open third round. *BBC Sport*. 2015. January 21. URL: <http://www.bbc.com/sport/tennis/30917061>
393. O'Carroll L. Andy Coulson 'turned News of the World into a criminal enterprise'. *The Guardian*. 2014. June 30. URL: <https://www.theguardian.com/uk-news/2014/jun/30/andy-coulson-news-world-phone-hacking-trial>
394. One in four young Australians 'in psychological distress'. *BBC News*. 2017. April 19. URL: <http://www.bbc.com/news/world-australia-39626370>
395. O'Sullivan Ch. The Homesman starring Hilary Swank and Meryl Streep - film review: 'Far from being a gritty study of mental illness, the film simplifies and sugar-coats distress'. *Evening Standard*. 2014. November 21. URL: <https://www.standard.co.uk/goingout/film/the-homesman-starring-hilary-swank-and-meryl-streep-film-review-far-from-being-a-gritty-study-of-9874831.html>
396. Owen J. Attempt to extradite gay British man to United Arab Emirates rejected. *Independent*. 2015. December 22. URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/attempt-to-extradite-gay-british-man-to-united-arab-emirates-rejected-a6783356.html>

397. Passport Office chief Paul Pugh sorry for 'distress'. *BBC News*. 2014. July 17.
URL: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-27879587>
398. Pierce P. Margaret Thatcher's distress at BBC treatment of Carol over 'golliwog' comment. *The Telegraph*. 2009. February 05. URL:
<http://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/4527065/Margaret-Thatchers-distress-at-BBC-treatment-of-Carol-over-golliwog-comment.html>
399. Plunkett J. Jeremy Kyle criticised over 'distressed and humiliated' teenager. *The Guardian*. 2014. April 14. URL:
<https://www.theguardian.com/media/2014/apr/14/jeremy-kyle-teenager-distressed-itv>
400. Press Association. BBC apologises for airing Jimmy Savile clip. *The Guardian*. 2014. September 22. URL:
<https://www.theguardian.com/media/2014/sep/22/bbc-apologises-jimmy-savile-clip>
401. Press Association. Christina Edkins stabbing: family describe 'horror, distress and pain'. *The Guardian*. 2013. October 02. URL:
<https://www.theguardian.com/uk-news/2013/oct/02/christina-edkins-stabbing-family-horror-pain>
402. Ramesh R. Newborns at risk in families beset by abuse and mental distress, says NSPCC. *The Guardian*. 2011. November 10. URL:
<https://www.theguardian.com/society/2011/nov/10/newborn-babies-abuse-toxic-trio>
403. Revill J. and Lawless J. Child suicide bids rise to more than 4,000. *The Guardian*. 2007. December 16. URL:
<https://www.theguardian.com/society/2007/dec/16/children.social-exclusion>
404. Robinson J. Milly Dowler phone hacking: Family shocked by NoW revelations. *The Guardian*. 2011. July 4. URL:
<https://www.theguardian.com/uk/2011/jul/04/milly-dowler-family-phone-hacking>
405. Roper K.-A. Phil Collins faces wrath of ex-wife over autobiography which she caused her "considerable distress". *Daily Mirror*. 2016. December 3. URL:

<http://www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/phil-collins-faces-wrath-ex-9383036>

406. Rourke A. Australian hoax DJs 'shattered' over death of royal hospital nurse. *The Guardian*. 2012. December 10. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2012/dec/10/royal-hoax-djs-distress-death-nurse>
407. Smith H. Parents urged to discuss online safety after surge in child sex abuse calls to Childline. *Independent*. 2016. December 27. URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/child-sex-abuse-internet-childline-a7496261.html>
408. Staff/Agency. Plebgate officers 'regret' distress caused to Andrew Mitchell. *Evening Standard*. 2013. November 5. URL: <https://www.standard.co.uk/news/politics/plebgate-officers-regret-distress-caused-to-andrew-mitchell-8922934.html>
409. Turnbull L. Families on front line of soldiers' distress. *The Seattle Times*. 2012. March 19. URL: <https://www.seattletimes.com/seattle-news/families-on-front-line-of-soldiers-distress/>
410. War medals taken in Aberdeen house break-in. BBC News. 2017. June 23. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-north-east-orkney-shetland-40381090>
411. Watt N. US sympathy for Protestants' distress. *The Guardian*. 2002. January 11. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2002/jan/11/northernireland.northernireland1>
412. Why the West must intervene in Syria. *The Telegraph*. 2014. January 18. URL: <http://www.telegraph.co.uk/comment/letters/10580542/Why-the-West-must-intervene-in-Syria.html>
413. Williams M. E. Euthanasia for emotional pain: Mercy or a “culture of death”? *Dunfermline Press*. 2013. October 8. URL: https://www.salon.com/2013/10/07/euthanasia_for_emotional_pain_mercy_or_a_culture_of_death/

СПИСОК ПРОГРАМНИХ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ:

414. SentiStrength 2.2. URL: <http://sentistrength.wlv.ac.uk/>

415. Textanz. URL: <http://www.textanz.com/>

416. Voyant Tools. URL: <http://voyant-tools.org/>

ДОДАТОК А

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Вербицька А. Е. Психологічне підґрунтя мовної передачі емоції дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2014. № 4 (281). С. 19–24.
2. Вербицька А. Е. Статусно-рольові характеристики учасників комунікації у медіа-дискурсі. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: зб. наук. праць / укладачі: І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. Острог: вид-во нац. ун-ту «Острозька академія». 2015. Вип. 53. С. 37–40.
3. Вербицька А. Е. Лінгвістичні аспекти дослідження дистресу. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. 2015. № 4 (305). С. 243–248.
4. Вербицька А. Е. Фреймові моделі емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: зб. наук. праць / відп. ред. Фабіан М. П. Ужгород: ПП «Аутдор-Шарк». 2017. Вип. 15. С. 23–32.
5. Вербицька А. Е. Комунікативні стратегії реалізації емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС в англомовному медіа дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов; редкол.: О. М. Ільченко (голов. ред.) та ін. Київ. 2017. С. 40–50.
6. Verbytska A. Metaphorical Profile of Distress in English Media Discourse. *Topics in Linguistics*. The Department of English and American Studies, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra. Slovakia: De Gruyter Open, 2017. Vol. 18. Issue 2. P. 48–62 (наукометричні бази *Scopus*, *Erih Plus*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Вербицька А. Е. Лексичні засоби вербалізації емоції дистресу. *Нове у філології сучасного світу*: матеріали міжнар. наук.-практич. конф.

(27 черв. 2014 р.). Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС». 2014. С. 99–102.

8. Вербицька А. Е. Ідентифікація дистресу у медіа-дискурсі. *Каразінські читання. Людина. Мова. Комунікація: тези доп. XIV наук. конф. з міжнар. участю* (27 берез. 2015 р.). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2015. С. 32–33.
9. Вербицька А. Е. Актуалізація категорійних ознак дистресу в англомовному медіа-дискурсі. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали IX Міжнар. наук.-практич. конф. студентів і аспірантів* (12–13 трав. 2015 р.). Луцьк: СНУ імені Лесі Українки. 2015. Т. 1. С. 322–325.
10. Вербицька А. Е. Метафорична концептуалізація дистресу у сучасному англомовному медіа-дискурсі. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наук. праць за матеріалами XIII Міжнар. наук.-практич. конф. (29–30 груд. 2016 р.). Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. Монреаль: СРМ «ASF». 2016. С. 52–55.*
11. Вербицька А. Е. Метод сентимент-аналізу для визначення перлокутивного ефекту у комунікативній ситуації дистресу. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали XI Міжнар. наук.-практич. конф. аспірантів і студентів* (16–17 трав. 2017 р.). Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2017. С. 984–986.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Verbytska A. Cognitive Approaches to the Study of Distress in English Media Discourse. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн. / редкол.: І. П. Біскуб (голов. ред.) та ін. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2015. № 3. С. 23–29.*

ДОДАТОК Б

Частотність сем у корпусі дефініцій іменника *distress*

№ з / п	Назва гіперсеми та розирень	AHDEL	COBUILD, Am	COBUILD, Br	LDOCE	MED	Merriam- Webster Learner's Dictionary	Merriam- Webster: Dictionary and Thesaurus	OALD	RHKWCD	WordNet Dictionary	Частотність семи у %
1.	«страждання»	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	15
	«страждання, що впливає на розум, горе»	+	+	+	-	-	+	+	-	-	+	11
	«страждання, що впливає на тіло, біль»	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	17
Всього												43
2.	«скрутна ситуація»	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	4
	«скрутна ситуація через нестачу грошей, їжі чи інших життєво необхідних речей»	+	-	+	+	+	+	-	+	-	-	11
	«накладання арешту на майно на забезпечення боргу чи виконання заяви / сплати позову»	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	11
Всього												26

Закінчення додатка Б

3.	«стан небезпеки»	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	6
	«стан, за якого існує потреба у (негайній) допомозі»	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	15
	«стан небезпеки на кораблі, у літаку тощо»	-	-	+	+	+	+	-	+	+	-	11
Всього												31
												100

ДОДАТОК В

Опція *Reveal* програмного забезпечення *Voyant Tools*

Add Texts:

Type in one or more URLs on separate lines or paste in a full text.

Open
Upload
✓ Reveal

Voyant Tools is a web-based reading and analysis environment for digital texts.

Рисунок В.1

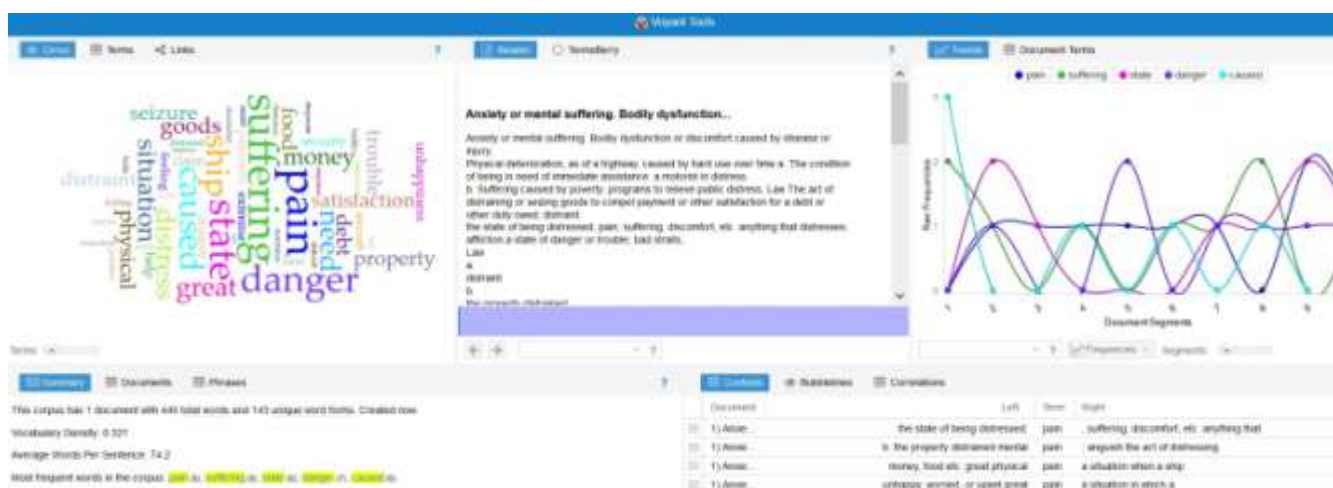
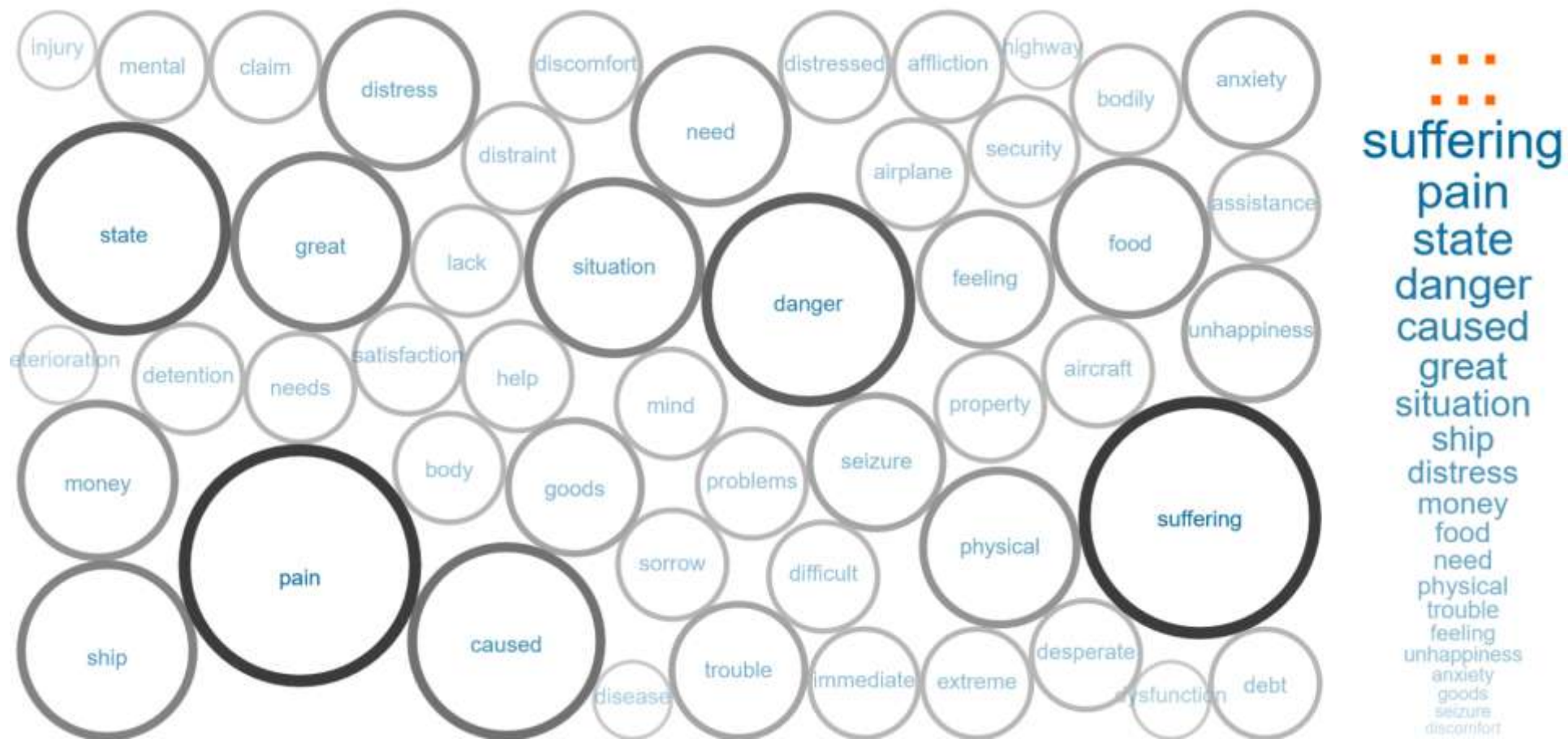

Рисунок В.2

Частотність лексем у корпусі дефініцій іменника *distress*¹

¹ Найжирнішим шрифтом виділено найчастотніші лексеми у корпусі

ДОДАТОК Е

Семний склад значень лексем – номінацій концепта **DISTRESS** / **ДИСТРЕС**

№ з / п	Лексема-синонім	Мікрополе «Suffering» / «Страждання»		Мікрополе «Adversity» / «Несприятливі обставини»	
		Розширення «Psychological / Mental Suffering» / «Психологічне / психічне страждання»	Розширення «Physical Pain» / «Фізичний біль»	Розширення «Danger» / «Стан небезпеки»	Розширення «Need» / «Скрутна ситуація»
1.	<i>Accident</i>	-	-	+	-
2.	<i>Ache</i>	+	+	-	-
3.	<i>Adversity</i>	-	-	+	+
4.	<i>Affliction</i>	+	+	-	+
5.	<i>Agony</i>	+	+	-	-
6.	<i>Alarm</i>	+	-	-	-
7.	<i>Angst</i>	+	-	-	-
8.	<i>Anguish</i>	+	+	+	+
9.	<i>Anxiety</i>	+	-	-	-
10.	<i>Asperity</i>	+	+	-	-
11.	<i>Battle</i>	-	-	-	+
12.	<i>Beggary</i>	-	-	-	+
13.	<i>Blowout</i>	-	-	+	-
14.	<i>Breakdown</i>	-	-	+	-
15.	<i>Calamity</i>	-	-	-	+
16.	<i>Collision</i>	-	-	+	-

Продовження додатка Е

17.	<i>Concern</i>	+	-	-	-
18.	<i>Crash</i>	-	-	+	-
19.	<i>Crisis</i>	-	-	-	+
20.	<i>Cross</i>	+	+	-	-
21.	<i>Crucible</i>	+	+	-	-
22.	<i>Danger</i>	+	+	+	-
23.	<i>Depression</i>	+	-	-	-
24.	<i>Derailment</i>	-	-	+	-
25.	<i>Desolation</i>	+	-	-	-
26.	<i>Despair</i>	+	-	-	-
27.	<i>Destitution</i>	-	-	-	+
28.	<i>Difficulty</i>	+	+	+	-
29.	<i>Disappointment</i>	+	-	-	-
30.	<i>Discomfort</i>	+	+	-	-
31.	<i>Disquiet</i>	+	-	-	-
32.	<i>Emergency</i>	+	+	-	-
33.	<i>Endangerment</i>	-	-	+	-
34.	<i>Excruciation</i>	+	+	-	-
35.	<i>Grief</i>	+	-	-	-
36.	<i>Hardship</i>	-	-	-	+
37.	<i>Hazard</i>	-	-	+	-
38.	<i>Heartache</i>	+	+	-	-
39.	<i>Heartbreak</i>	+	+	-	-
40.	<i>Hell</i>	-	-	-	+
41.	<i>Hurt</i>	+	+	-	-

Продовження додатка Е

42.	<i>Imperilment</i>	-	-	+	-
43.	<i>Impoverishment</i>	-	-	-	+
44.	<i>Indigence</i>	-	-	-	+
45.	<i>Insecurity</i>	-	-	+	-
46.	<i>Instability</i>	-	-	+	-
47.	<i>Irritation</i>	-	+	-	-
48.	<i>Jeopardy</i>	+	+	+	-
49.	<i>Joylessness</i>	+	-	-	-
50.	<i>Liability</i>	-	-	+	-
51.	<i>Misery</i>	+	+	-	+
52.	<i>Misfortune</i>	-	-	-	+
53.	<i>Need</i>	-	-	-	+
54.	<i>Nightmare</i>	-	-	-	+
55.	<i>Ordeal</i>	-	-	-	+
56.	<i>Pain</i>	+	+	-	-
57.	<i>Painfulness</i>	+	-	-	-
58.	<i>Pang</i>	-	+	-	-
59.	<i>Penury</i>	-	-	-	+
60.	<i>Peril</i>	-	-	+	-
61.	<i>Perturbation</i>	+	-	-	-
62.	<i>Pile-up</i>	-	-	+	-
63.	<i>Pinch</i>	+	+	-	-
64.	<i>Poverty</i>	-	-	-	+
65.	<i>Prang</i>	-	-	+	-
66.	<i>Pressure</i>	+	+	+	+

Продовження додатка Е

67.	<i>Prick</i>	-	+	-	-
68.	<i>Prickle</i>	-	+	-	-
69.	<i>Privation</i>	-	-	-	+
70.	<i>Puncture</i>	-	-	+	-
71.	<i>Quagmire</i>	-	-	-	+
72.	<i>Rack</i>	+	+	-	-
73.	<i>Regret</i>	+	-	-	-
74.	<i>Remorse</i>	+	-	-	-
75.	<i>Risk</i>	-	-	+	-
76.	<i>Sadness</i>	+	-	-	-
77.	<i>Smart</i>	-	+	-	-
78.	<i>Soreness</i>	-	+	-	-
79.	<i>Sorrow</i>	+	+	-	-
80.	<i>Spasm</i>	-	+	-	-
81.	<i>Stab</i>	-	+	-	-
82.	<i>Sting</i>	-	+	-	-
83.	<i>Stitch</i>	-	+	-	-
84.	<i>Strait(s)</i>	+	+	-	+
85.	<i>Stress</i>	+	-	-	+
86.	<i>Suffering</i>	+	+	-	+
87.	<i>Tension</i>	+	-	-	-
88.	<i>Threat</i>	-	-	+	-
89.	<i>Throb</i>	-	+	-	-
90.	<i>Throe</i>	-	+	+	-
91.	<i>Tingle</i>	-	+	-	-

Закінчення додатка Е

92.	<i>Torment</i>	+	+	-	-
93.	<i>Torture</i>	+	+	-	-
94.	<i>Tragedy</i>	-	-	-	+
95.	<i>Travail</i>	+	+	-	-
96.	<i>Trial</i>	+	+	-	+
97.	<i>Tribulation</i>	+	+	-	+
98.	<i>Trouble</i>	+	+	+	+
99.	<i>Twinge</i>	-	+	-	-
100.	<i>Uneasiness</i>	+	-	-	-
101.	<i>Unhappiness</i>	+	+	-	-
102.	<i>Want</i>	-	-	-	+
103.	<i>Weakness</i>	-	-	+	-
104.	<i>Woe</i>	+	+	-	-
105.	<i>Worry</i>	+	-	-	-
106.	<i>Wreck</i>	-	-	+	-
107.	<i>Wreckage</i>	-	-	+	-
108.	<i>Wretchedness</i>	+	+	-	-
109.	<i>Write-off</i>	-	-	+	-

ДОДАТОК Ж

Вага компонентів синонімічних рядів в тлумаченні лексеми *distress*

№ з / п	Лексема	Collins Thesaurus of the English Language	Merriam- Webster Dictionary and Thesaurus	English Oxford Living Dictionaries: Thesaurus	Macmillan English Dictionary and Thesaurus	Сумарне значення	Середнє значення	Група
1.	Alarm	1	1	1	1	1	1	1 ²
2.	Anguish	1	1	1	1	1	1	1
3.	Grief	1	1	1	1	1	1	1
4.	Woe	1	1	1	1	1	1	1
5.	Concern	1	0,5	1	1	3,5	0,87	1
6.	Desolation	1	1	0,5	1	3,5	0,87	1
7.	Disappointment	1	0,5	1	1	3,5	0,87	1
8.	Disquiet	1	0,5	1	1	3,5	0,87	1
9.	Heartache	1	0,5	1	1	3,5	0,87	1
10.	Misery	1	0,5	1	1	3,5	0,87	1
11.	Agony	1	0,66	0,66	1	3,32	0,83	1
12.	Discomfort	0,66	1	0,66	1	3,32	0,83	1
13.	Torment	1	0,66	1	0,66	3,32	0,83	1
14.	Worry	0,66	0,5	1	1	3,16	0,79	1
15.	Adversity	1	1	1	0	3	0,75	1

² Група 1: лексеми, які належать до ядра концепту DISTRESS / ДИСТРЕС (слова з вагою 0,5 і більше у результаті «тесту на ім'я»)

Продовження додатка Ж

16.	Angst	1	0	1	1	3	0,75	1
17.	Anxiety	1	1	0	1	3	0,75	1
18.	Hurt	1	1	0,5	0,5	3	0,75	1
19.	<i>Insecurity</i> ³	1	0	1	1	3	0,75	1
20.	Travail	1	1	0	1	3	0,75	1
21.	Pain	0,33	0,8	0,6	1	2,73	0,68	1
22.	Wretchedness	0,8	0,77	1	0	2,57	0,64	1
23.	Trouble	1	0,2	1	0,33	2,53	0,63	1
24.	Affliction	1	1	0,5	0	2,5	0,62	1
25.	Heartbreak	0	0,5	1	1	2,5	0,62	1
26.	Sorrow	1	0,5	0	1	2,5	0,62	1
27.	Suffering	1	0	1	0,5	2,5	0,62	1
28.	Torture	0,5	0,5	0,5	1	2,5	0,62	1
29.	Tragedy	0	0,5	1	1	2,5	0,62	1
30.	Tribulation	1	1	0,5	0	2,5	0,62	1
31.	<i>Cross</i>	0,8	1	0,66	0	2,46	0,61	1
32.	Despair	0	1	1	0	2	0,5	1
33.	Impoverishment	1	0	1	0	2	0,5	1
34.	<i>Penury</i>	0	1	1	0	2	0,5	1
35.	Perturbation	0	0,5	0,5	1	2	0,5	1
36.	Stress	0	0	1	1	2	0,5	1
37.	<i>Threat</i>	0	1	0	1	2	0,5	1

³ Лексеми, які мають невизначену семантику (слова з вагою 0 у результаті «тесту на ім'я») та включені у групу 1 або 2 у результаті «тесту на ядро» [розрядка – курсив]

Продовження додатка Ж

38.	Unhappiness	0	0,5	0,5	1	2	0,5	1
39.	Ache	0,66	0,5	0,66	0	1,82	0,45	2
40.	Depression	0	0,75	0	1	1,75	0,43	2
41.	Destitution	1	0	0,75	0	1,75	0,43	2
42.	Throe	0	0,75	1	0	1,75	0,43	2
43.	Hardship	0	0	0,66	1	1,66	0,41	2
44.	Indigence	1	0	0,6	0	1,6	0,4	2
45.	Sting	0	0,5	0,6	0,5	1,6	0,4	2
46.	Derailment	0	1	0	0,5	1,5	0,37	2
47.	Joylessness	0	0,5	0	1	1,5	0,37	2
48.	Pang	0	0,5	0	1	1,5	0,37	2
49.	Privation	1	0	0,5	0	1,5	0,37	2
50.	Remorse	0	0,5	0	1	1,5	0,37	2
51.	Sadness	0	0,5	0	1	1,5	0,37	2
52.	Trial	0,6	0	0,25	0,5	1,35	0,33	2
53.	Painfulness	0,75	0	0,5	0	1,25	0,31	2
54.	<i>Prickle</i> ⁴	0	0,25	0	1	1,25	0,31	2
55.	Pressure	0,33	0	0	0,75	1,08	0,27	2
56.	Prick	0	0,5	0,6	0	1,1	0,27	2
57.	Accident	0	0	0	1	1	0,25	2
58.	Beggary	0	0	1	0	1	0,25	2
59.	Blowout	0	0	0	1	1	0,25	2

⁴ Група 2: лексеми, які належать до периферії концепту DISTRESS / ДИСТРЕС (слова з вагою 0,5 і менше у результаті «тесту на ім'я») [розрядка – курсив]

Продовження додатка Ж

60.	Calamity	1	0	0	0	1	0,25	2
61.	Collision	0	0	0	1	1	0,25	2
62.	Crash	0	0	0	1	1	0,25	2
63.	<i>Crucible</i>	0	0,5	0	0,5	1	0,25	2
64.	Danger	0	1	0	0	1	0,25	2
65.	<i>Emergency</i>	0	0	0	1	1	0,25	2
66.	Endangerment	0	1	0	0	1	0,25	2
67.	<i>Hazard</i>	0	1	0	0	1	0,25	2
68.	Imperilment	0	1	0	0	1	0,25	2
69.	<i>Instability</i>	0	0	0	1	1	0,25	2
70.	Irritation	0	0,5	0	0,5	1	0,25	2
71.	Jeopardy	0	1	0	0	1	0,25	2
72.	Misfortune	0	0,5	0	0,5	1	0,25	2
73.	Nightmare	0	0	0	1	1	0,25	2
74.	Pile-up	0	0	0	1	1	0,25	2
75.	Poverty	1	0	0	0	1	0,25	2
76.	Prang	0	0	0	1	1	0,25	2
77.	Puncture	0	0	0	1	1	0,25	2
78.	Quagmire	0	0	0	1	1	0,25	2
79.	Smart	0	1	0	0	1	0,25	2
80.	Spasm	0	0	0	1	1	0,25	2
81.	Tension	0	0	0	1	1	0,25	2
82.	<i>Throb</i>	0	0	0	1	1	0,25	2
83.	Twinge	0	0,5	0	0,5	1	0,25	2
84.	<i>Weakness</i>	0	1	0	0	1	0,25	2

Закінчення додатка Ж

85.	Wreck	0	0	0	1	1	0,25	2
86.	Wreckage	0	0	0	1	1	0,25	2
87.	Breakdown	0	0	0	0,75	0,75	0,18	2
88.	Battle	0	0	0	0,66	0,66	0,16	2
89.	Hell	0	0	0	0,66	0,66	0,16	2
90.	<i>Pinch</i>	0	0	0	0,66	0,66	0,16	2
91.	Stab	0	0	0	0,66	0,66	0,16	2
92.	Write-off	0	0	0	0,66	0,66	0,16	2
93.	Need	0,33	0	0,25	0	0,58	0,14	2
94.	Crisis	0	0	0,5	0	0,5	0,12	2
95.	Excruciation	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
96.	Ordeal	0	0	0	0,5	0,5	0,12	2
97.	Peril	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
98.	Rack	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
99.	Regret	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
100.	Risk	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
101.	Soreness	0,5	0	0	0	0,5	0,12	2
102.	Stitch	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
103.	Strait(s)	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
104.	Tingle	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
105.	Uneasiness	0	0,5	0	0	0,5	0,12	2
106.	Want	0,5	0	0	0	0,5	0,12	2
107.	<i>Asperity</i>	0	0,33	0	0	0,33	0,08	2
108.	<i>Liability</i>	0	0	0	0,33	0,33	0,08	2
109.	Difficulty	0	0	0,25	0	0,25	0,06	2

ДОДАТОК 3

Діапазон метафор концепту DISTRESS / ДИСТРЕС

№ з / п	Назва образ-схеми	Метафорична проекція
Домен ПРОСТІР		
1.	образ-схема БЛОКУВАННЯ / ПРИМУС	DISTRESS IS HINDRANCE / ДИСТРЕС Є ПЕРЕШКОДОЮ (кореляти РУХ, ДИХАННЯ)
2.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS EXPERIENCER IS A BRITTLE OBJECT / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є КРИХКИМ ПРЕДМЕТОМ
3.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS IS A CONTAINER / ДИСТРЕС Є КОНТЕЙНЕРОМ
4.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS IS AN EMPTY CONTAINER / ДИСТРЕС Є ПОРОЖНІМ КОНТЕЙНЕРОМ
5.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS IS FLUID IN A CONTAINER / ДИСТРЕС Є РІДИНОЮ В КОНТЕЙНЕРІ
6.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS IS A MOVABLE OBJECT / ДИСТРЕС Є ПРЕДМЕТ, ЯКИЙ ПЕРЕНОСЯТЬ
7.	образ-схема КОНТЕЙНЕР	DISTRESS EXPERIENCER IS IN THE CENTRE OF EMOTION / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є В ЦЕНТРІ ЕМОЦІЇ
8.	образ-схема ВЕРТИКАЛЬ	DISTRESS IS DOWN / ДИСТРЕС Є ВНИЗУ
9.		DISTRESS EXPERIENCER IS A TRAPPED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ У ПАСТЦІ
10.		DISTRESS IS BEING UNDISGUISED / ДИСТРЕС Є НЕПРИХОВАНІСТЮ
11.	образ-схема БАЛАНС	DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST EQUILIBRIUM / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНОЮ РІВНОВАГОЮ
12.	образ-схема БАЛАНС	DISTRESS IS A LOSS OF EQUILIBRIUM / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ РІВНОВАГИ

Закінчення додатка 3

13.	образ-схема БАЛАНС	DISTRESS EXPERIENCER IS A PERSON WITH LOST CONTROL / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ ІЗ ВТРАЧЕНИМ КОНТРОЛЕМ
1.	образ-схема БАЛАНС	DISTRESS IS A LOSS OF CONTROL / ДИСТРЕС Є ВТРАТОЮ КОНТРОЛЮ
Домен ЗВУК		
2.	образ-схема БАЛАНС	DISTRESS IS A HIGH-PITCHED SOUND / ДИСТРЕС Є ВИСОКИМ ТОНОМ
Домен КОЛІР		
3.		DISTRESS IS COLOUR / ДИСТРЕС Є КОЛІР (ТЕМНИЙ, ЧОРНИЙ)
Домен ФІЗИЧНА СИЛА		
4.	образ-схема СИЛА	DISTRESS IS A MAGNETIC FORCE / ДИСТРЕС Є МАГНЕТИЧНОЮ СИЛОЮ
5.	образ-схема СИЛА	DISTRESS IS A MECHANICAL FORCE / ДИСТРЕС Є МЕХАНІЧНОЮ СИЛОЮ
Домен ІСТОТА		
6.		DISTRESS IS A LIVING BEING / ДИСТРЕС Є ЖИВОЮ ІСТОТОЮ
7.	образ-схема БЛОКУВАННЯ	DISTRESS EXPERIENCER IS AN ISOLATED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ЛЮДИНОЮ В ІЗОЛЯЦІЇ
Домен ЗБРОЯ		
8.		DISTRESS EXPERIENCER IS AN INJURED PERSON / СУБ'ЄКТ ДИСТРЕСУ Є ТРАВМОВАНОЮ ЛЮДИНОЮ
Домен ХВОРОБА		
9.		DISTRESS IS INFECTION / ДИСТРЕС Є ІНФЕКЦІЮ
Домен ДІЯЛЬНІСТЬ		
10.		DISTRESS IS A PLAY / ДИСТРЕС Є ВИСТАВОЮ

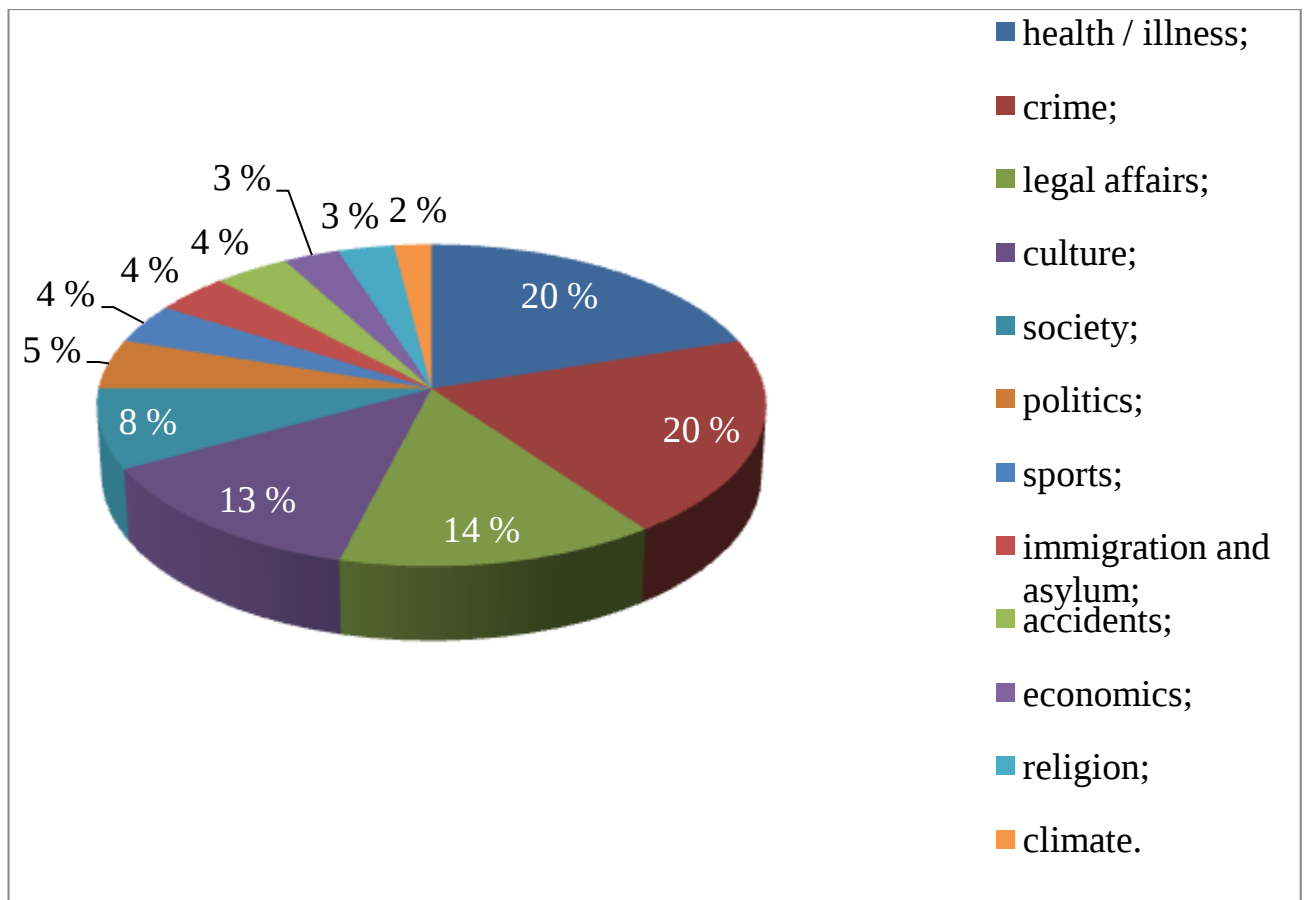
ДОДАТОК К

Фреймова структура концепту **DISTRESS / ДИСТРЕС**

№ з / п	Назва слоту й розширення	Назва концептуальної ознаки
1.	Слот ПРИЧИНА / ДЖЕРЕЛО ДИСТРЕСУ	▪ «причинність»
а)	Розширення ПОДІЯ / СИТУАЦІЯ ДИСТРЕСУ	
б)	Розширення ЗАГРОЗА	
в)	Розширення НЕБЕЗПЕКА	
г)	Розширення ТИСК	
д)	Розширення РИЗИК	
2.	Слот ЕМОЦІЯ / СТАН ДИСТРЕСУ	▪ «раптовість» ▪ «каскадність» ▪ «тривалість» ▪ «часова локалізованість» ▪ «фазовість» ▪ «інтенсивність» (високий, середній та низький ступені вияву ознаки) ▪ «зв'язок емоції з інтелектуальною / ментальною сферою» ▪ «зв'язок емоції з перцептивною сферою»
3.	Слот РЕАКЦІЯ	-
а)	Розширення ОЦІНКА	▪ «оцінність» (оцінки «+» і «-»)
б)	Розширення ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ	▪ «непостережуваність» ▪ «приховування дистресу»
с)	Розширення ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ	▪ «відсутність контролю» ▪ «втрата контролю»
д)	Розширення ДІЯ	▪ «вольові / свідомі дії суб'єкта» (нульовий вияв ознаки) ▪ «вольові / свідомі дії на суб'єкт дистресу»
4.	Розширення ВПЛИВ	-

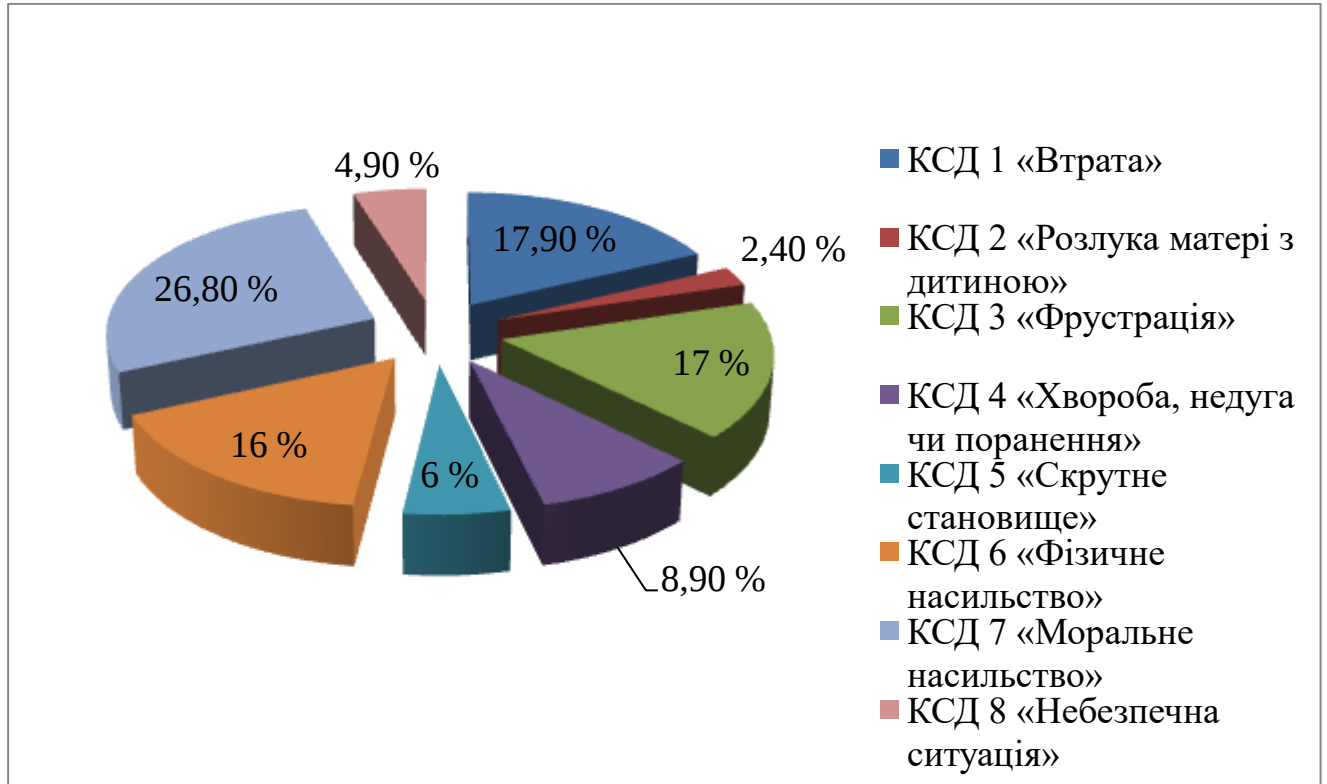
ДОДАТОК Л

Теми комунікативних ситуацій дистресу

ДОДАТОК М

Розподіл комунікативних ситуацій дистресу в англomовному медіа-дискурсі

ДОДАТОК Н

Типологія комунікативних ситуацій дистресу в англомовному медіа-дискурсі

№ з / п	Назва КСД	Назва контекстуального уточнення (КУ)	Частота КСД
1.	КСД 1 «Втрата»	«Втрата домівки»	30 %
2.		«Втрата цінностей»	
3.		«Втрата ролі»	
	КСД 2 «Розлука матері з дитиною»	-	4 %
4.	КСД 3 «Фрустрація»	«Нездійснена ціль або не виправдані очікування»	27 %
5.		«Комунікативні провали»	
6.		«Нагромадження стресових ситуацій»	
7.	КСД 4 «Хвороба, недуга чи поранення»	«Каліцтво / шкода для здоров'я»	15 %
8.		«хвороба (смертельна, психічна), недуга»	
9.	КСД 5 «Скрутне становище»	«Нестача грошей: бідність / убогість, збанкрутіння»	9 %
10.		«Нестача їжі: голод»	
11.		«Нестача життєво необхідного: домівки»	
12.	КСД 6 «Фізичне насильство»	«Вбивство / самогубство»	27 %
13.		«Тероризм»	
14.		«Ув'язнення»	
15.		«Війна»	
16.		«Погане поводження, жорстокість»	
17.	КСД 7 «Моральне насильство»	«Порушення душевної рівноваги зовнішньою агресією»	45 %

Закінчення додатка Н

18.		«Втручання у приватне життя»	
19.		«Знущення, лейбеллінг»	
20.		«Прийиження, дискримінація»	
21.		«Переслідування, залякування»	
22.		«Самокатування»	
23.		«Байдужість або недбале ставлення»	
24.		«Обман, містифікація»	
25.	КСД 8 «Небезпечна ситуація»	«Пожежа»	8 %
26.		«Пастка»	

ДОДАТОК П

Соціальні ролі учасників комунікативних ситуацій дистресу

ДОДАТОК Р

Функція *Concordance* програмного забезпечення *Textanz*

Textanz : UNREGISTERED

Test Tools Help

Phrase frequency Concordance Wordforms Summary Options

Find

word	frequency
According	1
Agency's	1
Airways	3
Angola	1
Angolan	1
Border	1
British	1
Cameroon	1
David	1
Detectives	1
G4S	6
Guardian	2
Heathrow	1
Home	2
However	2

position	context
3692	According to the contractor's

Calculate

Text

Witness video shows 'deportee in apparent distress' on flight to Kenya
 Passenger's video captured deportee screaming while being restrained by G4S guards on flight to Nairobi
 Footage that shows security guards restraining a deportee on a flight to Kenya has been obtained by the I
 The video, in which the deportee is heard shouting in apparent distress, was recorded by a passenger on
 The identity of the deportee in the footage is not known. However the video provides an insight into the c
 The passenger who shot the footage said he wanted it released in light of the death last week of the Ang
 Detectives investigating Mubenga's death have arrested three guards working for the private firm G4S. T
 The guards shown escorting the deportee on the Kenya Airways flight 101 on 12 October last year also w
 In the video, the guards appear to have surrounded a deportee and are holding him in his seat. One offic
 G4S subsequently told the Home Office that the deportee, who was en route to Cameroon, via Nairobi, h
 The footage was shot on an iPhone by a 31-year-old documentary-maker who asked to be identified only
 He added that the screaming continued for around 20 minutes and the guards tried to prevent him from fil
 "There were seven or eight guys in suits at the back of the plane all standing up around the last couple of
 "I sat down and one of them leant over and said: 'There is a guy in the toilet at the moment and he is goin
 "As he did that this guy came out of the toilet and they basically just grabbed him and he started yelling ar
 The suspected deportee was seated in the middle section of seating at the back of the plane, Stephen s
 "We moved to the front of the plane because it was really quite distressing and then moved back again. I
 David Wood, the UK Border Agency's director of criminality and detention, said: "We take any allegation
 "According to the contractor's records, the detainee had become violent and non-compliant before the flig
 "He was accompanied on the flight by medics who examined him during the flight and found no injuries as
 G4S also confirmed its personnel were involved in the deportation. "We cannot comment on the footage
 "It is important to note that until today neither G4S nor the UKBA had received any complaints about this
 The passenger who shot the footage said he was unsure whether the treatment was "over the top".
 "It is not my judgment, but at the time I found it quite distressing because when you get on a plane that is
 "Some people were demanding he be taken off the flight. I think people were suspicious of who he was a
 He added: "The guards were pretty good to the people on the plane, to be honest, but I thought it was ve

ДОДАТОК С

Розподіл комунікативних стратегій (КС) (за функцією та формою) й тактик (КТ) у комунікативних ситуаціях дистресу (КСД) в англomовному медіа-дискурсі

№ з / п	Назва КС (за функцією)	Назва КС (за формою): НРС / НКС	Назва КТ	Уживання КС і КТ у КСД
1.	Аргументація	НРС, НКС	Апеляція до авторитетів	КСД 1, КСД 6, КСД 7
2.		НКС, НРС	Протиставлення	КСД 2, КСД 6
3.		НРС	Екземпліфікація	КСД 6
4.		НКС	Обґрунтування	КСД 6
1.	Агітація	НКС	Визнання емоційного стану	КСД 7
2.		НКС, НРС	Дозвіл	КСД 7
3.		НКС, НРС	Переконання	КСД 5, КСД 7
4.		НКС, НРС	Провокування	КСД 8
5.		НРС	Апеляція до цінностей	КСД 1, КСД 4
6.		НРС, НКС	Формування емоційного фону	КСД 3; КСД 5
1.	Формування емоційного настрою	НРС	Створення напруги	КСД 2, КСД 4, КСД 7
2.		НРС, НКС	Індукція емпатії	КСД 1, КСД 4, КСД 6
3.		НРС, НКС	Емоційна самоекспресія	КСД 1, КСД 3, КСД 8
4.		НРС, НКС	Висловлення емпатії	КСД 1
5.		НКС	Указівка на обмеження / відсутність вибору	КСД 4
1.	Дискредитація	НРС	Іронія	КСД 6
2.		НРС	Непряма оцінка / критика	КСД 6
3.		НКС	Незгода	КСД 6
4.		НРС, НКС	Нівелювання авторитету	КСД 3, КСД 6, КСД 7
5.		НКС, НРС	Засудження	КСД 4, КСД 7

Закінчення додатка С

6.		НКС, НРС	Критика	КСД 3, КСД 4, КСД 7
7.		НКС, НРС	Докір	КСД 4, КСД 7
8.		НРС, НКС	Недовіра	КСД 1, КСД 3
9.		НРС, НКС	Сарказм	КСД 1, КСД 3, КСД 5, КСД 7

ДОДАТОК Т

Опція *Sentiment Strength Analysis* програмного забезпечення *SentiStrength 2*.

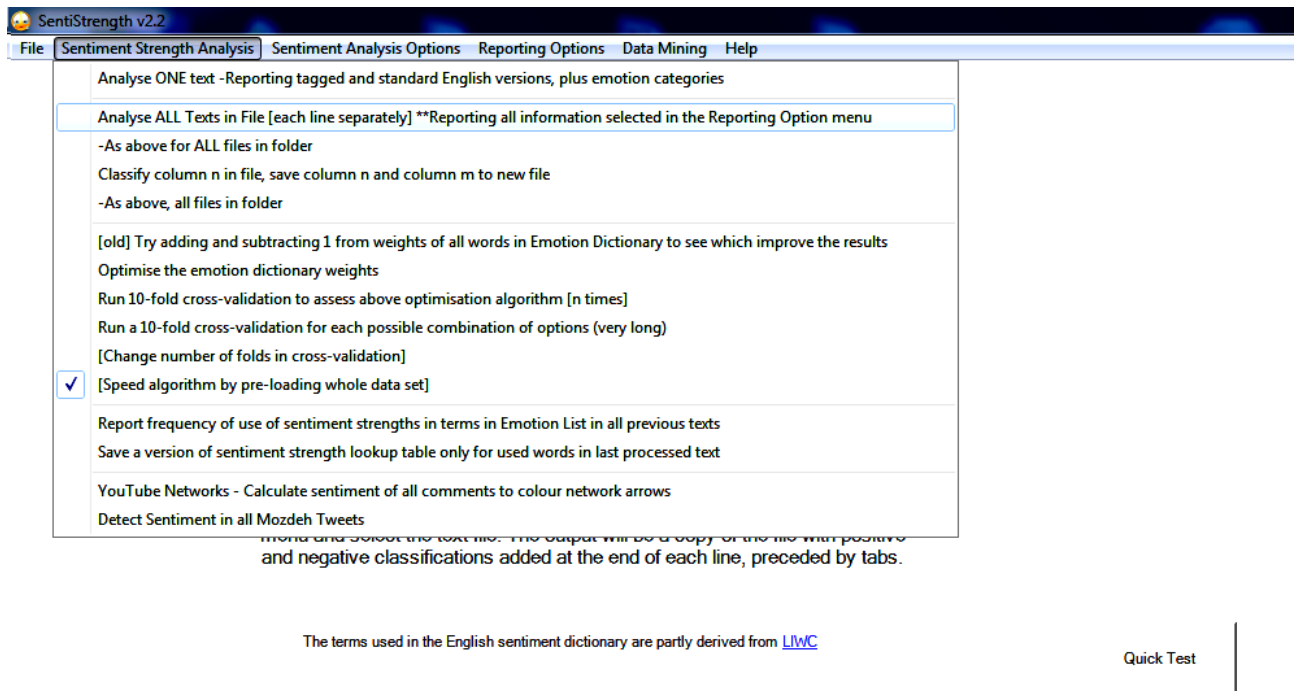

Рисунок Т.1

Опція *Quick Test* програмного забезпечення *SentiStrength 2.2*

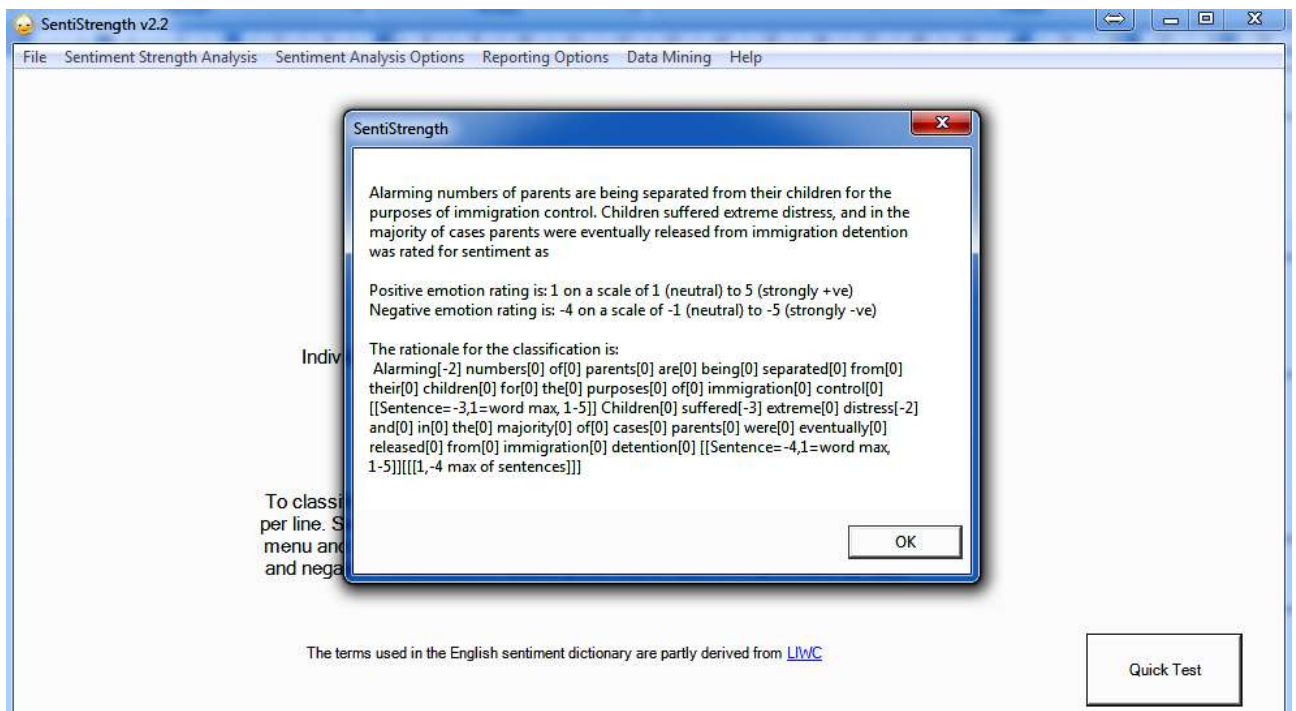

Рисунок Т.2

ДОДАТОК У

Емоційно-експресивний компонент авторської позиції щодо комунікативної ситуації дистресу (КСД)

Назва КС	Назва КСД	Позитивна тональність ¹ (+ve)	Негативна тональність (-ve)	Середнє Значення
Аргументація	КСД 1	2	-3	-0,5
	КСД 2	2	-5	-1,5
	КСД 6	2,25	-4,25	-1
	КСД 7	1	-5	-2
<i>Загальна тональність -1,25</i>				
Агітація	КСД 1	2	-3	-0,5
	КСД 3	1	-3	-1
	КСД 4	3	-3	0
	КСД 5	2	-3,33	-0,67
	КСД 7	3	-3	0
	КСД 8	2	-3	-0,5
<i>Загальна тональність -0,44</i>				
Формування емоційного настрою	КСД 1	2,33	-4,6	-1,085
	КСД 2	1	-4	-1,5
	КСД 3	3	-4	-0,5
	КСД 4	2	-3	-0,5
	КСД 6	2	-4	-1
	КСД 7	2	-4	-1
	КСД 8	2	-5	-1,5
<i>Загальна тональність -1,012</i>				
Дискредитація	КСД 1	3	-3,5	-0,25
	КСД 3	1,66	-4	-1,17
	КСД 4	1,75	-2,75	-0,5
	КСД 5	4	-1	1,5
	КСД 6	1,85	-3,42	-0,785
	КСД 7	1,88	-3,55	-0,835
<i>Загальна тональність -0,34</i>				

¹ від «1» до «+5» – позитивна тональність (positive emotion rating)
від «1» до «-1» – нейтральна тональність (neutral)
від «-1» до «-5» – негативна тональність (negative emotion rating)

ДОДАТОК Ф

Аналіз тональності лексичних засобів актуалізації

концепту **DISTRESS** / **ДИСТРЕС** за допомогою комунікативних тактик (КТ)

у комунікативних стратегіях (КС)

Назва КС	Назва КТ	Позитивна тональність (+ve)	Негативна тональність (-ve)	Середнє Значення
Аргументація	КТ 1	1,66	-4,33	-1,33
	КТ 2	2,5	-4,5	-1
	КТ 3	2	-4	-1
	КТ 4	2	-4	-1
Агітація	КТ 1	2,5	-3,5	-1
	КТ 2	3	-2,6	0,16
	КТ 3	3	-3	0
	КТ 4	2	-3	-0,5
	КТ 5	2,5	-3	-0,25
	КТ 6	1	-3,5	-1,25
Формування емоційного настрою	КТ 1	2	-4	-1
	КТ 2	2,5	-4,25	-0,87
	КТ 3	2,66	-4,33	-0,83
	КТ 4	2,33	-4,66	3
	КТ 5	1,25	-2,5	-0,62
Дискредитація	КТ 1	2	-1	0,5
	КТ 2	2	-3,4	-0,7
	КТ 3	1	-4	-1,5
	КТ 4	2	-3,66	-0,83
	КТ 5	1,75	-3,5	-0,87
	КТ 6	2	-3,25	-0,63
	КТ 7	1,66	-3,66	-1
	КТ 8	2	-4	-1
	КТ 9	2,4	-3,2	-0,4